

Tryghed og trivsel i udsatte boligområder

Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2015-18-midlerne

Gunvor Christensen, Mette Lunde Christensen, Line Mehlsen, Morten Holm Enemark
& Vibeke Jakobsen

*Tryghed og trivsel i udsatte boligområder – Evaluering af
Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2015-18-
midlerne*

© VIVE og forfatterne, 2019

e-ISBN: 978-87-7119-724-2

Arkivfoto: Ole Bo Jensen/VIVE

Projekt: 100758

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Landsbyggefonden har i perioden 2015-18 uddelt 870 mio. kr. til udsatte boligområder, hvor midlerne er gået til boligsociale indsatser og huslejestøtte. Uddelingen af midler er sket på baggrund af en boligaftale, der blev indgået i 2014 mellem Socialdemokratiet, Radikale Venstre, Dansk Folkeparti, Enhedslisten, Socialistisk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti. Formålet med den boligsociale indsats i boligaf-talen er, at den boligsociale indsats skal understøtte en positiv og tryk udvikling gennem forebyggende indsats, der kombinerer fysiske, sociale og kriminalitetsforebyggende indsatser.

VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd og Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet står for evalueringen af Landsbyggefondens 2015-18-midler. Evalueringen blev igangsat i efteråret 2017 og afsluttes i 2022. Evalueringen har til formål at tilvejebringe viden om boligsociale aktiviteterets bidrag til:

- At skabe brud med negativ social arv, herunder at styrke uddannelse og beskæftigelse, at forebygge kriminalitet hos børn og unge samt at øge trivsel i udsatte familier
- At øge tryghed og trivsel, herunder oplevet tryghed, sammenhængskraft og handlekraft i boligområderne
- At styrke strategisk styring og udvikling, herunder entydig ledelse, udvikling og fremdrift i udsatte boligområder samt samarbejde mellem kommuner og boligorganisationer på strategisk og praktisk niveau

Som et led i evalueringen indgår denne rapport, der er en afrapportering af betydningen af boligsociale indsatser i forhold til at øge tryghed og trivsel i boligområder. Rapporten behandler endvidere forskellige organisatoriske forhold, der kan bidrage til at forstærke, at indsatserne har en positiv gennemslagskraft. Derudover foreligger der et temahæfte om tryghed og trivsel, der præsenterer hovedresultater og perspektiver.

Vi vil gerne rette en stor tak til boligsociale projektledere og medarbejdere samt øvrige aktører på området for at stille op til interview samt til beboere, der har deltaget i en spørgeskemaundersøgelse om tryghed og trivsel.

Rapporten er udarbejdet af Gunvor Christensen, Mette Lunde Christensen, Line Mehlsen, Morten Holm Enemark og Vibeke Jakobsen. Nichlas Permin Berger har bidraget til indsamling af kvalitative interview.

Evalueringen er finansieret af Landsbyggefonden og har været fulgt og diskuteret af en intern følgegruppe. Seniorforsker Helle Nørgaard, SBI, og seniorforsker, emeritus, Mogens Christoffersen har bidraget til den forskningsmæssige kvalitetssikring. Vi takker for deres konstruktive kommentarer

Lisbeth Pedersen

Forsknings- og analysechef for VIVE Arbejde og Ældre
2019

Indhold

1	Indledning, sammenfatning og konklusion	6
1.1	Formål.....	7
1.2	Sammenfatning og konklusion.....	8
1.3	Forskningsspørgsmål, der fremadrettet analyseres	14
1.4	Rapportens struktur	14
2	Forskningsteori om tryghed og trivsel.....	15
2.1	Oplevet tryghed.....	16
2.2	Social sammenhængskraft	17
2.3	Kollektiv handlekraft.....	18
2.4	Tillid.....	18
2.5	Tilfredshed med boligområdet	19
2.6	Livskvalitet	19
3	Boligsociale indsatser	20
3.1	Boligaftalen 2014	20
3.2	Fordeling, finansiering og medfinansiering af de boligsociale indsatser	20
3.3	Problemer med tryghed og trivsel.....	23
3.4	Boligsociale aktiviteter rettet mod kriminalitetsforebyggelse samt tryghed og trivsel.....	24
3.5	Opsamling.....	26
4	Metode og data.....	27
4.1	Sammenhængsanalyser.....	29
4.2	Analyser af mulige effekter	30
4.3	Data	31
4.4	Casestudier.....	40
5	Karakteristik af tryghed og trivsel i udsatte boligområder	42
5.1	Tryghed og trivsel i helhedsplanerne sammenlignet med befolkningen.....	43
5.2	Indeks for de seks dimensioner af tryghed og trivsel	57
5.3	Sammenhænge mellem de seks dimensioner af tryghed og trivsel.....	59
5.4	Forskelle i tryghed og trivsel – hvor stammer variationen fra?.....	61
5.5	Forskelle i tryghed og trivsel mellem beboerne	62
5.6	Forskelle i tryghed og trivsel mellem områderne.....	66
5.7	Opsamling.....	72
6	Fire fortællinger om det boligsociale arbejde med tryghed og trivsel	73
6.1	Kokkedal på vej.....	73
6.2	Løvvangsprojektet.....	84
6.3	Helhedsplanen Nørrebrobyggerne	95
6.4	Helhedsplanen Projekt Højvangen	106

7	Hvilken viden har vi nu om tryghed og trivsel i de udsatte boligområder?	118
7.1	Hvilke trygheds- og trivselsbegreber er i spil?	119
7.2	Dimensioner af tryghed og trivsel	121
7.3	Nye spørgsmål på baggrund af ny viden	128
	Litteratur.....	129
Bilag 1	Trygheds-surveyen, spørgeskema	134
Bilag 2	Svarprocenter	141
Bilag 3	Bortfaldsanalyse	143
Bilag 4	Fordeling på de enkelte spørgsmål	145
Bilag 5	Fordelinger af besvarelser, sammenligning af helhedsplanerne og befolkningen	155
Bilag 6	Signifikanstest mellem helhedsplaner og befolkningen	159
Bilag 7	Signifikanstest mellem ghettoer og udsatte boligområder	161
Bilag 8	Udsatte områder i rigspolitiets tryghedsmåling	163
Bilag 9	Oversigt over survey-spørgsmål fordelt på de seks dimensioner .	164
Bilag 10	Signifikanstest for forskel i niveau af tryghed og trivsel på tværs af områder	166
Bilag 11	Korrelationer mellem beboerkaraktistika	173

1 Indledning, sammenfatning og konklusion

Den boligsociale indsats har betydet rigtig meget for sammenholdet i området. Her er blevet mere trygt. Nu føler vi et større ansvar for hinanden, og man kender pludselig ham, der i bor opgangen ved siden af, og hans søn er måske slet ikke, som jeg havde frygtet. Det, at vi kender hinanden, giver tryghed. (Beboer i Højvangen)

Tryghed og trivsel er to vigtige forudsætninger for at føle sig hjemme i sin bolig og i sit boligområde. Om et boligområde opleves af dets beboere som trygt at færdes i, afhænger af en række forhold. Det er ikke kun mængden af kriminelle handlinger i et område (Ceccato, Snickars, 2000, Doran, Burgess, 2012), det er også karakteren af accepterede normer og værdier i boligområdet, det sociale netværk og beboeres egen livssituation, der har indflydelse på beboernes tryghed. Fysisk uorden som manglende renholdelse og vedligeholdelse har også stor indflydelse på trygheden i boligområdet. Ødelagte bænke, smadrede vinduer, affald på gaden og graffiti på facader sender et signal om utryghedsskabende normer og værdier: Hærværk forbindes af mange med kriminalitet eller socialt afvigende adfærd (Keizer, Lindenberg & Steg, 2008, Ærø, Chistensen, 2003, Wilson, Kelling, 1982).

Denne rapport beskriver, hvordan den aktuelle trygheds- og trivselssituation er i udsatte boligområder, der har modtaget boligsociale indsatser finansieret af Landsbyggefondens 2015-18-midler, og hvordan der boligsocialt arbejdes med tryghed og trivsel. De områder, der i denne rapport omtales som udsatte boligområder, dækker både de områder, der med parallelsamfunds aftalen betegnes som hårde ghettoer, ghettoer og udsatte boligområder. 2015-18-midlerne er en udmøntning af bolig aftalen fra 2014, der er indgået mellem regeringen (Socialdemokraterne og Radikale Venstre) og Dansk Folkeparti, Enhedslisten, Socialistisk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti. Aftalepartierne fastsatte en boligsocial ramme på 465 mio. kr. (2015-priser) årligt i perioden 2015-2018. Aftalepartierne besluttede at prioritere indsatser, der ud over at kunne øge trygheden og trivslen, også kan bryde den negative sociale arv og sikre entydig ledelse af de boligsociale indsatser, og det er i Landsbyggefondens uddeling af midler omsat til fire indsatsområder: uddannelse og beskæftigelse, forebyggelse og forældreansvar, kriminalitetsforebyggelse samt tryghed og trivsel. Halvdelen af de afsatte midler kunne anvendes til huslejenedsættelser.

Langt de fleste beboere i udsatte boligområder føler sig trygge i deres boligområde (Larsen, J., Jacobsen, 2009, Ladenburg, Petersen & Berger, 2016, Rigspolitiet, 2016). Dette står ofte i kontrast til omgivelsernes syn på de udsatte boligområder og ikke mindst mediernes omtale af utryghed i de udsatte boligområder. Boligsocialt er der en lang tradition for at arbejde med tryghed og trivsel i de udsatte boligområder og en lang tradition for at arbejde med boligområdernes omdømme og image i sammenhæng med øvrige indsatsområder som uddannelse og beskæftigelse, kriminalitetsforebyggelse og forebyggelse og forældreansvar. De boligsociale indsatser arbejder ofte med tryghed og trivsel ud fra at styrke den sociale sammenhængskraft i boligområdet, skabe attraktive rammer for beboeres liv og børns opvækst samt bidrage til, at beboerne i de udsatte boligområder agerer som aktive medborgere, der har indflydelse på og tager ansvar for eget liv. De boligsociale indsatser målrettet tidlig forebyggelse, skole og uddannelse, beskæftigelse samt kriminalitetsforebyggelse er derfor væsentlige i arbejdet hen imod et velfungerende boligområde med aktive medborgere.

I denne undersøgelse af tryghed og trivsel i de udsatte boligområder analyserer vi tryghed og trivsel ud fra seks dimensioner, der på forskellig vis rummer aspekter af tryghed og trivsel, og som der boligsocialt arbejdes med, når det gælder at øge tryghed og trivsel. Dimensionerne er:

- Oplevet tryghed
- Social sammenhængskraft
- Kollektiv handlekraft
- Tillid
- Tilfredshed med boligområdet
- Livskvalitet.

1.1 Formål

Formålet med denne rapport, der er en del af den samlede evaluering af Landsbyggefondens 2015-18-midler, er at øge den eksisterende viden om, hvordan trygheds- og trivselssituationen er i de udsatte boligområder, og hvilke forhold der har betydning for den aktuelle trygheds- og trivselssituation. De tre forskningsspørgsmål, der behandles i rapporten, er:

- Hvordan er trygheden og trivslen i de udsatte boligområder – sammenlignet med resten af befolkningen, og i hvilket omfang er det aktuelle trygheds- og trivselbillede drevet af individuelle karakteristika og boligområdekarakteristika?
- Hvilke sammenhænge er der mellem oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed og livskvalitet?
- Hvordan arbejder de boligsociale indsatser med at styrke tryghed og trivsel på boligområdeniveau, herunder hvilken rolle har den boligsociale indsats i tryghedsindsatsen?

Vi undersøger tryghed og trivsel i 66 helhedsplaner, der har modtaget midler fra Landsbyggefondens 2015-18-midler. De 66 helhedsplaner omfatter 394 almene boligafdelinger. For disse boligafdelinger har vi registerdata om beboerne, kvantitative data om anmeldelser og sigtelser samt spørgeskemadata fra en gennemført trygheds-survey om beboernes oplevelser af tryghed og trivsel. Herudover består datagrundlaget i fire casestudier, hvor der er gennemført kvalitative interview med beboere, boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere.

Denne rapport fungerer som en forskningsmæssig afrapportering af, hvordan det aktuelle billede af tryghed og trivsel er i de udsatte boligområder. I foråret 2018 gennemførte vi første gang en trygheds-survey i 66 helhedsplaner og i et udsnit af befolkningen, og i 2021 gennemfører vi anden runde af trygheds-surveyen i de samme 66 helhedsplaner og i det samme udsnit af befolkningen. Når vi har gennemført anden tryghedsmåling, vil vi være i stand til at beskrive en udvikling i beboernes tryghed og trivsel over tid, hvor vi for perioden sammenholder, dels hvilke boligsociale aktiviteter der har været gennemført, dels hvilken form for organisering og samarbejde der har været i helhedsplanerne. I analysen af denne udvikling vil vi samtidig kunne tage højde for andre ændringer i helhedsplanerne, fx hvordan der samtidig har været en udvikling i forekomsten af kriminalitet, målt både som sigtelser og anmeldelser, eller fysiske forandringer.

Sammen med denne elektroniske forskningsrapport følger et trykt hæfte (Christensen & Christensen, 2019), der i hovedtræk præsenterer det aktuelle billede af tryghed og trivsel i de udsatte boligområder samt det boligsociale bidrag til at øge tryghed og trivsel.

1.2 Sammenfatning og konklusion

Hovedkonklusionerne i denne forskningsrapport er:

- Der er en generel høj tryghed og trivsel i de udsatte boligområder; dog lavere end den gennemsnitlige tryghed og trivsel i befolkningen. Det hænger bl.a. sammen med, at der er en større social udsathed i de udsatte boligområder, og socialt udsatte beboere har oftere en mindre grad af tryghed og lavere grad af trivsel.
- Billedet er mere blandet, når vi sammenligner såkaldte ghettoområder med resten af de udsatte områder (alle områder har boligsociale helhedsplaner), og her er ikke et klart mønster af, at de såkaldte ghettoområder for eksempel ligger markant lavere på tryghed og trivsel end de andre udsatte områder. For halvdelen af spørgsmålene i trygheds-surveyen er der slet ingen forskel på de såkaldte ghettoområder og resten af områderne, og for den anden halvdel af spørgsmålene ligger de såkaldte ghettoområder højere på en tredjedel af spørgsmålene.
- Der er sammenhænge mellem de seks dimensioner: oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed og livskvalitet. Der er dog ikke tale om stærke sammenhænge. Det vil sige, at afledte effekter af at arbejde målrettet med eksempelvis oplevet tryghed er meget få i forhold til eksempelvis tillid. Boligsocialt er man således nødt til at arbejde målrettet med de dimensioner af tryghed og trivsel, der lokalt er udfordringer med.
- Tryghed og trivsel varierer hovedsageligt mellem beboere, uanset hvilket område, de bor i, og kun en lille del af forskellene i tryghed og trivsel kan forklares af forskelle mellem områderne. Det vil sige, at selvom omfanget af tryghed og trivsel er forskelligt fra boligområde til boligområde, så er forskellene små. De forskelle, der er, kan skyldes mange forskellige forhold som fx boligområdernes fysiske udtryk, lokale udfordringer med tryghed, mediernes omtale mv.
- Forskellene i tryghed og trivsel ses således hovedsageligt mellem forskellige beboere og er dermed primært drevet af den individuelle oplevelse med tryghed og trivsel. Beboere med en lavere grad af tryghed og trivsel er typisk beboere uden uddannelse eller beskæftigelse, mens beboere, der har en højere grad af tryghed og trivsel, typisk er beboere med ikke-vestlig baggrund, ældre og børnefamilier.
- Det aktuelle trygheds- og trivselsbillede, der i langt højere grad er forklaret af beboernes individuelle forskelle, end det er af forhold ved boligområdet, understreger, at det er vigtigt, at det boligsociale trygheds- og trivselsarbejde både har fokus på beboerne og på boligområder, men i videre udstrækning på beboerne end på boligområderne som helhed.
- I de udsatte boligområder er der stærke fortællinger om tryghed og utryghed – både blandt beboere, boligsociale medarbejdere, professionelle samarbejdspartnere og det omgivende samfund. Det er fortællinger, der ofte ligger som et hukommelseskort, så hvis der er en utryghedsskabende episode som et overfald, et tyveri eller en bilafbrænding, så aktiveres utrygheden og præger beboernes aktuelle oplevelse af boligområdet, på trods af at eksempelvis den sidste bilafbrænding ligger år tilbage, og der igennem flere år er få sigtelser og anmeldelser. Det peger på, at det er en langsigtet indsats, der skal til for at vende oplevelser af utryghed til tryghed.
- Den boligsociale indsats bidrager til at øge tryghed og trivsel gennem konkrete aktiviteter, der har til formål at styrke den oplevede tryghed, sociale sammenhængskraft, kollektive handlekraft, tilfredsheden med at bo i området, tillid og livskvalitet. Lokalt er der prioritering af, hvilke dimensioner af tryghed og trivsel, det er vigtigst at arbejde med.

- Den boligsociale indsats bidrager også til at øge tryghed og trivsel i kraft af den organisatoriske ramme og de konkrete samarbejdsaktører. Det sker gennem vidensdeling, koordinering af indsatser samt brobygning mellem de boligsociale aktiviteter og aktiviteter i kommunalt regi.

1.2.1 Den aktuelle trygheds- og trivselssituation i de udsatte boligområder

For alle seks dimensioner af tryghed og trivsel; det vil sige oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed med boligområdet og livskvalitet, ligger de udsatte boligområder lavere end befolkningen. Størst forskel er der i forhold til tilfredshed med boligområdet, og mindst forskel er der i forhold til tillid til offentlige instanser og myndigheder.

De seks dimensioner hænger sammen i varierende grad; der er dog ikke tale om stærke sammenhænge. Det vil sige, at afledte effekter af at arbejde målrettet med eksempelvis oplevet tryghed er meget få i forhold til de øvrige dimensioner. Boligsocialt er man derfor nødt til at arbejde målrettet med de dimensioner af tryghed og trivsel, der lokalt er udfordringer med.

Der er en relativ høj grad af oplevet tryghed i de udsatte boligområder. 7 ud af 10 af de adspurgte beboere i de udsatte boligområder oplever, at de er trygge i deres boligområde. I befolkningen er det 9 ud af 10 beboere, der angiver, at de er trygge, der hvor de bor. Når det gælder tryghed i egen bolig er der ingen forskel på befolkningen generelt og beboere i udsatte boligområder. 9 ud af 10 oplever, at de er trygge i hjemmet. Analyserne viser, at den oplevede tryghed i et boligområde også hænger sammen med af antallet af anmeldelser, og forskellige beboergrupper har forskellige grader af oplevet tryghed. De grupper af beboere, der angiver lav grad af oplevet tryghed, er dem uden uddannelse og beskæftigelse.

I forhold til social sammenhængskraft ser vi, at 6 ud af 10 beboere i udsatte boligområder vil hjælpe deres naboer i boligområdet, hvis de har brug for det, mens det gælder for 7 ud af 10 beboere i befolkningen. Når det handler om at hjælpe aktivt til med at forbedre ens boligområde mest muligt, så er 7 ud af 10 beboere i de udsatte boligområder klar til det. I befolkningen er det 8 ud af 10. Beboerne i de udsatte boligområder ligger således lavere på social sammenhængskraft, end befolkningen generelt gør. Inden for boligområdet er det børnefamilier og beboere med ikke-vestlig baggrund, der oplever den største grad af social sammenhængskraft. Dem uden uddannelse og beskæftigelse oplever mindre grad af social sammenhængskraft.

Kollektiv handlekraft er udtryk for evnen til at mobilisere sig om en sag og tage ansvar. Der er forskellige måder at tage et ansvar for ens lokalområde på. Det kan eksempelvis ske via frivilligt arbejde. I de udsatte boligområder har 5 ud af 10 beboere på et eller andet tidspunkt lavet frivilligt arbejde enten få gange eller flere gange. I befolkningen har 6 ud af 10 beboere på et eller andet tidspunkt lavet frivilligt arbejde i varierende grad. Ansvar for ens boligområde kan også komme til udtryk ved, om man vil handle, hvis man oplever, at andre i ens boligområde har en ikke socialt acceptabel adfærd. Det kan være indgriben, hvis børn og unge laver graffiti og hærværk. På dette område angiver næsten 5 ud af 10 beboere i de udsatte boligområder, at de vil gribe ind. I befolkningen vil en lidt højere andel – 6 ud af 10 – gribe ind. Fra internationale studier ved vi, at hvis der er en stor kontakt mellem beboere i og uden for boligområdet, vil der være en mindre accept af socialt afvigende adfærd og dermed en større tilbøjelighed til at gribe ind over adfærd, der ikke er socialt acceptabelt inden for boligområdet. Det understreger vigtigheden af brobygning mellem boligområdet og det større lokalområde.

Graden af tillid er også en dimension af tryghed og trivsel. I de udsatte boligområder har 7 ud af 10 beboere tillid til politiet, mens 8 ud af 10 i befolkningen har tillid til politiet. Der er til gengæld væsentlig mindre tillid til politikerne (både lokalpolitikere og folketingspolitikere), og her er der ingen forskel på de udsatte områder sammenlignet med befolkningen. Omtrent hver tredje beboer både i de udsatte boligområder og i befolkningen har tillid til lokalpolitikere.

Når det gælder tilfredshed med boligområdet, så er godt 75 pct. af beboerne i de udsatte boligområder glade for at bo der, og 40 pct. vil ikke flytte, hvis de fik mulighed for det. I befolkningen er det 90 pct., som erklærer sig glade for det sted, de bor, og 60 pct., der angiver, at de vil undlade at flytte. Det tegner et billede af, at langt de fleste beboere generelt er tilfredse med at bo i det område, de gør. Noget af det, som beboerne i udsatte boligområder ofte fremhæver er godt ved deres boligområde, er de mange tilbud om aktiviteter i boligområdet; det vil sige mulighederne for at engagere sig i aktiviteter sammen med andre.

Tilfredsheden med boligområdet er generelt højere blandt beboere med ikke-vestlig baggrund, de ældre over 65 år og den gruppe, som ikke er i uddannelse eller beskæftigelse. Tilfredsheden med ens boligområde er stigende efter antallet af år, man har boet i området. Det indikerer, at det, at man bliver boende, hænger sammen med et aktivt ønske om ikke at flytte væk. Der er ligeledes en klar sammenhæng mellem, at de, der er glade for deres boligområde, heller ikke ønsker at flytte væk.

Endelig er der livskvalitet, som er et meget bredt anliggende, og som knytter an til meget mere end blot det at bo. 76 pct. af beboere i de udsatte boligområder og 83 pct. i befolkningen angiver en høj grad af livskvalitet. De, som oplever højere livskvalitet, er børnefamilier, og de, som oplever lavere grader af livskvalitet, er beboere med ikke-vestlig baggrund og beboere uden uddannelse og beskæftigelse.

1.2.2 Hvad skaber utryghed og manglende trivsel, og hvordan arbejdes der med det?

Denne undersøgelse tegner et billede af, at tryghed og trivsel er et komplekst fænomen – både i forhold til, hvad der udløser manglende tryghed og trivsel, og i forhold til, hvordan der kan arbejdes med at øge tryghed og trivsel. For at forstå, hvad tryghed og trivsel vil sige i en bolig-social kontekst, er det afgørende at forstå, hvad der skaber utryghed og mistrivsel eller utilstrækkelig trivsel.

De kvalitative analyser viser, at det, som skaber utryghed og utilstrækkelig trivsel, både kan være, at beboere mangler en basal hverdagsmestring, overskuelighed i hverdagen, sikkerhed i forhold til det nære, økonomisk tryghed, samt mangler en forståelse af, hvordan samfundet fungerer. Denne form for utryghed og mistrivsel kan forstås som en ontologisk utryghed og mistrivsel; det vil sige utryghed og mistrivsel i forhold til sin egen eksistens og virkelighed. Denne form for utryghed og mistrivsel kommer ofte til udtryk ved utilstrækkelig livskvalitet, utilstrækkelig tilfredshed med ens boligområde samt utilstrækkelig evne til at mobilisere sig selv og sine ressourcer i forhold til at skabe positive forandringer i ens liv.

Den generaliserede utryghed og mistrivsel kan således bestå i oplevelser af normbrydende adfærd fra udsatte borgere, grupper af unge, narko- og hashsalg, hærværk, tyveri, mørke områder, og knallert- og bilkørsel i områderne. Disse oplevelser kan både være historiske og nutidige, og hvis der i et boligområde er en forhistorie med et stort omfang af normbrydende adfærd, kan denne forhistorie præge beboerne på en måde, så hvis der sker en enkelt episode,

selvom der generelt er trygt og roligt, aktiveres forhistorien, og en følelse af utryghed og manglende trivsel opstår. I de kvalitative interview finder vi, at denne form for utryghed og mistro kan forstås som en generaliseret utryghed og mistro, som ofte kommer til udtryk ved en mangelfuld tillid til politi, retsvæsen og velfærdsinstitutioner, utilstrækkelig følelse af at være en del af et fællesskab eller af samfundet samt utilstrækkeligt oplevet tryghed i ens boligområde.

Den generaliserede utryghed og mistro kan således også være skabt af forhold, der ikke direkte relaterer sig til boligområdet, men som er skabt af, hvad der sker rundt om boligområdet – altså i det omgivende lokalområde. Hvis der med jævne mellemrum er banderelaterede konflikter eller bilafbrændinger, der ikke har noget med boligområdet at gøre, kan det i høj grad påvirke beboerne. Disse konflikter ligger uden for den boligsociale indsats' område at håndtere.

På baggrund af vores analyser finder vi, at den ontologiske utryghed og mistro kan adresseres i konkrete aktiviteter, forløb og relationer ofte baseret på kapacitetsopbygning af beboere. Der er gode erfaringer med, at den boligsociale indsats bidrager til at styrke både udsatte beboeres mestring af hverdagen og beboeres frivillighed og engagement i – samt ansvar for – boligområdet. Den boligsociale indsats har således både fokus på at håndtere beboeres nære og basale problemer, der kan give anledning til utryghed og utilstrækkelig trivsel, og fokus på mere langsigtet at understøtte beboernes udvikling af sociale, personlige og handlemæssige kompetencer. Kapacitetsopbygningen er vigtig i forhold til at styrke beboernes livskvalitet, kollektive handlekraft og tillid til offentlige instanser og myndigheder.

De boligsociale medarbejdere er fortrinsvis igangsættende og understøttende i forhold til aktiviteter, hvor det handler om at reducere beboernes utryghed og manglende trivsel. Derudover har de boligsociale medarbejdere fokus på at bygge bro mellem beboerne og særligt de kommunale velfærdstilbud, så beboernes kapacitetsopbygning forankres i ordinære velfærdstilbud.

Generaliseret utryghed og mistro har en større træghed over sig, og selvom konkrete aktiviteter kan skubbe en positiv forandring på vej, handler det i høj grad om, at beboere og omgivelserne ændrer syn og perspektiv på det konkrete boligområde. Det vil sige, at man ser boligområdet, som det aktuelt tager sig ud, og ikke, som det var for fx 10 år siden.

På baggrund af casestudierne ser der ud til at være gode erfaringer med netværksdannelse og øget nabokendskab, når det handler om at adressere den generaliserede utryghed og manglende trivsel. Fokus er ofte på at forebygge og håndtere nabostridigheder, styrke nabofællesskabet, styrke forståelse og tillid på tværs af beboere i boligområdet – på tværs af generationer og etnicitet, så man skaber positive forventninger til hinanden og fremmer rummelige fællesskaber. På den måde kan man øge den sociale sammenhængskraft, oplevelsen af tryghed og beboernes tilfredshed med området. Netværk og nabokendskab opstår og udvikles typisk gennem konkrete aktiviteter og løftes inden for den enkelte helhedsplan. Der er i vid udstrækning fokus på at styrke kitter mellem beboere.

Det kendetegner de boligsociale medarbejdere, når de arbejder med netværk og naboskab, at de ofte stræber efter at være faciliterende mere end igangsættende og gennemførende. Medarbejderne stræber ligeledes efter at gøre aktiviteterne bæredygtige i den forstand, at aktiviteterne primært gennemføres ved hjælp af frivillige beboeres ressourcer.

I den boligsociale helhedsplans arbejde med tryghed og trivsel er politiet en gennemgående samarbejdspartner både på ledelses- og medarbejderniveau; både når det gælder implemen-

tering af konkrete aktiviteter, og når det gælder vidensdeling, strategiske prioriteringer af tryghedsindsatser mv. Derudover er SSP en vigtig samarbejdspartner sammen med de kommunale fremskudte indsatser.

Udviklingen i et boligområdes trygheds- og trivselsbillede forekommer både at være et tema, som den boligsociale helhedsplan løbende forholder sig til, og et tema, som de boligsociale bestyrelser ligeledes forholder sig til løbende. Det forekommer i denne sammenhæng at være vigtigt, at netop politiet er repræsenteret i den boligsociale bestyrelse, fordi politiet er afgørende i kriminalpræventive indsatser, som bidrager til at øge tryghed og trivsel i et boligområde. Generelt er det afgørende for et aktuelt trygheds- og trivselsbillede, at der sker en tæt vidensdeling mellem den boligsociale helhedsplan og samarbejdsaktører, således at der iværksættes fælles og koordinerede indsatser, når akutte utryghedsskabende hændelser opstår.

1.2.3 Metodefrihed og faglig refleksion

Metodefrihed er en stor styrke i det boligsociale arbejde. Den boligsociale indsats tilpasses i vid udstrækning lokale udfordringer og tager afsæt i de ressourcer, der er. Alligevel vurderer vi, at der fortsat er behov for en større grad af faglig refleksion i tilrettelæggelsen og gennemførelsen af aktiviteter med henblik på at øge tryghed og trivsel. Trygheds-surveyen vil fremadrettet kunne bruges som et værktøj til at give viden om udviklingen i trygheds- og trivselssituationen og behovet for målrettede indsatser. Der er behov for at styrke de faglige refleksioner over, hvordan de konkrete aktiviteter kan skabe de forventede forandringer, og der er behov for en større fokusering på, hvad der skaber utryghed og manglende trivsel, så man bedre kan målrette den boligsociale indsats, så den håndterer dette. Der er behov for et endnu mere skarpt blik på, hvordan den enkelte aktivitet og summen af aktiviteter samlet bidrager til at styrke tryghed og trivsel.

I helhedsplanerne tilkendegives, at der er mange forskelligartede problemer, der har betydning for tryghed og trivsel. Eksempelvis støjende adfærd, konflikter, unge, der ikke har noget sted at være i deres fritid, manglende tilknytning til området og dårligt omdømme i medierne. I tilrettelæggelsen af den boligsociale indsats er det afgørende, at der er en grundig og tilbundsående afdækning lokalt af, hvad problemerne består i, og hvilke problemer der er mest presserende at få håndteret, og hvordan aktiviteter bygger oven på hinanden, således at de mange-facetterede problemer håndteres i forskellige tempi.

I den faglige refleksion ligger også en granskning af, hvordan forskellige aktører kan have forskellige forståelser af et områdes udfordringer, hvordan man kan understøtte denne granskning med data om eksempelvis udviklingen i oplevet tryghed og tillid og om udviklingen i sigtelser og anmeldelser i boligområdet – med andre ord, en datadrevet tilgang til at præcisere områdets problemer og udfordringer og til at målrette indsatserne herefter.

Ligeledes er der behov for en større opmærksomhed på, hvordan frivillige kræfter kan mobiliseres, og omfanget af frivillighed kan øges. Der kan være en tendens til, at et succeskriterie i aktiviteter, der har fokus på at styrke social sammenhængskraft og kollektiv handlekraft, er, at beboerne skal være frivillige. Vi kan se, at det ser ud til, at frivilligheden blandt beboerne i de udsatte boligområder er ganske høj sammenlignet med borgere, der bor andre steder end i de udsatte boligområder. Der kan være grund til at overveje, hvornår det er meningsfuldt at forvente, at beboere bliver frivillige, og hvornår det er meningsfuldt, at aktiviteter primært kun gennemføres af frivillige; noget CFBU fremhæver i deres undersøgelse af frivillighed i udsatte boligområder (Foldgast, Langkilde, Wamsler & Lund, 2019). Det er særligt meningsfuldt i forhold til at undgå,

at frivillighedsforventningen bliver en barrierer for igangsættelse og gennemførelse af aktiviteter, som der er behov for i forhold til at arbejde hen imod øget tryghed og trivsel.

1.2.4 Hvad kan denne undersøgelses resultater bruges til?

Tryghed og trivsel betyder noget forskelligt og opleves forskelligt af beboere afhængig af, hvor de befinder sig i deres liv. Som det aktuelle trygheds- og trivselsbillede ser ud i de udsatte boligområder, er det i langt højere grad beboernes individuelle forskelle, der forklarer trygheds- og trivselsbilledet, end det er forhold ved boligområdet. Det vil sige, at det er vigtigt, at det boligsociale trygheds- og trivselsarbejde både har fokus på boligområderne og på beboerne; men i videre udstrækning på beboerne end på boligområderne.

Beboere, der ikke er i gang med uddannelse eller er arbejdsløse, oplever generelt en mindre tryghed, mindre livskvalitet, mindre tillid og mindre social sammenhængskraft. De er dog generelt mere tilfredse med deres boligområde end beboere, der enten er i uddannelse eller i job. Der er mange årsager og udløsende faktorer til, at nogle beboere generelt føler sig mindre trygge og i højere grad ikke trives. Sårbare beboere har svært ved håndtere dagligdagen, svært ved at være aktive medborgere i netværk og lokalsamfund, og de har svært ved at tage ansvar for deres eget liv – og sårbare borgere vil generelt opleve sig mindre trygge og trives mindre godt. Skal man øge tryghed og trivsel for disse borgere, skal der sættes ind på mange dimensioner af tryghed og trivsel.

Børnefamilier er anden stor gruppe af beboere i de udsatte boligområder. De har generelt en højere livskvalitet og social sammenhængskraft. På den måde er de et aktiv i de udsatte boligområder. Til gengæld er de ofte mindre tilfredse med deres boligområder. Heri ligger en viden – og udfordring – hvis man vil fastholde børnefamilierne i de udsatte boligområder.

Beboere med ikke-vestlig baggrund oplever generelt en høj grad af social sammenhængskraft og en stor grad af tilfredshed med boligområdet. De udgør derfor en stor ressource i mange udsatte boligområder. Til gengæld har de lavere score, når de bliver bedt om at vurdere deres livskvalitet, og de er i mindre grad mobiliserbare i forhold til kollektiv handlekraft. Det kunne pege på, at der i gruppen af beboere med ikke-vestlig baggrund er et stort potentiale, hvis den sociale sammenhængskraft kan kanaliseres over i kollektiv handlekraft.

I de udsatte boligområder er der stærke fortællinger om tryghed og utryghed – både blandt beboere, boligsociale medarbejdere, professionelle samarbejdspartnere og det omgivende samfund. Det er fortællinger, der ofte ligger som et hukommelseskort, så hvis der er en utrygheds-skabende episode som et overfald, et tyveri eller en bilafbrænding, så aktiveres utrygheden og præger beboernes aktuelle oplevelse af boligområdet, på trods af at eksempelvis den sidste bilafbrænding ligger år tilbage, og der igennem flere år er få sigtelser og anmeldelser. Det peger på, at det er en langsigtet indsats, der skal til for at vende oplevelser af utryghed til tryghed.

Kommunikationen og lokale netværk i den boligsociale indsats kan være med til at sikre, at beboere og professionelle aktører er velinformerede og orienterede om udviklingen i boligområdet, både i forhold til helhedsplanen, kommunale indsatser og øvrige frivillige indsatser. Med effektiv kommunikation kan man skabe positive og opbyggelige fortællinger om områdets ressourcer, som kan øge beboernes stolthed og ejerskab for boligområdet.

Den kommunikative indsats har stor betydning for oplevelsen af tryghed og trivsel i boligområdet. Boligområder med en effektiv kommunikation kan være med til at bremse en negativ og

overdramatiserende dækning af konkrete utryghedsskabende episoder. Måltrettet kommunikation til beboerne om tryghed og trivsel forekommer at være mindst lige så vigtig som kommunikationen til omgivelserne.

I den kommunikative indsats spiller helhedsplanens organisering en afgørende rolle i forhold til, at samarbejdsaktører og boligsociale aktører kan vidensdele, klæde hinanden på og afstemme, hvad man kommunikerer om episoder og udviklinger af utryghed. Beboerne oplever en tryghed ved at blive informeret om de konkrete begivenheder og ved, at samtlige professionelle aktører deler de samme fortællinger.

1.3 Forskningsspørgsmål, der fremadrettet analyseres

I 2021 gennemføres anden runde i trygheds-surveyen, hvor vi søger at geninterviewe de samme beboere, som er blevet spurgt i 2018. Da der formentlig vil være beboere, der er fraflyttet områderne i perioden 2018 til 2021, vil nye beboere også blive spurgt. Anden runde af besvarelser giver mulighed for at afdække en udvikling i beboernes oplevelser af tryghed og trivsel. Vi vil kunne analysere, på hvilken måde der er sket en udvikling; om det eksempelvis er på nogle bestemte dimensioner af tryghed og trivsel, og hvordan denne udvikling kan hænge sammen med ændringer i den objektive kriminalitet som sigtelser og anmeldelser. Derudover vil vi kunne analysere, om der er sket bestemte organisatoriske udviklinger i områder, hvor eksempelvis politiet er repræsenteret både i den boligsociale bestyrelse og i styregruppen. Vi vil også kunne afdække mulige sammenhænge mellem et potentielt ændret trygheds- og trivselsbillede og fysiske forandringer af boligområdet. Ligeledes vil vi kunne afdække, om tilstedeværelsen af bestemte samarbejdspartnere eventuelt også har en positiv sammenhæng med udviklingen i tryghed og trivsel. Endelig vil vi kunne se på sammenhængen mellem udviklingen i tryghed og trivsel og forekomsten af konkrete boligsociale aktiviteter. Disse analyser vil blive præsenteret i en afsluttende rapport, der kommer i 2022.

1.4 Rapportens struktur

Rapporten er struktureret således, at der efter dette indledende kapitel følger en teoretisk rammesætning af tryghed og trivsel. Derefter følger i kapitel 3 en beskrivelse af de boligsociale indsatser finansieret af 2015-18-midlerne, hvor fordelingen af midler til boligområderne, samt hvilke typer af aktiviteter der er igangsat i boligområderne, beskrives. Herefter følger kapitel 4, hvor vi beskriver undersøgelsens evalueringsmetoder og data samt to analysekapitler, der henholdsvis beskriver den kvantitative analyse og kvalitative caseanalyse af tryghed og trivsel. Rapporten afsluttes med kapitel 7, der er en analyse af det kvantitative og kvalitative materiale i sammenhæng med hinanden.

2 Forskningsteori om tryghed og trivsel

I dette kapitel opstiller vi en teoretisk tilgang til at forstå tryghed og trivsel med inddragelse af den relevante litteratur, og centrale begreber, der anvendes i undersøgelsen, bliver præsenteret. Formålet er således at skabe et overblik, der er styrende for læsningen af resten af rapporten.

De udsatte boligområder er kendetegnet ved at have et komplekst sæt af problemer og udfordringer, der dækker over socialt udsathed, utryghed og kriminalitet. Der er en generel større socialt udsathed i de udsatte boligområder (Christensen, Jakobsen, Enemark, Nielsen et al., 2018, Christensen, Jakobsen, Enemark, Widding et al., 2018, Christensen, Enemark et al., 2018), og der er en generel højere forekomst af kriminalitet (Christensen et al., 2019). Endelig kan der være en større grad af mistrivsel og utryghed forbundet med at bo i de udsatte boligområder (Christensen et al., 2010, Sigurd, Madsen, 2011).

Tryghed og trivsel er således et komplekst fænomen, der dels handler om en generel tryghed, der relaterer sig til den fysiske sikkerhed; føler man sig tryk i sin bolig, er man tryk ved at færdes ude i området, hvor man bor. Dels handler det om en mere grundlæggende og ontologisk oplevelse af tryghed og trivsel, der afhænger af sociale og individuelle forhold. Den enkeltes personlige ressourcer, livssituation og sociale netværk har betydning for både oplevelsen af tryghed og af trivsel (De Jesus et al., 2010).

I analysen af tryghed og trivsel i udsatte boligområder betragter vi tryghed og trivsel som bestående af seks forskellige dimensioner, der på forskellig vis relaterer sig til beboernes hverdag og livssituation. Disse dimensioner er udvalgt ud fra, at det er forhold, som de boligsociale helhedsplaner arbejder med i forhold til at øge tryghed og trivsel, som følge af at nogle af de problemer og udfordringer, der er i områderne, handler om støjende adfærd, oplevet utryghed, for få socialt aktive beboere, manglende tilknytning til boligområdet og dårligt omdømme (se tabel 3.3). De seks dimensioner er:

- Oplevet tryghed
- Social sammenhængskraft
- Kollektiv handlekraft
- Tillid
- Tilfredshed med boligområdet
- Livskvalitet.

Baggrunden for at analysere tryghed og trivsel ud fra disse seks dimensioner er vigtigheden af at tage højde for, at tryghed og trivsel betyder noget forskelligt for forskellige beboere. Det kan for nogle beboergrupper handle om at skabe basal tryghed i en hverdag, så en familie ikke skal frygte at miste sin bolig på grund af manglende huslejebetaling. For andre beboergrupper kan tryghed handle om, hvorvidt man tør færdes i sit nærmiljø, og om man er bange for overfald.

I figur 2.1 har vi skitseret de teoretiske forventninger til sammenhænge mellem oplevet tryghed, tillid, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tilfredshed og livskvalitet med boligområdet og deres betydning for den samlede oplevelser af tryghed og trivsel. De seks dimensioner kan derudover også gensidigt påvirke hinanden (de stiplede pile). Denne påvirkning kan være positiv eller negativ og indeholde spill-over effekter.

tillid og personlige erfaringer med at have været udsat for vold eller anden kriminalitet (Smith, Torstensson & Johansson, 2001, Chadee, Ditton, 2003, Moore, Simon C., Shepherd, 2007, Moore, Simon, Shepherd, 2006, Vancluysen, Van Craen & Ackaert, 2011, Brunton-Smith, Jackson & Sutherland, 2014, Weisburd et al., 2015).

I den dansk kontekst finder Ladenburg, Petersen & Berger (2016), at beboere med ikke-vestlig baggrund angiver at være mindre utrygge i udsatte boligområder end beboere med etnisk dansk baggrund, og kvinder angiver at være mindre utrygge i deres nabolag end mænd. Når det kommer til alder, finder Ladenburg, Petersen & Berger (2016) i tråd med andre tidligere studier, at utrygheden er u-formet, således at beboere omkring de 40 år oplever at være mest utrygge, mens unge og ældre beboere er mindre utrygge. Uddannelse og beskæftigelse påvirker ikke den oplevede tryghed for beboere i de udsatte boligområder (Ladenburg, Petersen & Berger, 2016).

I forhold til områdekarakteristika finder Ladenburg, Petersen & Berger (2016), at en større andel af eksempelvis efterkommere af personer med ikke-vestlig baggrund og andel af personer, der har været udsat for vold, øger utrygheden i et område.

2.2 Social sammenhængskraft

Den sociale sammenhængskraft er de nære formelle og uformelle sociale bånd, der knytter beboere i et boligområde sammen som en enhed. Den sociale sammenhængskraft beskrives ofte som den lim, der holder samfundet sammen – samfund kan forstås småt som familier, men kan også forstås som boligområder eller hele samfundet. I litteraturen skelnes der mellem fem dimensioner af social sammenhængskraft: 1) sociale netværk og social kapital, 2) fælles værdier og kultur, 3) identitet og tilknytning til et sted, 4) social orden og social kontrol (baseret på fravær af generelle konflikter mellem grupper) og 5) social solidaritet og lighed (fx i adgang til offentlige velfærdsydelser) (Kearnes & Forrest, 2000 i (Van Kempen, Bolt, 2009).

Sammenhængskraft relaterer sig også til graden af netværk uden for boligområdet og det omkringliggende samfund. Dekker & Bolt (2005) finder i en hollandsk kontekst, at uddannelsesniveau er en stærk indikator for sociale netværk, og at personer med højt uddannelsesniveau i mindre grad har tætte familiemedlemmer og venner i boligområdet end personer med lavere uddannelsesniveau. Uddannelsesniveauet har dog ikke nogen betydning for omfanget af kontakt med ens naboer (Dekker, Bolt, 2005). Dekker & Bolt (2005) finder, at beboere med etnisk minoritetsbaggrund har en stærkere social sammenhængskraft end beboere med etnisk hollandsk baggrund, fordi de har tættere sociale relationer i boligområdet, de er mindre tolerante over for afvigende adfærd, og de oplevede en stærkere tilknytning til området.

Endelig finder flere studier, at en høj grad af mobilitet påvirker den sociale sammenhængskraft i et område (Buckner, 1988, Robinson, Wilkinson, 1995). Høj mobilitet vanskeliggør, at der kan dannes en stærk social sammenhængskraft. En lav mobilitet er dog ikke nødvendigvis et udtryk for, at der er en høj social sammenhængskraft i et område, men mere en præmis for, at den kan opstå. Ifølge Brunton-Smith et al. (2014) kan en høj beboerudskiftning dog være positivt for nogle grupper i et boligområde, hvilket skal tages med i betragtning af eventuelle kausale fortolkninger.

2.3 Kollektiv handlekraft

Kollektiv handlekraft er udtryk for evnen til at organisere sig i forskellige grupperinger om et fælles mål. Den kollektive handlekraft er kendetegnet ved, at grupperingerne benytter sig af demokratiske indflydelsesveje eller via positiv social kontrol, hvor beboerne reagerer på udefrakommende trusler/normbrud og gennem deres handlinger gør de fælles positive normer gældende (Benier, Wickes, 2016, Fennema, Tillie, 1999, Togeby, 1999).

Forskningslitteraturen peger på, at valgdeltagelse er et mål for kollektiv handlekraft. Togeby (1999) viser eksempelvis, at en høj kommunalvalgdeltagelse blandt etniske minoriteter kan forklares med kollektiv mobilisering, hvilket er et udtryk for stærke organisatoriske kræfter.

Foruden valgdeltagelse er deltagelse i forenings- og kulturlivet og frivilligt arbejde en indikator for kollektiv handlekraft. Hvis beboerne er aktive i forenings- og kulturliv, eller på anden vis laver frivilligt arbejde, kan det indikere, at der er ressourcer i området, der kan mobiliseres til kollektiv handlekraft.

Hvorvidt kollektiv handlekraft mobiliseres i praksis, kan afdækkes ved at se på den kollektive reaktion på konkrete episoder, hvor beboerne oplever forringelser i deres område – det kan være ved, at lokale institutioner, fx bibliotek, kulturhus eller skole, lukker. Hvis der er kollektive protester i forbindelse med en lukning af den lokale skole, kan det ses som et udtryk for kollektiv handlekraft i området, mens et fravær af protester på lokale forringelser kan ses som et fravær af/lav grad af kollektiv handlekraft i et område.

Et studie finder en negativ påvirkning af at bo i et udsat område på accepten af afvigende adfærd (Friedrichs, Blasius, 2003). I studiet er accepten af afvigende adfærd relateret til beboernes sociale netværk – jo større kontakt beboerne har med personer uden for området, jo mindre er deres accept af afvigende adfærd. Således vil en lav grad af kontakt til personer uden for ens boligområde betyde en større accept af afvigende adfærd. Dekker & Bolt (2005) finder, at beboere med etnisk minoritetsbaggrund er mindre tolerante over for afvigende adfærd end beboere med etnisk hollandsk baggrund, og at ældre beboere er mindre tolerante over for afvigende adfærd end yngre beboere.

2.4 Tillid

Tillid relaterer sig for det første til den enkeltes tillid til folk omkring dem – om man fx har tillid til, at ens naboer og personer i boligområdet, som man ikke kender, vil hjælpe, hvis der opstår behov for det. Social tillid er tæt knyttet til begrebet kollektiv handlekraft, hvilket studier har vist er knyttet til oplevet tryghed (Brunton-Smith, Jackson & Sutherland, 2014, Sampson, Raudenbush & Earls, 1997).

Tillid relaterer sig dog også til troen på samfundets institutioner – har man tillid til de lokale og nationale myndigheder, politikere og politi. Opleves de som retfærdige, og kan man have tillid til, at de tager hånd om de problemer, som man som beboer og borger kan opleve (Andersen, Hede & Andersen, 2013, Hede, Goul Andersen & Andersen, 2009, Hede, Andersen & Andersen, 2011, Ladenburg, Petersen & Berger, 2016, Larsen, B. Ø, Ladenburg & Olsen, 2013, Rigspolitiet, 2013, Rigspolitiet, 2015).

Et britisk studie af politiet og tilliden til politiet finder, at borgeres oplevelser af synligt politi bidrager til øget social samhørighed og en idé om en moralsk konsensus baseret på naboskabs

stabilitet og samhørighed. Politiet betragtes ikke kun snævert som garant for personlig sikkerhed, men også mere bredt som symbolske "vogtere" af social stabilitet og orden og bliver betragtet som medansvarlige for fællesskabsværdier og uformel social kontrol. Offentlighedens tillid til politiet kommer således til at handle om social orden og konsensus, og manglende tillid kan være udtryk for bekymringer om netop den sociale orden og moralske konsensus (Jackson, Bradford, 2009).

Derudover anvender man i forskningslitteraturen det antal år, som beboere har boet i et boligområde, som en indikator til at måle beboerne tillid til et boligområde. Flere studier ((Coleman, J. S., 1988, Elo et al., 2009, Swatt et al., 2013b) tolker det som et udtryk for høj tillid, hvis folk har boet i et boligområde i mere end 4 år. Varigheden af at bo i samme boligområde kan indikere graden af tillid blandt beboerne til de udsatte boligområder. (Ladenburg, Petersen & Berger, 2016) bruger antal år, man har boet i boligområdet, som et udtryk for social tillid og finder, at der er en positiv sammenhæng mellem social tillid og den oplevede tryghed i området.

2.5 Tilfredshed med boligområdet

Tilfredshed refererer til beboernes oplevede tilfredshed med deres boligområde, og beboere vurderer deres boligsituation ud fra både boligen og boligområdets fysiske og sociale stand (Galster, Hesser, 1981). Forskellige forhold og karakteristika kan påvirke den enkeltes tilfredshed med et boligområde. Flere studier har i en amerikansk kontekst vist, at 'hvide' amerikanere generelt foretrækker at bo i nabolag, hvor 'hvide' beboere udgør den største andel, mens minoritetsgrupper foretrækker at bo i nabolag med en blandet beboersammensætning (Charles, 2003). Denne præference indikerer, at beboere med etnisk minoritetsbaggrund kan være tilbøjelige til at være mere tilfredse med at bo i et område med en blandet beboersammensætning.

Beboere, der er tilfredse med det sted, de bor, kan forventes at være mere opsøgende i forhold til deres naboer, hvilket igen vil påvirke den sociale sammenhængskraft i et område (Gerson et al., 1977 i (Dekker, Bolt, 2005).

2.6 Livskvalitet

Inden for forskningslitteraturen betragtes livskvalitet i stigende grad som en vigtig dimension af trivsel (Stiglitz, Sen & Fitoussi, 2017). Livskvalitet indfanger ikke kun situationer eller øjeblikke med positive eller negative livsoplevelser, men indfanger også mere generelt velvære i livet (Kahneman, Krueger, 2006). Livskvalitet relaterer sig til mange dimensioner i den enkeltes liv og hverdag og dækker over tilfredshed med livet, økonomi, sociale relationer, arbejde, helbred, følelse af tryghed, tillid til politikere, derunder utilsigtede/uventede begivenheder i livet, såsom akut sygdom, mistet job, skilsmisse, tab af ægtefælle m.m. (Bauer et al., 2015, Clark et al., 2008, Eurostat, 2015, OECD, WTO & UNCTAD, 2013).

Der er i stigende grad også studier, der finder, at livskvalitet er kilde til uligheder på tværs af bl.a. etniske grupper. Der er flere og flere studier, der peger på, at indvandrere og etniske minoriteter typisk har lavere oplevet livskvalitet end majoritetspopulationen (Bartram, 2011, De Vroome, Hooghe, 2014, Kirmanoğlu, Başlevent, 2014, Koczan, 2013, Sirgy, Cornwell, 2002, Verkuyten, 2008, Bobowik, Basabe & Páez, 2015), dog med en vis variation i henhold til oprindelseslandet (Nesterko et al., 2013) (Frank et al., 2015). Når der tages højde for indkomst, beskæftigelse, sundhed og sociale ressourcer, der også korrelerer med livskvalitet, opretholdes de etniske forskelle.

3 Boligsociale indsatser

I dette kapitel redegør vi for udmøntningen af boligaftalen 2014 i Landsbyggefondens 2015-18-midler, og vi beskriver, hvordan de boligsociale indsatser er fordelt økonomisk og geografisk. Ligeledes beskriver vi, hvilke typer af boligsociale aktiviteter der er rettet mod tryghed og trivsel i udsatte boligområder, og hvordan de boligsociale projektledere vurderer problemer og ressourcer i boligområderne samt organisering og samarbejde.

3.1 Boligaftalen 2014

I 2014 blev der indgået en aftale mellem regeringen (Socialdemokraterne og Radikale Venstre) og Dansk Folkeparti, Enhedslisten, Socialistisk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti om anvendelsen af Landsbyggefondens midler og effektivisering af den almene boligsektor. Aftalepartierne var enige om, at der skulle gøres en særlig indsats i forhold til at understøtte gode rammer for et trygt liv for beboerne. Som følge heraf blev tryghed og trivsel et centralt og gennemgående tema i den samlede indsats i de boligområder, der stod på listen over udsatte boligområder, samt i de øvrige boligområder, hvor der er problemer med bl.a. uroskabende adfærd blandt unge.

Med boligaftalen blev der derudover prioriteret, at den negative sociale arv skal brydes for at sikre børn og unge i udsatte boligområder de bedste livsbetingelser, desuden blev entydig ledelse i helhedsplanerne prioriteret med henblik på at sikre, at der arbejdes mod, at alle aktører arbejder for samme mål, og at der er fremdrift og effektivitet i helhedsplanerne.

På den baggrund var der enighed om:

- at den boligsociale ramme blev fastsat til 465 mio. kr. (2015-pris) årligt i perioden 2015-2018
- at op til halvdelen kan anvendes til huslejenedsættelser
- at prioritere indsatser, der:
  - øger trygheden og trivslen
  - bryder den negative sociale arv
  - sikrer entydig ledelse.

Den boligsociale indsats skulle være inden for følgende fire indsatsområder:

- Tryghed og trivsel
- Kriminalpræventiv indsats
- Uddannelse og beskæftigelse
- Forebyggelse og forældreansvar.

3.2 Fordeling, finansiering og medfinansiering af de boligsociale indsatser

Siden fonden i marts 2015 åbnede for ansøgninger inden for 2015-18-midlerne, er der, som det fremgår af tabel 3.1, pr. 15. august 2019 i alt indkommet 69 ansøgninger om støtte til en boligsocial indsats. Heraf har 61 sager fået tilsagn svarende til et beløb på samlet set 802 mio.

kr. Yderligere 7 sager er prækvalificeret til i alt 68,4 mio. kr. I disse sager pågår forhandlingerne om det endelige tilsagnsbeløb og arbejdet med udarbejdelsen af helhedsplanerne. En sag har fået afslag. Der er ved udgangen af november 2019 således afsat i alt 870,4 mio. kr. til boligsociale indsatser fra 2015-2018-midlerne. Af de 7 prækvalificerede sager forventes alle at få tilsagn inden årets udgang.

I tabel 3.1 fremgår, hvordan den boligsociale indsats er fordelt på områder/regioner. Det fremgår, at næsten 40 pct. af midlerne er gået til Region Hovedstaden fordelt på 16 helhedsplaner. Midtjylland og Syddanmark har fået bevilliget henholdsvis 21 pct. og 24 pct. af midlerne fordelt på 35 helhedsplaner.

Tabel 3.1 Støtte til boligsocial indsats fra Landsbyggefondens 2015-18-midler fordelt på områder og regioner.

Område/region	Antal helhedsplaner	Samlet beløb i tusind kr.	Procentvis andel
Region Hovedstaden	26	328,2	40,9
Region Sjælland	7	94,4	11,8
Øvrige Region Syddanmark	12	188,4	23,5
Øvrige Region Midtjylland	13	164,6	20,5
Øvrige Region Nordjylland	3	26,4	3,3
I alt	61	802,0	100,0

Kilde: Landsbyggefondens driftsstøttesystem pr. 09.10.19. Tabellen er baseret på tilsagn.

Med midlerne fra Landsbyggefonden følger et krav om lokal finansiering på minimum 25 pct. I tabel 3.2 fremgår den lokale finansiering fra boligorganisationer og kommuner til helhedsplanerne. Det fremgår af tabellen, at der er helhedsplaner i tre kommuner, hvor medfinansieringen er 25 pct. I resten af helhedsplanerne er medfinansieringen over 25 pct., og størst er medfinansieringen i Holstebro og Roskilde Kommune med henholdsvis 53 pct. og 58 pct. Der er stor lokal variation i, hvor meget boligorganisationer og kommuner medfinansierer. Lokalmedfinansieringer fra øvrige kilder forekommer kun i mindre udstrækning.

Tabel 3.2 Oversigt over lokal medfinansiering til de boligsociale helhedsplaner. Procent.

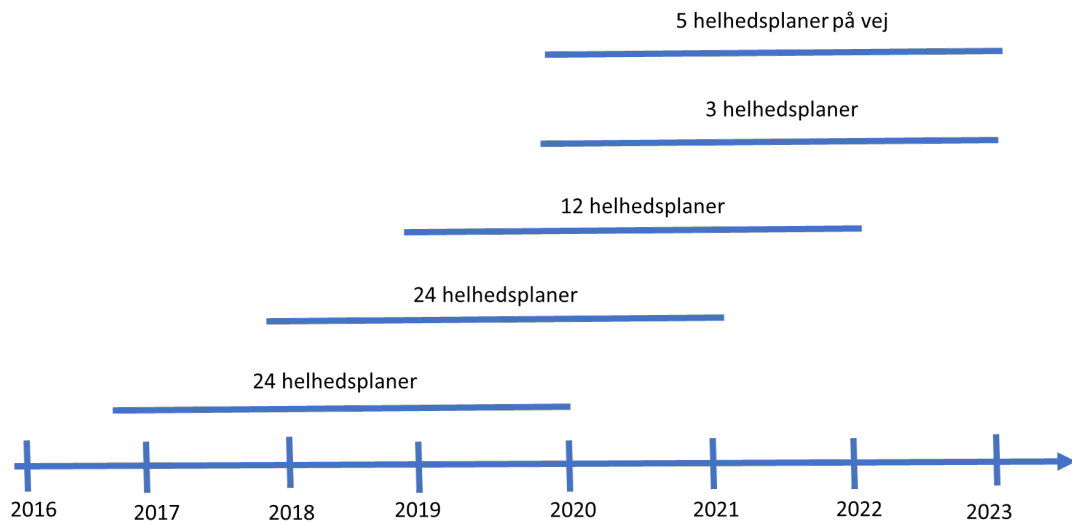
	Medfinansiering fra boligorganisation	Medfinansiering fra kommune	Medfinansiering fra anden lokal kilde	Samlet lokal medfinansiering
Odense Kommune	13	13	0	25
Kolding Kommune	4	21	0	25
Bornholms Regionskommune	11	14	0	25
Aalborg Kommune	13	12	0,4	26
Københavns Kommune	12	12	1	26
Halsnæs Kommune	12	14	0	26
Sønderborg Kommune	9	18	0	26
Herning Kommune	14	12	0	26
Esbjerg Kommune	12	15	0	27
Vejle Kommune	11	17	0	28
Svendborg Kommune	15	13	0	28
Guldborgsund Kommune	8	21	1	29
Aabenraa Kommune	13	17	0	29

	Medfinansiering fra boligorganisation	Medfinansiering fra kommune	Medfinansiering fra anden lokal kilde	Samlet lokal medfinansiering
Kalundborg Kommune	18	12	0	30
Varde Kommune	14	16	0	30
Brøndby Kommune	14	16	0	30
Ikast-Brande Kommune	15	16	0	31
Høje-Taastrup Kommune	20	11	0,2	31
Køge Kommune	17	14	0	31
Greve Kommune	16	16	0	32
Silkeborg Kommune	15	17	0	32
Fredensborg Kommune	12	20	0	32
Haderslev Kommune	22	10	0	32
Gladsaxe Kommune	12	20	0,3	32
Lemvig Kommune	21	11	0	33
Ishøj Kommune	24	10	0	33
Nyborg Kommune	10	24	0	33
Albertslund Kommune	17	17	0	34
Fredericia Kommune	10	28	0	37
Aarhus Kommune	19	19	0,1	37
Lolland Kommune	12	22	3	38
Skanderborg Kommune	20	22	0	41
Slagelse Kommune	18	24	2	44
Randers Kommune	6	39	0	45
Viborg Kommune	20	27	0	46
Frederiksberg Kommune	12	34	0	46
Helsingør Kommune	13	35	0	48
Holstebro Kommune	16	28	9	53
Roskilde Kommune	23	34	0	58

Kilde: Landsbyggefondens driftsstøttesystem pr. 09.10.19. Tabellen er baseret på tilsagn.

I figur 3.1 fremgår en oversigt over, hvornår de 68 helhedsplaner har modtaget tilsagn om midler fra Landsbyggefondens 2015-18-midler og forventes afsluttet. Vi ser, at de første 24 helhedsplaner fik tilsagn i 2016 og løber indtil 2022. Tilsvarende fik henholdsvis 24 og 12 helhedsplaner tilsagn i 2017 og 2018, mens 3 helhedsplaner har fået tilsagn i 2019, og yderligere 5 er på vej i 2019.

Figur 3.1 Oversigt over, hvornår helhedsplaner finansieret af 2015-18-midlerne har fået tilsagn og forventes afsluttet.

Anm.: Der er taget udgangspunkt i de oprindelige tilsagn, hvis en helhedsplan er forlænget, fremgår det ikke af figuren.

Kilde: Landsbyggefondens Driftsstøttesystem.

3.3 Problemer med tryghed og trivsel

I foråret 2018 gennemførte SBI som led i evalueringen af Landsbyggefondens 2015-18-midler en survey blandt projektlederne i de igangsatte helhedsplaner for at afdække strategisk styring og entydig ledelse (Resultater fra denne undersøgelse er i SBI 2018:09). På daværende tidspunkt var der igangsat 56 helhedsplaner. 55 helhedsplaner angav, at der var specifikke indsatser under helhedsplanen, som omhandler tryghed og trivsel i boligområdet, og i 49 helhedsplaner var der i foråret 2018 nedsat en styregruppe for tryghed og trivsel. Ud over at tryghed og trivsel kan behandles i en nedsat styregruppe, vil der også være overordnede styregrupper, der behandler tryghed og indsats sammen med andre indsatsområder.

I tabel 3.3 fremgår, i hvilken grad projektlederen oplever en række forskellige forhold som et problem i boligområdet. Det fremgår af tabellen, at godt halvdelen af projektledere vurderede, at utryghed blandt beboerne og kriminalitet i høj eller i nogen grad var et problem. Støjende adfærd blev angivet til i høj eller i nogen grad at være et problem blandt 40 pct. af projektlederne. Godt 80 pct. af projektlederne angav endvidere, at unge, der ikke har noget sted at være i deres fritid, og for få socialt aktive beboere, i høj eller i nogen grad var et problem. 77 pct. angav, at manglende integration af etniske minoriteter i høj eller i nogen grad var et problem, mens henholdsvis 59 pct. og 66 pct. af projektlederne angav, at manglende tilknytning til området blandt beboerne og dårligt omdømme i medier og offentlighed var et problem.

De problemer, som projektlederne har angivet som utryghedsskabende, giver et billede af den kompleksitet, der omgiver tryghed og trivsel, og af, at der er mange forskellige dimensioner, som forskningslitteraturen også peger på, at der er behov for at håndtere, hvis trygheden og trivslen skal øges.

Tabel 3.3 I hvilken grad oplever du, at følgende er et problem i dit boligområde? I procent. Projektledere.

	I høj eller i nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Ved ikke
Kriminalitet	50	36	13	2
Støjende adfærd	40	48	13	
Utryghed blandt beboerne	53	39	7	
Konflikter mellem beboere	11	41	4	2
Unge, der ikke har noget sted at være i deres fritid	78	20		2
For få socialt aktive beboere	81	20		
Manglende tilknytning til området blandt beboerne	59	32	9	
Manglende integration af etniske minoriteter	77	20		2
Dårligt omdømme i medier og offentlighed	66	27	5	2

Anm.: N = 56.

Kilde: Projektleder-survey gennemført af SBI.

I tabel 3.4 fremgår projektledernes besvarelse af, i hvor høj grad de vurderede, at forskellige forhold var en ressource i boligområdet. Det fremgår af tabellen, at projektlederne i høj eller i nogen grad vurderede, at beboere, der har boet i boligområdet i mange år, stærke professionelle samarbejdsrelationer i og omkring boligområdet samt lokale institutioner, der understøtter muligheder og trivsel hos områdets beboere, var en ressource. 2 ud af 3 projektledere vurderede, at ansvarsfulde og engagerede beboere i høj eller i nogen grad var en ressource. Tilsvarende vurderede omkring halvdelen af projektlederne, at et stærkt sammenhold blandt beboerne og at en eller flere stærke afdelingsbestyrelser i høj eller i nogen grad var en ressource.

Tabel 3.4 I hvor høj grad oplever du, at følgende er en ressource i dit boligområde? I procent. Projektledere.

	I høj eller i nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Ved ikke
Stærkt sammenhold blandt beboerne	45	54	2	
Én eller flere stærke afdelingsbestyrelser	56	38	7	
Ansvarsfulde beboere	66	30	2	2
Engagerede beboere	67	34		
Beboere, som har boet i boligområdet i mange år	92	4		4
Stærke professionelle samarbejdsrelationer i og omkring boligområdet	86	13	2	
Lokale institutioner, der understøtter muligheder og trivsel hos områdets beboere	82	18		

Anm.: N = 56.

Kilde: Projektleder-survey gennemført af SBI.

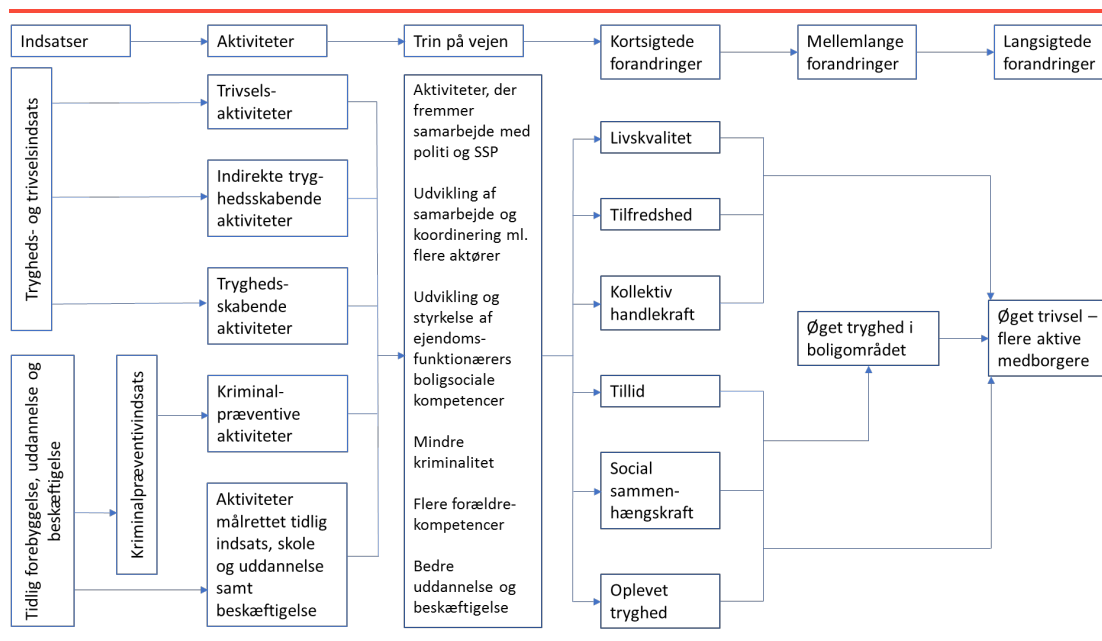
3.4 Boligsociale aktiviteter rettet mod kriminalitetsforebyggelse samt tryghed og trivsel

Boligsocialt arbejdes der med at øge trygheden og trivslen i boligområdet; men særlig i forhold til tryghed er der også en lang række af boligsociale aktiviteter rettet mod kriminalitetsforebyggelse, tidlig forebyggelse, uddannelse og beskæftigelse, der forventes at have afledte positive virkninger for at øge trygheden. I figur 3.2 har vi illustreret, hvordan boligsociale aktiviteter for-

ventes at bidrage til øge trygheden og trivslen. Øget tryghed vil sige øget tryghed blandt beboere og *ikke* omgivelsernes oplevelse af trygheden. Det, at beboere oplever en øget tryghed, kan på sigt være positivt i forhold til omgivelserne og i forhold til boligområdets attraktion og fastholdelse af beboere. Øget trivsel vil sige flere aktive medborgere, der tager et selvstændigt og samfundsmæssigt ansvar. Flere aktive beboere kan ligeledes forventes at have positiv betydning for områdets attraktion og fastholdelse af beboere.

Figur 3.2 Tematisk forandringsteori.

Trygheds- og trivselsindsatsen består i trivselsaktiviteter, indirekte tryghedsskabende aktiviteter og direkte tryghedsskabende aktiviteter. Den kriminalpræventive indsats består i konkrete kriminalpræventive aktiviteter. Der vil være en række aktiviteter, der eksempelvis både kan fungere som kriminalpræventive aktiviteter og trivselsaktiviteter. Aktiviteter inden for tidlig forebyggelse, uddannelse og beskæftigelse kan også forventes at bidrage positivt til områdets tryghed og trivsel.

Trin på vejen for, at disse aktiviteter kan medføre forandringer, er, at de sker inden for den boligsociale organisering, hvor de relevante aktører som politi, SSP, skoler, frivillige foreninger mv. deltager. Det er ikke i alle boligområder, hvor der allerede er veletableret samarbejde, og derfor er der i nogle boligområder igangsat aktiviteter, der er målrettet at fremme et samarbejde med relevante aktører. Derfor kan denne type af aktiviteter anses som trin på vejen. Derudover er et trin på vejen i forhold til at øge tryghed og trivsel, at kriminaliteten – både i form af anmeldelser og sigtelser – reduceres. På baggrund af disse aktiviteter er forventningen, at de kortsigtede forandringer, der skabes, kan ses i boligområdet som forbedringer i forhold til livskvalitet, tilfredshed, kollektiv handlekraft, tillid, social sammenhængskraft og oplevet tryghed. Forandringer i disse forhold er forudsætningen for, at den generelle tryghed i boligområdet øges, og for, at trivslen endvidere øges.

I figur 3.3 har vi listet de boligsociale aktiviteter, der er igangsat under den kriminalpræventive indsats og under trygheds- og trivselsindsatsen. Det er dog vigtigt at fremhæve, at aktiviteter inden for de øvrige indsatsområder som tidlig forebyggelse, uddannelse og beskæftigelse foregår sideløbende med aktiviteter i figur 3.3 og dermed indgår som et samlet bidrag til at øge

4 Metode og data

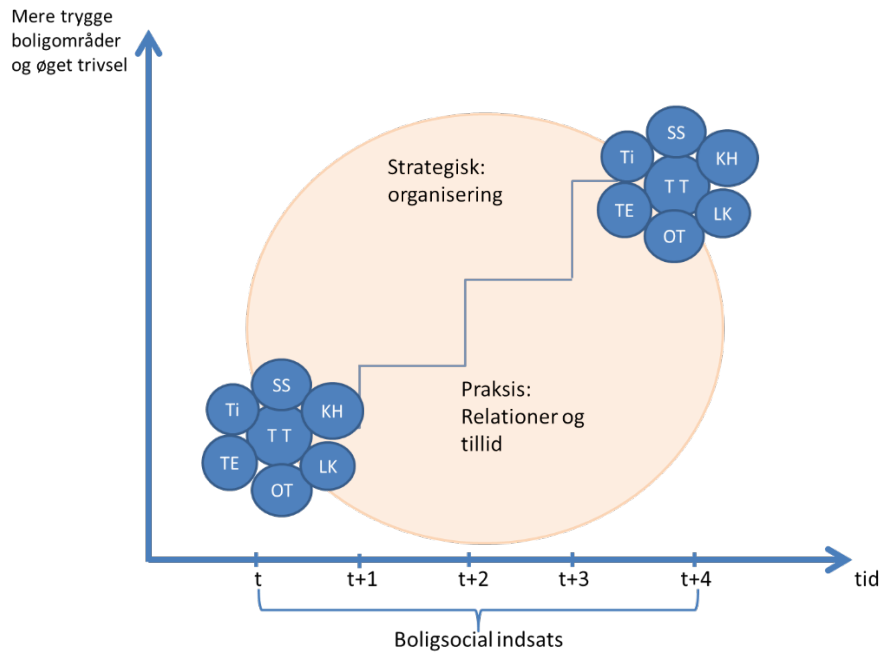
Evalueringen leverer viden om, hvordan boligsociale indsatser samlet set bidrager til at øge den overordnede tryghed og trivsel i boligområderne, men også om, hvordan indsatserne relaterer sig til de enkelte dimensioner: oplevet tryghed, livskvalitet, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed og social sammenhængskraft, herunder hvordan disse seks dimensioner påvirker hinanden. Vi undersøger tryghed og trivsel i de 66 helhedsplaner, der har modtaget boligsociale indsatser under 2015-18-midlerne. Vi evaluerer endvidere, hvordan indsatsernes bidrag til de forskellige dimensioner er relateret til sammenspillet med relevante kommunale kerneindsatser og institutioner, der har fokus på at styrke trygheden og trivsel i de udsatte boligområder.

Tryghed og trivsel er dynamiske fænomener og udvikler sig over tid. Denne evaluering tegner et statusbillede af, hvordan tryghed og trivsel er på nuværende tidspunkt. I foråret 2021 vil vi igen undersøge tryghed og trivsel og se på, hvordan disse to fænomener har ændret sig i de 66 helhedsplaner, og på, hvordan en styrkelse af tryghed og trivsel eventuelt hænger sammen med den strategiske og praktiske organisering og implementering af den boligsociale indsats.

Hypotesen, vi undersøger, er, om og hvordan den boligsociale indsats bidrager til øget tryghed og trivsel, når der samtidig er et strategisk fokus på tryghed og trivsel i helhedsplanernes bestyrelser og i praksis arbejdes med tryghed og trivsel ud fra en boligsocial tilgang baseret på anerkendelse, tillid og relationer, og det foregår inden for en organisering, hvor lokale aktører som politi, skoler, kommunale forvaltninger og øvrige frivillige samarbejder. Hypotesen fremgår i figur 4.1.

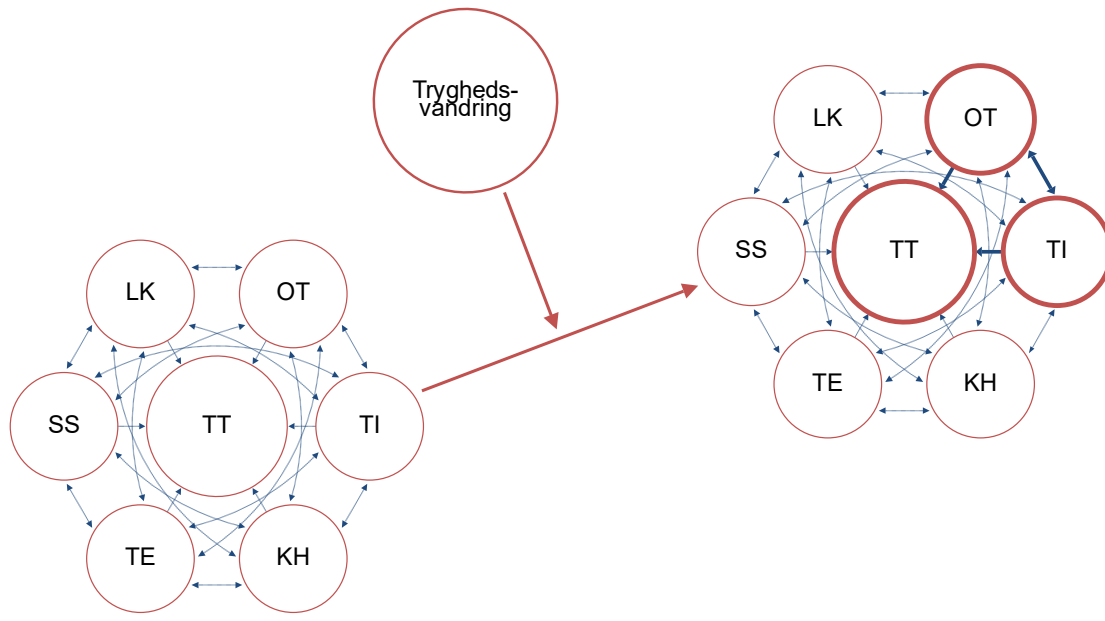
I figuren er boligområdet vist med en enkelt cirkel, der illustrerer, hvor niveauet af tryghed og trivsel er, forud for eller efter at den boligsociale indsats er igangsat, og hvordan det ændrer sig efter gennemførelse af boligsociale indsatser. Dette er en simplificering i forhold til vores illustrerede model for, hvordan tryghed og trivsel påvirkes af de seks dimensioner. Tankegangen er, at trivsel og tryghed påvirkes som funktion af indsatserne. Denne ændring kan være forårsaget af enkelte indsatstyper i forhold til oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed og livskvalitet, men også en kombination af flere indsatser inden for samme dimension eller på tværs af dimensioner. Her skal det bemærkes, at der vil være en forskydning i igangsættelsen af indsatsen på tværs af områderne: Nogle områder har været i gang med trygheds- og trivselsindsatser i helhedsplanen i flere år, mens andre områder først lige er startet.

Figur 4.1 Forventning til boligsocial indsats bidrager til øget tryghed og trivsel.

Vi undersøger tryghed og trivsel ved at afdække, hvordan de seks dimensioner indbyrdes relaterer til hinanden. Hvis de seks dimensioner påvirker hinanden, er idéen, at ved, at den boligsociale indsats konkret arbejder med én af dimensionerne, så vil forandringer på denne dimension skabe afledte forandringer på de dimensioner, som den påvirker. Omvendt, hvis dimensionerne ikke påvirker hinanden i nogen vid udstrækning, så vil den boligsociale indsats skulle fokusere på hver af de seks dimensioner for samlet set at øge trygheden og trivslen i området. I figur 4.2 har vi illustreret, hvordan dimensionerne kan hænge sammen, og hvordan de kan udvikle sig som følge af den boligsociale indsats. Vi viser betydningen af indsatsen med tykke pile, der indikerer sammenhænge, og tynde pile, der indikerer mindre kraftige sammenhænge. Vi har illustreret, at tryghed og trivsel (TT) øges i boligområdet ved, at eksempelvis en tryghedsvandring i et område forbedrer den oplevede tryghed (OT), tilliden (TI) og sammenhængen mellem de to dimensioner (tykke pile). Først i 2021 vil vi kunne undersøge udviklingen over tid.

Figur 4.2 Illustration af mulige sammenhænge mellem dimensioner før og efter en boligsocial indsats.

Evalueringen af tryghed og trivsel er bygget op over et kortlægnings- og vidensspor og et virkningsspor. Formålet med kortlægnings- og videnssporet er at kvalificere viden om forskellige tryghedsbegreber og tryghedsdimensioner, at opnå viden om forandringsteorier og meningsfulde indikatorer til at monitorere tryghed og trivsel samt opnå viden om indikatorer til at måle forandringer (fremgår af kapitel 2). Ligeledes er formålet at gruppere de boligsociale aktiviteter, i forhold til om de direkte eller indirekte er målrettet tryghed og trivsel (fremgår af kapitel 3). Formålet er også at opnå viden om de boligsociale aktørers forventninger til den boligsociale indsats' rolle i forhold til tryghed og trivsel. Arbejdet med kortlægnings- og videnssporet har været kvalificeret i en arbejdsgruppe med relevante fagfæller fra forskellig danske forskningsmiljøer, der arbejder med tryghed og trivsel. Endelig er formålet med baggrund i den første runde af den kvantitative trygheds-survey at opnå viden om, hvordan trygheden og trivslen er i de udsatte boligområder. Både hvordan den er i områderne sammenlignet med resten af befolkningen, og om der er variation på tværs af de udsatte områder. Og også, om trygheden og trivslen i områderne er forskellig i forhold til baggrundskarakteristika, fx unge og ældre. Dette tegner tilsammen et statusbillede af trygheden og trivslen i de udsatte områder.

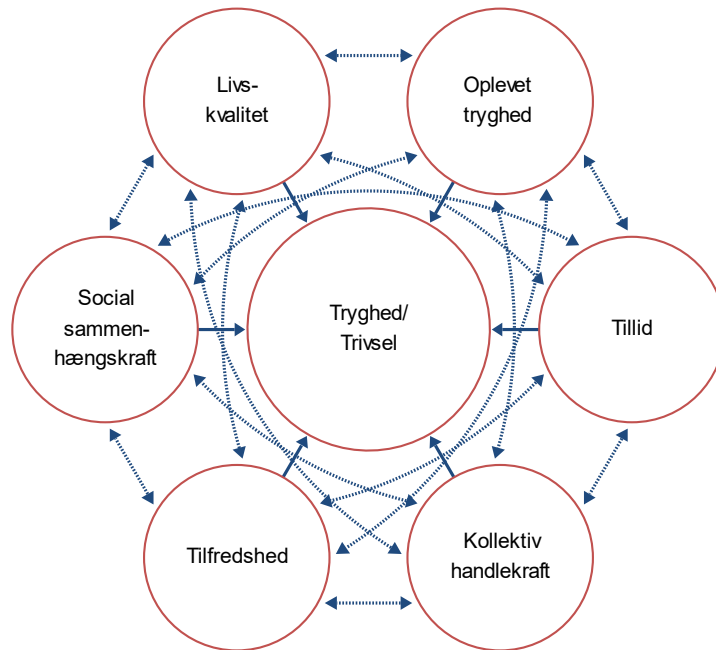
I virkningssporet sonderer vi mellem:

- Sammenhængsanalyser
- Effekt- og resultatevaluering (følger i 2022).

4.1 Sammenhængsanalyser

Analysen af sammenhænge mellem de seks dimensioner af tryghed og trivsel skal tilvejebringe en dybere forståelse af kompleksiteten, når der boligsocialt arbejdes med tryghed og trivsel i udsatte boligområder. Disse analyser bidrager til at give svar på, hvad der påvirker beboernes oplevelser af de fem dimensioner, og hvordan disse dimensioner hænger sammen, som vist i figur 4.3.

Figur 4.3 Analyse af sammenhænge mellem de seks dimensioner: livskvalitet, oplevet tryghed, tillid, tilfredshed, kollektiv handlekraft og social sammenhængskraft.

Sammenhængen mellem oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed med boligområdet og livskvalitet analyseres med korrelationsmodeller (Cohen et al., 2003). Simple korrelationsmodeller vil blive brugt til at analysere sammenhænge, hvor der vil være en eller få indikatorer for hvert boligområde i forhold til livskvalitet, tilfredshed og oplevet tryghed og i mindre grad i forhold til tillid, kollektiv handlekraft og social sammenhængskraft. Sammenhængsanalyserne laves både før og efter en indsats for at opnå viden om, hvordan sammenhængene mellem de seks dimensioner ændres i forbindelse med en boligsocial indsats.

4.2 Analyser af mulige effekter

Evaluering af virkninger sker som nævnt på baggrund af en forståelse af sammenhænge mellem dimensionerne (se figur 4.2) og en udvikling over tid. Analyser af mulige effekter vil først finde sted i 2022 i forbindelse med den endelige afrapportering af evalueringen af Landsbygefondens boligsociale indsatser finansieret af 2015-18-midlerne. Vi vil kort i denne sammenhæng beskrive, hvilke analyser, vi overordnet påtænker at gennemføre:

- Hvordan indsatserne virker som en helhed målt på oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed med boligområdet og livskvalitet
- Hvorvidt virkningen kan udtrykkes som resultater eller faktiske effekter, afhænger som nævnt af typerne af aktiviteter og de data, der er tilgængelige.

Alle analyser af mulige effekter gennemføres ud fra en hierarkisk analysestrategi, hvor vi starter med de mest overordnede modeller. Vi starter med at estimere virkninger af den boligsociale indsats på oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed med boligområdet og livskvalitet. Derefter inddrager vi viden om antallet af indsatser og typen af indsatser for derigennem at skaffe yderligere viden om, hvad der påvirker de overordnede effekter.

4.3 Data

For at evaluere tryghed og trivsel anvender vi kombinationer af forskellige datakilder. Disse beskriver vi nedenfor.

4.3.1 Trygheds-survey

Trygheds-surveyen har til formål at tilvejebringe viden om beboernes oplevelse af tryghed og trivsel i deres boligområde. Disse oplevelser er afgørende for at give et billede af, hvordan et boligområde subjektivt opfattes af beboerne som værende trygt og som et sted, man trives. Surveyen er udviklet på baggrund af forskningslitteratur, kvalificering med forskningsfæller i arbejdsgrupperegi og i samarbejde med Landsbyggefonden.

Vi har gennemført trygheds-surveyen blandt et repræsentativt udvalg af beboere i de 66 boligområder første gang i 2018 og gennemfører den igen i 2021 med henblik på at få en eftermåling. Vi vil geninterviewe de samme beboere i anden runde af surveyen, således at vi opnår paneldata og dermed kan måle en ændring hos de samme beboere. Såfremt beboerne er fraflyttet inden anden interviewrunde, udvælges nye beboere til interview. Dermed kommer datasættet også til at indeholde tværsnitsdata. Således vil vi få mulighed for både at følge en udvikling hos de samme beboere og dermed måle resultater og om muligt effekter, og vi får mulighed for at følge en udvikling i boligområdet og dermed måle ændringer i boligområdet.

Derudover er trygheds-surveyen gennemført blandt et repræsentativt udsnit af befolkningen med henblik på at sammenligne status i de 66 helhedsplaner med resten af befolkningen. Det skal her bemærkes, at hvor beboerne i de 66 helhedsplaner er delt op i de 66 boligområder, kan en tilsvarende opdeling af befolkningsstikprøven i (meningsfulde) boligområder ikke lade sig gøre. For at have haft et sammenligningsgrundlag på boligområdeniveau, skulle man også have lavet trygheds-surveyen for resten af de almene boligområder, som ikke er omfattet af helhedsplanerne, men det har vi ikke gjort.

Trygheds-surveyen indeholder spørgsmål, der relaterer til en række forhold (se tabel 4.1), der skal bruges til at måle virkningen af indsatserne i de 66 helhedsplaner. I tabellen er en liste over spørgeemner i forhold til de seks dimensioner. Trygheds-surveyen er vedlagt i sin fulde længde som bilag 1, og en oversigt over, hvilke spørgsmål fra surveyen der indgår i hvilke af de seks dimensioner, er i bilag 9.

Tabel 4.1 Liste over dimensioner og spørgeemner i trygheds-surveyen.

Dimension	Spørgeemner
Oplevet tryghed	Tryghedsfølelse ved at befinde sig forskellige steder i boligområdet, boligområdet generelt samt ved konkrete grupper af personer.
Social sammenhængskraft	Fælles forståelse af normer og opfattelsen af de andre beboere i forhold til at støtte og hjælpe hinanden i boligområdet. Graden og typen af netværk og fællesskaber, derunder inden og uden for boligområdet, mulighederne for at etablere netværk.
Kollektiv handlekraft	Hvordan man agerer i forhold til problemstillinger, der kræver handling, og erfaringer med fælles kollektiv handlekraft i boligområdet, såsom positiv social kontrol, samt medlemskab af forskellige foreninger/organisationer i og uden for boligområdet.
Tilfredshed	Grad af tilfredshed med at bo i boligområdet samt vurdering af, om man ønsker at fraflytte boligområdet.
Tillid	Tillid til lokale og nationale institutioner samt kommunale medarbejdere.
Livskvalitet	Generel livskvalitet målt ved spørgsmål fra The Personal Wellbeing Index.

Vi har sikret en ensartethed i spørgsmålsformuleringerne i forhold til andre tryghedsundersøgelser: Rigspolitiets tryghedsmålinger og Trygfondens tidligere målinger, der er tilgængelige i Dansk Dataarkiv. Denne ensartethed er vigtig i forhold til at kunne relatere resultater fra trygheds-surveyen til øvrige resultater med henblik på at robusthedstjekke trygheds-surveyens resultater. Vi anvender ligeledes The Personal Wellbeing Index til at måle beboernes livskvalitet, således at vi kan sammenligne med øvrige målinger.

4.3.1.1 Trygheds-surveyen i helhedsplanerne: antal besvarelser og er de repræsentative?

Trygheds-surveyen er lavet som et elektronisk survey og er udført af DST Survey i perioden april til september 2018. I udgangspunktet blev surveyen sendt ud til 400 beboere i alderen 25 år og opefter fra hvert boligområde, i alt 26.400 personer. Boligområderne er naturligvis forskellige i beboerantal, men de 400 adspurgte beboere er valgt ud fra et kriterie om, at hvert område skal vægte lige meget i den samlede analyse. I de tilfælde, hvor antallet af besvarelser i et område var under 100, blev der sendt ud til mindst 25 personer mere, i alt til 886 ekstra personer.

I alt blev surveyen sendt ud til 27.286 beboere i de 66 boligområder. Heraf har 10.473 beboere svaret på samtlige 49 spørgsmål i surveyen, dvs. den gennemsnitlige svarprocent over alle områderne er 38,4 pct. Denne svarprocent ligger lidt under de 45 pct., som DST havde forventet, men dog ikke meget under. Der er mellem 130 og 208 besvarelser fra hvert område, og svarprocenterne for områderne ligger på mellem ca. 30 og 50 pct., hvor 47 områder har svarprocenter på mellem 35 og 45 pct. For antal adspurgte, antal besvarelser og svarprocenter for de enkelte områder, se bilag 2.

For at have et sammenligningsgrundlag for trygheds-surveyen er der også udtrukket en national, repræsentativ stikprøve fra befolkningen, som har fået tilsendt den samme survey. Her er 2.060 blevet spurgt, og 1.030 har svaret på samtlige 49 spørgsmål, dvs. den nationale stikprøve har en svarprocent på 50 pct.

Det er en velkendt problematik, at det typisk er sværere at få besvarelser af surveys fra mere ressourcesvage borgere. Vi undersøger derfor, om besvarelserne er repræsentative, ved at sammenligne andelen af besvarelser blandt forskellige grupper af beboere med, hvor store de pågældende grupper er i områderne. På tværs af alle 66 områder ser billedet således ud:

Tabel 4.2 Andele af beboere i områderne i forhold til andelen, der har besvaret surveyen. Gennemsnit over alle 66 områder.

Andel, der er:	Andel i området Procent	Andel, der har svaret Procent	Forskel Procentpoint
Kvinder	51,0	53,7	2,7
Ikke-vestlige	47,9	33,2	-14,7
65+ årige	12,2	18,3	6,1
Grundskole som højest fuldførte uddannelse	54,8	41,4	-13,4
Hverken i uddannelse eller beskæftigelse	45,4	36,4	-9,0
Børnefamilier	30,4	39,1	8,7
Sigtede inden for sidste 3 år	5,1	1,3	-3,8

Anm.: N (i området) = 218.431; N (adspurgte) = 10.473. Andelen er udregnet på vægtet data.

Andelen af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere blandt beboerne er udregnet på baggrund af variablen herkomst, der er inddelt i kategorierne dansk, vestlig og ikke-vestlig. Vestlige lande omfatter alle 28 EU-lande samt Andorra, Island, Liechtenstein, Monaco, Norge, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, Canada, USA, Australien og New Zealand. Ikke-vestlige lande er alle øvrige lande.

Andelen med grundskole som højest fuldførte uddannelse er målt blandt 25-60-årige og inkluderer andelen med ukendt uddannelse, da mange indvandrere ikke har en afsluttet uddannelse i Danmark.

Andelen, der hverken er under uddannelse eller i beskæftigelse, er 18-64-årige, der hverken er registreret med en igangværende uddannelse i uddannelsesregistret eller er registreret som studerende eller i beskæftigelse ifølge variablen SOCIO_13.

Sigtelser inkluderer overtrædelser af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven. Overtrædelser af færdselsloven er ikke inkluderet.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

Som det kan ses af tabel 4.2, er der en række grupper af beboere, for hvilke besvarelsene ikke er repræsentative for områderne: Kvinder, 65+ årige og børnefamilier er overrepræsenterede i mindre grad, mens ikke-vestlige indvandrere og efterkommere, beboere med grundskole som højest fuldførte uddannelse, beboere, som hverken er i uddannelse eller beskæftigelse samt beboere med sigtelser er underrepræsenterede i høj grad. Dette mønster går igen i bortfaldsanalysen, som er vedlagt i bilag 3. Her kan man se, at der er en overvægt af ikke-besvarelser fra ikke-vestlige indvandrere og efterkommere, beboere uden uddannelse og beskæftigelse samt beboere med sigtelser og domme. Denne skævhed i, hvem der har svaret på surveyen, er i tråd med, hvad man ville forvente, idet de underrepræsenterede grupper kan ses som generelt værende mere resourcesvage.

De gennemsnitlige forskelle i tabel 4.2 går igen i alle områderne: ikke-vestlige indvandrere og efterkommere, beboere med grundskole som højeste uddannelse og beboere med sigtelser er underrepræsenterede i samtlige 66 områder; beboere, som hverken er i uddannelse eller beskæftigelse er overrepræsenterede i kun 2 områder, mens 65+ årige beboere og kvinder er underrepræsenterede i hhv. 5 og 14 områder.

For at overkomme den skævhed i besvarelsene, som dette introducerer, har Danmarks Statistik foretaget en vægtning af data, hvor de vægter på baggrund af køn, alder, etnicitet, uddannelsesniveau og socioøkonomisk situation. Det vil sige, at fx med hensyn til etnicitet, hvor ikke-vestlige indvandrere og efterkommere er underrepræsenterede, vægtes besvarelsene fra de ikke-vestlige indvandrere og efterkommere, som har svaret, op til at udgøre den andel af besvarelsene, som de ikke-vestlige indvandrere og efterkommere skulle udgøre, hvis data var repræsentativt for området. Hvis fx 20 ikke-vestlige indvandrere og efterkommere har svaret, men der burde være 100, der havde svaret (baseret på, hvor mange der bor i området), så ganges besvarelsene fra de 20 op med 5. Her skal man være opmærksom på, at vægtning af data kun kan tage højde for observerbare faktorer. Hvis fx de 20 besvarelser i eksemplet fra

før var helt anderledes end de besvarelser, man ville have fået, hvis de 80, som ikke svarede, havde svaret, så kan dén skævhed ikke løses ved at foretage en vægtning af data.

Der findes adskillige forskningsartikler, der diskuterer for og imod at anvende vægtet data i analyser, og der er ikke noget klart svar. Vi har valgt at anvende det vægtede data i alle de kvantitative analyser i kapitel 5, som anvender trygheds-surveyen.¹

4.3.2 Datavaliditet

Eftersom denne trygheds- og trivselsmåling er en ny dataindsamling i helhedsplanerne, er det vigtigt at vurdere, om data er validt. Dette gør vi ved at undersøge, så vidt det er muligt, om der er de forventede sammenhænge i datamaterialet. For eksempel vil vi forvente, at andelen af beboere, der vil flytte væk fra boligområdet, hvis de fik muligheden for det, er lavere blandt de beboere, der siger, at de er glade for deres boligområde, end blandt de, der siger, de ikke er glade for at bo i boligområdet. Vi ville også forvente, at når det kommer til at vurdere, hvor tryk man er på bestemte steder i sit boligområde, så vurderer beboerne i de udsatte områder og befolkningen de forskellige steder nogenlunde ens i forhold til hinanden. For eksempel ville vi forvente, at begge populationer – selvom niveauerne af tryk måske er forskellige – vil være mere tryk i deres boliger end på stier i deres boligområde.

Der er flere indikationer, der gør, at vi tror på datavaliditeten.

For det første er der en konsistens i besvarelserne vedrørende, hvor glad man er for sit boligområde, og om man ville flytte væk, hvis man fik muligheden for det. Dette kan ses af tabel 4.3: Andelen, der vil flytte, hvis de fik mulighed for det, er næsten 100 pct. blandt dem, der ikke er glade for deres boligområde, mens den er over 90 pct. blandt dem, der hverken er glade eller ej, men kun 14 pct. blandt dem, der er meget glade for området. Her er altså en stejlt stigende andel, der vil flytte, jo mindre tilfreds med området, man er.

Tabel 4.3 Andelen, der vil flytte væk fra boligområdet, fordelt på tilfredsheden med boligområdet.

Glad for område/Vil flytte	Ja, vil flytte Antal	Nej, vil ikke flytte Antal	I alt Antal	Andel, der vil flytte Procent
Slet ikke glad	451	9	460	98,0
Kun lidt glad	830	44	874	95,2
Hverken/eller	878	72	950	92,4
Glad	1.431	1.403	2.834	50,5
Meget glad	455	2.796	3.251	14,0
I alt	4.045	4.324	8.369	

Anm.: Andelene er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Tilfredsheden blandt dem, der vil flytte væk, er nogenlunde ligeligt fordelt på de forskellige grader af tilfredshed, hvilket højst sandsynligt afspejler, at man kan ønske at flytte væk af andre årsager end boligområdet (se tabel 4.4). Det kunne fx være, man ønskede en anden geografisk

¹ Vi har gentaget analyserne på det uvægtede data, og resultaterne er ikke væsentligt anderledes.

placering, at man ønsker en anden type lejlighed, eller måske en større lejlighed, samt at ønsket om at flytte væk også kan komme af helt andre hændelser i ens liv, fx af familiemæssige årsager. Alt sammen årsager, der ikke som sådan har noget med boligområdet at gøre.

Tabel 4.4 Tilfredshed med området blandt dem, der vil flytte væk

Glad for område/Vil flytte	Ja, vil flytte Antal	Andel Procent
Slet ikke glad	451	11
Kun lidt glad	830	21
Hverken/eller	878	22
Glad	1.431	35
Meget glad	455	11
I alt	4.045	100

Anm.: Andelene er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Omvendt er tilfredsheden med området blandt dem, der vil blive boende, meget høj, idet næsten 100 pct. er glade eller meget glade for deres boligområde, jf. tabel 4.5.

Tabel 4.5 Tilfredshed med området blandt dem, der ikke vil flytte væk.

Glad for område/Vil flytte	Nej, vil ikke flytte Antal	Andel Procent
Slet ikke glad	9	< 1
Kun lidt glad	44	1
Hverken/eller	72	2
Glad	1.403	32
Meget glad	2.796	65
I alt	4.324	100

Anm.: Andelene er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Dette indikerer, at data er valide, fordi de er de forventede sammenhænge mellem centrale spørgsmål i trygheds-surveyen.

Når man ser på de spørgsmål, hvor beboerne skal vurdere deres tryghed og tillid i forhold til en række forskellige steder hhv. institutioner, får man endnu en indikation på, at data er valide. Når man sammenligner rangordningen af steder, hvor man skal angive, om man føler sig tryk eller ej, mellem områderne og befolkningen, er rangordningen ens for de to populationer, jf. tabel 4.6 og tabel 4.7.

Tabel 4.6 Hvor føler man sig mest tryk henne?

Er der nogen steder, du føler dig utryk?	Andel, der svarer nej 66 områder (Uvægtet)	Andel, der svarer nej 66 områder (Vægtet)	Andel, der svarer nej Befolkningen (Uvægtet)	Andel, der svarer ja Befolkningen (Vægtet)
Min bolig	90,6	89,9	94,1	93,1
Opgangen	87,5	87,3	94,2	93,1
Pladser/torve	82,3	82,2	92,0	90,6
Legeplads/grønne områder	82,3	82,2	90,0	88,4
Gaden	78,0	77,2	90,2	88,1
Stationer/stoppesteder	77,5	77,6	85,7	84,1
Stier	72,7	73,9	85,4	83,2

Anm.: N (66 områder) = 10.473; N (Befolkningen) = 1.030. Andelen er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

Tabel 4.7 Hvilke offentlige institutioner har man tillid til?

Har du tillid til disse offentlige institutioner?	Andel, der svarer nej 66 områder (Uvægtet)	Andel, der svarer nej 66 områder (Vægtet)	Andel, der svarer nej Befolkningen (Uvægtet)	Andel, der svarer ja Befolkningen (Vægtet)
Politiet	80,6	79,7	87,5	85,8
Retsvæsenet/domstolene	78,8	78,6	86,4	85,4
Din kommunale institution, fx borgerservice, sagsbehandlere etc.	64,6	65,0	67,0	65,6
Lokalpolitikere i din kommune	43,6	44,1	43,3	42,0
Politikerne i folketinget	25,3	27,0	25,8	24,2

Anm.: N (66 områder) = 10.473; N (Befolkningen) = 1.030. Andelen er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

4.3.3 Registerdata, kriminalitetsdata, anmeldelsesdata

Til analyserne på individ- og områdeniveau anvender vi registerdata fra følgende datakilder:

- Landsbyggefondens oplysninger om helhedsplanerne
- Registerdata fra Danmarks Statistik og Sundhedsdatastyrelsen
- Anmeldelsesdata fra politiet.

I det følgende beskriver vi først data fra Landsbyggefonden og registerdata fra Danmarks Statistik, Sundhedsdatastyrelsen og politiet. Dernæst redegør vi for variable, som er brugt til de registerbaserede analyser.

4.3.3.1 Data fra Landsbyggefonden

De data fra Landsbyggefonden, som vi anvender i projektet, stammer fra Landsbyggefondens driftsstøttesystem, og giver os oplysninger om, hvilke almene boligafdelinger der indgår i de enkelte helhedsplaner med midler fra 2015-2018-puljen. Derudover er der en række oplysninger om hver helhedsplan. Der er bl.a. oplysninger om det samlede budget, lokal medfinansiering, aktiviteter og formålet med indsatsen.

4.3.3.2 Registerdata fra Danmarks Statistik og Sundhedsdatastyrelsen

I denne rapport anvender vi oplysninger fra Danmarks Statistiks registre for perioden 2011-2017. For denne periode har vi oplysninger om hele befolkningen. Hertil har vi knyttet oplysninger fra Sundhedsdatastyrelsen. Oplysninger om antal år, de adspurgte i surveyen har boet på deres nuværende adresse, har vi direkte fra Danmarks Statistik.

På baggrund af registerdata om beboernes bopæl og oplysninger fra Landsbyggefonden kan vi afgrænse, hvilke beboere der bor i et område med en helhedsplan. Dette bruger vi for at kunne opgøre baggrundsfaktorer på områdeniveau og også for at kunne analysere forskelle i niveauerne af tryk og trivsel i forhold til beboernes baggrundskarakteristika.

4.3.3.3 Registre og variable

I denne rapport anvender vi oplysninger fra følgende registre fra Danmarks Statistik:

- BEF – befolkningen
- IEPE – indvandrere og efterkommere
- UDDA – uddannelser (BUE)
- KRAF – kriminalitet, afgørelser
- KRSI – kriminalstatistik, sigtelser
- LPR – Landspatientregistret diagnoser (DIAG)
- LPSY – Landspatientregistret psykiatri – oplysninger om diagnoser (DIAG)
- AKM – Arbejdsklassifikationsmodulet.

I rapporten anvender vi oplysninger fra følgende registre fra Sundhedsdatastyrelsen:

- Register over Stofmisbrugere i Behandling (SIB)
- Det Nationale Alkoholbehandlingsregister (NAB).

I rapporten anvender vi endvidere oplysninger om anmeldelser i helhedsplanerne opgjort på helhedsplansniveau fra politiet.

4.3.3.4 BaggrundsvARIABLE

I det følgende beskriver vi nogle af de variable, som vi anvender til analyserne i denne rapport.

Oprindelse

Vi deler befolkningen op efter herkomst og oprindelsesland, hvor herkomst beskriver, om personen er indvandrer, efterkommer eller dansker. I de fleste analyser deler vi befolkningen op i to grupper: personer med dansk eller vestlig oprindelse og personer med ikke-vestlig oprindelse. Personer med dansk oprindelse afgrænses efter variabelen herkomst. Personer med vestlig og ikke-vestlig oprindelse er enten indvandrere eller efterkommere.² Vestlige lande omfatter alle 28 EU-lande samt Andorra, Island, Liechtenstein, Monaco, Norge, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, Canada, USA, Australien og New Zealand. Ikke-vestlige lande er alle øvrige lande.

---

² Danmarks Statistik opdeler befolkningen i indvandrere, efterkommere og personer med dansk oprindelse (se Danmarks Statistik, 2017).

Uddannelsesoplysninger

Vi anvender igangværende uddannelse og højest fuldførte uddannelse i flere af analyserne i rapporten. Vi opgør andelen i boligområder, der har grundskole (eller ukendt uddannelse³) som højest fuldførte uddannelse, samtidig anvender vi oplysninger om igangværende uddannelse til at opgøre andelen i boligområderne, der ikke er under uddannelse.

Tilknytningen til arbejdsmarkedet

Som mål for arbejdsmarkedstilknytning anvender vi den socioøkonomiske klassifikation (socio13). Den socioøkonomiske klassifikation for året dannes ud fra oplysninger om personens væsentligste indkomstkilde eller beskæftigelse i det pågældende år. Ud fra disse oplysninger fastlægges, om personen er selvstændig, medarbejdende ægtefælle, lønmodtager, arbejdsløs eller uden for arbejdsstyrken, herunder pensionist, kontanthjælpsmodtager eller uddannelsessøgende. Når man samtidig lægger en aldersbegrænsning på personerne, kan man herudfra opgøre, hvilke beboere, som ikke er i beskæftigelse i året.

Kriminalitet

Oplysninger om sigtelser og afgørelser stammer fra Det Centrale Kriminalregister, som vi har indhentet gennem Danmarks Statistik.

I analyserne medtager vi sigtelser efter straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven. Derimod inkluderer vi ikke sigtelser efter færdselsloven. I forhold til afgørelser medtager vi alle afgørelser om betinget eller ubetinget fængselsstraf for overtrædelser af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven. Derimod inkluderer vi ikke bødestraffe, uanset lovovertrædelse, og heller ikke betingede eller ubetingede fængselsstraffe som følge af overtrædelser af færdselsloven.

Vi anvender også oplysninger om anmeldelser i området vedrørende overtrædelser af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven på boligområdeniveau. Det vil sige lovovertrædelser foretaget i selve boligområderne, hvilket er en bedre proxy for kriminaliteten i boligområdet end sigtelser og/eller domme for de beboere, der bor i boligområdet (eftersom de jo sagtens kan have begået den kriminalitet, de er sigtet/dømt for, andre steder end i boligområdet). Politiet registrerer anmeldelser på adresseniveau. Ved at sammenholde disse oplysninger med de adresser, der er beliggende i boligområder med en helhedsplan, er det muligt for os at opgøre antallet af anmeldelser pr. år på boligområdeniveau.

Psykisk lidelse

Vi måler psykisk lidelse på baggrund af data fra Landspatientregistret, som indeholder oplysninger om alle kontakter til somatiske og psykiatriske sygehuse i Danmark. De psykiske diagnoser, vi registrerer som en psykisk lidelse, omfatter både svære psykiske lidelser som fx skizofreni, bipolar lidelse og borderline, men også mere moderate psykiske lidelser såsom depression, angstlidelser, OCD, spiseforstyrrelser, ADHD og adfærdsforstyrrelser. Tabel 4.8 viser de psykiatriske diagnoser med tilhørende ICD-10-diagnosekoder, som vi i denne undersøgelse har defineret som en psykisk lidelse. Endelig er der en række psykiske eller kognitive tilstande med lettere symptomer, som vi ikke medregner som psykiske lidelser, fx kleptomani

³ Opgørelse af uddannelsesniveaut for beboere i boligområder med en helhedsplan vanskeliggøres af, at der bor mange indvandrere i de udsatte boligområder, og at vi har mangelfulde oplysninger om indvandrernes uddannelse. Det sidste hænger sammen med, at de fleste indvandrere ikke har afsluttet en uddannelse i Danmark. Danmarks Statistik har prøvet at mindske problemet med manglende uddannelsesoplysninger ved at gennemføre spørgeskemaundersøgelser blandt indvandrere og spørge til deres uddannelse, men der er stadig mange indvandrere, der mangler oplysninger for. Danmark Statistik har imputeret oplysninger om uddannelse for en større gruppe af indvandrerne (se fx Mørkeberg, 2000). Vi har dog valgt at kategorisere højest fuldførte uddannelse som uoplyst, hvis uddannelsesoplysningen er imputeret. Sidstnævnte kan vi se ud fra variabelen HF_KILDE.

og ord- og talblindhed. Vi inddrager heller ikke forskellige former for udviklingsforstyrrelser eller øvrige tilstande såsom autisme, mental retardering og demens.

Tablet 4.8 Diagnoser for psykiske lidelser med tilhørende ICD-10-koder.

Diagnose	ICD-10-kode	Indhold
Skizofreni	F20.0-20.9	-
Skizotypisk sindslidelse	F21.0-21.9	-
Øvrige psykoser	F22.0-29.9	Paranoide psykoser, induceret psykose, skizoaffektive psykoser mv.
Mani og bipolar lidelse	F30.0-31.9	Manisk enkeltepisode, bipolar affektiv sindslidelse mv.
Borderline	F60.3	Personlighedsforstyrrelser af borderline-typen
Let eller moderat depression	F32.1, F32.2, F32.8-32.9, F33.1, F33.2, F33.4-33.9	Depressiv enkeltepisode af lettere eller moderat grad, periodisk depression i episode af lettere eller moderat grad mv.
Svær depression	F32.2, F32.3, F33.2, F33.3	Depressiv enkeltepisode af svær grad, periodisk depression i episode af svær grad mv.
Andre affektive lidelser	F34.0-39.9	Vedvarende affektive tilstande, andre affektive sindslidelser eller tilstande mv.
Angstlidelser	F40.0-41.9	Fobiske angsttilstande, andre angsttilstande, panikangst, generaliseret angst mv.
OCD	F42.0-42.9	-
Svære belastnings- og tilpasningsreaktioner	F43.0-43.9	PTSD, akut belastningsreaktion, tilpasningsreaktion mv.
Spiseforstyrrelser	F50.0-50.9	Nervøs spisevægring, nervøs spiseanfaldstilbøjelighed mv.
Personlighedsforstyrrelser	F60.0-60.30, F60.32-62.9	Specifikke forstyrrelser af personlighedsstrukturen, ikke-organiske personlighedsændringer, patologiske vane- og impulshandlinger mv.
ADHD	F90.0-90.9, F98.8C	-
Adfærdsforstyrrelser	F91.0-92.9	Usocialiseret adfærdsforstyrrelse, socialiseret adfærdsforstyrrelse, depressiv adfærdsforstyrrelse mv.

Misbrug

Oplysninger om misbrug stammer fra Register over Stofmisbrugere i Behandling, Det Nationale Alkoholbehandlingsregister og Landspatientregisteret. Misbrug indeholder således både stof- og alkoholmisbrug.

Stofmisbrug inkluderer opioider (heroin, metadon, buprenorphin, andre opioider), andre hårde stoffer (kokain, amfetamin, ecstasy, hallucinogener), hash og medicin/andet (benzodiazepiner, opløsningsmidler og andet). Stofmisbrug operationaliseres ud fra, at personen har angivet et stof fra en af ovenstående kategorier som sit hovedstof i Register over Stofmisbrugere i Behandling. Personer, der optræder i Landspatientregisteret med en diagnose relateret til stofmisbrug, opgøres ligeledes med et stofmisbrug. Personer i substitutionsbehandling med metadon eller buprenorphin indgår kun i analysen som stofmisbrugere, hvis de samtidig er registreret med et aktivt misbrug af mindst et af stoftyperne nævnt ovenfor.

Alkoholmisbrug opgøres som alle personer, der har været i alkoholbehandling ifølge Det Nationale Alkoholbehandlingsregister. Fra Register over Stofmisbrugere i Behandling opgøres personer, der har oplyst, at de dagligt indtager alkohol.

Fra Landspatientregisteret medtages endelig en række diagnoser relateret til stof- eller alkoholmisbrug, der kan ses i tabel 4.9.

Tabel 4.9 Diagnoser for misbrugstyper med tilhørende ICD-10-koder.

Misbrug	ICD-10-kode	Indhold
<i>Stofmisbrug</i>		
Opiatmisbrug	F11.1-11.4, F11.9 T40.1, T40.3	Skadelig brug, afhængighedssyndrom, abstinensstilstand eller uspecificeret psykisk lidelse eller adfærdsforstyrrelse, forårsaget af brug af opioider. Forgiftning med heroin eller metadon.
Misbrug af andre hårde stoffer	F14.1-14.3, F14.9 F15.1-15.3, F15.9 F16.1-16.2, F16.9 F19.1-19.4, F19.9	Skadelig brug, afhængighedssyndrom, abstinensstilstand eller uspecificeret psykisk lidelse eller adfærdsforstyrrelse, forårsaget af brug af kokain, andre centralstimulerende stoffer, hallucinogener eller multiple eller andre psykoaktive stoffer.
Hashmisbrug	F12.1-12.2, F12.9	Skadelig brug, afhængighedssyndrom eller uspecificeret psykisk lidelse eller adfærdsforstyrrelse, forårsaget af brug af cannabis.
Misbrug af medicin/ andet	F13.1-13.4, F13.9 F18.1-18.2, F18.9	Skadelig brug, afhængighedssyndrom, abstinensstilstand eller uspecificeret psykisk lidelse eller adfærdsforstyrrelse, forårsaget af brug af sedativa, hypnotika eller flygtige opløsningsmidler.
<i>Alkoholmisbrug</i>		
	F10.1-10.9	Psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser, forårsaget af brug af alkohol, herunder fx skadelig brug, afhængighedssyndrom, abstinensstilstand og psykotisk tilstand.

4.4 Casestudier

Med udgangspunkt i resultaterne fra trygheds-surveyens første runde har vi udvalgt fire boligområder til casestudier, hvor der gennemføres kvalitative studier for at skabe en dybere og mere nuanceret forståelse af sammenhænge mellem indsatser, beboere, boligområde samt mulige virkninger. Desuden skal de kvalitative studier også bruges til at få et mere nuanceret indblik i de gensidige relationer, som figur 4.1 illustrerer. De fire caseområder er Kokkedal i Fredensborg Kommune, Højvangen i Skanderborg, Lundtoftegade i København og Løvvangen i Aalborg.

I hver case er gennemført mellem 12-17 interview med beboere, projektledere, politi, SSP-konsulenter, kommune, skole og fritidsforeninger samt øvrige lokale og relevante aktører. I tabel 4.10 fremgår antallet af interview med de forskellige informanter i hver case.

Tabel 4.10 Oversigt over område, informanter og antal.

Område	Interview
Kokkedal	Beboere: 11 Helhedsplanen: 3 Samarbejdspartnere, fx politi, fremskudt medarbejder m.m.: 1
Lundtoftegade	Beboere: 5 Helhedsplanen: 4 Samarbejdspartnere, fx ejendomsleder, boligrådgiver: 3
Højvangen	Beboere: 11 Helhedsplanen: 2 Samarbejdspartnere, fx politi, fremskudt medarbejder m.m.: 3
Løvvangen	Beboere: 9 Helhedsplanen: 1 Samarbejdspartnere, fx SSP-medarbejder, kommunale sundhedsmedarbejdere, daginstitutionsleder: 7

I tabel 4.11 har vi listet de emner og aktører, der har været udgangspunkt for interviewene.

Tabel 4.11 Temaer, fokus og aktører.

Dimension	Emner	Aktør
Fælles dimension	Opfattelse af de enkelte indsats og deres påvirkning af konkrete individer og boligområder Opfattelsen af samspillet mellem oplevet tryghed, livskvalitet, kollektiv handlekraft, tillid og social sammenhængskraft	Beboere og boligsociale medarbejdere
Oplevet tryghed	Opfattelse af, hvilke tryghedsdimensioner der er på spil, og hvordan høj/lav tryghed forstås Hvordan opleves tryghedsindsatserne i boligområderne?	Beboere og boligsociale medarbejdere
Social sammenhængskraft	Hvordan er forståelsen af, hvad et godt netværk er, hvordan bruger man det, og hvordan ses det lokale netværk i forhold til den eksterne netværksbetydning? Hvordan opleves den sociale sammenhængskraft i boligområderne?	Beboere og boligsociale medarbejdere
Kollektiv handlekraft	Hvilke ydre kræfter påvirker boligområderne negativt, og hvordan udøver man positiv social kontrol? Hvordan opleves kollektiv handlekraftsindsatserne i boligområderne?	Beboere, boligsociale medarbejdere og SSP
Tillid	Vurdering af professionelle aktører i boligområdet Hvordan opleves tillidsindsatserne i boligområdet?	Beboere, politi, SSP og kommunale medarbejdere
Tilfredshed med boligområdet	Hvordan vurderes boligområdets omdømme, og hvad kan påvirke et omdømme? Omgivelsernes syn på boligområdet Omgivelsernes færden i boligområdet Brobygning	Alle
Livskvalitet	Fokus på, hvad der er god livskvalitet, og hvordan det muligvis opfattes forskelligt mellem grupper Hvordan opleves livskvalitetsindsatserne i boligområderne?	Beboere, boligsociale medarbejdere og kommunale medarbejdere

De kvalitative interview er fortrinsvis gennemført, så det er muligt at belyse, hvilke lokale mekanismer og processer der påvirker sammenhængen mellem de forskellige dimensioner i tryghed og trivsel og i forhold til det enkelte områdes organisering, strategiske styring og ledelse. De kvalitative interview suppleres med observationsstudier. De kvalitative interview og observationsstudier udskrives og kodes i databehandlingsprogrammet Nvivo. Til kodningen anvender vi et kodetræ, der tager udgangspunkt i de seks temaer: oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed med boligområdet og livskvalitet. Det kvalitative datamateriale analyseres ud fra de teoretiske antagelser bag de seks temaer og med inddragelse af de kvantitative resultater fra survey-undersøgelsen.

5 Karakteristik af tryghed og trivsel i udsatte boligområder

Formålet med de kvantitative analyser er for det første at undersøge, hvordan trygheden og trivslen er i de udsatte boligområder sammenlignet med resten af befolkningen.

Det andet formål er at undersøge, hvilke sammenhænge der er mellem de seks dimensioner af tryghed og trivsel, som blev introduceret i kapitel 2: oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed med boligområdet og livskvalitet. Den boligsociale indsats bidrager til at øge tryghed og trivsel gennem konkrete aktiviteter, som hver især ofte har til formål at styrke særligt én af disse seks dimensioner. Denne sammenhængsanalyse tegner altså et billede af, i hvor grad man kan forvente spill-overs, eller afledte effekter, mellem de enkelte aktiviteter med forskellige formål.

Det tredje formål er at undersøge, hvordan trygheden og trivslen varierer på tværs af områder og på tværs af beboere. Herunder, hvor meget af variationen i tryghed og trivsel, der kan henføres til forskelle mellem områderne, og hvor meget af variationen der stammer fra variation i beboernes individuelle oplevelser med tryghed og trivsel. Samt hvordan tryghed og trivsel varierer i forhold til beboer karakteristika og i forhold til område karakteristika.

Analyserne giver samlet set et her-og-nu-billede af niveauerne af de forskellige dimensioner af tryghed og trivsel i områderne, af eventuelle sammenhænge mellem de forskellige dimensioner af tryghed og trivsel, samt af forskelle beboerne og områderne imellem i forhold til baggrundskarakteristika. Når anden runde af trygheds-surveyen er gennemført i 2021, vil vi kunne analysere udviklingen i tryghed og trivsel. Men for nu udgør analyserne et statusbillede.

Hovedresultaterne i kapitlet er:

- Der er generelt en høj tryghed og trivsel i de udsatte områder, dog ligger de udsatte områder konsekvent lavere end befolkningen på samtlige seks dimensioner af tryghed og trivsel.
- De seks dimensioner med oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed med boligområdet og livskvalitet hænger sammen i varierende grad. Selvom ikke alle sammenhænge er signifikante, og selvom sammenhængene med enkelte undtagelser er forholdsvis små, er de dog alle positive. Det vil sige, at man ikke vil kunne forvente afledte effekter mellem boligsociale aktiviteter, der arbejder med hver sin af de seks dimensioner, i særlig høj grad.
- Størstedelen af variationen i tryghed og trivsel stammer fra variation mellem beboerne, og kun en lille del af forskellene i tryghed og trivsel kan henføres til forskelle mellem områderne. Det vil sige, at selvom omfanget af tryghed og trivsel er signifikant forskelligt på tværs af områderne, så er forskellene små.
- Der er forskelle i niveauerne for tryghed og trivsel imellem beboerne i de udsatte områder i forhold til deres baggrundskarakteristika; fx har ældre beboere, beboere med ikke-vestlig baggrund og børnefamilier generelt højere niveauer af tryghed og trivsel, mens beboere uden uddannelse eller beskæftigelse generelt har lavere niveauer.
- Der er ikke store forskelle imellem områder med forskellige karakteristika. Kun imellem områder med højere andele af beboere uden beskæftigelse er der højere niveauer af tryghed og trivsel end i områder med lavere andele af beboere uden beskæftigelse.

Tilsvarende er der imellem områder med højere andele af beboere med misbrug lavere niveauer af tryghed og trivsel end i områder med lavere andele af beboere med misbrug.

Kapitlet er struktureret således, at vi først undersøger, hvordan niveauerne af tryghed og trivsel er i de udsatte boligområder sammenlignet med befolkningen. Vi undersøger også, om der er forskelle i niveauerne af tryghed og trivsel, alt efter om man bor i en afdeling, som er på regeringens ghettoliste eller ej.

Dernæst undersøger vi, om der er signifikante sammenhænge mellem de seks trygheds- og trivselsdimensioner, og om de er positive eller negative, store eller små. Implikationen her er, at hvis der fx er en høj positiv og signifikant sammenhæng mellem to dimensioner – fx mellem oplevet tryghed og kollektiv handlekraft – så vil man kunne forvente, at indsatsen, der har til formål at øge den oplevede tryghed, har spill-overs, eller afledte effekter, på kollektiv handlekraft, og dermed også øger denne. Hvis sammenhængen derimod er lille (men stadig signifikant), vil man ikke kunne forvente afledte effekter i særlig grad.

Disse første analyser er baseret udelukkende på data fra trygheds-surveyen. Herefter kobler vi registerdata for beboerne og anmeldelsesdata for områderne sammen med trygheds-surveyen.

Vi undersøger først, hvor meget af variationen i tryghed og trivsel der stammer fra forskelle mellem områderne, og hvor meget der stammer fra variation imellem beboerne. Herefter undersøger vi, om der er forskelle i niveauerne af trygheds- og trivselsdimensionerne mellem beboerne i forhold til beboernes baggrundskarakteristika. Med andre ord, er der forskelle afhængig af, hvem der har svaret – har ældre fx en højere oplevet tryghed end yngre? Sluttelig tester vi, om de udsatte områder har signifikant forskellige niveauer af tryghed og trivsel. Disse analyser udføres på individniveau.

Herefter undersøger vi, om der er forskelle på tværs af områderne i forhold til områdekarakteristika, som fx omfanget af anmeldelser i områderne eller andelen af misbrugere i områderne. Disse analyser er på områdeniveau.

I afsnit 5.1 gennemgås sammenligningen af trygheden og trivslen i de udsatte boligområder med befolkningen. Denne sammenligning udføres direkte på de enkelte spørgsmål fra den gennemførte trygheds-survey. I afsnit 5.2 gennemgås, hvordan de seks dimensioner af tryghed og trivsel, som vi arbejder med i denne rapport, dannes ud fra summen af de enkelte spørgsmål i spørgeskemaet, og afsnit 5.3 indeholder sammenhængsanalysen af sammenhænge mellem dimensionerne. Afsnit 5.4 og 5.5 præsenterer individ- og områdeniveau analyserne.

5.1 Tryghed og trivsel i helhedsplanerne sammenlignet med befolkningen

I dette afsnit præsenterer vi en sammenligning mellem helhedsplanerne og befolkningen samt mellem de områder i helhedsplanerne, der er på regeringens ghettoliste, og de, som ikke er på listen.

Trygheds-surveyen består som sagt af 18 overordnede spørgsmål med en del under-spørgsmål, sådan at der i alt er 49 spørgsmål. I de senere kvantitative analyser vil vi analysere de seks dimensioner af tryghed og trivsel i afsnit 5.2, hvor hver dimension er dannet som et indeks på baggrund af de enkelte spørgsmål, der indgår i dimensionen. Før vi gør det, vil vi dog præ-

sentere beboerbesvarelsene sammenlignet med befolkningsbesvarelsene for de 49 spørgsmål enkeltvis. Vi præsenterer et udvalg her i teksten, men fordelingerne af svarene for samtlige 49 spørgsmål er at finde i bilag 4.

Formålet med denne deskriptive analyse direkte på de enkelte spørgsmål er for det første at vise direkte, hvor store andele af beboerne i de 66 helhedsplaner der har svaret positivt på de enkelte spørgsmål. Og for det andet at undersøge, hvordan de 66 helhedsplaner ligger niveaumæssigt på de forskellige dimensioner af tryghed og trivsel sammenlignet med befolkningen, eftersom det i nogle af de efterfølgende analyser ikke vil være muligt at sammenligne med befolkningen – fx kan analysen af, hvorvidt tryghed og trivsel varierer med baggrundskarakteristika for boligområdet, ikke laves meningsfuldt for befolkningsstikprøven.⁴

Mere konkret undersøger vi, hvor stor en andel af beboere i de 66 områder der har svaret, at de er trygge eller trives, sammenlignet med den tilsvarende andel i befolkningen. Vi deler også besvarelsene op efter, om beboerne bor i områder på regeringens ghettoliste eller ej.⁵

Svarmulighederne til de individuelle spørgsmål er på forskellig skala; nogle er ja/nej spørgsmål (dvs. binære variable), mens andre benytter en Likert skala, fx hvor enig man er i et udsagn, eller hvor tryk man er et bestemt sted i sit boligområde på en skala fra 1 til 5 eller fra 1 til 7 (dvs. skala-variable). Fordi vi senere skal aggregere over de forskellige spørgsmål for at danne de seks forskellige dimensioner, og fordi skala-variable kan omdannes til ja/nej variable, men ikke omvendt, vælger vi at omdanne alle svarene til binære variable.

For at illustrere tager vi det første spørgsmål, som omhandler den oplevede tryghed i boligområdet: *På en skala fra 1 til 7, hvor 1 er "jeg føler mig grundlæggende tryk i mit boligområde", og 7 er "jeg føler mig grundlæggende utryk i mit boligområde", hvor tryk eller utryk føler du dig så?* Her omdanner vi til en binær variabel ved at gruppere de, der har svaret 1, 2 eller 3, som "trykke" (får værdien 1), mens de, der har svaret 4, 5, 6 eller 7, grupperes som "ikke trykke" (får værdien 0).

Dette gøres for alle skala-variable, for alle individer, både i de 66 områder og i befolkningen. I bilag 4 er det angivet med rødt i fordelingerne af svarene, hvilke værdier på skalaen der er kodet til "tryk" eller "enig" etc. (dvs. som får værdien 1). For alle spørgsmålene har vi valgt at kode det neutrale svar (fx "hverken enig eller uenig" i et givet udsagn eller "ved ikke" i et ja/nej spørgsmål) til "ikke tryk" eller "har ikke tillid" etc. Ideen her er, at vi ønsker at måle på, om man aktivt vælger trygheden (eller tilliden) til. For at gøre det konsistent på tværs af alle spørgsmål har vi ligeledes valgt at kode den midterste værdi på de forskellige Likert skalaer som "ikke tryk" etc.

Neden for præsenterer vi fordelinger af disse binære svar for en række udvalgte spørgsmål fra hver af de seks dimensioner af tryghed og trivsel: oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed med boligområdet og livskvalitet. Fordelinger af samtlige besvarelses kodet som binære variable for helhedsplanerne sammenlignet med befolkningen er i bilag 5, og statistiske test af, om forskellen mellem områderne og befolkningen er signifikant, er i bilag 6.

Det overordnede billede er, at de 66 helhedsplaner generelt ligger på et forholdsvist højt niveau, men at de dog ligger lavere på tryghed og trivsel end befolkningen (dette er tilfældet for

---

⁴ Dette skyldes, at vi ikke kan dele befolkningsstikprøven op på boligområder.

⁵ Regeringens ghettoliste er dannet ud fra boligafdelinger, mens de 66 helhedsplaner er afgrænset lidt anderledes. Det vil sige, at der er helhedsplaner, hvor kun nogle af boligafdelingerne i helhedsplanen er på ghettolisten. For præcist at afgrænse ghettoområderne deler vi derfor besvarelsene op på individniveau, efter om en beboer bor i en boligafdeling, der er på ghettolisten eller ej, i stedet for at dele de 66 helhedsplaner op i områder indeholdende ghettoområder eller ej.

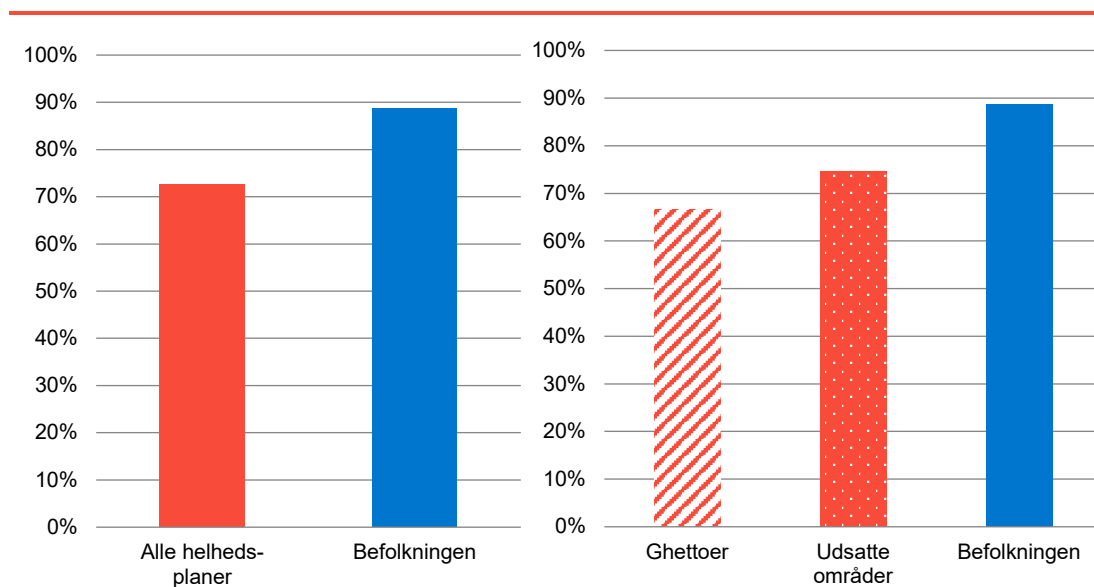
43 af de 49 spørgsmål), hvor forskellen er statistisk signifikant for næsten tre fjerdedele af samtlige 49 spørgsmål (i alt for 36 ud af 49). Dette peger på, at der i de udsatte boligområder fortsat er behov for målrettet at øge tryghed og trivsel på alle de seks dimensioner. Kun for ét spørgsmål ligger de udsatte områder signifikant højere end befolkningen (det er spørgsmålet om, hvorvidt beboere med samme etniske baggrund har det godt sammen, som hører til inden for dimensionen om social sammenhængskraft).

Billedet er lidt mere blandet, når vi sammenligner besvarelser fra beboere, der bor i ghettoområder med besvarelser fra beboerne, der ikke bor i ghettoområder. Statistiske test af, hvorvidt forskellene er signifikante, er præsenteret i bilag 7 for samtlige spørgsmål. Ghettoområderne ligger lavere for 31 ud af de 49 spørgsmål, men forskellen er kun signifikant for 17 af de 31 spørgsmål. Omvendt ligger ghettoområderne højere på de resterende 18 spørgsmål, hvor forskellen er signifikant for 8 af de 18 spørgsmål. Det tegner således ikke et entydigt billede af, at trygheden og trivslen samlet set er konsekvent lavere i ghettoområderne.

5.1.1 Oplevet tryghed

Knap 73 pct. af beboerne i de 66 områder føler sig grundlæggende trygge i deres boligområder, mens det samme gælder for knap 89 pct. af befolkningen, jf. figur 5.1. I den modsatte ende af skalaen er kun lidt over 8 pct. af befolkningen utrygge i deres boligområde, mens hele 17 pct. er det i de 66 områder, jf. figur 5.2. Her er således forholdsvis store forskelle på områderne og befolkningen, og forskellene er da også signifikante. Når man sammenligner besvarelserne fra beboere, der bor i ghettoområderne, med resten af besvarelserne fra helhedsplanerne, er beboere i ghettoerne signifikant mere utrygge.

Figur 5.1 Føler du dig grundlæggende tryk i dit boligområde på en skala fra 1 til 7, hvor 1 er grundlæggende tryk? (Andel, der svarer 1, 2 eller 3).

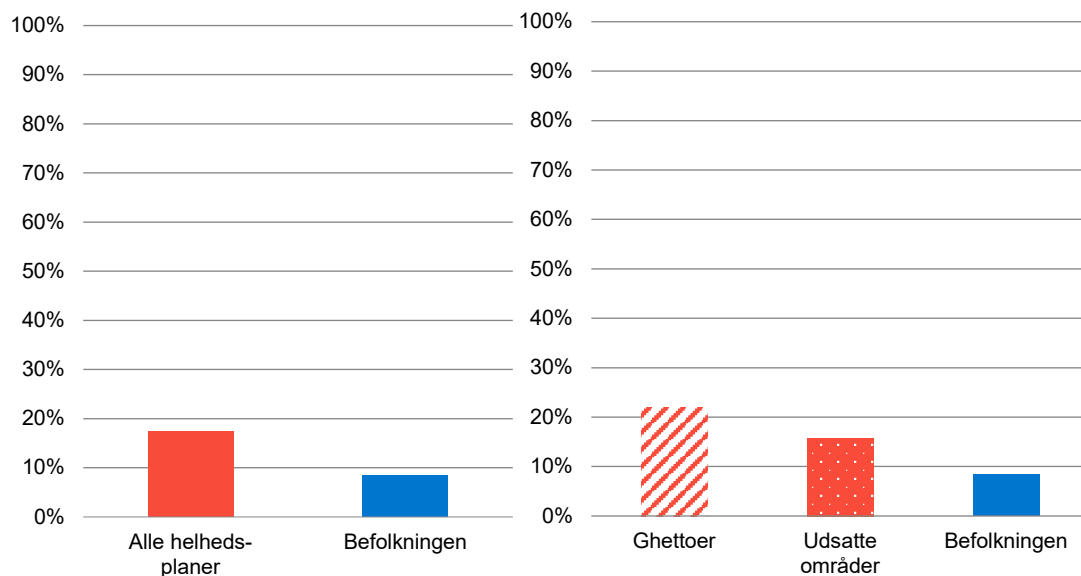

Anm.: N (Alle helhedsplaner) = 10.473; N (Befolkningen) = 1.030; N (Ghettoer) = 2.409; N (Udsatte områder) = 8.064. Andelene er udregnet på vægtet data.

I diagrammet til højre i figuren er andelen, der svarer 1, 2 eller 3 fra alle helhedsplanerne, splittet op i andelene, der svarer 1, 2 eller 3 i hhv. ghettoerne og resten af helhedsplanerne (de udsatte områder).

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Figur 5.2 Føler du dig grundlæggende utryg i dit boligområde på en skala fra 1 til 7, hvor 1 er grundlæggende tryk? (Andel, der svarer 5, 6 eller 7).

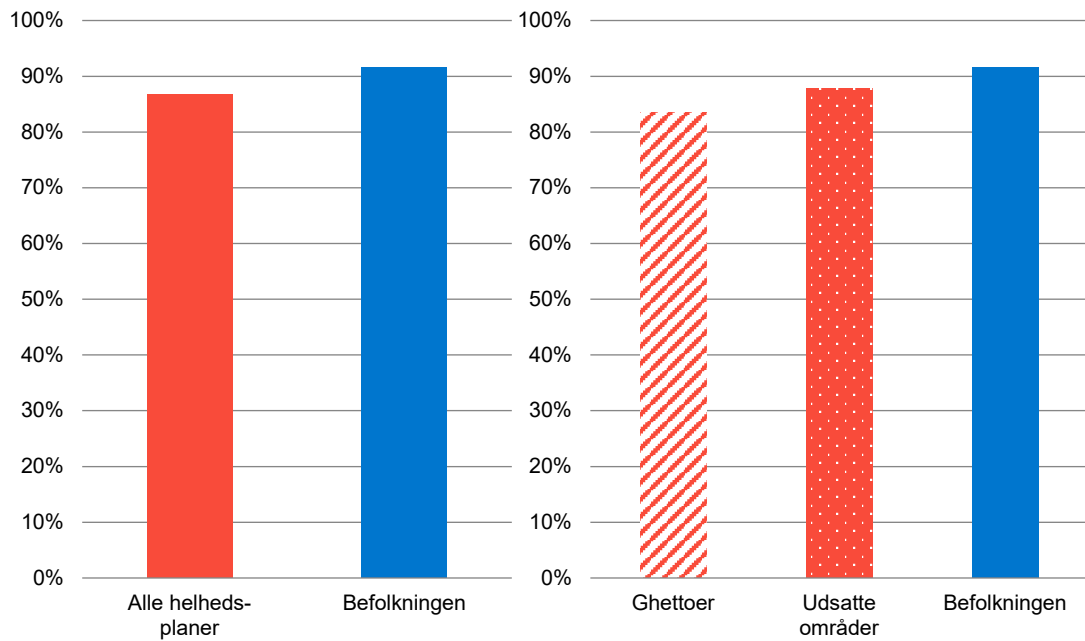
Anm.: N (Alle helhedsplaner) = 10.473; N (Befolkningen) = 1.030; N (Ghettoer) = 2.409; N (Udsatte områder) = 8.064. Andelene er udregnet på vægtet data.

I diagrammet til højre i figuren er andelen, der svarer 5, 6 eller 7 fra alle helhedsplanerne, splittet op i andelene, der svarer 5, 6 eller 7 i hhv. ghettoerne og resten af helhedsplanerne (de udsatte områder).

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Når det kommer til, om man er tryk på bestemte steder i sit boligområde – fx i sin bolig, i opgange, på stier eller i parker – er der stadig signifikante forskelle mellem områderne og befolkningen, hvor befolkningen er mest tryk, undtagen for opgange, hvor områderne ligger højest, hvilket dog ikke er signifikant. Forskellene er dog større eller mindre afhængig af, hvilket sted der er tale om. Af de signifikante forskelle er forskellen mindst med hensyn til, om man føler sig tryk i sin bolig – 92 pct. i befolkningen og 87 pct. i områderne – og størst med hensyn til, om man føler sig tryk på stier i sit boligområde – 80 pct. i befolkningen og 69 pct. i områderne, jf. figur 5.3 og figur 5.4.

Figur 5.3 Føler du dig tryk i din bolig? (Andel, der svarer ja).

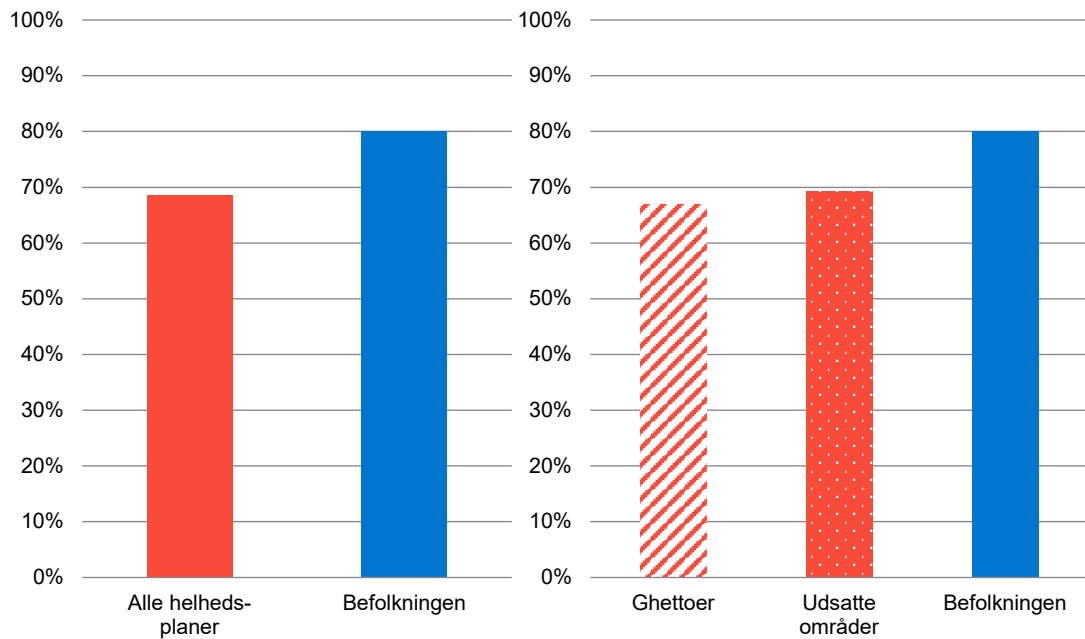

Anm.: N (Alle helhedsplaner) = 10.473; N (Befolkningen) = 1.030; N (Ghettoer) = 2.409; N (Udsatte områder) = 8.064. Andelen er udregnet på vægtet data.

I diagrammet til højre i figuren er andelen, der svarer ja fra alle helhedsplanerne, splittet op i andelen, der svarer ja i hhv. ghettoerne og resten af helhedsplanerne (de udsatte områder).

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Figur 5.4 Føler du dig tryk på stier i dit boligområde? (Andel, der svarer ja).

Anm.: N (Alle helhedsplaner) = 10.473; N (Befolkningen) = 1.030; N (Ghettoer) = 2.409; N (Udsatte områder) = 8.064. Andelen er udregnet på vægtet data.

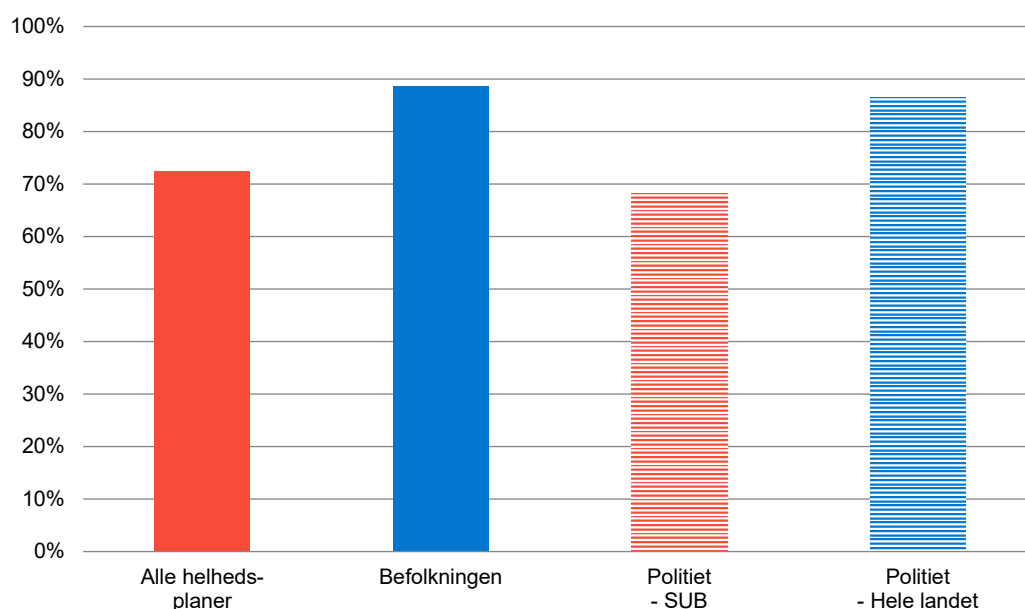
I diagrammet til højre i figuren er andelen, der svarer ja fra alle helhedsplanerne, splittet op i andelen, der svarer ja i hhv. ghettoerne og resten af helhedsplanerne (de udsatte områder).

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Fælles for de to dimensioner af oplevet tryghed – tryghed i boligområdet og tryghed i selve boligen eller på stier i området – er, at for disse spørgsmål ligger besvarelsene fra beboere i ghettoområderne lavere end resten af helhedsplanerne. Når det kommer til den oplevede tryghed på stationer og stoppesteder, er der dog ingen signifikant forskel på, om man bor i en ghetto eller ej.

Som nævnt tidligere er to af spørgsmålene konstrueret sådan, at de er direkte sammenlignelige med spørgsmål fra rigspolitiets tryghedsmåling. Det ene er spørgsmål om, hvorvidt man er tryk i sit boligområde. Rigspolitiets tryghedsmåling indhenter data fra 23 udsatte boligområder (benævnt "Politiet – SUB" i figurene) samt fra befolkningen (benævnt "Politiet – DK" i figurene). Disse 23 udsatte boligområder er listet i bilag 8; de er alle en del af områder i helhedsplanerne, dvs. at politiets måling går på en delmængde af helhedsplanerne.

Figur 5.5 Føler du dig grundlæggende tryk i dit boligområde?

Anm.: N (Alle helhedsplaner) = 10.473; N (Befolkningen) = 1.030; N (Politiet – SUB) = 5.101; N (Politiet – Hele landet) = 11.687. Andelen er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Politiets Tryghedsundersøgelse, 2018.

Som man kan se af figur 5.5, er andelen af befolkningen, der føler sig tryk i sit boligområde, højere i vores undersøgelse end i politiets, men forskellen er ganske lille. Der er en lidt større forskel på de udsatte områders besvarelser i vores undersøgelse sammenlignet med politiets, men hvor befolkningen i begge undersøgelser refererer til den samme population, refererer vores undersøgelse til flere områder end politiets, hvor politiets er udvalgt blandt de mere belastede. Besvarelsene på dette spørgsmål er altså ikke væsensforskellige fra rigspolitiets målinger.

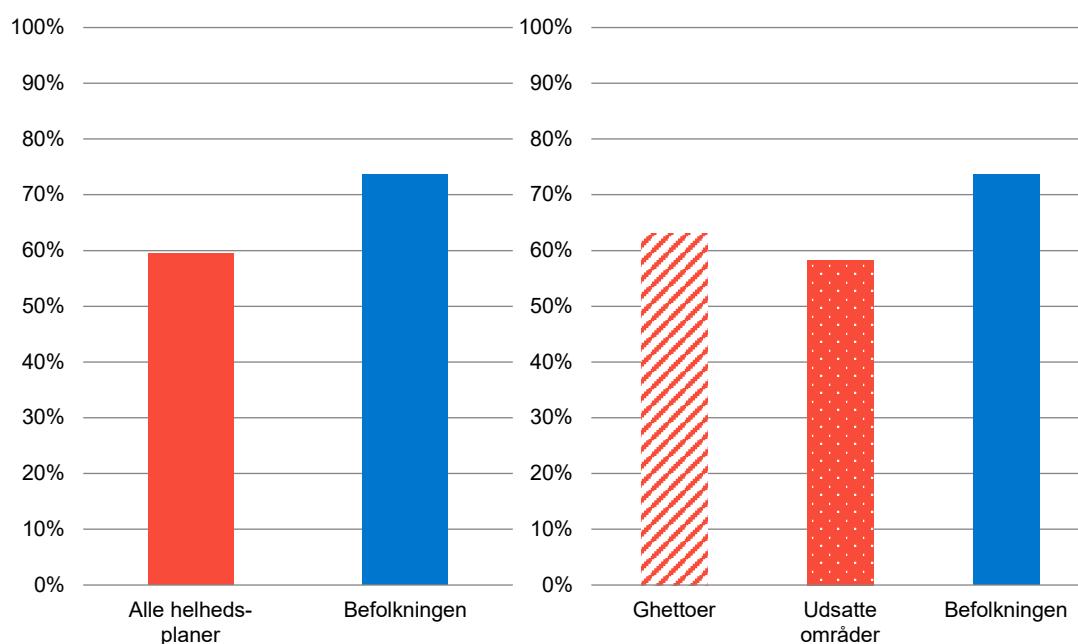
5.1.2 Social sammenhængskraft

Som repræsentant for dimensionen social sammenhængskraft har vi udvalgt spørgsmål vedrørende, hvor villige folk er til at hjælpe deres naboer, om folk i boligområdet har samme opfattelse af, hvad der er rigtigt og forkert, og om man selv sammen med andre vil hjælpe aktivt til, at ens boligområde bliver bedst muligt. Her er der store og signifikante forskelle på områderne og befolkningen med hensyn til, om naboer hjælper hinanden, og om folk har samme opfattelse af rigtigt og forkert, jf. figur 5.6 og figur 5.7: 74 pct. af befolkningen er enige eller

meget enige i, at folk i boligområdet er villige til at hjælpe deres naboer, mens kun 59 pct. i områderne tror det samme. Og hvor 41 pct. i befolkningen er enige eller meget enige i, at folk i boligområdet har den samme opfattelse af rigtigt og forkert, er det kun 27 pct. i områderne, der mener det. For begge spørgsmål er – bemærkelsesværdigt – en større andel i ghettoområderne enige eller meget enige i udsagnene end i resten af områderne, og disse forskelle er signifikante. Dette er altså 2 af de 8 spørgsmål, hvor ghettoområderne ligger signifikant højere på tryghed og trivsel end resten af områderne.

Figur 5.6 Er folk i boligområdet er villige til at hjælpe deres naboer? (Andel, der svarer enig eller meget enig).

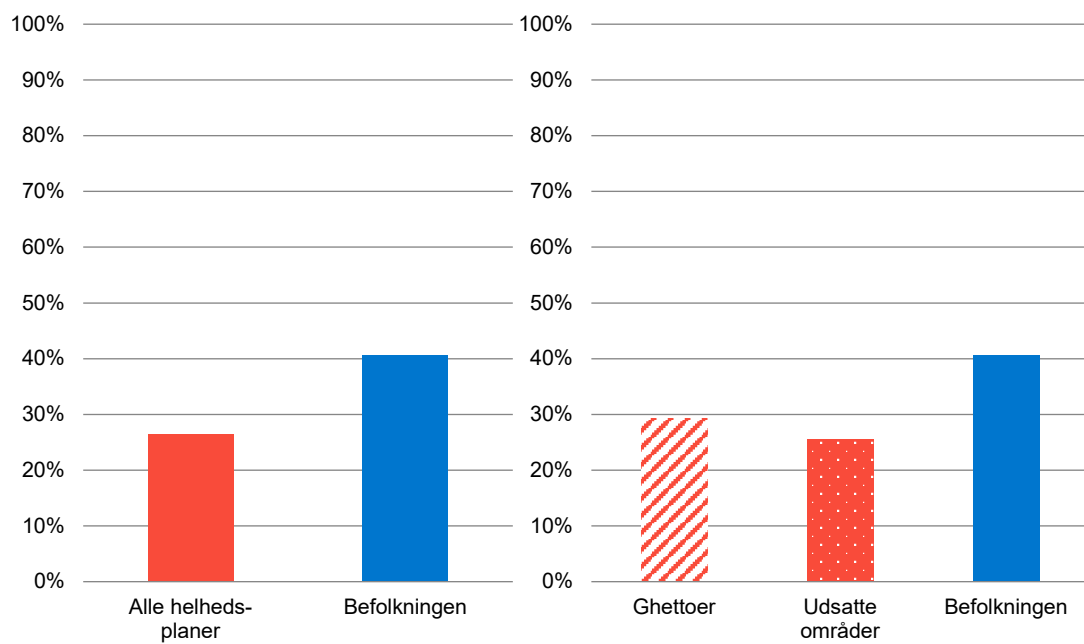

Anm.: N (Alle helhedsplaner) = 10.473; N (Befolkningen) = 1.030; N (Ghettoer) = 2.409; N (Udsatte områder) = 8.064. Andelen er udregnet på vægtet data.

I diagrammet til højre i figuren er andelen, der svarer enig eller meget enig fra alle helhedsplanerne, splittet op i andelen, der svarer enig eller meget enig i hhv. ghettoerne og resten af helhedsplanerne (de udsatte områder).

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Figur 5.7 Har folk i boligområdet samme opfattelse af, hvad der er rigtigt og forkert? (Andel, der svarer enig eller meget enig).

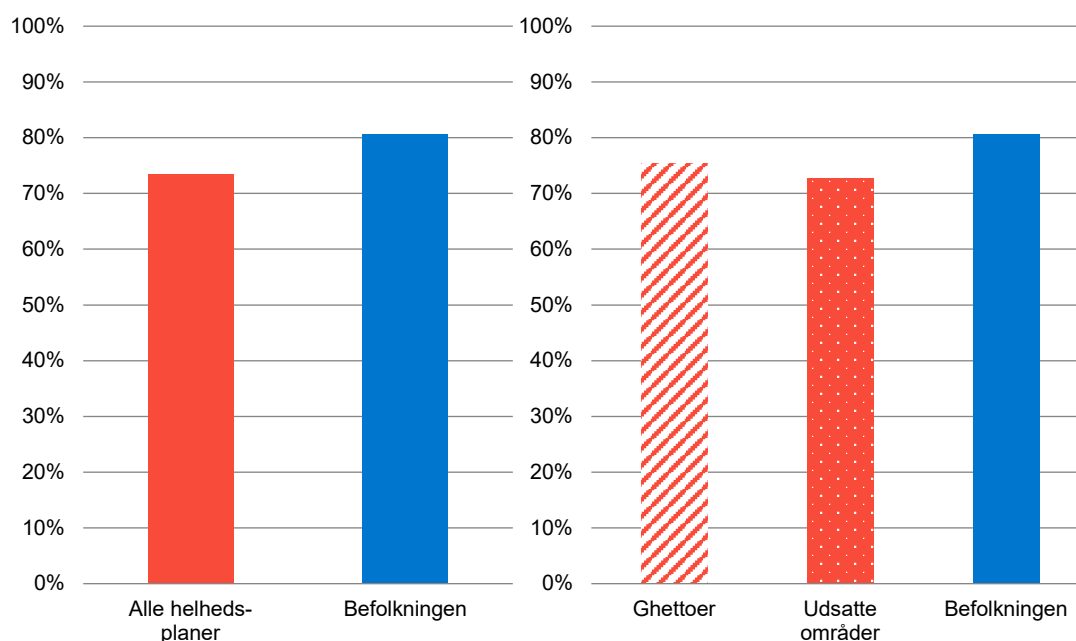
Anm.: N (Alle helhedsplaner) = 10.473; N (Befolkningen) = 1.030; N (Ghettoer) = 2.409; N (Udsatte områder) = 8.064. Andelene er udregnet på vægtet data.

I diagrammet til højre i figuren er andelen, der svarer enig eller meget enig fra alle helhedsplanerne, splittet op i andelene, der svarer enig eller meget enig i hhv. ghettoerne og resten af helhedsplanerne (de udsatte områder).

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Andelen af beboere, som aktivt vil hjælpe med til at gøre boligområdet, de bor i, til det bedst mulige, er høj både i befolkningen og i områderne, hhv. 81 og 73 pct., jf. figur 5.8, hvor den stadig er signifikant højere i befolkningen. Her ligger beboerne i ghettoområderne igen signifikant højere end beboerne i resten af helhedsplanerne.

Figur 5.8 Sammen med andre vil jeg hjælpe aktivt til, at boligområdet bliver bedst muligt (Andel, der svarer enig eller meget enig).

Anm.: N (Alle helhedsplaner) = 10.473; N (Befolkningen) = 1.030; N (Ghettoer) = 2.409; N (Udsatte områder) = 8.064. Andelen er udregnet på vægtet data.

I diagrammet til højre i figuren er andelen, der svarer enig eller meget enig fra alle helhedsplanerne, splittet op i andelen, der svarer enig eller meget enig i hhv. ghettoerne og resten af helhedsplanerne (de udsatte områder).

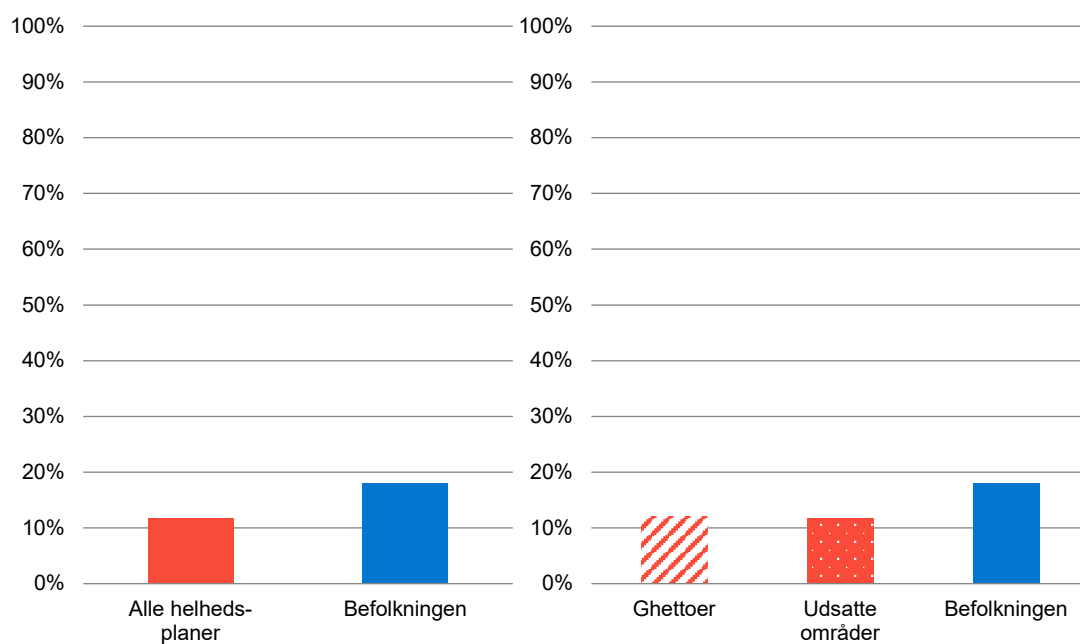
Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

5.1.3 Kollektiv handlekraft

Vi har medtaget to spørgsmål fra dimensionen om kollektiv handlekraft – mængden af frivilligt arbejde, man laver, og en vurdering af, hvor sandsynligt det er, at beboere vil gribe ind, hvis de ser børn/unge, der laver hærværk i boligområdet, jf. figur 5.9 og figur 5.10. Eftersom vi har optalt andelen, der laver frivilligt arbejde enten tit eller meget tit, er andelenes forholdsvis små – 18 pct. i befolkningen laver tit eller meget tit frivilligt arbejde, mens 12 pct. gør det i områderne.⁶ Forskellen på områderne og befolkningen er signifikant. I forhold til spørgsmålet om, hvorvidt beboerne vil gribe ind over for børn/unges hærværk, vil 61 pct. i befolkningen gribe ind, mens det samme gør sig gældende for kun knap 49 pct. i områderne. Også her er forskellen signifikant. Når vi deler besvarelsene op efter, om beboerne bor i ghettoområder eller ej, ligger ghettoområderne højere på det første spørgsmål og lavere på det andet, men ingen af forskellene er signifikante.

⁶ Hvis vi i stedet havde optalt andelen, der mindst én gang havde lavet frivilligt arbejde, ville andelen have været henholdsvis ca. 50 og 60 pct.

Figur 5.9 Hvor tit laver du frivilligt arbejde i dit boligområde? (Andel, der svarer tit eller meget tit).

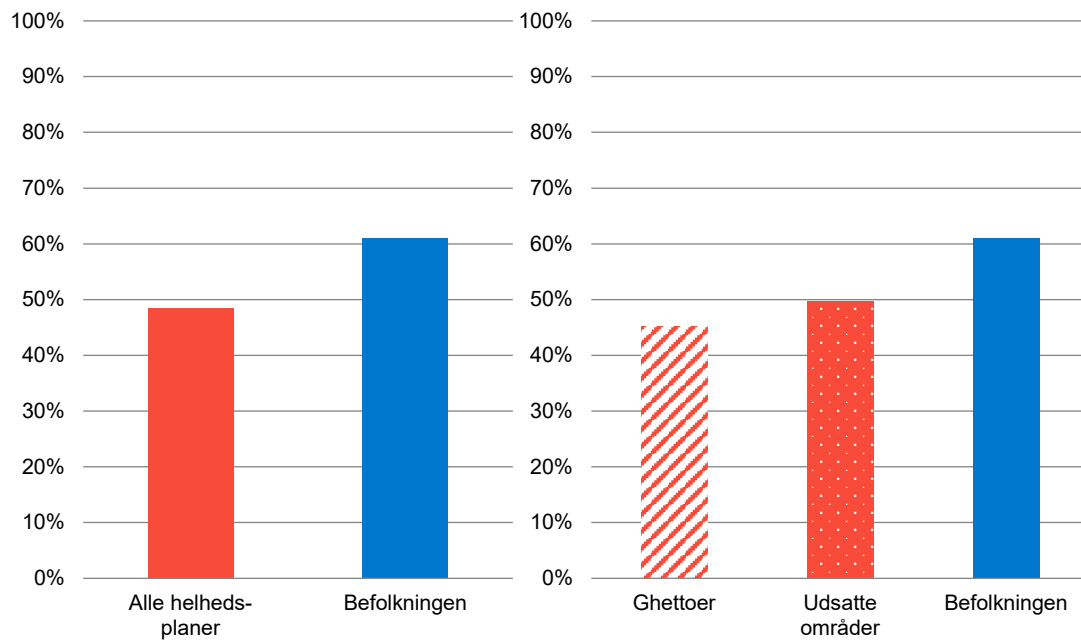

Anm.: N (Alle helhedsplaner) = 10.473; N (Befolkningen) = 1.030; N (Ghettoer) = 2.409; N (Udsatte områder) = 8.064. Andelene er udregnet på vægtet data.

I diagrammet til højre i figuren er andelen, der svarer tit eller meget tit fra alle helhedsplanerne, splittet op i andelene, der svarer tit eller meget tit i hhv. ghettoerne og resten af helhedsplanerne (de udsatte områder).

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Figur 5.10 Hvor sandsynligt er det, at beboerne vil gribe ind, hvis de ser børn/unge, der laver graffiti eller hærværk i boligområdet? (Andel, der svarer sandsynligt eller meget sandsynligt).

Anm.: N (Alle helhedsplaner) = 10.473; N (Befolkningen) = 1.030; N (Ghettoer) = 2.409; N (Udsatte områder) = 8.064. Andelen er udregnet på vægtet data.

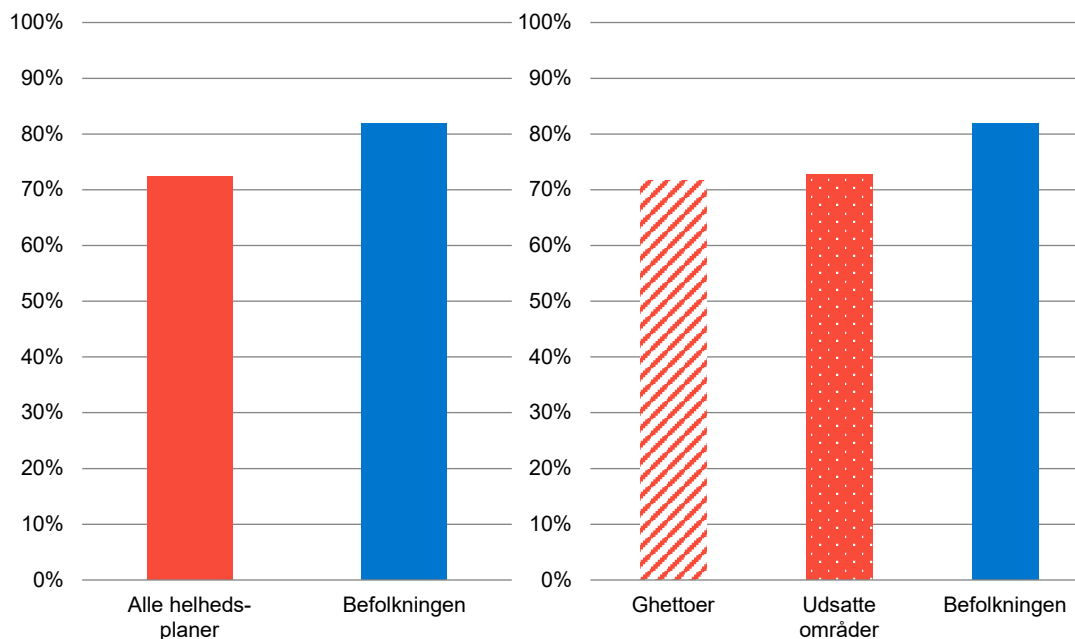
I diagrammet til højre i figuren er andelen, der svarer sandsynligt eller meget sandsynligt fra alle helhedsplanerne, splittet op i andelen, der svarer sandsynligt eller meget sandsynligt i hhv. ghettoerne og resten af helhedsplanerne (de udsatte områder).

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

5.1.4 Tillid

Dimensionen tillid belyses ved at spørge ind til størrelsen af ens tillid til en række forskellige offentlige institutioner. Her viser vi tilliden til politiet, jf. figur 5.12. Igen er der signifikant forskel på befolkningen, hvor 82 pct. har ret stor eller meget stor tillid til politiet, og områderne, hvor 72 pct. har den samme grad af tillid til politiet. Her er det værd at bemærke, at tilliden til politiet i de 66 områder dog alligevel ligger på et niveau i samme størrelsesorden som befolkningens. Dette spørgsmål er endnu et af de spørgsmål, hvor der ingen signifikant forskel er på ghettoområderne og resten af helhedsplanerne.

Figur 5.11 Hvor stor er din tillid til politiet? (Andel, der svarer ret stor eller meget stor).

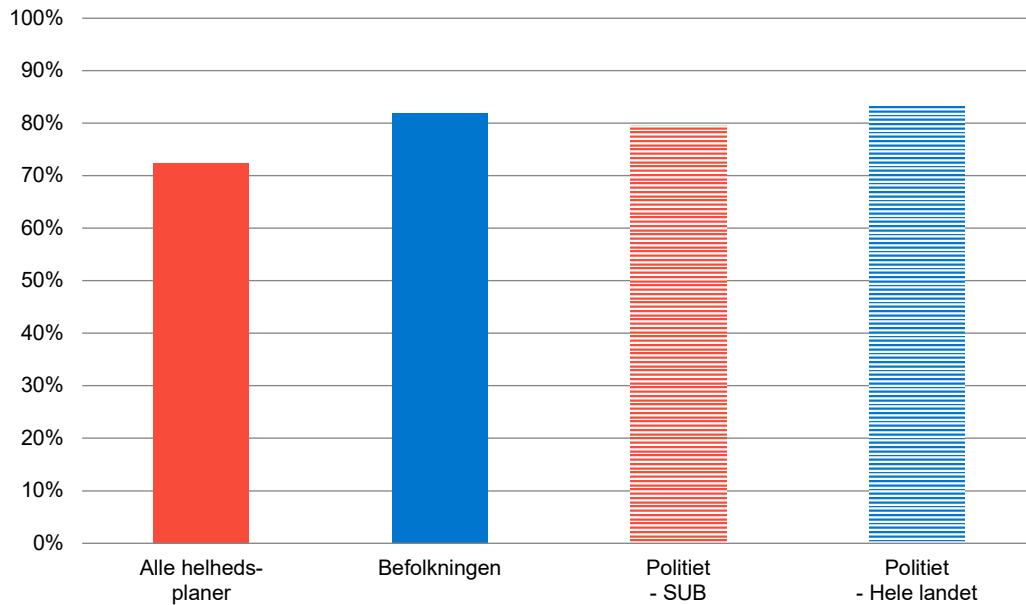
Anm.: N (Alle helhedsplaner) = 10.473; N (Befolkningen) = 1.030; N (Ghettoer) = 2.409; N (Udsatte områder) = 8.064. Andelen er udregnet på vægtet data.

I diagrammet til højre i figuren er andelen, der svarer ret stor eller meget stor fra alle helhedsplanerne, splittet op i andelen, der svarer ret stor eller meget stor i hhv. ghettoerne og resten af helhedsplanerne (de udsatte områder).

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Spørgsmålet om tillid til politiet er det andet spørgsmål, som tryghedsundersøgelsen har tilfælles med rigspolitiets tryghedsundersøgelse. Resultatet fra rigspolitiets måling er afbildet neden for ved siden af vores måling i figur 5.13. De ligner hinanden ved, at befolkningen i begge undersøgelser har større tillid til politiet end beboerne i de udsatte områder. Andelen i udsatte områder, der har tillid til politiet, er højere i politiets egen måling, end den er i vores. Der er forskellige mulige forklaringer på denne forskel. En mulig forklaring er, at de to målinger er foretaget på forskellige tidspunkter – vores trygheds-survey er lavet i foråret 2018, mens politiets er fra efteråret 2018. Tidsforskellen kan være af betydning, hvis der har været episoder i nogle af områderne lige før ét af de to målingstidspunkter. En anden mulig forklaring er, at politiets 23 SUB-områder netop er de områder, hvor politiet kører en styrket indsats, hvilket kan have resulteret i en højere tillid til politiet.

Figur 5.12 Hvor stor er din tillid til politiet? (Andel, der svarer ret stor eller meget stor).

Anm.: N (Alle helhedsplaner) = 10.473; N (Befolkningen) = 1.030; N (Politiet – SUB) = 5.101; N (Politiet – Hele landet) = 11.687. Andelene er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Politiets Tryghedsundersøgelse, 2018.

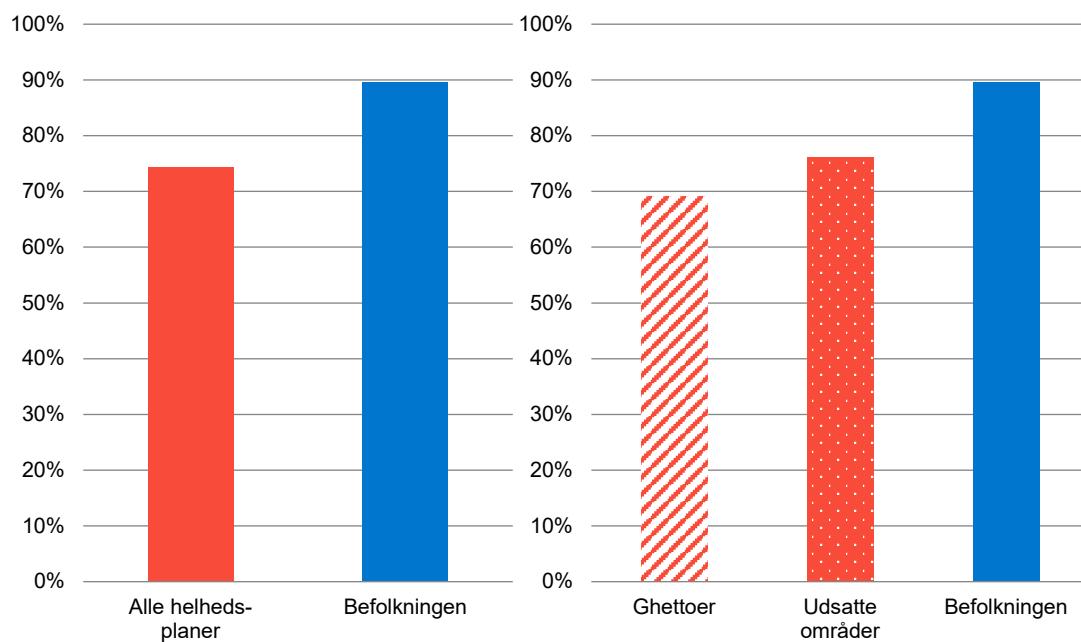
5.1.5 Tilfredshed med området

Hvor ca. 90 pct. af befolkningen er enten tilfredse eller meget tilfredse med at bo i deres boligområde, gør det samme sig gældende for 74 pct. i helhedsplanerne, dvs. tilfredsheden med området er en del større i befolkningen, jf. figur 5.11. Forskellen er ligeledes signifikant.

Når man deler besvarelsene op i ghettoområder og resten af helhedsplanerne, er forskellen ligeledes signifikant; her er knap 70 pct. af beboerne i ghettoområderne tilfredse med deres boligområde, mens det er godt 85 pct., der er tilfredse i resten af helhedsplanerne.⁷

⁷ Det er ud fra det forhåndenværende data umuligt at sige noget om, hvorvidt den lavere tilfredshed i ghettoområderne hænger sammen med en potentiel stigmatisering i det, at boligområdet er på regeringens ghettoliste, eller om det hænger sammen med helt andre ting, som fx fysiske rammer eller andet.

Figur 5.13 Hvor glad er du for at bo i dit boligområde? (Andel, der svarer glad eller meget glad).

Anm.: N (Alle helhedsplaner) = 10.473; N (Befolkningen) = 1.030; N (Ghettoer) = 2.409; N (Udsatte områder) = 8.064. Andelen er udregnet på vægtet data.

I diagrammet til højre i figuren er andelen, der svarer glad eller meget glad fra alle helhedsplanerne, splittet op i andelen, der svarer glad eller meget glad i hhv. ghettoerne og resten af helhedsplanerne (de udsatte områder).

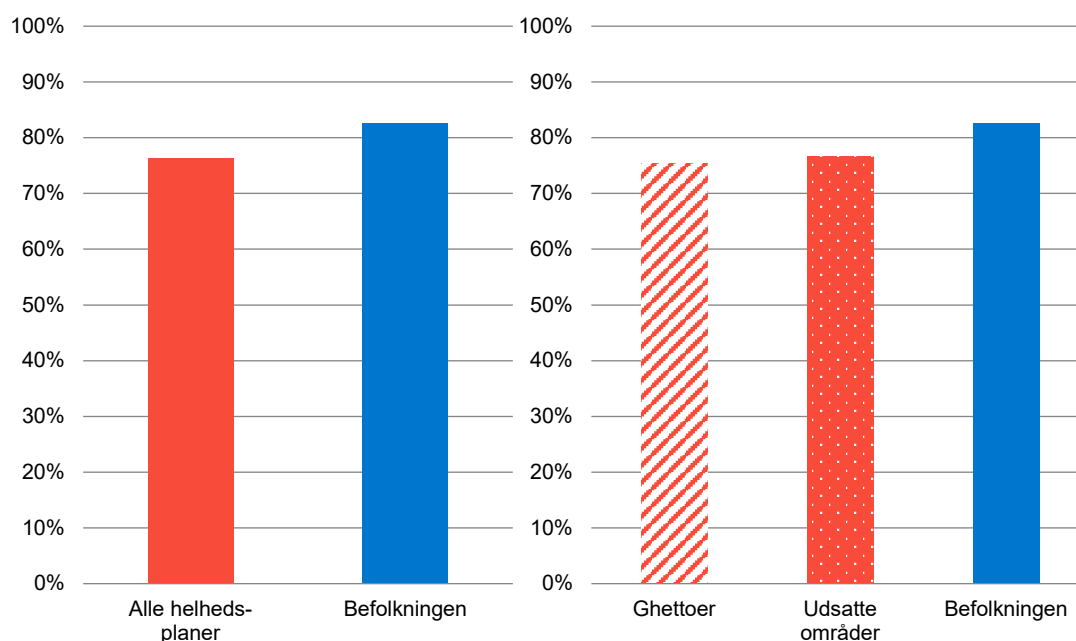
Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

5.1.6 Livskvalitet

Dimensionen livskvalitet består kun af ét spørgsmål, nemlig hvor tilfreds man er med sit liv generelt, alt taget i betragtning. Dette er afbildet i figur 5.14. Igen ligger de udsatte områder signifikant lavere end befolkningen. 76 pct. af beboerne i de udsatte områder har en høj grad af tilfredshed, mens det samme gør sig gældende for 83 pct. for befolkningen. Det samme billede med hensyn til variation i forhold til, om man bor i et ghettoområde eller ej, går igen – der er ingen signifikant forskel på livskvaliteten.

Figur 5.14 Hvor tilfreds er du med dit liv, når alt tages i betragtning, på en skala fra 0-10, hvor 10 er meget tilfreds? (Andel, der svarer mellem 7 og 10).

Anm.: N (Alle helhedsplaner) = 10.473; N (Befolkningen) = 1.030; N (Ghettoer) = 2.409; N (Udsatte områder) = 8.064. Andelen er udregnet på vægtet data.

I diagrammet til højre i figuren er andelen, der svarer 7-10 fra alle helhedsplanerne, splittet op i andelen, der svarer 7-10 i hhv. ghettoerne og resten af helhedsplanerne (de udsatte områder).

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

5.2 Indeks for de seks dimensioner af tryghed og trivsel

Vi danner nu de seks forskellige dimensioner af tryghed og trivsel, som vi arbejder videre med i resten af kapitlet; oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed med boligområdet og livskvalitet.

Vi tager udgangspunkt i vores omdannede, binære variable på alle spørgsmålene. Tabel 5.1 indeholder en oversigt over, hvilke spørgsmål der indgår i hvilke dimensioner. Her refererer spørgsmålsnummereringen til nummereringen i trygheds-surveyen i bilag 1. En detaljeret oversigt over samtlige 49 spørgsmål fordelt på de seks dimensioner er i bilag 9.

Tabel 5.1 Dimensioner

	Oplevet tryghed	Social sammenhængskraft	Kollektiv handlekraft	Tillid	Tilfredshed med området	Livskvalitet	Samlet
Spørgsmål fra trygheds-surveyen	Spm. 1 Spm. 2 Spm. 3 Spm. 4	Spm. 11 Spm. 12 Spm. 14 Spm. 17	Spm. 6 Spm. 7 Spm. 10 Spm. 13	Spm. 18	Spm. 15 Spm. 16	Spm. 5	Alle spm.

Med udgangspunkt i det binært kodede datasæt danner vi en indeksværdi, som ligger mellem 0 og 1, for hvert individ for hver dimension. Indeksværdien beregnes som andelen af spørgsmål inden for den pågældende dimension, hvor individet har svaret "tryk" eller "enig" etc. Det vil

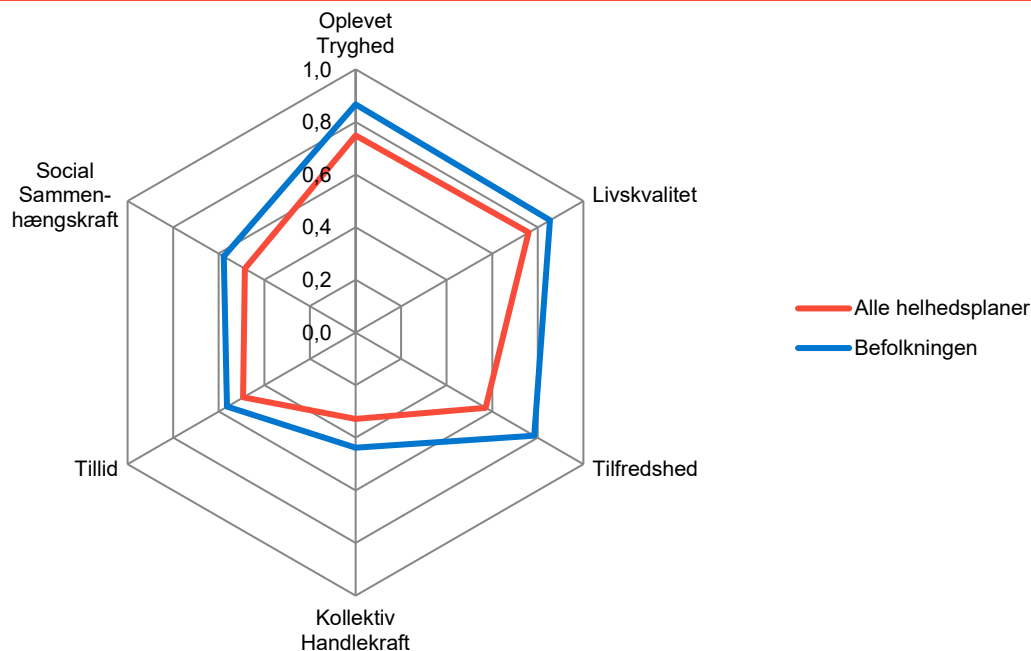
sige, at hvis en person fx har svaret "har tillid" til 2 ud af de 5 offentlige institutioner i spørgsmål 18, som udgør dimensionen tillid, får denne person indeks-værdien 2/5 på dimensionen tillid (T1). Den implicitte antagelse her er, at hvert spørgsmål vægter lige meget på dimensionen, samt at det er den samlede sum, der tæller, og ikke hvilke spørgsmål, man har svaret "tryk"/"enig" til. For eksempel kan én person have svaret "har tillid" til politiet og retsvæsenet, men til ingen andre af de offentlige institutioner i spørgsmål 18, mens en anden person har svaret "har tillid" til politikerne i folketinget og lokalpolitikere, men ingen andre – disse to personer har således begge tillid til 2 ud af 5 institutioner og får dermed det samme niveau på dimensionen tillid, nemlig indeks-værdien 2/5. Det vil sige, at jo tættere på 1, en person ligger på indekset for de seks dimensioner, jo højere oplevet tryghed har personen, jo større livskvalitet har personen, jo mere tilfreds med området er personen, jo mere kollektiv handlekraft oplever personen, jo større tillid har personen, og jo større sammenhængskraft oplever personen, der er.

Den samlede tryghed og trivsel er summen af de seks dimensioner, dvs. at her ligger også implicit en antagelse om, at hver dimension vægter lige meget i det samlede billede, samt at det er den samlede sum, der tæller, og ikke hvilke dimensioner, man ligger højt på.

For at danne indekset for hver af de seks dimensioner (og for den samlede tryghed og trivsel) for et boligområde tages gennemsnittet af de individuelle beboeres indekser for beboerne i det pågældende boligområde.

Samlet set ligger de udsatte boligområder i gennemsnit lavere end befolkningen på alle seks dimensioner af tryghed og trivsel, hvilket er illustreret i figur 5.15.

Figur 5.15 Tryghed og trivsel i alle helhedsplaner og i befolkningen.

Kilde: Egne beregninger på vægtet data fra trygheds-surveyen.

Størst forskel er der i forhold til tilfredshed med boligområdet, og mindst forskel er der i forhold til tillid til offentlige instanser og myndigheder. Scoren på hver af de seks dimensioner kan ikke direkte sammenlignes med hinanden; dvs. man kan ikke udlede af figuren, at oplevet tryghed er større end tillid i de udsatte områder. Det vil sige, at man kan ikke konkludere, at hvis områderne fx ligger lavere på én dimension end en anden, så er der ekstra behov for at arbejde

med at øge den laveste dimension. Grunden til det bunder i de spørgsmål, der udgør dimensionerne (og ikke i indekseringen). Selvom alle seks dimensioner måles ved et indeks, der kan ligge mellem 0 og 1, betyder dette imidlertid ikke, at det er realistisk, at niveauet for alle seks dimensioner ligger lige højt. For eksempel så vi fra analysen af de enkelte spørgsmål i trygheds-surveyen, at mens andelen af beboere i helhedsplanerne, som svarer "overvejende tryk" til de spørgsmål, som danner dimensionen oplevet tryghed, ligger på over 70 pct., så var andelen, der svarer, at de tit laver frivilligt arbejde eller vil gribe ind, hvis de ser børn/unge, der laver graffiti eller hærværk i området, på hhv. 12 og 48 pct. Disse sidste to spørgsmål indgår i dimensionen kollektiv handlekraft, og derfor må man forvente ikke bare, at det generelle niveau for den kollektive handlekraft er lavere, end det er for oplevet tryghed i trygheds-surveyen af de 66 helhedsplaner – man må også forvente, at kollektiv handlekraft aldrig vil kunne komme helt op på 1, da det ikke vil være realistisk, at alle beboere i helhedsplanerne tit laver frivilligt arbejde. Heller ikke i befolkningen er andelen, der tit laver frivilligt arbejde, høj.

5.3 Sammenhænge mellem de seks dimensioner af tryghed og trivsel

I dette afsnit undersøger vi sammenhænge mellem de seks dimensioner. Denne analyse udføres som en korrelationsanalyse, dvs. vi udregner korrelationerne mellem samtlige kombinationer af de seks trygheds- og trivselsdimensioner og tester, om de er statistisk signifikante.

Resultatet er angivet i tabel 5.2, hvor de sammenhænge, som er statistisk signifikante forskellige fra 0, er markeret med fed skrift, og hvor størrelserne af korrelationerne er farvekodet, sådan at størrelsesordenen går fra mindst til størst og går fra gul over orange til grøn, hvor helt grøn netop angiver den højeste værdi for en korrelation, nemlig 1.

Tabel 5.2 Sammenhænge mellem trygheds- og trivselsdimensionerne, alle helhedsplaner, områdeniveau.

	Oplevet Tryghed	Social sammenhængskraft	Kollektiv handlekraft	Tilfredshed	Tillid	Livskvalitet
Oplevet tryghed	1,000					
Social sammenhængskraft	0,139	1,000				
Kollektiv handlekraft	0,311	0,380	1,000			
Tilfredshed	0,639	0,330	0,482	1,000		
Tillid	0,338	0,120	0,050	0,212	1,000	
Livskvalitet	0,361	0,327	0,260	0,370	0,210	1,000

Anm.: De fremhævede korrelationer er signifikante på et 95-procents-signifikansniveau målt med en Pearson's Chi²-test. N = 66. Beregningerne er foretaget på vægtet data. Farverne viser, hvor på skalaen gående fra 0,0 (gul) til 1,0 (grøn) hver enkelt værdi befinder sig.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Det overordnede resultat er, at alle sammenhænge er positive, og at de fleste af dem er statistisk signifikante. Dimensionerne oplevet tryghed, kollektiv handlekraft, tilfredshed og livskvalitet har flest signifikante sammenhænge til andre dimensioner, mens tillid kun hænger sammen med oplevet tryghed, og social sammenhængskraft ikke hænger sammen med oplevet tryghed eller tillid.

I de udsatte boligområder hænger graden af for eksempel oplevet tryghed således sammen med kollektiv handlekraft, tilfredshed med boligområdet, tillid og livskvalitet, men ikke med social sammenhængskraft. Det vil sige, at områder med en høj grad af oplevet tryghed også har en høj grad af kollektiv handlekraft, en høj grad af tilfredshed med boligområdet samt høj grad af tillid og af livskvalitet.

De udregnede korrelationer kan højst være 1 (som man kan se, er sammenhængen mellem hver dimension med sig selv præcis 1). Eftersom disse sammenhænge ikke er gængse størrelser i litteraturen, er det ikke nemt at sige noget håndfast om, hvorvidt de er "store" eller "små", da vi ikke har noget at sammenligne dem med. Generelt vil man dog nok sige, at korrelationer i størrelsesordenen 0,3 er forholdsvis små, mens korrelationer over 0,6-0,7 er forholdsvis store. I vores tilfælde kan vi altså sige, at de udregnede korrelationer generelt ser forholdsvis små ud, med undtagelse af sammenhængen mellem oplevet tryghed og tilfredshed og til dels også sammenhængen mellem kollektiv handlekraft og tilfredshed.

Det vil sige, at hvis man arbejder med indsatser, der har enten oplevet tryghed, kollektiv handlekraft eller tilfredshed med boligområdet som formål, vil man kunne forvente små afledte effekter (spill-overs) på de andre nævnte dimensioner. Eftersom de fleste sammenhænge er signifikante (dvs. at der ER en sammenhæng), men samtidig forholdsvis små, vil man generelt kunne forvente også at opnå forbedringer på de andre trygheds- og trivselsdimensioner, men alt sammen kun i det små.

Det vil igen sige, at denne analyse viser, at man ikke får "to for én". Man opnår altså ikke automatisk forbedringer på én dimension af tryghed og trivsel ved at arbejde med aktiviteter med formål inden for de andre dimensioner. Det er således fortsat lige vigtigt at arbejde med alle dimensionerne af tryghed og trivsel, hvis man vil opnå forbedringer på dem alle.

5.3.1 Et robusthedstjek

For at robusthedstjekke resultatet af korrelationsanalysen har vi gentaget den for befolkningsstikprøven, dog på individniveau (da befolkningen ikke meningsfuldt kan deles op på område-niveau, jf. tidligere). Da man ikke kan sammenligne områder og individer, udregner vi også sammenhængene på individniveau for områderne, således at resultatet fra individniveau-analysen af de udsatte områder kan sammenlignes med resultatet for befolkningsstikprøven.

De udregnede sammenhænge (korrelationer) for de udsatte områder er i tabel 5.3, og de udregnede sammenhænge (korrelationer) for befolkningen er i tabel 5.4.⁸

---

⁸ At flere korrelationer er signifikant forskellige fra nul, kan højst sandsynligt tilskrives, at standardafvigelse for korrelationerne er udregnet på baggrund af hhv. 10.473 og 1.030 observationer, hvorimod de for sammenhængene på områdeniveau er udregnet på baggrund af 66 observationer, hvilket kan betyde, at standardafvigelse bliver mindre alene på grund af det langt højere antal observationer.

Tabel 5.3 Sammenhænge mellem trygheds- og trivselsdimensionerne, alle helhedsplaner, individniveau.

	Oplevet Tryghed	Social sammenhængskraft	Kollektiv handlekraft	Tilfredshed	Tillid	Livskvalitet
Oplevet tryghed	1,000					
Social sammenhængskraft	0,306	1,000				
Kollektiv handlekraft	0,129	0,364	1,000			
Tilfredshed	0,388	0,361	0,186	1,000		
Tillid	0,154	0,236	0,175	0,164	1,000	
Livskvalitet	0,211	0,228	0,146	0,222	0,159	1,000

Anm.: De fremhævede korrelationer er signifikante på et 95-procents-signifikansniveau målt med en Pearson's Chi²-test. N = 10.473. Beregningerne er foretaget på vægtet data. Farverne viser, hvor på skalaen gående fra 0,0 (gul) til 1,0 (grøn) hver enkelt værdi befinder sig.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Tabel 5.4 Sammenhænge mellem trygheds- og trivselsdimensionerne, befolkningen, individniveau.

	Oplevet Tryghed	Social sammenhængskraft	Kollektiv handlekraft	Tilfredshed	Tillid	Livskvalitet
Oplevet tryghed	1,000					
Social sammenhængskraft	0,248	1,000				
Kollektiv handlekraft	0,220	0,414	1,000			
Tilfredshed	0,278	0,318	0,239	1,000		
Tillid	0,193	0,302	0,227	0,206	1,000	
Livskvalitet	0,207	0,210	0,132	0,199	0,195	1,000

Anm.: De fremhævede korrelationer er signifikante på et 95-procents-signifikansniveau målt med en Pearson's Chi²-test. N = 1.030. Beregningerne er foretaget på vægtet data. Farverne viser, hvor på skalaen gående fra 0,0 (gul) til 1,0 (grøn) hver enkelt værdi befinder sig.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Som det kan ses, er størrelserne på sammenhængene nogenlunde de samme i befolkningen som i områderne. Sammenhængene markeret med kursiv skrift viser de korrelationer, som er statistisk signifikant forskellige mellem områderne og befolkningen. Dette er kun tilfældet for 3 ud af de i alt 15 mulige sammenhænge.

Dette bestyrker os i vores konklusion om, at selvom der er signifikante sammenhænge mellem trygheds- og trivselsdimensionerne, er de små, og sammenhængene, man ser i de udsatte områder, er ikke markant forskellige fra dem, man ser for resten af befolkningen.

5.4 Forskelle i tryghed og trivsel – hvor stammer variationen fra?

I dette afsnit undersøger vi, hvor meget af variationen i tryghed og trivsel der kan tilskrives variation mellem områderne, og hvor meget der kan tilskrives variation mellem beboerne.

Tabel 5.5 viser den totale variation i de seks dimensioner af tryghed og trivsel, og i den samlede tryghed og trivsel, samt variationen i tryghed og trivsel, som der er mellem henholdsvis områderne (den såkaldte "between-variation") og mellem beboerne (den såkaldte "within-variation"). Som man kan se, stammer størstedelen af variationen i tryghed og trivsel fra variation mellem beboerne, og kun en lille del stammer fra variation områderne imellem.

Tabel 5.5 Variation i tryghed og trivsel delt op på variation fra områder og beboere.

Variation	Oplevet tryghed	Social sammenhængskraft	Kollektiv handlekraft	Tillid	Tilfredshed med boligområdet	Livskvalitet	Samlet
Total variation	0,272	0,231	0,180	0,321	0,394	0,421	0,165
Mellem områder	0,048	0,028	0,021	0,034	0,070	0,040	0,024
Mellem beboere	0,268	0,229	0,179	0,319	0,388	0,419	0,163

Anm.: Tallene i tabellen er standardafvigelse. N (beboere) = 10.473. Beregningerne er foretaget på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

Det vil sige, at tryghed og trivsel hovedsageligt varierer mellem beboere, uanset hvilket område, de bor i, og kun en lille del af forskellene i tryghed og trivsel kan henføres til forskelle mellem områderne. Forskellene i tryghed og trivsel ses således hovedsageligt mellem forskellige beboere og er dermed primært drevet af beboernes individuelle oplevelser med tryghed og trivsel.

5.5 Forskelle i tryghed og trivsel mellem beboerne

Nu inddrager vi registerdata på beboerne og estimerer for hver af de seks dimensioner af tryghed og trivsel, samt for den samlede tryghed og trivsel, en multilevel model, hvor de 66 områder tillades forskellige niveauer i modellen, og hvor vi inddrager en række baggrundskarakteristika for beboerne og tester, 1) om der er signifikante forskelle i niveauerne af trygheds- og trivselsdimensionerne i forhold til forskellige baggrundskarakteristika på individniveau, og 2) om de 66 områder har signifikant forskellige niveauer af tryghed og trivsel.

Med andre ord undersøger vi, om forskellige beboergrupper har forskellige niveauer af tryghed og trivsel, når vi samtidig kontrollerer for andre baggrundskarakteristika og tager højde for, at beboere fra det samme boligområde ikke er uafhængige af hinanden, men netop har boligområdet tilfælles. Er der fx signifikante forskelle på besvarelserne vedrørende oplevet tryghed for 65+ årige eller for beboere med grundskole som højest fuldførte uddannelse?

Vi undersøger også, om der – trods den lave variation i tryghed og trivsel over de 66 områder, som vi fandt i sidste afsnit – er signifikante forskelle i niveauerne af dimensioner af tryghed og trivsel mellem de 66 områder.

Vi inddrager følgende baggrundskarakteristika for hver beboer:

- Om man har ikke-vestlig baggrund
- Om man er 65+ år gammel
- Om man er i en børnefamilie
- Om man har grundskole som højest fuldførte uddannelse (for 25-60-årige)
- Om man hverken er i uddannelse eller beskæftigelse (for 18-64-årige)
- Om man har været sigtet og/eller dømt for kriminelle forhold inden for de sidste 3 år

- Antal år, man har boet i boligområdet.

Det overordnede billede i forhold til, om forskellige beboere har forskellige niveauer af tryghed og trivsel i forhold til de forskellige baggrundskarakteristika på den samlede tryghed og trivsel, er, at beboere med ikke-vestlig baggrund, ældre beboere (65+ årige) og børnefamilier har højere tryghed og trivsel, mens beboere uden uddannelse eller beskæftigelse har lavere niveauer, og der er ingen forskelle i niveauet for tryghed og trivsel, alt efter om man har været sigtet/dømt eller ej, jf. tabel 5.6.

Tabel 5.6 Forskelle i tryghed og trivsel mellem beboere.

Karakteristika	Oplevet tryghed	Social sammenhængskraft	Kollektiv handlekraft	Tillid	Tilfredshed	Livskvalitet	Samlet
Ikke-vestlig	-0,006	0,070***	-0,016**	0,016	0,029*	-0,051***	0,016**
65+ årig	0,020	0,018	0,016**	0,057***	0,201***	0,004	0,030***
Børnefamilie	-0,005	0,050***	0,010	-0,010	-0,033**	0,039**	0,015**
Grundskole	-0,035***	-0,014*	-0,018**	-0,024*	0,013	-0,019	-0,021***
Hverken i uddannelse eller beskæftigelse	-0,036***	-0,036***	-0,011	-0,015	0,031**	-0,135***	-0,026***
Sigtet eller dømt	0,010	0,035*	0,015	-0,106***	-0,045	-0,009	0,005
Antal år i boligområdet	0,000	0,000	0,001**	-0,001**	0,003***	0,001*	0,000

Anm.: Regressionskoefficienter fra multilevel-model med område-specifikke niveauer. ***p < 0,001, **p < 0,01, *p < 0,05. N = 10.473. Estimationerne er udført på vægtet data.

"Ikke-vestlig" måles ved variabelen herkomst, der er inddelt i kategorierne dansk, vestlig og ikke-vestlig og angiver andelen af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere. Vestlige lande omfatter alle 28 EU-lande samt Andorra, Island, Liechtenstein, Monaco, Norge, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, Canada, USA, Australien og New Zealand. Ikke-vestlige lande er alle øvrige lande.

"Grundskole" angiver, at individet har grundskole som højest fuldførte uddannelse og er 25-60 år. Ukendt uddannelse er inkluderet i denne kategori, da mange indvandrere ikke har en afsluttet uddannelse i Danmark.

"Hverken i uddannelse eller beskæftigelse" angiver, at individet er 18-64 år og hverken er registreret med en igangværende uddannelse i uddannelsesregistret eller er registreret som studerende eller i beskæftigelse ifølge variabelen SOCIO_13.

"Sigtet eller dømt" angiver, at individet har været sigtet eller er blevet dømt for lovovertrædelser af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven inden for de seneste 3 år. Overtrædelser af færdselsloven er ikke inkluderet.

"Antal år i boligområdet" måler, hvor mange år individet har boet på sin nuværende bopæl i boligområdet pr. 31.12.2017.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

Ikke-vestlige indvandrere og efterkommere har lavere livskvalitet, højere tilfredshed med området, oplever lavere kollektiv handlekraft, men har højere social sammenhængskraft, end etniske danskere og vestlige indvandrere og efterkommere har. Der er ikke signifikant forskellige niveauer af oplevet tryghed og tillid i forhold til, om man er ikke-vestlig indvandrer og efterkommer eller ej. Resultatet på den kollektive handlekraft er i overensstemmelse med Dekker & Bolt (2005), som ligeledes finder, at den kollektive handlekraft er lavere for beboere med ikke-vestlige oprindelse. Charles (2003) finder, at ikke-vestlige indvandrere kan være mere tilfredse med at bo i mere blandede boligområder. Vi har ikke noget mål for, hvor blandet de 66 boligområder er, men vi finder ligeledes, at ikke-vestlige har større tilfredshed med området. Også i tråd med andre forskningsresultater finder vi, at ikke-vestlige har lavere livskvalitet (Ladenburg, Petersen & Berger, 2016).

Ældre beboere (65+ årige) er mere tilfredse med at bo i området og har højere kollektiv handlekraft og tillid end dem, der er under 65 år. Resultatet på den oplevede tryghed er positivt, men ikke signifikant, men de positive fortegn er i tråd med Ladenburg, Petersen & Berger (2016), som finder, at ældre er mindre utrygge.

Børnefamilier har højere livskvalitet, er mindre tilfredse med området, men har højere social sammenhængskraft end familier eller enlige uden børn.

Beboere med grundskolen som højest fuldførte uddannelse ligger lavere både på oplevet tryghed, kollektiv handlekraft, tillid og social sammenhængskraft. Resultatet på social sammenhængskraft er i modsætning til andre studier, som har fundet, at beboere med lavt uddannelsesniveau har en højere social sammenhængskraft.

Beboere hverken i uddannelse eller beskæftigelse ligger lavere på oplevet tryghed, livskvalitet, tilfredshed med området og sociale sammenhængskraft, end beboere, der er i uddannelse eller beskæftigelse.

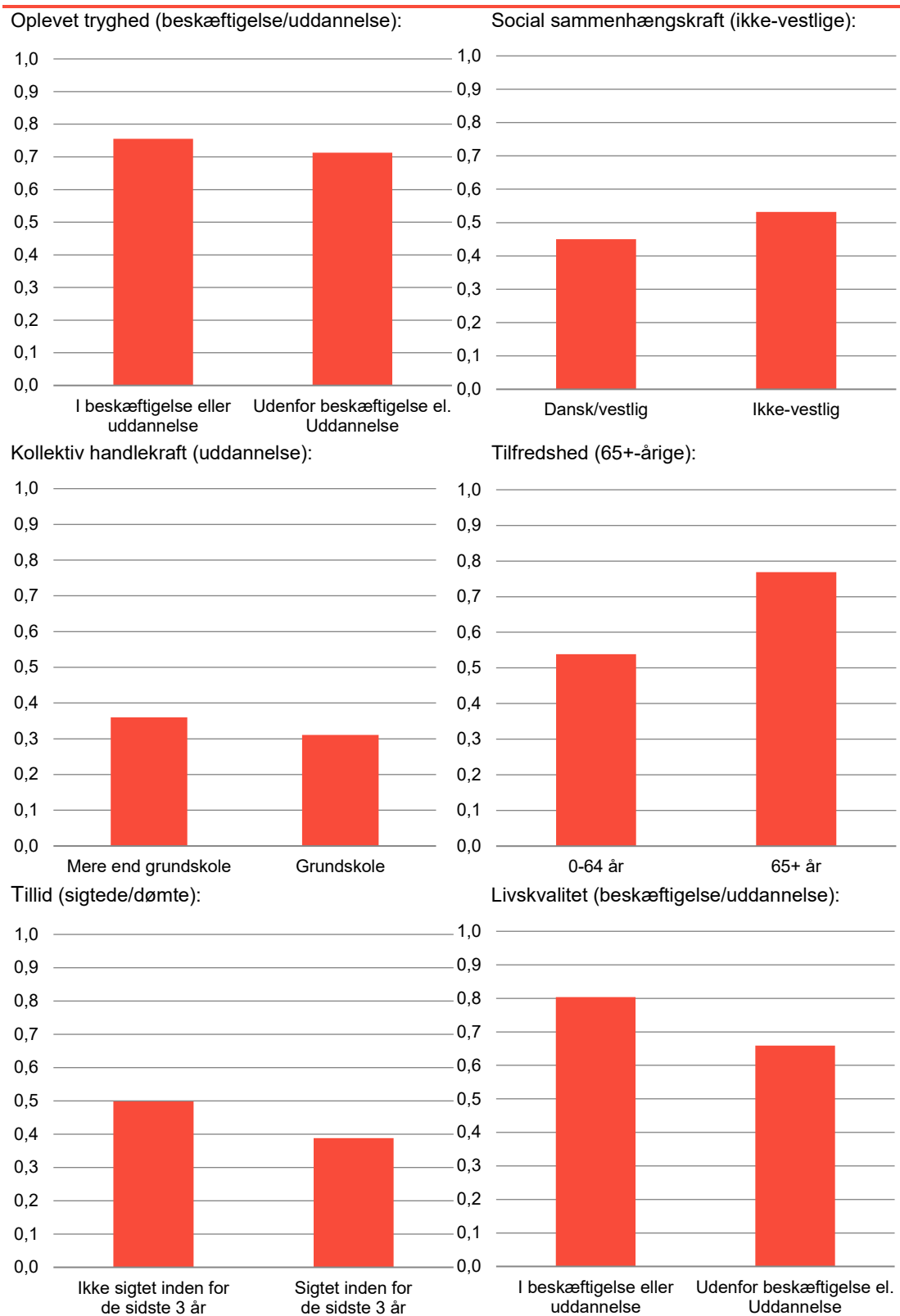
Beboere med sigtelser og/eller domme har lavere tillid til offentlige institutioner, men oplever højere social sammenhængskraft, men har ellers ikke signifikant forskellige niveauer end beboere uden sigtelser eller domme.

Jo længere tid, man har boet i boligområdet, jo mere tilfreds med boligområdet er man, og jo højere kollektiv handlekraft og livskvalitet har man, men jo mindre tillid har man også. Dette sidste resultat er i modsætning til dele af litteraturen, som finder, at antal år, man har boet i boligområdet, kan bruges som en proxy for netop tillid. Forskellene i forhold til, om man har boet ét år mere eller mindre i boligområdet, er dog små for alle dimensionerne.

For at illustrere forskellene i niveauerne i de forskellige dimensioner af tryghed og trivsel for de forskellige baggrundskarakteristika kan vi sammenligne de faktiske forskelle i de gennemsnitlige niveauer af tryghed og trivsel mellem grupperne i det rå data (dvs. hvor der ikke er kontrolleret for de andre baggrundsfaktorer, som vi har med i regressionen). Eksempler på forskelle i niveauerne for hver af de seks dimensioner er angivet i figur 5.16.

Figur 5.16 Gennemsnitlige niveauer for tryghed og trivsel for forskellige beboergrupper.

Anm.: N = 10.473. Dette er de vægtede andele for forskellige beboergrupper, ikke regressioner, hvor der samtidig kontrolleres for andre baggrundsfaktorer. For en nærmere specifikation af beboergrupperne, se anm. til tabel 5.5.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

Figuren viser, for eksempel for kollektiv handlekraft, at forskellen mellem beboere med grundskole som højest fuldførte uddannelse og beboere med mere uddannelse er 0,05. Det svarer til, at gruppen af beboere med uddannelse ud over grundskolen har 5 procentpoint højere kollektiv handlekraft end de beboere, som ikke har uddannelse ud over grundskolen. Når vi kontrollerer for andre baggrundskarakteristika, falder denne forskel til 3,5 procentpoint, jf. estimationsresultaterne oven for.

Tilsvarende for de andre dimensioner illustreret i figuren ses, at i overensstemmelse med estimationsresultaterne fra multilevel-modellen er oplevet tryghed højere for beboere, som er i beskæftigelse eller uddannelse, social sammenhængskraft er højere for ikke-vestlige indvandrere og efterkommere, kollektiv handlekraft er lavere for beboere kun med grundskole uddannelse, tilfredshed med boligområdet er højere for 65+ årige, tillid er lavere for beboere, der har været sigtet eller er blevet dømt, og beboere, som hverken er i beskæftigelse eller uddannelse, har lavere livskvalitet. Ligeledes kan man se, at forskellene i de rå data ændrer sig lidt, når vi kontrollerer for andre baggrundskarakteristika.

5.5.1 Variation i tryghed og trivsel på tværs af områderne – hvor meget?

Vi tester, om de 66 områder har signifikant forskellige niveauer af tryghed og trivsel ved at lave en test for, om standardafvigelsen over de 66 områder i den estimerede multilevel-model er signifikant forskellig fra 0. Dette er tilfældet for alle seks dimensioner af tryghed og trivsel, dog er standardafvigelserne meget små, idet de alle er i størrelsesordenen under 1 procentpoint (se bilag 10).

Forskellene i niveauerne af de forskellige dimensioner af tryghed og trivsel mellem områderne er ligeledes afbildet i bilag 10. Som man kan se, spænder forskellene på niveauerne mellem størstedelen af områderne (dvs. de helt yderlige områder undtaget) fra kun 2 procentpoint for social sammenhængskraft, 3 procentpoint for kollektiv handlekraft, 4 procentpoint for tillid og livskvalitet, 8 procentpoint for oplevet tryghed til 10 procentpoint som den højeste forskel for tilfredshed med boligområdet.

5.6 Forskelle i tryghed og trivsel mellem områderne

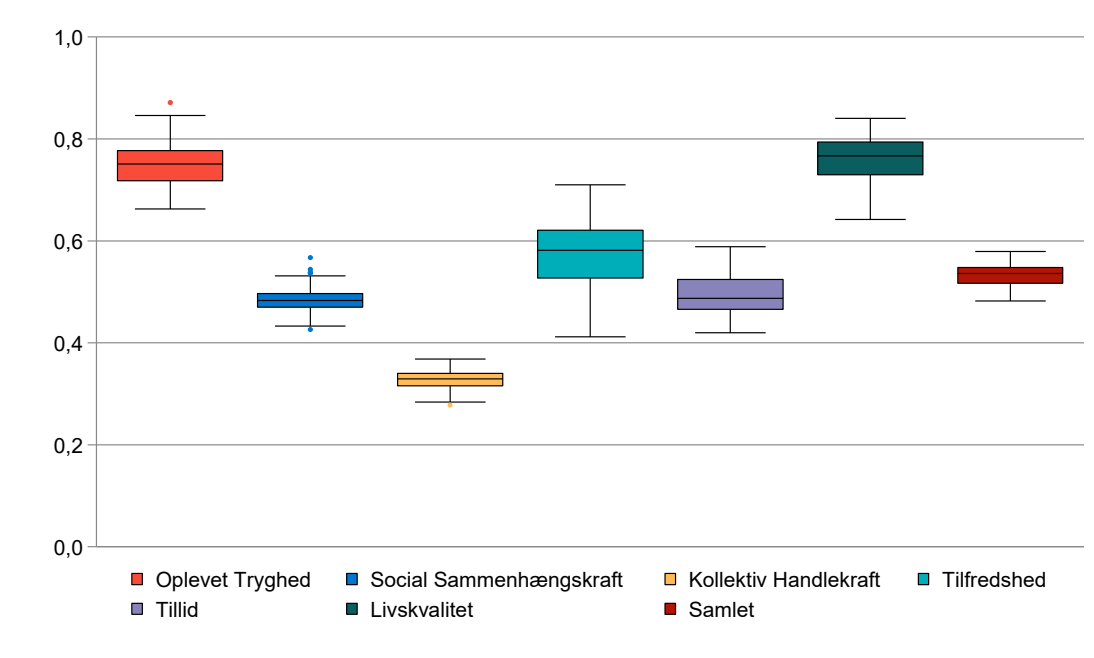
I de to sidste afsnit fandt vi samlet set, at selvom kun en lille del af variationen i tryghed og trivsel stammer fra variation mellem områderne, så har områderne alligevel signifikant forskellige niveauer af tryghed og trivsel på alle seks dimensioner af tryghed og trivsel. I dette afsnit undersøger vi derfor forskellene mellem områderne lidt dybere og ser på, om de forskellige dimensioner af tryghed og trivsel varierer med baggrundskarakteristika for områderne.

Vi aggregerer derfor nu op til områdeniveau, sådan at vi har de gennemsnitlige niveauer for trygheds- og trivselsdimensionerne for hvert af de 66 områder, og sådan at karakteristika er udregnet som andele af fx beboere uden uddannelse og beskæftigelse i området eller andelen af ikke-vestlige beboere i området.

Figur 5.17 er et såkaldt box-plot, som viser variationen over de 66 helhedsplaner i trygheden og trivslen, for hver af de seks dimensioner af tryghed og trivsel samt for den samlede tryghed og trivsel. Overordnet set er der stor variation i en dimension af tryghed og trivsel, hvis den fuldt optrukne kasse i midten er lang, og også, hvis de lodrette streger er lange. Som man kan se af figur 5.17, er dette ikke rigtigt tilfældet for nogen af dimensionerne. Særligt for kollektiv

handlekraft og social sammenhængskraft er variationen lille, mens den er lidt større for oplevet tryghed, livskvalitet og tilfredshed.

Figur 5.17 Boxplot over variationen for hvert kronblad på område-niveau.

Anm.: N = 66. Beregningerne er foretaget på vægtet data.

Intervallerne i de farvede kasser angiver de områder, som ligger mellem 25- og 75-percentilen i fordelingen af de 66 indekseværdier. Det vil sige, at jo bredere kassen er, jo mere variation er der i den midterste 50 pct. af fordelingen. Stregen i midten af kassen angiver medianen i fordelingen. De lodrette streger angiver variationen i halerne af fordelingen, mens prikkerne angiver outliers.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

Værdierne for hhv. bunden og toppen og af de fuldt optrukne kasser, medianen, samt for minimum og maksimum og gennemsnittet, er angivet for hver dimension i tabel 5.7.

Tabel 5.7 Variationen i indekseværdierne for tryghed og trivsel på tværs af områderne.

	Minimum	25-percentil	Median	75-percentil	Maksimum	Gennemsnit for områderne	Gennemsnit i befolkningen
Oplevet tryghed	0,663	0,718	0,751	0,777	0,871	0,749	0,850
Social sammenhængskraft	0,426	0,470	0,483	0,496	0,567	0,485	0,566
Kollektiv handlekraft	0,278	0,315	0,329	0,340	0,368	0,329	0,414
Tillid	0,420	0,465	0,487	0,524	0,589	0,493	0,546
Tilfredshed	0,412	0,527	0,582	0,621	0,621	0,572	0,759
Livskvalitet	0,642	0,729	0,767	0,794	0,841	0,760	0,826
Samlet	0,482	0,517	0,536	0,548	0,579	0,533	0,639

Anm.: N (områder) = 66; N (befolkningen) = 1.030. Beregningerne er foretaget på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

Som man kan se, er der den største variation i tilfredshed med boligområdet, som spænder fra 0,414 til 0,621, men hvor den midterste halvdel af fordelingen stadig kun spænder fra 0,527 til

0,621, dvs. varierer med knap 10 procentpoint. Den mindste variation findes i kollektiv handlekraft, der kun varierer ca. 6 procentpoint.

5.6.1 Tryghed og trivsel og baggrundskarakteristika for områderne

Vi undersøger nu, om der findes nogle sammenhænge mellem karakteristika ved områderne og niveauerne af tryghed og trivsel – har områder med høje andele af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere fx højere eller lavere social sammenhængskraft end områder med lavere andele af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere; eller er der ingen forskel? Er der fx en højere livskvalitet i områder med højere andele af 65+ årige?

Vi inddrager følgende karakteristika ved områderne:

- Andelen af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere i områderne
- Andelen af 65+ årige i områderne
- Andelen af 18-64-årige, som hverken er i uddannelse eller beskæftigelse i året
- Andelen med et registreret misbrug (enten stof- eller alkoholmisbrug)
- Antal anmeldelser i området i perioden 2011-2017 pr. 1.000 beboere.

Disse baggrundskarakteristika er udvalgt ud fra en logik om, at disse er enten decideret synlige karakteristika – fx vil man som beboer i området kunne have en fornemmelse for, om andelen af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere er høj eller lav, eller om der er en høj andel af ældre i området. Ligeledes vil man – særligt hvis man selv er uden for uddannelse og beskæftigelse – have en fornemmelse for, om mange andre også er det, ganske simpelt ud fra, om mange eller få beboere er hjemme om dagen. Andelen med registreret misbrug er nok den mindst synlige af de udvalgte karakteristika, men vores antagelse er, at et misbrug, som indgår i registerdatabaserne over stof- eller alkoholmisbrug eller optræder i Landspatientregisteret med stof- eller alkoholdiagnoser, er så alvorligt, at det i mange tilfælde vil være synligt, om ikke andet så for de nærmeste naboer. Ligeledes er omfanget af anmeldelser af kriminalitet i området måske ikke kendt af alle, men det vil være langt mere sigende for det faktiske niveau af kriminalitet i selve området end fx omfanget af sigtede og/eller dømte beboere (som formodentlig i mange tilfælde er sigtet og/eller dømt for kriminalitet, der har fundet sted uden for eller endda langt væk fra boligområdet).⁹

Andre baggrundskarakteristika, man kunne overveje at inkludere i analysen, er omfanget af psykiske diagnoser, andelen af beboere kun med grundskoleuddannelse samt børnefamilier. De to første er meget lidt synlige og er desuden også meget tæt korreleret med hhv. andelen af misbrugere og andelen af beboere hverken i uddannelse eller beskæftigelse (se bilag 11). Der ville således ikke blive tilføjet en anderledes opdeling af områderne ved at inkludere disse to baggrundskarakteristika. Omfanget af børnefamilier vil være synligt i områder, men andelen af børnefamilier var aldrig signifikant, og derfor har vi udeladt den fra den endelige analyse.

---

⁹ Grunden til, at vi ikke inddrager en variabel for, om området er på regeringens ghettoliste eller ej, er som tidligere forklaret, at de 66 helhedsplaner ikke er dannet sådan, at en helhedsplan entydigt er en ghetto eller ej.

Tabel 5.8 viser, hvor forskellige områderne er på de udvalgte baggrundskarakteristika.

Tabel 5.8 Baggrundskarakteristika på områdeniveau.

Baggrundskarakteristika	Minimum	25-percentil	Median	75-percentil	Maksimum	Gennemsnit
Andelen af ikke-vestlige beboere	0,253	0,394	0,464	0,563	0,791	0,483
Andelen af 65+ årige beboere	0,053	0,085	0,113	0,148	0,231	0,121
Andelen af beboere hverken i uddannelse eller beskæftigelse	0,295	0,391	0,439	0,509	0,633	0,456
Andelen af beboere med misbrug sidste 3 år	0,006	0,012	0,018	0,026	0,050	0,020
Antal anmeldelser pr. 1.000 beboere	18,822	35,253	38,877	47,822	84,754	41,583

Anm.: N = 66.

Andelen af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere blandt beboerne er udregnet på variablen herkomst, der er inddelt i kategorierne dansk, vestlig og ikke-vestlig. Vestlige lande omfatter alle 28 EU-lande samt Andorra, Island, Liechtenstein, Monaco, Norge, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, Canada, USA, Australien og New Zealand. Ikke-vestlige lande er alle øvrige lande.

Andelen, der hverken er under uddannelse eller i beskæftigelse, er 18-64-årige, der hverken er registreret med en igangværende uddannelse i uddannelsesregistret eller er registreret som studerende eller i beskæftigelse ifølge variablen SOCIO_13.

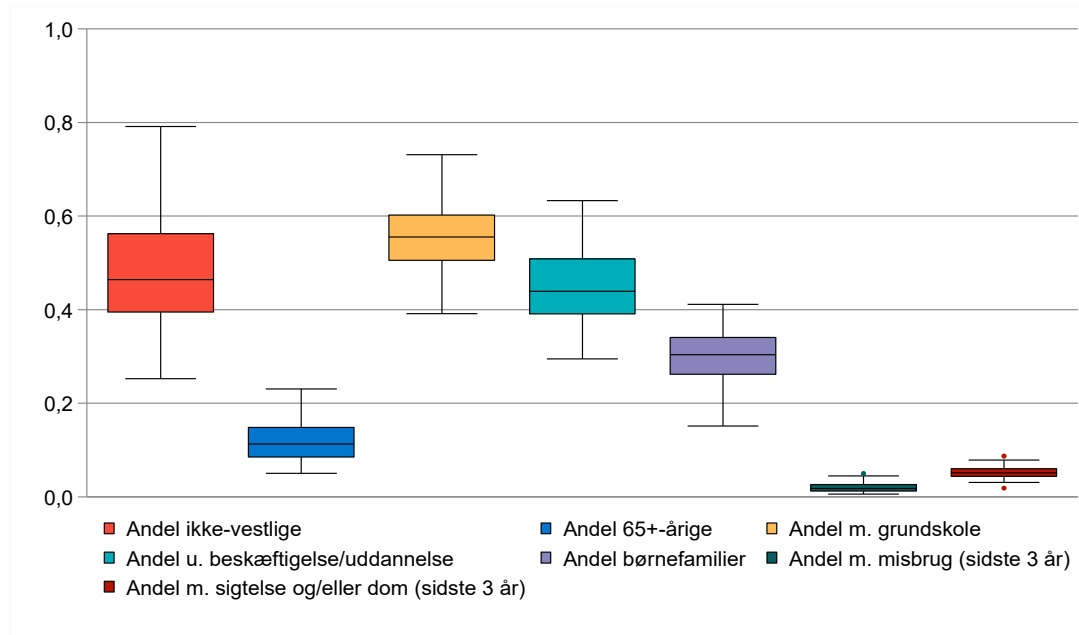
Andelen af beboere med et misbrug er andelen af beboere, der er registreret med et misbrug af stoffer og/eller alkohol og enten har været i misbrugsbehandling eller er registreret med en misbrugsrelateret diagnose i Landspatientregistret, som beskrevet i tabel 4.9.

Antal anmeldelser inkluderer overtrædelser af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven. Overtrædelser af færdselsloven er ikke inkluderet.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

Der er i gennemsnit ca. 48 pct. ikke-vestlige indvandrere og efterkommere, andelen af 65+ årige er i gennemsnit ca. 12 pct., i gennemsnit godt 46 pct. af beboerne er hverken i uddannelse eller beskæftigelse, andelen af beboere med registreret misbrug er i gennemsnit 2 pct., og anmeldelser pr. 1.000 beboer samlet set over perioden 2011-17 er i gennemsnit ca. 40. Der er noget variation i andelen af ikke-vestlige indvandrere og andelen hverken i uddannelse eller beskæftigelse, men variationen i andelen af 65+ årige og særligt i andelen af misbrugere er lille. Tabellen er illustreret i et boxplot i figur 5.18.

Figur 5.18 Variationen i baggrundskarakteristika: Hvor forskellige er områderne?

Anm.: N = 66.

Intervallerne i de farvede kasser angiver de områder, som ligger mellem 25- og 75-percentilen i fordelingen af de 66 indekseværdier. Det vil sige, at jo bredere kassen er, jo mere variation er der i den midterste 50 pct. af fordelingen. Stregen i midten af kassen angiver medianen i fordelingen. De lodrette streger angiver variationen i halerne af fordelingen, mens prikkerne angiver outliers.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

Vi undersøger eventuelle sammenhænge mellem disse baggrundskarakteristika ved områderne og niveauerne af tryghed og trivsel på de seks dimensioner af tryghed og trivsel, samt på den samlede tryghed og trivsel, ved regressionsanalyser. Da der er store sammenhænge mellem flere af de udvalgte baggrundskarakteristika (se bilag 11), er det mest korrekt at kontrollere for andre baggrundskarakteristika, når man undersøger sammenhængen mellem fx oplevet tryghed og ikke-vestlige indvandrere og efterkommere, dvs. at inkludere samtlige baggrundskarakteristika i modellen. Estimeringsresultatet af regressionsanalysen er i tabel 5.9.

Tabel 5.9 Tryghed og trivsel: områdekarakteristika.

Karakteristika	Oplevet tryghed	Social sammenhængskraft	Kollektiv handlekraft	Tillid	Tilfredshed	Livskvalitet	Samlet
Andel ikke-vestlige beboere	-0,143*	0,115**	-0,040	-0,073	-0,162*	-0,028	-0,030
Andel 65+ årige beboere	0,085	0,023	0,079	-0,013	0,698***	0,015	0,085
Andel beboere hverken i uddannelse eller beskæftigelse	0,229***	0,017	-0,021	0,151*	0,030	-0,027	0,074*
Andelen af beboere med et misbrug	-0,634	-0,492	-0,650*	-1,475*	-1,941*	-1,023	-0,777*
Antal anmeldelser pr. 1.000 beboere	-0,001*	0,000	0,000	0,000	0,000	0,001	0,000

Anm.: Regressionskoefficienter. ***p < 0,001, **p < 0,01, *p < 0,05. N = 66. Regressionerne er udført på vægtet data.

Andelen af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere blandt beboerne er udregnet på variablen herkomst, der er inddelt i kategorierne dansk, vestlig og ikke-vestlig. Vestlige lande omfatter alle 28 EU-lande samt Andorra, Island, Liechtenstein, Monaco, Norge, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, Canada, USA, Australien og New Zealand. Ikke-vestlige lande er alle øvrige lande.

Andelen, der hverken er under uddannelse eller i beskæftigelse, er 18-64-årige, der hverken er registreret med en igangværende uddannelse i uddannelsesregistret eller er registreret som studerende eller i beskæftigelse ifølge variablen SOCIO_13.

Andelen af beboere med et misbrug er andelen af beboere, der er registreret med et misbrug af stoffer og/eller alkohol og enten har været i misbrugsbehandling eller er registreret med en misbrugsrelateret diagnose i Landspatientsregistret, som beskrevet i tabel 4.9.

Antal anmeldelser pr. 1.000 beboere er opgjort som antallet af anmeldelser af overtrædelser af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven målt i perioden 2011-2017. Overtrædelser af færdselsloven er ikke inkluderet. "Optræder på ghettolisten" angiver, hvorvidt boligområdet indeholder en boligafdeling, der optræder på Transport-, Bygnings og Boligministeriets liste over ghettoområder pr. 1. december 2018.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

Som nævnt tidligere stammer det meste af variationen i trygheden og trivslen – hvor den totale variation i forvejen er forholdsvis lille – fra variation mellem beboerne og ikke fra variation mellem de 66 områder. Det er derfor måske ikke så overraskende, at forholdsvis få af de udvalgte områdekarakteristika hænger sammen med forskellige niveauer af tryghed og trivsel.

Kun højere andele af beboere hverken i uddannelse eller beskæftigelse og højere andele af misbrugere slår igennem på den samlede tryghed og trivsel, den første med en positiv sammenhæng og den anden med en negativ. At høje andele af beboere uden for beskæftigelse i området hænger sammen med en højere tryghed og trivsel i området, er drevet af højere oplevet tryghed og højere tillid. Det første er svært at fortolke og står i modsætning til resultatet fra multilevel-modellen på individniveau, som viste, at netop beboere uden beskæftigelse har lavere oplevet tryghed. Den positive sammenhæng på områdeniveau kan muligvis skyldes, at jo flere beboere, der er hjemme i boligområdet (fordi de ikke er på arbejde), jo tryggere føles det for andre beboere. At høje andele af misbrugere hænger sammen med en lavere tryghed og trivsel er gennemgående for alle dimensionerne, dog kun signifikant for tilfredshed og tillid. Det er ikke nødvendigvis plausibelt, at dette er en direkte sammenhæng, eftersom omfanget af misbrugere generelt er ret lavt. Det kan i stedet være en indirekte sammenhæng, dvs. at høje andele af misbrugere hænger sammen med noget tredje, som vi ikke har data på, men som igen hænger sammen med lavere tryghed og trivsel.

Højere andele af anmeldelser i området hænger sammen med en lavere oplevet tryghed, hvilket virker plausibelt som en direkte sammenhæng.

Høje andele af ikke-vestlige indvandrere i området hænger sammen med en lavere oplevet tryghed. Dette er i tråd med, hvad Ladenburg, Petersen & Berger (2016) finder. Det skal bemærkes, at ikke-vestlige indvandrere og efterkommere og etniske danskere/vestlige indvandrere ikke har signifikant forskellige niveauer af oplevet tryghed, dvs. at sammenhængen til lavere oplevet tryghed kan ikke skyldes, at etniske danskere og vestlige indvandrere har en lavere oplevet tryghed (pga. høje andele af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere).

Det skal imidlertid understreges, at disse er blot sammenhænge, som ikke nødvendigvis er direkte. Det skal også bemærkes, at variationen i både trygheds- og trivselsdimensionerne er små, samt at variationerne i baggrundskaraktistika er forholdsvis små. Endvidere involverer estimationerne kun 66 områder, dvs. sammenhængene kan være mere usikre end individniveau analyserne, hvor der er over 10.000 observationer.

5.7 Opsamling

De kvantitative analyser af tryghed og trivsel i de udsatte boligområder viser, at der generelt er en høj tryghed og trivsel i de udsatte områder, dog ligger de udsatte områder lavere end befolkningen på samtlige seks dimensioner af tryghed og trivsel. Dette peger på, at der i de udsatte boligområder fortsat er behov for målrettet at øge tryghed og trivsel på alle seks dimensioner.

Når vi sammenligner besvarelser fra beboere, der bor i ghettoområder, med besvarelser fra beboerne, der ikke bor i ghettoområder, er billedet ikke helt så klart. Ghettoområderne ligger lavere for 31 ud af de 49 spørgsmål i trygheds-surveyen, men forskellen er kun signifikant for 17 af de 31 spørgsmål. Omvendt ligger ghettoområderne højere på de resterende 18 spørgsmål, hvor forskellen er signifikant for 8 af de 18 spørgsmål. Dette tegner således ikke et entydigt billede af, at trygheden og trivslen samlet set er konsekvent lavere i ghettoområderne

Analysen understreger, at tryghed og trivsel er et komplekst fænomen. Vi ser, at de seks dimensioner med oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed og livskvalitet hænger positivt sammen. Der er dog ikke tale om stærke sammenhænge. Det vil sige, at man ikke vil kunne forvente afledte effekter mellem boligsociale aktiviteter, der arbejder med hver sin af de seks dimensioner, i særlig høj grad. Det peger på, at boligsociale indsatser bliver nødt til at arbejde målrettet med de dimensioner, der ligger lavt i boligområdet.

Analyserne viser, at selvom omfanget af tryghed og trivsel er signifikant forskelligt på tværs af områderne, så er forskellene små, og størstedelen af variationen i tryghed og trivsel stammer fra variation mellem beboerne, mens kun en lille del af forskellene i tryghed og trivsel kan henføres til forskelle mellem områderne. Tryghed og trivsel varierer således hovedsageligt mellem beboere, uanset hvilket område, de bor i, og kun en lille del af forskellene i tryghed og trivsel kan forklares af forskelle mellem områderne.

Endvidere viser analyserne, at der er forskelle i niveauerne for tryghed og trivsel imellem beboerne i de udsatte områder i forhold til deres baggrundskaraktistika. Beboere med en lavere grad af tryghed og trivsel er typisk beboere uden uddannelse eller beskæftigelse, mens beboere, der har en højere grad af tryghed og trivsel, typisk er beboere med ikke-vestlig baggrund, ældre og børnefamilier.

Der er ikke store forskelle imellem områder med forskellige områdekaraktistika. Der er fx ikke forskelle mellem områder med højt og lavt omfang af anmeldelser, undtagen på dimensionen oplevet tryghed, hvor et højere omfang af anmeldelser hænger sammen med en lavere oplevet tryghed, dog er sammenhængen lille. Kun imellem områder med højere andele af beboere uden beskæftigelse, hvor trygheden og trivslen er højere, og områder med højere andele af misbrugere, hvor trygheden og trivslen er lavere, er der signifikante forskelle i den samlede tryghed og trivsel.

6 Fire fortællinger om det boligsociale arbejde med tryghed og trivsel

I dette kapitel går vi i dybden med at forstå de mekanismer, der skaber det aktuelle trygheds- og trivselsbillede i de udsatte boligområder. Det gør vi på baggrund af fire udvalgte cases (helhedsplaner), der dels afspejler forskelligheden i udfordringer og ressourcer, dels boligområdets historik og placering i forhold til lokalområdet og byen.

Vi så i kapitel 5, at dimensioner: oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed med boligområdet og livskvalitet i varierende grad hænger sammen. I dette kapitel går vi i dybden med at forstå, hvordan de forskellige dimensioner hænger sammen og påvirker hinanden. I den sammenhæng beskriver vi ligeledes, hvordan helhedsplanerne forventer at kunne øge trygheden og trivslen både gennem konkrete aktiviteter og gennem organiseringen i helhedsplanen og samarbejdet med øvrige aktører.

De fire helhedsplaner er udvalgt på baggrund af besvarelserne vedrørende oplevet tryghed i surveyen til beboere om tryghed og trivsel. Vi har udvalgt to områder, "Kokkedal på vej" i Fredensborg Kommune og "Nørrebrobyggerne" i København, hvor der var mindre grad af tryghed sammenlignet med alle helhedsplaner, og to områder, "Løvvangsprojektet" i Aalborg og "Projekt Højvangen" i Skanderborg, med en højere grad af tryghed.

Vi har gennemført interview med beboere, boligsociale medarbejdere og samarbejdsaktører i de fire områder samt lavet observationsstudier i konkrete aktiviteter. Interviewene er analyseret i sammenhæng med hinanden med henblik på at præsentere en samlet fortælling for hver af de fire helhedsplaner.

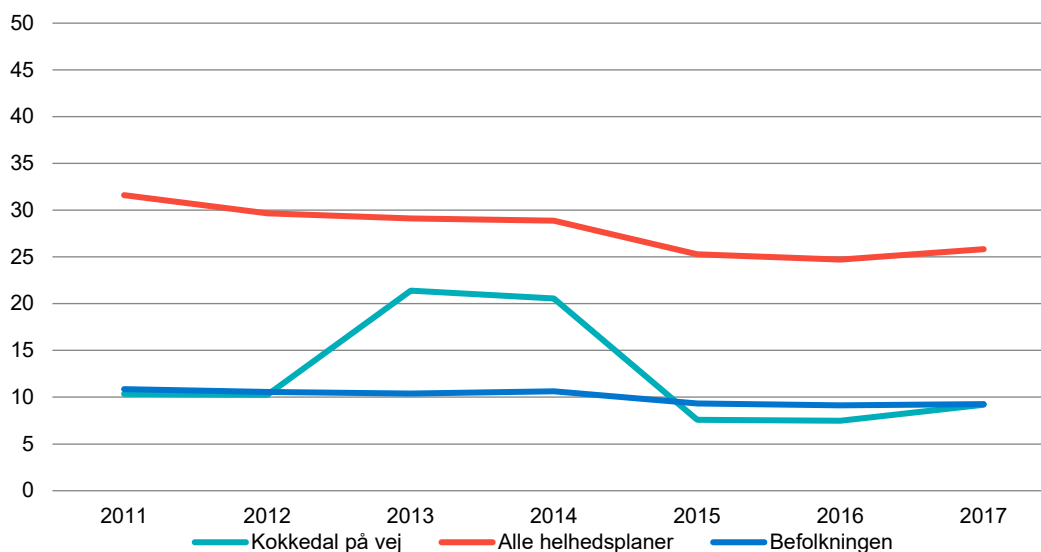
I præsentationen af hver af de fire cases indleder vi med at præsentere boligområdet og helhedsplanens overordnede formål, for herefter at gå i dybden med indsatsområdet "tryghed og trivsel". Vi beskriver formålet med arbejdet med tryghed og trivsel, herunder hvilke udfordringer der er relateret til tryghed og trivsel. Derefter gennemgår vi de seks forskellige dimensioner, der er i tryghed og trivsel: oplevet tryghed, sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed og livskvalitet. Det er forskelligt i de fire helhedsplaner, hvilke dimensioner der arbejdes mest indgående med. Hver casebeskrivelse afsluttes med en kort opsamling.

6.1 Kokkedal på vej

Kokkedal er et boligområde med tre boligafdelinger, Byengen, Nordengen og Skovengen, fra begyndelsen af 1970'erne. Boligområdet er opført med etagebyggeri til børnefamilier og ungdomsboliger. Det er i alt 618 lejemål med ca. 1.400 beboere. Beboerne bor i gennemsnit i området i 10 år. 38 pct. af husstandene bebos af enlige med børn eller par med børn. Blandt 18-24-årige er 30 pct. hverken i gang med en uddannelse eller i beskæftigelse.

Når vi kigger på udviklingen i sigtelser blandt beboere fra 2011 og til 2017, ligger den relativt lavt sammenlignet med udsatte boligområder med helhedsplaner generelt. Det fremgår af figur 6.1. Lige på nær i perioden 2012-14 ligger antallet af sigtelser på niveau med befolkningsgennemsnittet, der er 10 sigtelser pr. 1.000 beboere. I 2012-14 er antallet af sigtelser pr. 1.000 beboere 20. I hele perioden gælder, at antallet af sigtelser i Kokkedal er mindre end det gennemsnitlige antal sigtelser i alle boligområder med en boligsocial helhedsplan.

Figur 6.1   Udvikling i antal sigtelser pr. 1.000 beboere i perioden 2011-17.

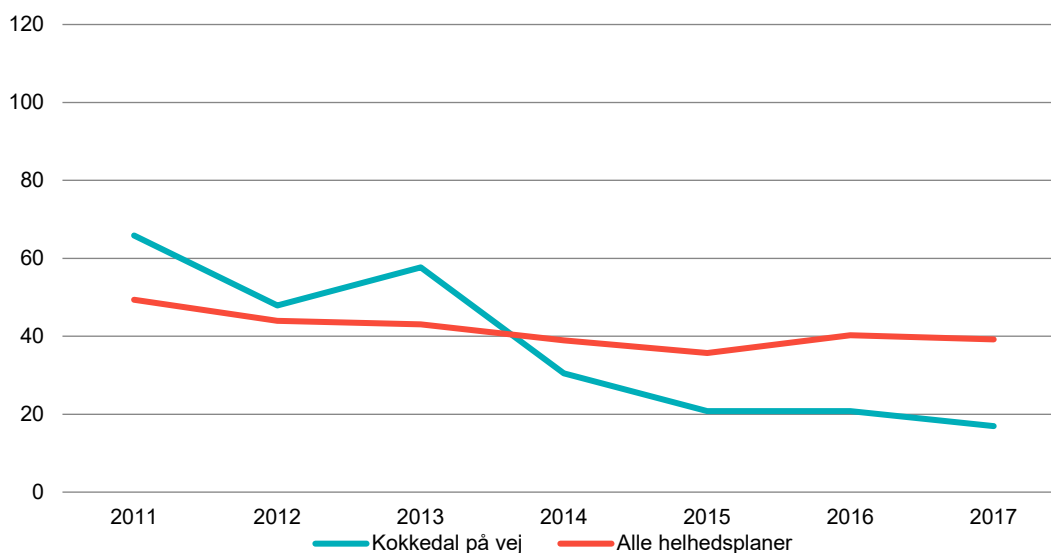

Anm.: Antallet af sigtelser inkluderer overtrædelser af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven. Overtrædelser af færdselsloven er ikke inkluderet. Der er taget udgangspunkt i antal personer i hhv. Kokkedal på vej, alle helhedsplaner og i befolkningen de pågældende år.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

I figur 6.2 fremgår udviklingen i antal anmeldelser pr. 1.000 beboere. Vi ser, at fra 2011-13 ligger antallet af anmeldelser over niveauet i alle de 66 helhedsplaner, og at fra 2014 og frem er antallet af anmeldelser under det gennemsnitlige antal anmeldelser i alle helhedsplaner. I 2011 er der 66 anmeldelser pr. 1.000 beboere, og i 2017 er der 16 anmeldelser pr. 1.000 beboere.

Figur 6.2   Udvikling i antal anmeldelser pr. 1.000 beboere i perioden 2011-17.

Anm.: Antallet af anmeldelser inkluderer overtrædelser af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven. Overtrædelser af færdselsloven er ikke inkluderet. Der er taget udgangspunkt i antal personer i hhv. Kokkedal på vej og alle helhedsplaner.

Kilde: Egne beregninger på data fra rigspolitiet og Danmarks Statistik.

Der har således været en positiv udvikling i den objektive kriminalitet forstået som sigtelser og anmeldelser, hvor begge forekomster er reduceret. Der er naturligvis mørketal særligt i forbindelse med anmeldelser, hvor der ofte vil være kriminelle aktiviteter, der ikke anmeldes af forskellige grunde.

Der har været boligsociale helhedsplaner i Kokkedal siden midten af 1990'erne. Den seneste helhedsplan er finansieret af Landsbyggefondens 2015-18-midler, er på 13.390.000 kr. og har en lokal medfinansiering på 4.070.000 kr. fra Fredensborg Kommune. Helhedsplanen har fire overordnede mål:

- **Tryghed og trivsel:** At boligområdet er trygt og åbent, præget af tillid og fællesskaber og er en integreret del af det omkringliggende lokalsamfund.
- **Tidlig forebyggelse og forældreansvar:** At styrke familier og bryde den negative sociale arv for sårbare og udsatte børn i boligområdet således, at de udvikler sig til aktive medborgere, som har og forfølger de samme muligheder i livet som børn og unge uden for boligområdet.
- **Uddannelse og beskæftigelse:** At bidrage til at hæve uddannelsesniveaet for unge borgere i alderen op til 30 år i boligområdet.
- **Kriminalpræventiv indsats:** At unge i boligområdet vælger medborgerskabet i det store samfundsmæssige fællesskab i stedet for at opsøge parallelle og kriminelle miljøer samt andre negative subkulturer.

Baggrunden for at arbejde med tryghed og trivsel er, at boligorganisationen og kommunen, i forbindelse med udarbejdelse af den eksisterende helhedsplan, vurderede, at der fortsat er udfordringer relateret til, at der i boligområdet er en stor andel af beboere, som føler sig utrygge, og at der blandt nogle beboere kan være en lav grad af tillid til politiet. Den lave grad af tillid til politiet kan komme til udtryk ved en tilbageholdenhed i forhold til at tage kontakt til politiet ved behov. Disse udfordringer er ikke nye i boligområdet; det er udfordringer, der har været arbejdet med igennem de sidste 10-15 år. Der er udfordringer, der også er båret på vej af, at der igennem tiden (før 2011) har været store kriminalitetsproblemer bl.a. relateret til bandekonflikter i området. Endelig er der udfordringer med den sociale sammenhængskraft og den kollektive handlekraft i boligområdet, der bl.a. kommer til udtryk ved mistillid på tværs af områdets tre boligafdelinger.

I figur 6.3 har vi på baggrund af de kvalitative interview og helhedsplanens arbejde med tryghed og trivsel opstillet en forandringsteori for de igangsatte aktiviteter og for, hvordan målet med trygheds- og trivselsindsatsen forventes at blive opnået. Målet for trygheds- og trivselsindsatsen er, at området skal være trygt, præget af tillid og fællesskaber og åbne sig mod det omkringliggende samfund.

Det fremgår af figur 6.3, at der inden for temaet er igangsat aktiviteterne: Tryghedsvandringer, Jeg kan huske, Kokkedal Kulturfestival, Børnebestyrelse samt Åbne og tryghedsfremmende fællesskaber. De boligsociale medarbejdere faciliterer aktiviteterne og har et stort fokus på at opbygge relationer til beboerne, der er baseret på respekt, anerkendelse og tillid. Netop fordi tilliden til professionelle aktører gennem årene har været udfordret, er opbygningen af beboernes tillid til de boligsociale medarbejdere indtænkt som en tilgang til beboerne.

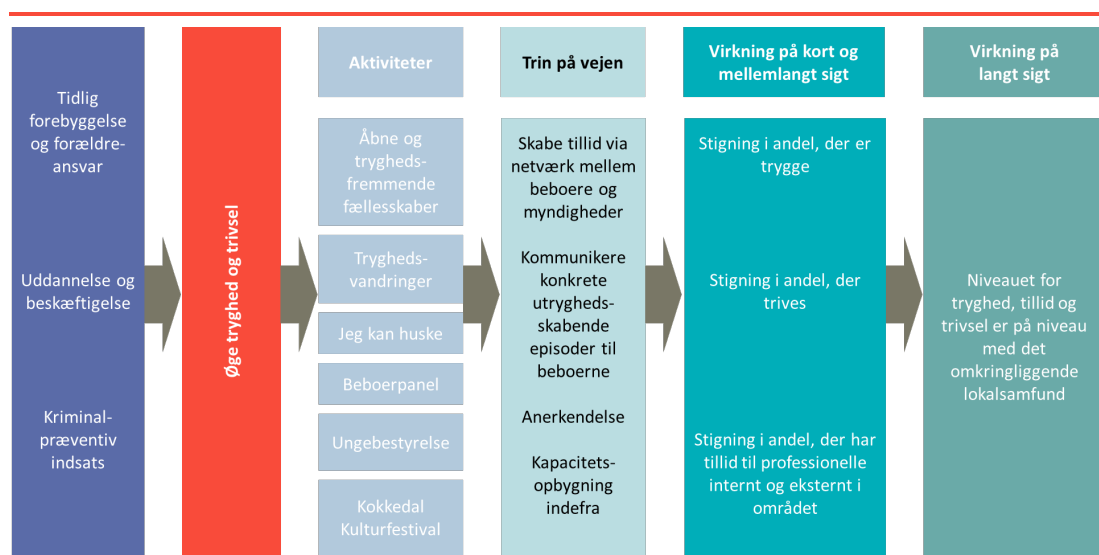
Trin på vejen i forhold til at nå målene for indsatsen er: at den grundlæggende tryghed hos beboerne stiger, at tilliden til politi og myndigheder stiger, at fællesskabet og tilliden mellem

beboere forbedres, samt at fundamentet for et velfungerende og samarbejdende beboerdemokrati forankrer sig i Kokkedal. En forudsætning herfor er, at der sker en kapacitetsopbygning af beboernes sociale og personlige ressourcer, og at der opnås tillid og gensidig anerkendelse mellem de boligsociale medarbejdere og beboerne.

Den kriminalpræventive indsats i helhedsplanen har også stor betydning for udviklingen af trygheden og trivsel i boligområdet. Det, at kriminaliteten holdes på et lavt niveau, er et vigtigt trin på vejen i at øge den generelle tryghed og trivsel i boligområdet.

Virkningerne af primært trygheds- og trivselstemaet og sekundært den kriminalpræventive indsats er på kort sigt, at der sker en stigning i tryghed, tillid og trivsel, og på langt sigt er forventningen, at niveauet for tryghed, tillid og trivsel i området er på niveau med det omkringliggende lokalsamfund.

Figur 6.3 Forandringsteori.

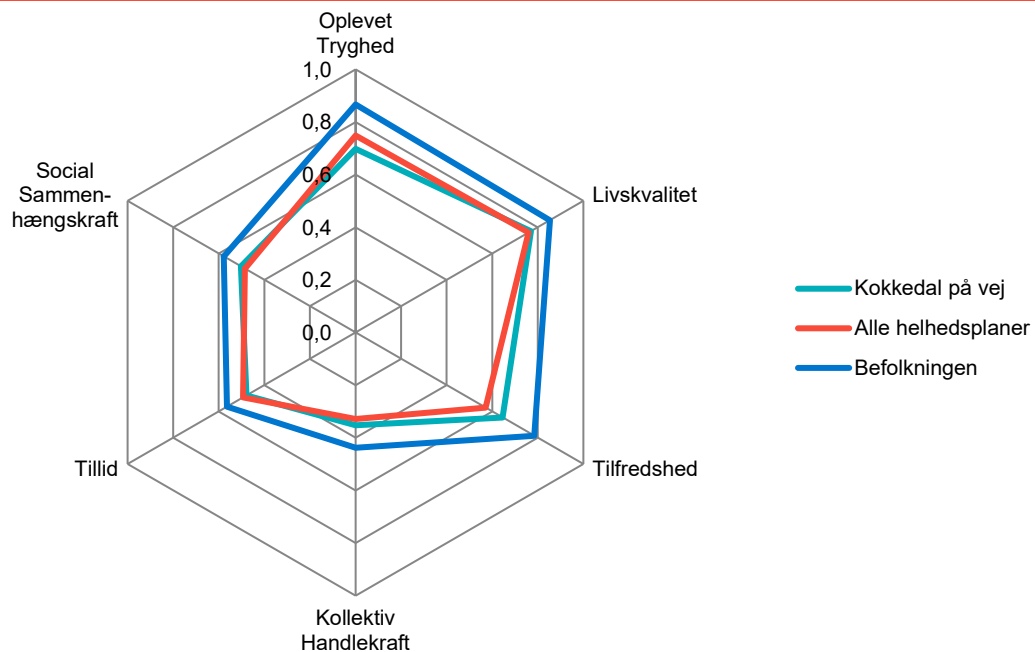
Kilde: Helhedsplanen "Kokkedal på vej" og kvalitative interview med boligsociale medarbejdere.

6.1.1 Tryghed og trivsel

Tryghed og trivsel består af de seks dimensioner: oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed og livskvalitet. I figur 6.4 fremgår, hvordan den aktuelle trygheds- og trivselssituation er blandt beboerne i Kokkedal sammenlignet med alle helhedsplaner og befolkningen.

Det fremgår af figuren, at for dimensionerne social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, livskvalitet og tillid ligger Kokkedal på niveau med de øvrige boligområder med en boligsocial helhedsplan, mens Kokkedal ligger marginalt lavere i forhold til oplevet tryghed og højere i forhold til tilfredshed. Generelt er niveauet i Kokkedal i lighed med de øvrige helhedsplaner lavere end i befolkningen. Baggrunden for helhedsplanens arbejde med tryghed og trivsel var bl.a. udfordringer med den sociale sammenhængskraft, den kollektive handlekraft samt oplevet utryghed og lav grad af tillid. Tryghedsmålingen bekræfter disse udfordringer i den forstand, at boligområdet ligger lavere på disse dimensioner sammenlignet med befolkningen, men på niveau med de øvrige helhedsplaner, hvilket hænger sammen med (jf. kapitel 5), at der ikke er særlig store forskelle mellem helhedsplanerne.

Figur 6.4 Tryghed og trivsel i Kokkedal, i alle helhedsplaner og i befolkningen.

Kilde: Egne beregninger på vægtet data fra trygheds-surveyen.

I helhedsplanen er der således primært fokus på at arbejde med beboernes oplevede tryghed og beboernes tillid.

6.1.2 Oplevet tryghed

Generelt oplever beboere, de boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere, at Kokkedal er et trygt boligområde. De interviewede beboere beskriver området "som stille og roligt og et rigtigt 'smørhul' tæt på naturen", men området opleves periodevist som utrygt af beboerne. Kokkedal har tidligere været oplevet som et utrygt sted med høj kriminalitet og aktiviteter relateret til en bandekonflikt i området. Beboerne oplever, at den politiindsats, der blev gjort tilbage i 2016, i væsentlig grad har bidraget til at reducere kriminaliteten. Beboerne har dog perioden med bandekonflikt imellem 2013 og 2017 frisk i erindringen, og den udgør en baggrund for, hvordan området opleves i dag. Figur 6.1 viser imidlertid, at reduktionen i sigtelser begyndte at falde allerede i 2014, og antallet af anmeldelser begyndte at falde fra 2013 (figur 6.2). Denne forskel på data og beboernes oplevelser kan enten skyldes, at der i perioden fra 2014 og frem stadig skete en masse kriminelle aktiviteter, som bare aldrig blev anmeldt eller førte til sigtelser, eller at det har taget noget for tid for beboerne at justere deres oplevelser af kriminalitet i forhold til, hvad der egentlig blev begået.

De boligsociale medarbejdere og de interviewede beboere giver udtryk for, at når der indimellem er konkrete utryghedsskabende episoder, som fx en skudepisode i starten af 2019, aktiveres tidligere oplevet utryghed. Det kan være svært for beboerne at betragte episoden som en enkeltstående begivenhed, fordi de frygter, at den er starten på en ny banderelateret konflikt, og at et gengældelsesangreb kun er spørgsmål om tid. Flere af de interviewede beboere oplever således en periodevis utryghed ved, at de eller deres børn færdes i området, og en frygt for "at være det forkerte sted, det forkerte tidspunkt". En beboer fortæller:

Jeg er bekymret for, at min søn skal være et forkert sted på et forkert tidspunkt. Derfor henter og bringer jeg ham til alt for tiden. Men det er kun lige nu, at jeg er bekymret.

Både medarbejderne og beboerne oplever, at en historie om en kriminel episode hurtigt breder sig, og at de unge i området ofte kender til episoden, før professionelle aktører når at melde historien ud. Når historier breder sig blandt beboerne, er oplevelsen blandt både beboere og medarbejdere, at historien let kan vokse i omfang og dramatik. Beboerne fremhæver i den sammenhæng, at når politiet eller de boligsociale aktører er hurtige til at kommunikere den konkrete episode ud, skaber det en vished, og der når som regel ikke at opstå alt for megen usikkerhed og rygter i forhold til, hvad der er foregået.

I den boligsociale indsats har de derfor udviklet deres eget beredskab, der kan aktiveres, så snart der sker noget i området, der kan medføre utryghed. De boligsociale medarbejdere har i kraft af helhedsplanens organisering og samarbejde et stort netværk ud i boligområdet og til øvrige aktører som fx politi, således at de kan være opdaterede i forhold til, hvad der sker i området. Beredskabet aktiveres ved, at de boligsociale medarbejdere eksempelvis kommunikerer med Bydelsmødrene om konkrete begivenheder, og Bydelsmødrene tager denne information med videre i deres netværk. Generelt anvender den boligsociale indsats en lang række platforme for at sprede viden: Facebook, trykte magasiner, nyhedsbreve mv. for at ramme så mange som muligt.

Den hurtige formidling til beboerne har en positiv betydning for særligt de unge beboere.

En ung kvinde fortæller:

For et års tid siden var der en, som blev stukket på en legeplads. Det gjorde mig meget bange. Jeg snakkede med mine forældre om det, og de fortalte, at der ikke var nogen børn, som det var gået ud over. Og så blev jeg rolig igen.

Formidlingen til beboere – herunder særligt til forældrene – gør, at den korrekte information kan videreformidles til børn og unge i området, hvorved rygter og falske historier slås ned.

Foruden enkeltstående begivenheder, der skaber utryghed, er tilstedeværelsen af en større drengegruppe, der er synlige i boligområdet, også utryghedsskabende. I helhedsplanen har de bl.a. valgt at arbejde med gruppen af drenge, der kunne tiltrækkes af de kriminelle miljøer, ved at arbejde med positive rollemodeller. De har i den forbindelse tilkøbt projektet Mind Your Own Business (MYOB), hvor mentorer fra to virksomheder skal inspirere og lære drengene, hvordan de kan starte deres eget. Det er endvidere et eksempel på, at helhedsplanens øvrige indsatsområder bidrager til at skabe øget tryghed og trivsel, selvom aktiviteten MYOB i første omgang har fokus på at forebygge en gruppe drenges mulige vej ud i kriminalitet og understøtte deres skole- og uddannelsesmæssige udvikling.

Derudover oplever de interviewede beboere aktuelt et åbenlyst hashsalg i området, som er utryghedsskabende. Her er der også en bekymring for at komme til at være på det forkerte sted på det forkerte tidspunkt og komme til at se noget, som de ikke skulle have set. Denne frygt kan være medvirkende til, at der ikke sker anmeldelser til politiet af hashsalget.

Erfaringerne i Kokkedal er, at det kræver et langt og intensivt arbejde at ændre på beboernes negative oplevelser med utryghed, også selvom oplevelserne bygger på boligområdets historik, og selvom området er inde i en positiv udvikling, hvor kriminaliteten falder, og trygheden stiger. Selvom der efterhånden er langt imellem de utryghedsskabende episoder, så aktiverer konkrete episoder en oplevelse af utryghed, og tryghedsfortællingen bliver skubbet et par trin ned

ad stigen, hver gang det sker. For hver negativ episode skal der være en lang periode uden episoder for at være oppe på samme tryghedsniveau som før den negative episode.

Således er helhedsplanens tryghedsskabende arbejde højt prioriteret, på trods af at det er relativt få engangsepisoder, der skaber utryghed. Arbejdet med disse episoder er en del af dagligdagen for de boligsociale medarbejdere, uden en ambition om, at episoderne helt kommer til at forsvinde, men betydningen af deres forekomst skulle gerne blive mindre med tiden. De boligsociale medarbejdere arbejder inden for alle indsatsområderne henimod at øge den oplevede tryghed ud fra en viden om, at utrygheden er forankret i både "gamle" og aktuelle udfordringer. Særligt den kriminalpræventive indsats bruges til at øge den oplevede tryghed, og sekretariatslederen vurderer, at den positive udvikling i ungegruppen, der søger mod uddannelse og beskæftigelse, er afgørende for at øge den oplevede tryghed.

Vi har et positivt momentum nu, og vi har nogle unge mennesker, som ikke søger imod kriminalitet. (Sekretariatslederen)

6.1.3 Tillid

I helhedsplanen vurderer de boligsociale medarbejdere, at der er udfordringer med, at beboerne har en lav grad af tillid til professionelle aktører, herunder i særlig grad myndighederne og politiet. Niveaueet for tillid ligger dog på niveau med de øvrige udsatte boligområder.

Arbejdet med tillid spiller en stor rolle i den boligsociale helhedsplan. De boligsociale medarbejdere prioriterer først og fremmest at opbygge tillid mellem beboerne og den boligsociale indsats. Tillid er en forudsætning for det boligsociale arbejde og for, at det tryghedsskabende og trivselsopbyggende arbejde kan lykkes. Sekretariatslederen siger:

Tillid er en altafgørende forudsætning for vores arbejde, og det er særligt vigtigt, fordi vi ønsker, at beboerne kommer til os og vil i dialog med os, fordi de har lyst, og fordi de har tillid til os. Hvis vi skal skabe forandringer til gavn for beboerne, kræver det, at de vil os. Vi er netop ikke en myndighed – og det er vores styrke – så vi kan ikke tvinge nogen til at lege med os, hvis de ikke vil.

Helhedsplanen har derfor opbygget en organisering og et samarbejde, der baserer sig på brobygning, og helhedsplanen stræber efter at bringe beboere og medarbejdere sammen under forskellige temaer og projekter med henblik på at opbygge tillid.

Et konkret tiltag er *beboerpanelet*, der også går under navnet 'Tryghedsgruppen'. I denne aktivitet mødes beboere og drøfter deres bekymringer direkte med en repræsentant fra det lokale politi. Formålet med beboerpanelet er at skabe en platform for dialog mellem helhedsplanen, de tre afdelinger, beboere, politi og kommune. Alene det at etablere en dialog mellem de tre afdelinger har været et centralt mål i helhedsplanen, da afdelingerne ellers har været lukket om sig selv. De boligsociale medarbejdere fortæller, at de oplevede i starten af helhedsplanen, at alle på det første møde i "beboerpanelet" havde travlt med at fortælle om, hvordan alle andre var problemet, men nu er der sket en udvikling i retning af en fælles dialog på møderne i forhold til at tale om udfordringer og løsninger med afsæt i kendskab og tillid på tværs af parterne.

I boligområdet er der også udfordringer i forhold til beboernes tillid til politiet. Ifølge de interviewede beboere har der tidligere været en tilbageholdenhed blandt nogle beboere i forhold til at kontakte politiet, fordi beboerne ikke følte, at deres henvendelser blev taget alvorligt. De oplever dog, at det har ændret sig, fordi der er etableret et tæt samarbejde mellem beboerne og politiet.

Beboerne tilkendegiver dog også, at der stadig er basis for at styrke tilliden til politiet, som følge af, at beboerne er usikre på, hvorvidt politiet er til stede i området, fx i forbindelse med at lave forebyggende arbejde. Det er eksempel på, at politiet ved sin tilstedeværelse kan signalere, at der er en social orden i området, og at der er en konsensus om socialt accepterede normer og værdier (jf. Jackson & Bratford, 2009). Hvis politiet ikke er synlige, kan der opstå en usikkerhed om den sociale orden, og det kan give sig udslag i, at beboere ikke har lyst til at kontakte politiet, hvis de ser kriminel aktivitet af frygt for negative konsekvenser ansporet af dem, der begår kriminelle aktiviteter. Der er således ikke en stærk nok tro på, at en anmeldelse vil bidrage til den sociale orden i boligområdet.

Helhedsplanens medarbejdere samt de interviewede SSP-medarbejdere fremhæver, at de er bevidste om at arbejde med at øge tilliden til områdets unge. Blandt andet forsøger de at være brobyggende i deres tilgang til de unge, hvilket fx betyder, at de har en åben og anerkendende tilgang til de unge, hvori de forsøger ikke at være kontrollerende, men at byde sig til som

De yngre beboere er skeptiske over for politiets indsats i området.

De interviewede unge oplever, at politiet bare kommer i området, når de har hørt, at der er sket noget, "men de gør ikke noget mere ved det". De unge efterlyser, at politiet er mere til stede og på forkant i området – fx hvis der har været et indbrud i 7-eleven, så skal politiet øge sikkerheden der.

en ressource for de unge. Ved at skabe en tillidsfuld relation kan der etableres et rum, hvor de unge kan tale om de ting, der optager dem, eksempelvis problemer i skolen eller med vennerne eller utryghedsskabende episoder i området. Interviewene med de unge viser, at nogle unge oplever, at de ikke kan tale med deres forældre om utrygge episoder i området. Dette skyldes bl.a., at de unge ikke ønsker at gøre deres forældre bekymrede og overbeskyttende over for dem. Derfor er det centralt, at de unge har andre voksne, de kan tale med om deres problemer, som eventuelt kan hjælpe de unge med, hvordan de kan tale med deres forældre om det eller få hjælp af andre professionelle aktører.

6.1.4 Kollektiv handlekraft, social sammenhængskraft og tilfredshed

Generelt er oplevelsen blandt helhedsplanens medarbejdere, at der ikke er nogen særlig stor *kollektiv handlekraft* i området. Det er svært at mobilisere beboerne i boligområdet, og det kan være svært for beboere at agere som en fælles stemme. Det er sjældent forekommende, at beboerne på eget initiativ mobiliserer sig, og i de tilfælde, det er sket, er det enkelte beboere, der har kunne mobilisere en mindre skare af beboere. Beboerdemokratiet i en af afdelingerne har haft svære kår og er et eksempel på, hvordan en gruppe beboere har formået at mobilisere sig, således at de har kunnet styre generalforsamlingerne. Vurderingen blandt medarbejdere og samarbejdsaktører er, at beboere gerne vil handle og agere, men at de ofte er for fragmenterede til, at det lykkes dem at stå samlet. Derudover kan der blandt beboerne være en frygt for at stå op imod de beboere, der opleves som magtfulde – man vil hellere gå under radaren.

Op til folketingsvalget i 2019 er der dog et konkret eksempel på, at man i området lykkedes med at mobilisere beboere om en fælles sag for at forebygge mulige optøjer i forbindelse med et besøg af partilederen for Stram Kurs. Det fælles mål for det agile beredskab var at sikre så meget ro som muligt ved besøgene. Den boligsociale helhedsplan fik informeret og aktiveret Bydelsmødrene, fædregruppen og øvrige centrale nøglepersoner. Forskellige beboergrupper mobiliserede sig i forhold til at sikre, at de unge ikke lod sig provokere af demonstrationen med stor risiko for uro og konflikter. Ved begge besøg lykkedes det at sikre, at der ikke opstod uroligheder. En SSP-medarbejder siger:

Der var virkelig sådan en rigtig stærk "Kokkedal-følelse" blandt lokalbeboerne, både den første og den anden gang. Det er fedt at se et lokalsamfund stå sammen og opleve, at de sammen kan gøre en forskel.

På trods af lav kollektiv handlekraft fremhæver de boligsociale medarbejdere og samarbejdsaktørerne, at Kokkedal har mange fællesskaber. Foruden de almindelige foreninger (fodbold, håndbold etc.) er der forskellige fællesskaber i form af grupper og caféer, fx en fædregruppe, en tyrkisk kvindegruppe, en arabisk kvindegruppe, Café Naboskab, kvindecafé, Hyggecaféen mv. En udfordring, som både medarbejdere og de interviewede beboere udtrykker, er, at beboerne grupperer sig i forskellige lokale grupper med kulturelt, etnisk eller geografisk afsæt. Derfor kan grupperne have en tendens til at lukke sig om sig selv. Det er et eksempel på, at en mobilisering af den kollektive handlekraft kan have negativ indflydelse på et områdes sociale sammenhængskraft, hvis de små lokale fællesskaber ikke åbner sig i forhold til hinanden. I boligområdet er den *sociale sammenhængskraft* svag. Både beboere og medarbejdere efterlyser arrangementer, som kan bryde med de forholdsvist lukkede grupper. Et eksempel herpå, som helhedsplanen forsøger at gøre til en platform med at bryde opdelingerne, er den lokale byfest. Byfesten er et eksempel på, at beboerne engagerer sig på tværs, fordi den samler alle foreningerne i Kokkedal. Byfestens fordel er, at den tiltrækker alle beboergrupper, og gennem kendskab til hinanden afmystificeres andre beboere. Forventningen er, at sammenhængskraften i området på sigt styrkes.

Sekretariatslederen fremhæver boligområdets fysiske placering som en udfordring for at lave tværgående fællesskaber for beboerne. Boligområdet ligger placeret således, at der ikke er et oplagt samlingspunkt. Det betyder, at beboerne ikke nødvendigvis kommer rundt i andre dele af området end der, hvor de bor. Både medarbejdere og beboere oplever, at beboerne i området har ens mål for, hvordan det skal være at bo i området. De interviewede beboere mener, at alle beboere ønsker, at det skal være "rart og hyggeligt" at bo i området. Medarbejderne mener i tråd hermed, at beboerne ønsker, at området skal være et "rart og trygt sted" for deres børn at vokse op.

De interviewede beboere oplever generel stor *tilfredshed* med at bo i Kokkedal. Der er et godt socialt sammenhold med deres naboer i området. De fremhæver, at der er blevet sat skilte op i området, hvor der står "vink til din nabo", og at de oplever, at den gode stemning smitter. Beboerne fortæller, at det skaber tryghed og en fornemmelse af sammenhold, når man har det godt med sine naboer og ved, at man kan få hjælp, hvis man har behov for det. For flere af de interviewede beboere betyder kendskabet til naboerne, at der er nogen, man kan spørge om hjælp, og at det er vigtigt for at give en basal tryghed i hverdagen. En beboer siger fx, at det giver hende tryghed at vide, at hun kan få hjælp fra sine naboer. De yngre beboere oplever også, at det giver tryghed, at man kender sine naboer. "For hvis man kender en person, kan de ikke finde på at gøre en noget", siger en af de yngre beboere.

Svag social sammenhængskraft på tværs af boligafdelingerne, men gode naboskaber og fællesskaber

En beboer fortæller:

Jeg synes, vi er gode til at tage os af hinanden i området, og fx tage godt imod nye beboere. Lige da jeg flyttede ind og kom med flyttekasserne, var der en nabo, der inviterede mig til en damefrokost.

En anden beboer fortæller:

Min vej ind i fællesskabet var, at jeg fik en hund og kom med i hundegruppen. Når man har en hund, så møder man altid nogen.

6.1.5 Helhedsplanens organisering og samarbejde

I helhedsplanen arbejdes der ud fra, at den boligsociale indsats skal binde forskellige fagområder sammen. Helhedsplanen skal ikke løse specifikke problemer med egne ressourcer, men løse problemer ved at bygge bro til det, som allerede er i området. De boligsociale medarbejdere har derfor stort fokus på at skabe netværk og forbindelser, og medarbejderne ser sig selv som brobyggere til de eksisterende indsatser i området; herunder den lokale skole, SSP, jobcenterindsatsen mv.

Den vigtigste samarbejdspartner i forhold til helhedsplanens arbejde med tryghed og trivsel vurderes at være Kokkedal Skole. Samarbejdet giver mulighed for at arbejde på den lange bane om en fælles målgruppe – børn og unge i Kokkedal. Sekretariatslederen oplever, at der er et stort engagement i forhold til samarbejdet fra skolens side. Helhedsplanens øvrige samarbejdsaktører i forhold til tryghed og trivsel vurderes også at yde et vigtigt bidrag, men samarbejdet kan have en mere midlertidig karakter. Politiets tilstedeværelse er eksempelvis afhængig af det konkrete behov, og deres tilstedeværelse og samarbejde i området kan derfor variere.

Helhedsplanen samarbejder med flere kommunale og statslige aktører i boligområdet om at øge tryghed og trivsel i området. Særligt er Nordsjællands Politi, Kokkedal Skole og den frem-skudte beskæftigelsesindsats i området helhedsplanens centrale samarbejdspartnere. Samarbejdet består i høj grad i at finde løsninger, der kan adressere flere typer af problemer, som fx unge, der ikke går til noget i deres fritid, og som er udfordret i forhold til skolegang. Problemer her er både, at denne gruppe ikke klarer sig godt nok, at de er i risiko for en kriminel løbebane, og at de skaber utryghed i boligområdet. En fælles dialog i helhedsplanen mellem de boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere gør, at en koordineret indsats kan ramme flere udfordringer på én gang.

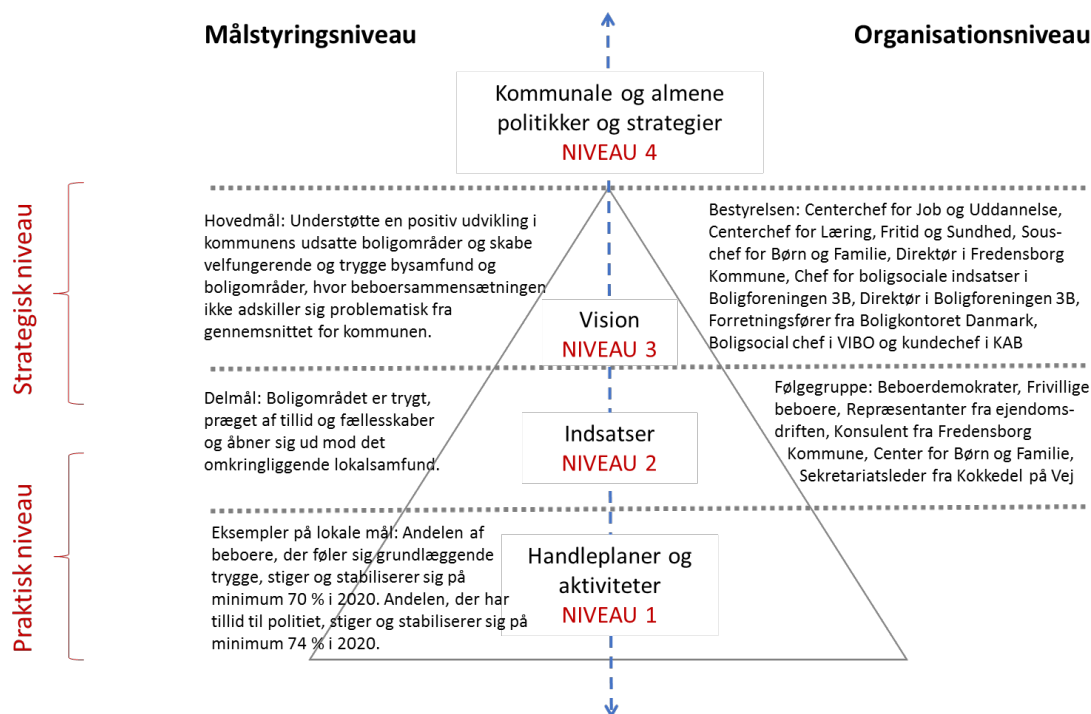
Helhedsplanen i Kokkedal er organiseret som vist i figur 6.5. Der er nedsat en bestyrelse på tværs af helhedsplanen i Kokkedal og i Nivå, hvor kommune og boligorganisationer er repræsenteret på ledelsesniveau. Formandsskabet for bestyrelsen går på skift mellem de to boligorganisationer, der administrerer helhedsplanerne; Boligforeningen VIBO og Boligforeningen 3B. Formandsskabet varer et år ad gangen. Betjeningen af bestyrelsen varetages af et bestyrelsessekretariat, som består af: sekretariatsleder for Nivå Nu – VIBO, sekretariatsleder for Kokkedal på Vej samt en konsulent fra Center for Børn og Familie i Fredensborg Kommune.

For hvert temaområde er der nedsat en følgegruppe, der består af personer på medarbejder-niveau i kommune og boligorganisation, aktive beboere samt sekretariatslederen. Følgegrupperne følger arbejdet med at implementere delaftalerne og nå leverancemålene, og der er en følgegruppe, der har til formål at følge arbejdet med at implementere trygheds- og trivselstemaet, og at målene nås. Særligt følgegruppen inden for områderne uddannelse og beskæftigelse og kriminalpræventiv indsats (som er lagt sammen til én følgegruppe) og følgegruppen for tryghed og trivsel vurderes at være ganske effektfulde. Følgegruppen for uddannelse og beskæftigelse og den kriminalpræventive indsats består af professionelle aktører på området. Følgegruppen for tryghed og trivsel består derimod primært af frivillige beboere, der også er aktive i beboerpanelet. Helhedsplanen oplever, at der er et stort engagement i følgegruppen, og at det vidner om, at det optager beboerne at sikre tryghed og trivsel i området.

De konkrete mål på praksisniveau med at øge andelen af trygge beboere og beboere, der har tillid til politiet, skal bidrage til, at boligområdet opleves som trygt, præget af tillid og med åbne fællesskaber, og det er et afsæt for det strategiske mål, at hele boligområdet er velfungerende

og trygt på lige fod med de øvrige bysamfund i kommunen. Om delmål og strategiske mål nås, er endnu for tidligt at sige noget om.

Figur 6.5 Organisationsdiagram for helhedsplanen.

Kilde: Helhedsplanen for Kokkedal på Vej.

6.1.6 Opsamling – forventninger til at øge tryghed og trivsel

Statusbilledet af tryghed og trivsel i Kokkedal tegner et positivt billede, der også forekommer at være retvisende. Kokkedal er et område, der er i en positiv udvikling, men hvis historik betyder, at der let kan genaktiveres en utryghed blandt beboerne i området. Historikken bundner i mange års problemer med kriminalitet, uro og konflikter samt lav tillid blandt beboerne til velfærdssamfundets centrale institutioner. Der er igangsat et boligsocialt arbejde, der stræber efter at lave et fundament baseret på beboernes tillid til i første omgang den boligsociale indsats og på sigt øvrige professionelle aktører i området, som de boligsociale aktører brobygger til. Der er en positiv forventning til, at de konkrete igangsatte aktiviteter først og fremmest bidrager til at øge trygheden og tillid i området, og at positive udviklinger på disse dimensioner kan bidrage til, at de øvrige dimensioner af tryghed og trivsel også styrkes.

Der ligger dog et stort stykke arbejde i, at beboerne også får opbygget en tillid til myndighederne; der forekommer at være en god proces skudt i gang med politi og kommune via et beboerpanel og SSP-samarbejdet. Der er etableret et godt samarbejde mellem helhedsplanen, SSP og politi, der gør, at de fra hvert deres perspektiv arbejder med at øge trygheden og tilliden blandt beboerne. Aktørerne har faglig respekt for hinandens metoder og tilgange i arbejdet med beboerne.

Derudover har helhedsplanen positive forventninger til at øge områdets tryghed og trivsel; særligt på baggrund af organiseringen med beredskabet, der aktiveres ved situationelle hændelser, der kan risikere at medføre uro eller konflikter i boligområdet. Beredskabet består af re-

præsentanter fra Nordsjællands Politi, SSP og et opsøgende team, den kommunale ungdoms-klub, kommunens Center for Børn og Familier samt Kokkedal på Vej. I koordineringen mellem de involverede aktører er der en klar rollefordeling i forhold til arbejdsopgaver:

- Beredskabet aktiveres af politiet i tilfælde, hvor der er tale om en politisag. I disse tilfælde følger parterne som udgangspunkt politiets anvisninger.
- Beredskabssituationer, der ikke er en politisag, aktiveres af enten kommunen, boligorganisationer eller Kokkedal på Vej's sekretariat. I disse tilfælde er politiet ikke en del af beredskabet. De øvrige parter aftaler ad hoc via telefon og mail en plan for den videre handling og kommunikation.

Hvad enten der er tale om en politisag eller ikke en politisag, er Kokkedal på Vej's rolle i beredskabet:

- At informere og aktivere civile, lokale netværk samt afdelingsbestyrelser
- At arbejde for at skabe ro, men have en løsnings- og samarbejdsorienteret tilgang til problemet og dets eventuelle løsninger
- At informere den boligsociale bestyrelse korrekt og rettidigt om situationen, mulige konsekvenser og mulige tiltag
- At formidle korrekt og rettidig information til driftsafdelingerne i boligområdet, beboerne, institutioner, virksomheder, foreninger og presse.

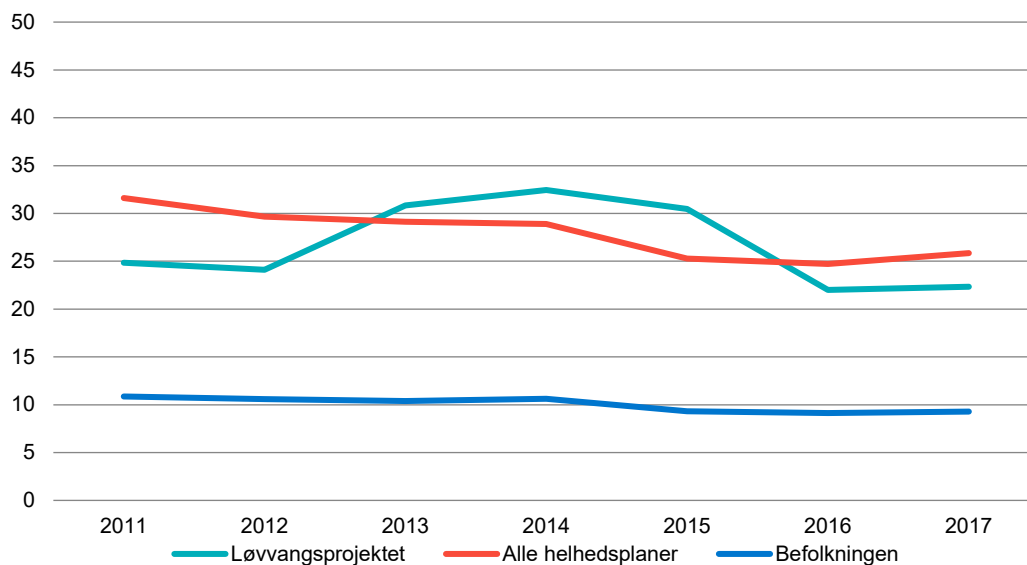
Endelig er forventningen i helhedsplanen, at den kommunikative indsats kan sikre, at kommunikationen fra både politi og andre myndigheder bliver videreformidlet til beboerne i boligområdet, og at den hurtige og tydelige kommunikation til beboerne bidrager til at sikre og fastholde trygheden blandt beboerne.

6.2 Løvvangsprojektet

Løvvangen består i en boligafdeling i Aalborg Kommune med 815 boliger og ca. 1.850 beboere. Boligafdelingen er opført sidst i 1960'erne. Beboerne bor i gennemsnit i området i 6,3 år. 31 pct. af husstandene bebos af enlige med børn eller par med børn. Blandt 18-24-årige er 49 pct. hverken i gang med en uddannelse eller i beskæftigelse.

Når vi kigger på udviklingen i sigtelser blandt beboere fra 2011 og til 2017, ligger den relativt tæt på niveauet for det gennemsnitlige antal sigtelser i alle 66 helhedsplaner. Det fremgår i figur 6.6. I perioden 2013-16 ligger antallet af sigtelser pr. 1.000 i Løvvangen over gennemsnittet i alle helhedsplaner. Der er ca. 30 sigtelser pr. 1.000 beboere hvert år i Løvvangen, mens gennemsnittet i alle helhedsplaner går fra lige under 30 i 2013 til 25 i 2016. Landsgennemsnittet er 10 sigtelser pr. 1.000 beboere.

Figur 6.6   Udvikling i antal sigtelser pr. 1.000 beboere i perioden 2011-17.

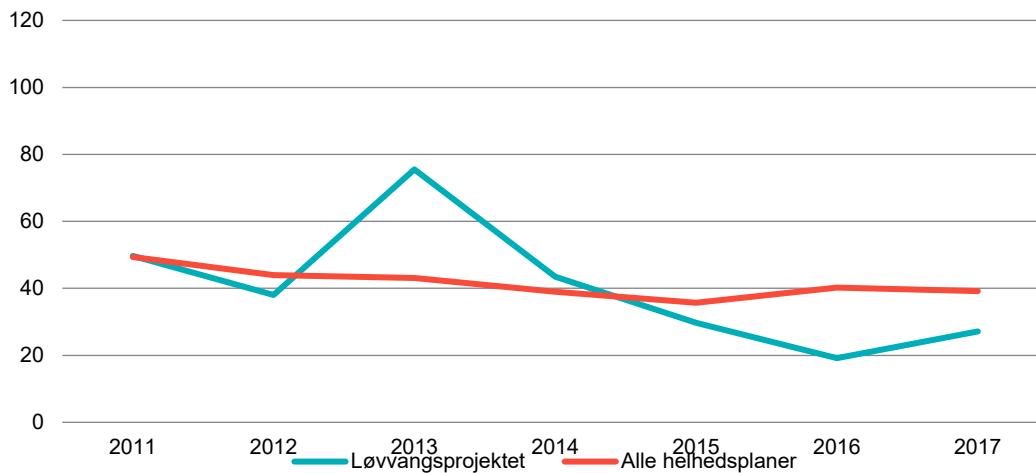
Anm.: Antallet af sigtelser inkluderer overtrædelser af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven. Overtrædelser af færdselsloven er ikke inkluderet. Der er taget udgangspunkt i antal personer i hhv. Løvvangsprojektet, alle helhedsplaner og i befolkningen de pågældende år.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

I figur 6.7 fremgår udviklingen i antal anmeldelser pr. 1.000 beboere. Vi ser, at fra 2012-14 ligger antallet af anmeldelser over niveauet i Løvvangen sammenlignet med de 66 helhedsplaner, og at fra 2014 og frem er antallet af anmeldelser under det gennemsnitlige antal anmeldelser i alle helhedsplaner. I 2011 er der 49 anmeldelser pr. 1.000 beboere, og i 2017 er der 27 anmeldelser pr. 1.000 beboere.

Den kraftige stigning i antallet af anmeldelser i 2013 skyldes en tæt på fordobling i antallet af anmeldelser af ejendomsforbrydelser, herunder bl.a. indbrud. Antallet af anmeldelser for denne type lovovertrædelser stiger fra 50 i 2012 til 95 i 2013 for at falde igen til 47 i 2014. De typer af ejendomsforbrydelser, der i perioden er sket en stigning i, er bl.a. forhold, der hører under en kategori, der omfatter "dokumentfalsk, bedrageri, ulovlig omgang med hittegods, underslæb, mandatsvig, afpresning og åger, skyldnersvig, hæleri, grov skattesvig, uagtsomt hæleri mv".

Figur 6.7 Udvikling i antal anmeldelser pr. 1.000 beboere i perioden 2011-17.

Anm.: Antallet af anmeldelser inkluderer overtrædelser af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven. Overtrædelser af færdselsloven er ikke inkluderet. Der er taget udgangspunkt i antal personer i hhv. Løvvangsprojektet og alle helhedsplaner.

Kilde: Egne beregninger på data fra rigspolitiet og Danmarks Statistik

Der har således været en positiv udvikling i den objektive kriminalitet forstået som sigtelser og anmeldelser, hvor begge forekomster er reduceret. Der er naturligvis mørketal særligt i forbindelse med anmeldelser, hvor der ofte vil være kriminelle aktiviteter, der ikke anmeldes af forskellige grunde.

Der har været boligsociale helhedsplaner i Løvvangen siden 2008. Den seneste helhedsplan er finansieret af Landsbyggefondens 2015-18-midler, er på 9.023.000 kr. og har en lokal medfinansiering på 3.092.000 kr. fra Aalborg Kommune og boligforeningen. Helhedsplanen har fire overordnede mål:

Helhedsplanens overordnede mål er:

- **Tryghed og trivsel:** At øge trygheden, ved bl.a. at forebygge udsættelser og styrke socialt udsatte beboeres trivsel.
- **Tidlig forebyggelse og forældreansvar:** At forbedre opvækstvilkår for børn og unge i Løvvangen med henblik på at øge deres muligheder både uddannelsesmæssigt, socialt og kulturelt, og at styrke forældreevnen og forældrenes tillid til egen forældreevne.
- **Uddannelse og beskæftigelse:** At unge styrkes i deres skolegang og overgang til ungdomsuddannelse, og at flere unge dermed bliver uddannelsesparate. Og at flere påbegynder, fastholdes og gennemfører en ungdomsuddannelse og derved på sigt øger deres chance for tilknytning til arbejdsmarkedet.
- **Kriminalpræventiv indsats:** At forebygge, at 10-17-årige børn og unge på sigt bliver kriminelle, og styrke samarbejdet omkring kriminalitetstruede unge.

Baggrunden for at arbejde med tryghed og trivsel er, at kommune og boligorganisation har iagttaget, at der i området er en relativt høj andel af beboere og familier med komplekse sociale udfordringer, fx relateret til lav indkomst, arbejdsløshed, psykisk sårbarhed, manglende netværk og kendskab til det offentlige system. Der er tale om socioøkonomisk udsathed, der af kommune og boligorganisationer vurderes at medføre ringere tryghed og trivsel i boligområdet.

Området har endvidere været kendetegnet ved en relativ høj grad af kriminalitet, særligt begået af unge under 30 år, sammenlignet med resten af Aalborg Kommune. Antallet af dømte i området har bl.a. været medvirkende til, at Løvvangen er kommet på listen over særligt udsatte boligområder. Sigtelsesstatistikken viser dog, at der er sket et fald i sigtelser fra 2015 og frem.

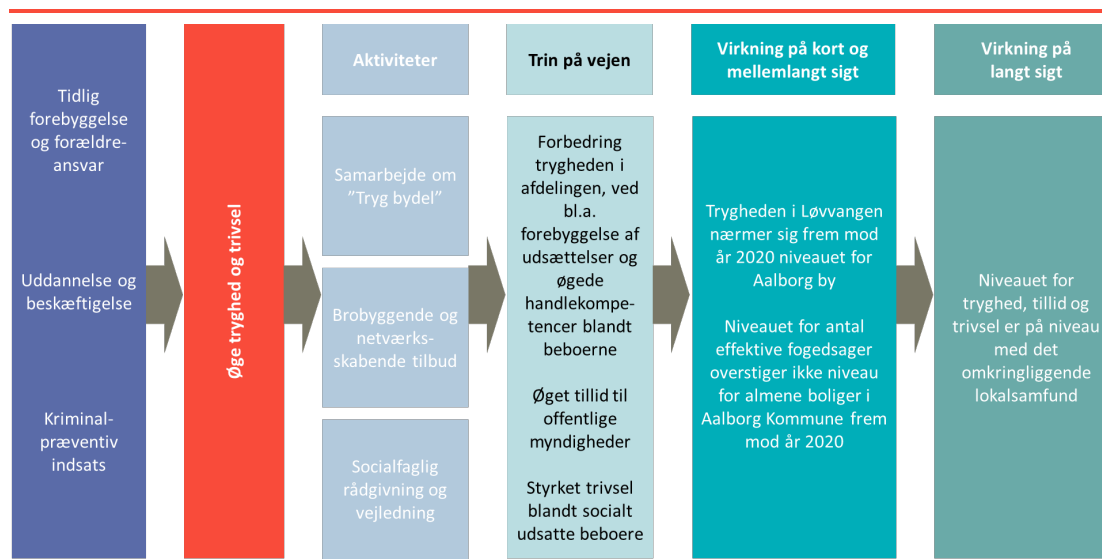
Målet for trygheds- og trivselsindsatsen er, at trygheden i Løvvangen i 2020 skal nærme sig resten af Aalborg by, og antallet af udsættelser skal reduceres til samme niveau som de resterende almene boligselskaber i Aalborg Kommune. I figur 6.8 har vi, baseret på analyserne af helhedsplanens arbejde med tryghed og trivsel, opstillet en forandringsteori for de igangsatte aktiviteter og for, hvordan målet med indsatsen opnås.

Det fremgår af figur 6.8, at der i forhold til områdets tryghed og trivsel er igangsat aktiviteterne: Samarbejde om "Tryk Bydel", der er et koordineret samarbejde mellem Nordjyllands Politi, Aalborg Kommune; Tilbud om socialfaglig vejledning og brobygning til det kommunale system og brobyggende og netværksskabende tilbud, som understøtter naboskabet og traditionerne i afdelingen.

Trin på vejen i forhold til at nå målene for den samlede indsats er, at den basale tryghed øges, at beboernes handlekompeterer øges, og trivslen blandt beboeren forbedres. På kort, mellemlangt og langt sigt forventes aktiviteterne at medføre, at niveauet for tryghed, tillid og trivsel er på niveau med resten af kommunen.

De opstillede succeskriterier for trygheds- og trivselsindsatsen er, at trygheden i Løvvangen i 2020 skal nærme sig trygheden i resten af Aalborg by. Derudover skal antallet af effektive fogedsager (udsættelser) reduceres til samme niveau som de resterende almene boligselskaber i Aalborg Kommune.

Figur 6.8 Forandringsteori.

Kilde: Helhedsplanen for "Løvvangsprojektet" og kvalitative interview med boligsociale medarbejdere.

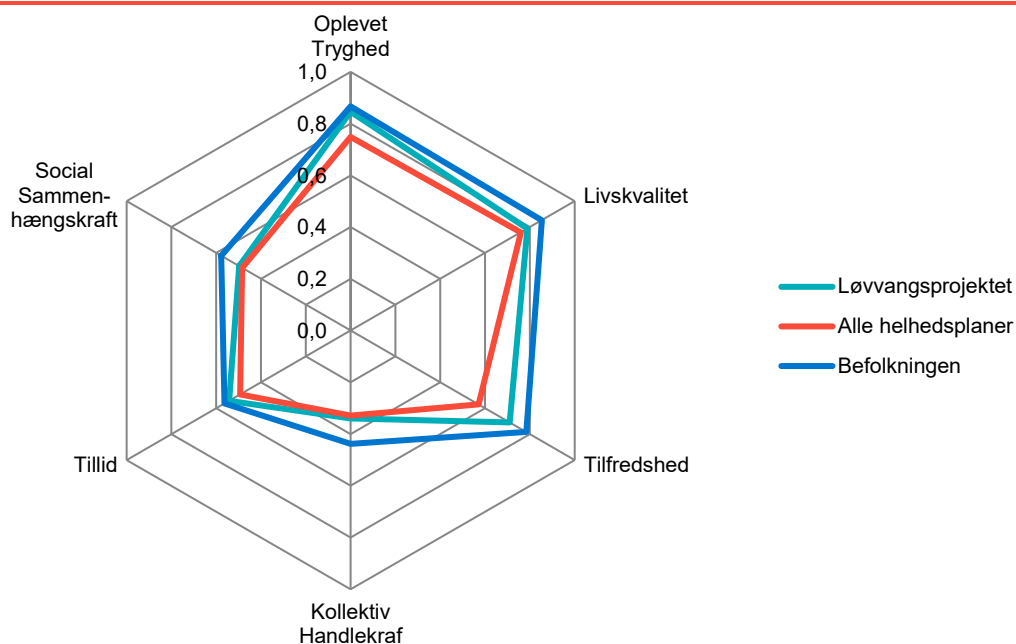
6.2.1 Tryghed og trivsel

Tryghed og trivsel består af de seks dimensioner: oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed og livskvalitet. I figur 6.9 fremgår, hvordan den aktuelle

trygheds- og trivselssituation er blandt beboerne i Løvvangen sammenlignet med alle helhedsplaner og befolkningen.

Det fremgår af figuren, at Løvvangen på alle dimensioner ligger over gennemsnittet for alle 66 helhedsplaner. Særligt i forhold til oplevet tryghed, tillid og tilfredshed ligger Løvvangen over de 66 helhedsplaner og tæt på befolkningsgennemsnittet. Den relativt høje score på oplevet tryghed kan hænge sammen med, at kriminalitet i området er faldet – målt på det, som er anmeldt. I forhold til kollektiv handlekraft og livskvalitet ligger Løvvangen tæt på niveau med de øvrige udsatte boligområder, og den lavere score på disse to dimensioner kan hænge sammen med, at der er en relativ tydelig forekomst af socialt udsatte beboere.

Figur 6.9 Tryghed og trivsel i Løvvangen, i alle helhedsplaner og i befolkningen.

Kilde: Egne beregninger på vægtet data fra Trygheds-surveyen.

I helhedsplanen er der primært fokus på at arbejde med kollektiv handlekraft, tillid og beboernes oplevede tryghed.

6.2.2 Kollektiv handlekraft

Det er utryghed og manglende trivsel, der i særlig grad er knyttet til socialt udsathed, og som adresseres af Løvvangsprojektet med indsatser målrettet forældre ved at styrke forældrenes ressourcer. Mange beboere har økonomiske udfordringer, der opleves som en stor kilde til utryghed hos beboerne.

I interviewene med både helhedsplanen, beboerne og samarbejdspartnere fremhæves, at den kollektive handlekraft i boligområdet er relativt begrænset. Det kan hænge sammen med, at der er mange beboere, der har svært ved at mestre hverdagen, og når den nære og basale tryghed og trivsel er udfordret, er det vanskeligt for familierne at mobilisere sig kollektivt. Denne form for utryghed og mistro kan forstås som en ontologisk utryghed og mistro; det vil sige utryghed i forhold til sin egen eksistens og virkelighed.

Der er få konkrete eksempler på, at beboerne er gået sammen om at reagere på konkrete hændelser i området. Et eksempel, som både beboere og medarbejdere nævner, er lukningen

af folkeskolen i området, som de fleste børn i Løvvangen var tilknyttet. Da kommunen annoncerede, at skolen skulle lukkes, blev der afholdt et borgermøde. Oplevelsen blandt de boligsociale medarbejdere og samarbejdsaktører var, at beboerne i området ikke mobiliserer sig væsentligt. De interviewede beboere fortæller, at mobiliseringen primært bestod i at indsamle underskrifter for at stoppe lukningen af skolen. Derimod var der mange beboere uden for boligområdet, der mobiliserede sig. Ifølge beboerne skete denne mobilisering, fordi forældrene var bekymrede for, hvad skolelukningen kunne komme til at betyde for de øvrige skoler, som følge af at boligområdets børn skulle flyttes over til disse skoler. Lukningen af skolen blev dog effektueret.

Der er dog også et eksempel på, at mobiliseringen fik det ønskede resultat blandt beboerne. Det lokale bibliotek var planlagt til at flytte længere væk fra området, hvilket betød, at særligt områdets børn og ældre ville få svært ved at komme dertil. "Der kom folk på barrikaderne", og der blev indsamlet underskrifter. "Alle skrev under, og der var stor opbakning." Flytningen af biblioteket blev ikke effektueret, og det bidrog til en oplevelse af, at beboernes protester blev hørt.

Blandt beboere i Løvvangen er der således begrænset tro på, at det nytter at mobilisere sig og kæmpe. Beboerne har en generel oplevelse af, at deres protester ikke vil føre til noget – ofte fordi beboerne ikke ved, hvor de skal gå hen med deres protest. Disse eksempler viser en apati i forhold til offentlige myndigheder, enten fordi man ikke føler, at man har kompetencerne eller overskuddet til at komme i dialog med de offentlige myndigheder, eller fordi man føler, at de offentlige myndigheder ikke vil lade sig påvirke. Løvvangen er således et eksempel på, at den sociale ulighed også viser sig i forhold til kollektiv handlekraft; de med få ressourcer mobiliserer sig ikke og afkobles indflydelse på beslutninger, der har betydning for deres hverdag. Socialt udsatte beboere har ofte vanskeligere betingelser for at agere som aktive medborgere.

Helhedsplanen forsøger at arbejde med beboernes kollektive handlekraft ved at styrke beboernes ressourcer; det vil sige gennem kapacitetsopbygning. Der er en forståelse af, at en høj oplevet tryghed blandt beboerne, såvel som en høj grad af trivsel og tillid, skaber grundlaget for, at der kan skabes en stærkere kollektiv handlekraft i området. Derudover fremhæver projektlederen, at de også arbejder med at fremme beboernes stolthed i forhold til dem selv og det område, de bor i. Antagelsen er, at en følelse af stolthed bidrager til, at den enkelte beboer betragter sig selv som en ligeværdig del af fællesskabet, hvilket er en forudsætning for, at man engagerer sig i fællesskabet.

Derudover arbejder helhedsplanen med den kollektive handlekraft i området ved at være op-søgende i forhold til familierne og motivere dem til at deltage i forskellige aktiviteter og fællesskaber.

Projektlederen oplever, at de igangsatte aktiviteter har bidraget til, at beboerne er blevet bedre til at tage ansvar for området og eksempelvis anmelde hærværk eller anden kriminel adfærd, hvis de oplever det i området. Bag denne udvikling ligger en italesættelse af, at hvis ikke beboerne gør opmærksom på brud på socialt acceptable normer og tager ansvar for området, så bliver episoderne ikke andet end dårlige historier for området. En beboer fortæller, at hvis hun er vidne til, at nogen er ved at ødelægge noget i området, så ser hun det som sin pligt at påtale det og evt. kontakte politiet:

Hvis jeg går en tur, og jeg ser, at nogle af ungerne er ved at ødelægge et og andet, så synes jeg, at det er min pligt at sige noget ... Så kan jeg godt sige til dem: "Det er ikke så smart, det du laver nu, I kommer til at betale for det".

De begrænsede sociale og personlige ressourcer blandt nogle beboere i området kommer også til udtryk ved, at det ofte er udfordrende at få beboerne til at igangsætte og drive nye aktiviteter i området. Derfor er det ofte andre end beboerne selv, der tager initiativ til konkrete aktiviteter. Det kan fx være sundhedscentret, som laver aktiviteter målrettet psykisk sundhed og fællesspisninger. I helhedsplanen arbejder de på at få aktiviteter til at vokse nedefra ved bl.a. at udvælge og klæde nøglepersoner på til at varetage aktiviteter.

Projektlederen oplever, at beboere, som har ressourcer og overskud til at være frivillige, ofte er frivillige uden for Løvvangen eller i afdelingsbestyrelsens klubber, som ofte har et mere individuelt formål end helhedsplanens indsatser. Der er dog en del beboere, der er frivillige i de klubber, som afdelingsbestyrelsen står for, og som drives af frivillige kræfter.

6.2.3 Tillid

Interviewene med beboerne, boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere giver et billede af, at beboernes tillid til det offentlige system kan være lav. Det står lidt i kontrast til tryghedsmålingen, hvor tillid i Løvvangen ligger på niveau med befolkningen. Forskellen på tryghedsmålingen og udsagnene fra de interviewede kan også være udtryk for, at der er beboergrupper i området, der har mindre tillid end gennemsnittet af områdets beboere, og at det særligt er dem, helhedsplanen er i kontakt med – måske netop af den grund.

Ifølge samarbejdspartnerne er tilliden til, at offentlige myndighederne vil beboerne det bedste, udfordret. Den kommunale medarbejder i området fortæller, at mange beboere har begrænset tillid til de kommunale tilbud og derfor ikke selv opsøger dem. Vedkommende oplever, at familierne ofte opfatter besøg fra eksempelvis sundhedsplejersken som en kommunal kontrol på grund af manglende viden hos forældrene om formålet med et sundhedsplejerskebesøg. Om familierne tager imod tilbud fra netop sundhedsplejersker, afhænger ifølge de interviewede samarbejdspartnere af, at der kan etableres en tillidsfuld relation mellem sundhedsplejersken og familierne.

De boligsociale medarbejdere fokuserer på at øge beboernes tillid til det kommunale system ved at informere beboerne om, hvordan systemet fungerer, og hvilke tilbud og muligheder der er. Projektlederen fortæller om brobygning til det kommunale system:

En af vores væsentligste opgaver er at bygge bro til det kommunale system. Der er rigtig mange, som ikke ved, hvordan de skal bruge kommunen, og de er bange for, at kommunen tager deres børn, når de henvender sig. Men vi beroliger dem ved med et smil at fortælle dem, at det gør kommunen ikke bare.

De boligsociale medarbejdere understøtter også beboerne i kontakten til det kommunale system, eksempelvis ved at hjælpe dem med at forstå breve fra kommunen og rette henvendelse til kommunen. Ved at bygge bro mellem beboerne og det kommunale system er målet, at beboerne får kendskab og adgang til den hjælp, som de har brug for, og med tiden selv kan stå for kontakten til kommunen. Projektlederen fortæller, at de i deres kontakt til kommunen nogle gange oplever, at der ikke er nogen til at tage imod beboerne og deres behov. Dette har de som boligsociale medarbejdere en opgave med at gøre opmærksom på over for kommunen, så kommunen har mulighed for at iværksætte relevante tilbud.

Forventningen i helhedsplanen er, at brobygning og synlighed i forbindelse med kommunens fremskudte indsatser bidrager til at ændre en manglende eller utilstrækkelig tillid til offentlige myndigheder.

6.2.4 Oplevet tryghed

Løvvangen har tidligere været præget af hærværk, bl.a. af bilafbrændinger og af grupper af voksne og unge med synligt misbrug i udearealerne, hvilket var kilde til utryghed i området. I dag fremstår Løvvangen som et relativt roligt og trygt boligområde. De fleste beboere beskriver, at de er langt tryggere ved at færdes ude nu end tidligere, hvilket nogle beboere forklarer med renoveringen af området, der har åbnet området op. Projektlederen peger på, at den nærpoltistation, der tidligere var i området, også har bidraget til at øge den oplevede tryghed i området.

I dag er der langt imellem de utryghedsskabende episoder i området, men både beboere og boligsociale medarbejdere oplever, at de negative historier bliver hængende og derved fortsat kan puste til den oplevede utryghed i området. De boligsociale medarbejdere forsøger at punktere og korrigere de gamle historier, der stadig flourer blandt beboerne. Projektlederen har også været i kontakt med den lokale presse i forhold til at forklare dem, at den måde, de fremstiller området på, kan bidrage til en stigmatisering af de mennesker, der bor i området.

I tilfælde af at der skulle opstå utryghedsskabende episoder i området, er der lavet et beredskab og en beredskabsplan. Beredskabet består af politiet, boligselskabet, beredskabet og Center for tværfaglig forebyggelse. Beredskabsplanen indeholder en beskrivelse af, hvem der tager sig af hvad i en konkret situation, og hvem der står for at informere beboerne om, hvad der sker, fordi man ved, at informationen er afgørende for beboernes oplevelse af tryghed i konkrete situationer.

En anden gren af aktiviteter målrettet tryghed og trivsel i området er aktivitetsgruppen "Tryk Bydel", der består af repræsentanter fra beredskabet, politiet, kommunen, Løvvangens samråd (et kommunalpolitisk organ, hvor beboerne kan få en stemme ind i byrådet), helhedsplanen og afdelingsbestyrelsen. I "Tryk Bydel" har de fokus på forskellige emner, der kan skabe utryghed blandt beboerne. På den baggrund inviterer de beboerne til deres møder om forskellige emner. Et møde kan eksempelvis adressere den utryghed og berøringsangst, som nogle beboere kan opleve ved beboere, der har en adfærd, der kan opleves som utryghedsskabende – eksempelvis beboere med psykiske lidelser. Et andet emne har været, hvordan beoerne kan håndtere en køkkenbrand. Dette emne opstod som reaktion på, at der havde været nogle episoder med køkkenbrande i området, der gjorde beboerne utrygge. Aktivitetsgruppen inviterede interesserede beboere til et møde, hvor beredskabet kom ud og demonstrerede, hvordan man slukker en brand. Bydelsmødrene bruges til at sprede viden om arrangementet, og hvordan man slukker brande i sit hjem.

6.2.5 Social sammenhængskraft, livskvalitet og tilfredshed

Løvvangen er kendetegnet ved være placeret i et område med et stærkt foreningsmiljø. Der er bl.a. en fodboldklub, en gymnastikforening og en badmintonklub. Der er en fritidscoach i området, finansieret af en ministeriel bevilling, der hjælper med at brobygge til det omgivende foreningsliv.

Løvvangsprojektets fokus på kapacitetsopbygning, særligt blandt forældre i området, er også en måde at styrke beboernes *livskvalitet*, ved at deres forældrekompetencer øges, og der derved skabes bedre livsmuligheder for børnene, der vokser op i området. Dette foregår via aktiviteter og indsatser målrettet børn, unge og deres forældre. De boligsociale medarbejdere arbejder med at skabe sociale fællesskaber, der skal styrke den sociale sammenhængskraft mellem områdets beboere. Projektlederen kalder dette arbejde for "brobyggende social kapital" mellem personer med forskellige baggrunde.

Beboerne udtrykker generelt stor *tilfredshed* med at bo i området, som de beskriver som et godt sted at bo for både børn og voksne, særligt pga. de mange aktiviteter og gode udeområder. Renoveringerne af området fremhæves som at have bidraget positivt til beboernes tilfredshed med at bo i området. Udeområderne fremstår mere åbne og mindre utrygge at færdes i, og installering af låse på opgangsdøre fremhæves ligeledes som at have bidraget til en større tryghed blandt beboerne.

Løvvangen har mange forskellige fællesskaber og klubber, hvoraf de fleste foregår i regi af afdelingsbestyrelsen. De boligsociale medarbejders erfaringer er dog, at der kan være en tendens til, at beboerne grupperer sig i aktiviteter med andre beboere, der ligner dem selv. Dette kan udfordre *sammenhængskraften* i området. For at skabe flere fællesskaber på tværs af beboergrupper har de fokus på at rekruttere tovholdere for de sociale aktiviteter, som kan inkludere en mangfoldig sammensætning af beboere.

I den nuværende helhedsplan er det indskrevet, at brede, sociale aktiviteter kun skal faciliteres af helhedsplanen det første år, herefter kører de videre i regi af frivillige. Eksempler på disse aktiviteter er fødselsdagsfesten for beboerhuset og kulturfesten. Herefter skulle afdelingsbestyrelsen stå for disse aktiviteter for at sikre en fremtidig forankring af aktiviteterne. Helhedsplanen har udarbejdet en vejledning til, hvordan man kan organisere og afholde sociale aktiviteter i området, men faciliterer ikke længere selv de meget brede aktiviteter. Bestyrelsen står for at holde en årlig fest, "Fest og farver", i området. Beboerne taler varmt om festen, der tiltrækker en masse forskellige mennesker – både beboere og mennesker uden for boligområdet – og alle er sammen på kryds og tværs.

En beboer fortæller, hvordan den årlige sommerfest bringer beboerne sammen:

Jeg kan se, at folk snakker med hinanden. Mohammed snakker med Kurt, og Fatima snakker med Bente. Det går på kryds og tværs, og også folk, som jeg ved, at de der ville aldrig i hverdagen snakke med nogen, der kom fra et andet land, men så kommer de til at sidde ved siden af hinanden, for det var lige der, der var plads. Og jeg tænker, kunne det ikke bare være sådan hver dag? Det er så fed en dag.

Foruden den årlige "Fest og farver" oplever beboere og medarbejdere dog, at det er svært at samle beboerne på kryds og tværs og i det hele taget at få beboerne til at støtte op om de forskellige aktiviteter i området. En beboer fortæller, at hun har været med til at arrangere en markedsdag, hvor beboerne kunne have boder og sælge forskellige ting, men interessen ebbede ud, og pludselig dukkede der ikke rigtig nogen op. Det frustrerer beboeren, at det er så svært at sætte ting i gang og få beboerne til at bakke op om fællesskabet.

6.2.6 Helhedsplanens organisering og samarbejde

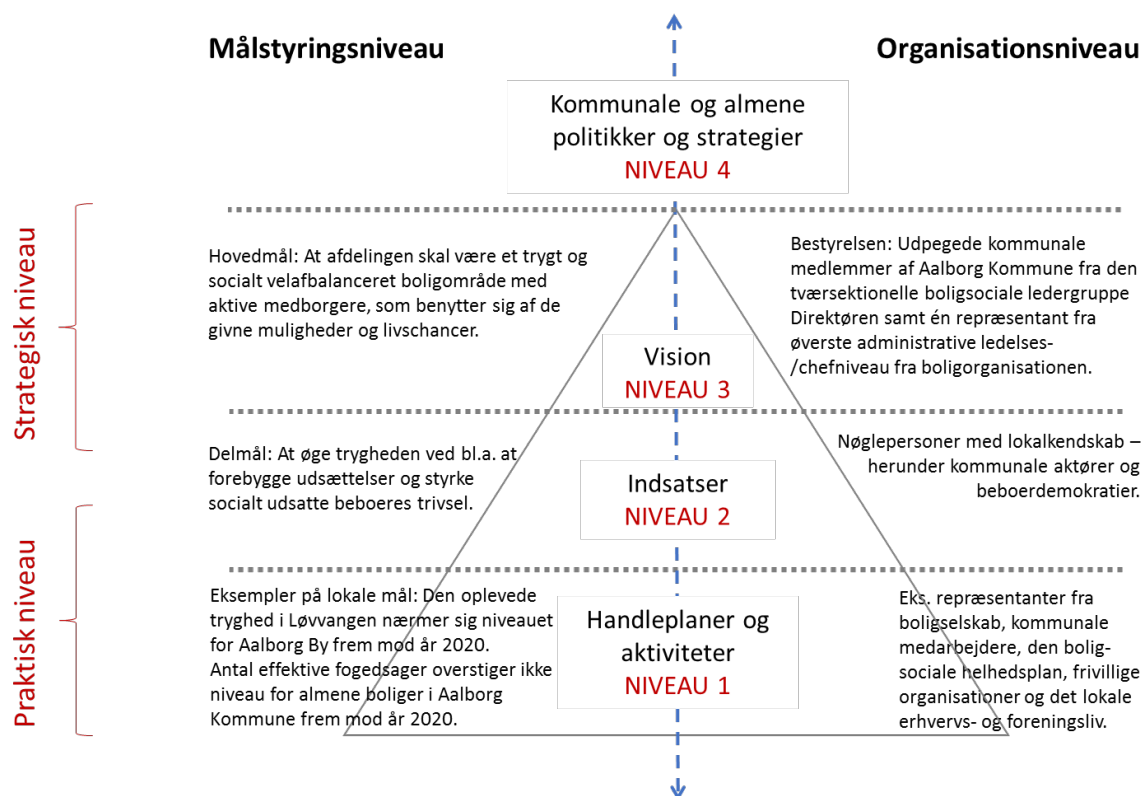
I Løvvangsprojektets arbejdes der med det udgangspunkt, at den boligsociale indsats skal koordinere og brobygge til andre aktører – både kommunale aktører og øvrige private og frivillige aktører. Der er stor opmærksomhed på at koble den boligsociale indsats op på øvrige eksisterende velfærdstilbud med henblik på at gøre sikkerhedsnettet under beboerne så finmasket som muligt.

Helhedsplan i Løvvangen er organiseret som vist i figur 6.10. Der er nedsat en bestyrelse, hvor kommunen er repræsenteret på strategisk lederniveau, og boligorganisationer er repræsenteret på direktør- samt øverste administrative ledelsesniveau. Sekretariatsbetjening af bestyrelsen ligger i projektledelsen. Den lokale styregruppe for helhedsplanen består af kommunale

aktører og beboerdemokrater. Styregruppen skal inddrage centrale aktører i lokalområdet, for eksempel Aalborg Kommune eller boligorganisationen, i gennemførelsen af helhedsplanen. Styregruppen betjenes af helhedsplanens projektleder.

Aktivitetsgrupperne nedsættes som udgangspunkt for hver aktivitet. Aktivitetsgrupperne er ansvarlige for den konkrete udførelse af aktiviteter, som er beskrevet i helhedsplanens delaftaler. Samtidig fungerer aktivitetsgrupperne som fælles forum for sparring i forhold til målgrupper og problemstillinger.

Figur 6.10 Organisering af den boligsociale indsats i Løvvangen.

Kilde: Helhedsplanen for Løvvangsprojektet.

Helhedsplanen samarbejder med SSP og en række kommunale aktører i familiernes liv, fx en praktikcoach, den lokale skolesundhedsplejerske og to sundhedsmedarbejdere fra det kommunale sundhedshus. Samarbejdet med SSP er formaliseret ved, at projektlederen fra Løvvangsprojektet deltager i SSP-møderne på området skoler. Den kommunale praktikcoach er indkøbt af helhedsplanen til at være i området en dag om ugen. Samarbejdet med SSP og den kommunale praktikcoach er forankret under Løvvangsprojektets indsatsområder: uddannelse og beskæftigelse og den kriminalpræventive indsats.

Både de boligsociale medarbejdere og deres samarbejdspartnere beskriver det arbejde, som de laver i forhold til tryghed og trivsel, som et arbejde i sammenhæng med og i forlængelse af de øvrige indsatsområder. Projektlederen siger:

Alt det, vi laver, kan ses som kriminalitetsforebyggende. Bydelsmødrenes arbejde, når vi eksempelvis inviterer folk ind i fællesskaber, og når vi klæder mor og far bedre på til at være rollemodeller og hjælpe deres børn gennem skolelivet.

Helhedsplanen afholder også familiekurser, hvor forældre får viden om, hvordan de kan hjælpe deres børn i en positiv retning. Antagelsen er, at indsatserne både øger familiernes tryghed og trivsel og fungerer forebyggende for kriminalitet senere i børnenes liv. Helhedsplanen samarbejder med den lokale skolesundhedsplejerske og to sundhedsmedarbejdere med fokus på tryghed og trivsel i særligt børnefamilier og blandt udsatte beboere. De to sundhedsmedarbejdere har tidligere været fysisk placeret sammen med helhedsplanens boligsociale medarbejdere, da sundhed var skrevet ind i den tidligere helhedsplan for området. I dag har de to sundhedsmedarbejdere base uden for området, men kommer fortsat i området og tilbyder rygestopkurser og sundhedssamtaler. Der kan være meget langt ind til det kommunale sundhedshus for beboerne, og det kan derfor være mere overskueligt at tale med sundhedsmedarbejderne i området. Det er udfordrende for deres arbejde og kontakt til beboerne, at de ikke er lige så meget til stede i området længere. De arbejder opsøgende ved at banke på beboernes døre og fortælle dem om, hvilke tilbud de har. Sundhedsmedarbejderne informerer også beboerne om, hvordan de kan tage bussen ind til sundhedshuset, og bidrager på den måde til at gøre beboerne mere selvhjulpne. De har derudover fokus på at brobygge til tilbud i området, som beboerne kunne have gavn af, eksempelvis fællesskabsaktiviteter, hvis beboerne oplever at være ensomme.

Derudover faciliterer helhedsplanen danskundervisning i området med det formål at øge beboernes tryghed og mulighed for at danne netværk. Danskundervisningen foregår i samarbejde med den lokale specialskole for voksne, der aktuelt underviser fire danskhold i området. De vil forsøge at starte et danskhold for mødre på barsel, fordi det er erfaringen, at mødrene ofte dropper ud af sprogskolen, når de går på barsel. Danskundervisningen er også en måde at styrke beboernes kompetencer, så de i større udstrækning bliver i stand til at udøve et aktivt medborgerskab.

6.2.7 Opsamling – forventninger til at øge tryghed og trivsel

Statusbilledet af tryghed og trivsel i Løvvangen tegner et positivt billede, der dog er mindre positivt i interviewene med helhedsplanen, samarbejdspartnere og beboere end det, som den generelle tryghedsmåling viser. Tryghed og trivsel i Løvvangen handler primært om udfordringer med beboernes nære og basale tryghed som følge af, at der er mange beboere, der har svært ved at mestre hverdagen, og som har få socioøkonomiske ressourcer. Det efterlader et boligområde, hvor der er svært at mobilisere og engagere beboerne. Derfor har helhedsplanen et stort fokus på kapacitetsopbygning hos særligt forældrene i området.

Forventningen i helhedsplanen er, at kapacitetsopbygningen bidrager til at give beboerne overblik, eksempelvis over deres økonomi, og give dem viden om, hvordan det offentlige system fungerer, og hvilke tilbud der eksisterer, som de kan gøre brug af. Med en øget viden forventer helhedsplanene, at beboerne vil opleve en større kontrol over deres livssituation og i mindre grad være bekymrede for henvendelser fra det offentlige. Hvis beboerne får mere viden om, hvordan systemet fungerer, vil de i større omfang være i stand til at agere og have en oplevelse af, at de kan tage hånd om deres eget liv, og dette vil frigive ressourcer, som de eksempelvis kan bruge på at være forældre.

Området udmærker sig ved en relativt høj grad af oplevet tryghed blandt beboerne og en relativt høj grad af tillid til fx politiet. Den relativt høje tillid til politiet kan hænge sammen med, at der i en periode har været en nærpolitistation i området. Nærpolitistationen er der ikke længere på grund af omfordeling af ressourcer og en vurdering af, at der ikke var behov for den længere. Der er dog interviewede beboere, der fortæller, at de ikke ved, hvem de skulle kontakte, hvis

de oplevede kriminalitet eller utryghedsskabende aktivitet i området. Det er et signal om, at politiet bliver taget til indtægt for at skabe og opretholde den sociale orden (jf. Jackson & Bratford, 2009), og at synligheden af politiet derfor opleves som vigtig af beboerne.

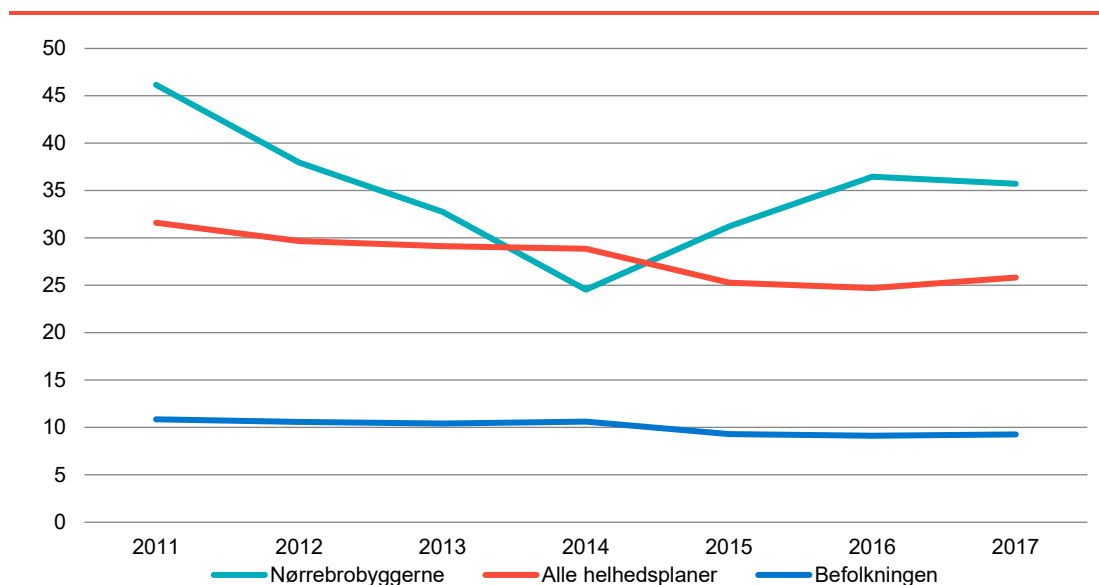
Helhedsplanen har klare forventninger til, at arbejdet med at kapacitetsopbygge de udsatte beboere vil have afledte positive virkninger på områdets kollektive handlekraft og sociale sammenhængskraft.

6.3 Helhedsplanen Nørrebrobyggerne

Nørrebrobyggerne dækker over tre boligafdelinger, Titanparken, Lundtoftegade og Lundtoftegården på Nørrebro i København. Lundtoftegade og Titanparken er drevet af boligforeningen AKB, og Lundtoftegården er drevet af boligforeningen DAB, Tilsammen har de tre boligafdelinger 1.110 boliger og omtrent 3.000 beboere. Beboerne bor i gennemsnit i området i 10,2 år. Det vil sige relativ lang tid. 28 pct. af husstandene bebos af enlige med børn eller par med børn. Blandt 18-24-årige er 40 pct. hverken i gang med en uddannelse eller i beskæftigelse.

I figur 6.11 fremgår udviklingen i sigtelser blandt beboere, og fra 2011 og til 2017 er der relativt flere sigtelser i alle årene på nær i 2014. I 2011 er der 45 sigtelser pr. 1.000 beboere, og i 2017 er der 36 sigtelser pr 1.000. I 2014, hvor antallet er lavest, er der 25 sigtelser pr. 1.000 beboere.

Figur 6.11 Udvikling i antal sigtelser pr. 1.000 beboere i perioden 2011-17.

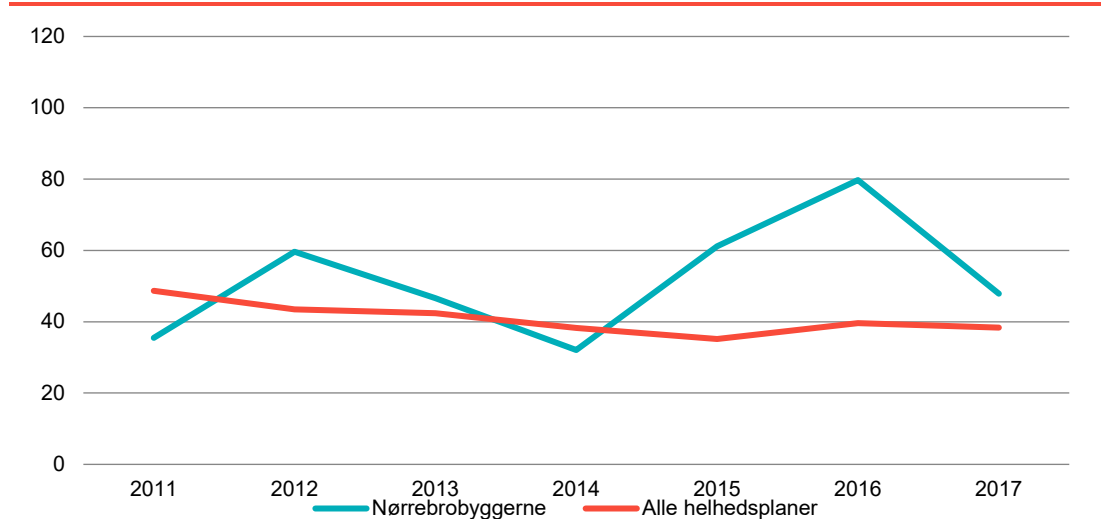
Anm.: Antallet af sigtelser inkluderer overtrædelser af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven. Overtrædelser af færdselsloven er ikke inkluderet. Der er taget udgangspunkt i antal personer i hhv. Nørrebrobyggerne, alle helhedsplaner og i befolkningen de pågældende år.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

I figur 6.12 fremgår udviklingen i antal anmeldelser pr. 1.000 beboere. Vi ser, at antallet af anmeldelser stort set i hele perioden ligger over gennemsnittet for alle 66 helhedsplaner, og at det svinger i perioden. I 2011 er der 36 anmeldelser pr. 1.000 beboere, og i 2017 er der 48 anmeldelser pr. 1.000 beboere, mens der er flest i 2016, hvor der er 80 anmeldelser pr. 1.000 beboere.

Det høje antal anmeldelser i Nørrebrobyggerne i 2012, 2015 og 2016 er i høj grad drevet af kraftige stigninger i antallet af anmeldelser af lovovertrædelser af lov om euforiserende stoffer. Antallet af anmeldelser af lov om euforiserende stoffer toppe i 2016, ligesom det samlede antal anmeldelser pr. 1.000 beboere med 106 anmeldelser.

Figur 6.12 Udvikling i antal anmeldelser pr. 1.000 beboere i perioden 2011-17.

Anm.: Antallet af anmeldelser inkluderer overtrædelser af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven. Overtrædelser af færdselsloven er ikke inkluderet. Der er taget udgangspunkt i antal personer i hhv. Nørrebrobyggerne og alle helhedsplaner.

Kilde: Egne beregninger på data fra rigspolitiet og Danmarks Statistik.

Samlet set peger både sigtelses- og anmeldelsesdata på, at Nørrebrobyggerne er præget af kriminalitet, der påvirker trygheden og trivsel i boligområdet. Der er udsving både i anmeldelser og sigtelser over tid, og det kan hænge sammen med, at området ligger midt på Nørrebro, hvor der foregår en del kriminalitet, der kan have en afsmittende virkning på området og beboerne.

Der har været boligsociale helhedsplaner i Lundtoftegade siden midten af 1990'erne. Den seneste helhedsplan er finansieret af Landsbyggefondens 2015-18-midler, er på 13.861.000 kr. og har en lokal medfinansiering på 4.665.000 kr. fra Københavns Kommune. Helhedsplanen har fire overordnede mål:

Helhedsplanens overordnede mål er:

- **Tryghed og trivsel:** At skabe boligområder, der er trygge at færdes i, og hvor beboerne inddrages i udviklingen af bæredygtige netværk og aktiviteter, der kan øge trivsel og medvirke til at give plads til alle.
- **Kriminalpræventiv indsats:** At forebygge kriminalitet blandt børn og unge og modarbejde unges tiltrækning til radikaliserede miljøer ved at arbejde forebyggende med børn, unge og deres forældre i samarbejde med professionelle aktører og rollemodeller fra lokalområderne.
- **Tidlig forebyggelse og forældreansvar:** At bryde negativ social arv ved at styrke forældrene som forældre og rollemodeller, så de blive bevidst om deres ansvar som forældre og bedre i stand til at vejlede og rådgive for deres børn i forhold til trivsel, udvikling, sundhed, fritidsliv, skolegang, uddannelsesvalg etc.
- **Uddannelse og beskæftigelse:** At bryde negativ social arv ved at støtte og vejlede børn og unge fra uddannelsesfremmede familier til at gennemføre en uddannelse.

Baggrunden for at arbejde med tryghed og trivsel er, at kommune og boligorganisationerne vurderede, at området omkring Lundtoftegade har udfordringer, dels i forhold til den oplevede tryghed på grund af kriminalitet og konflikter i nærområdet, dels utryghed blandt beboere relateret til deres livssituation, eksempelvis knyttet til risikoen for udsættelse af deres bolig. Området er udfordret af synligt hashsalg og flere episoder med skyderier relateret til bandekonflikter i området. Særligt skyderierne relateret til bandekonflikter, men også det synlige hashsalg, skaber utryghed i området. Beboerne angiver en relativ lav grad af tillid til politiet.

Lundtoftegade har tidligere været på ghettolister, og af dem igen, men kom på 'ghettolisten', da kriterierne for listen blev ændret i 2018. Titanparken og Lundtoftegården har ikke været på listen, da der bor færre end 1.000 beboere i områderne, som er mindstemålet for optagelse på ghettolisten.

I figur 6.13 har vi på baggrund af de kvalitative interview og helhedsplanens arbejde med tryghed og trivsel opstillet en forandringsteori for de igangsatte aktiviteter og for, hvordan målet med trygheds- og trivselsindsatsen opnås. Målet for trygheds- og trivselsindsatsen er, at området skal være trygt at færdes i, beboerne skal udgøre bæredygtige netværk og aktiviteter, og udsatte beboere skal være bedre i stand til at tage hånd om deres eget liv.

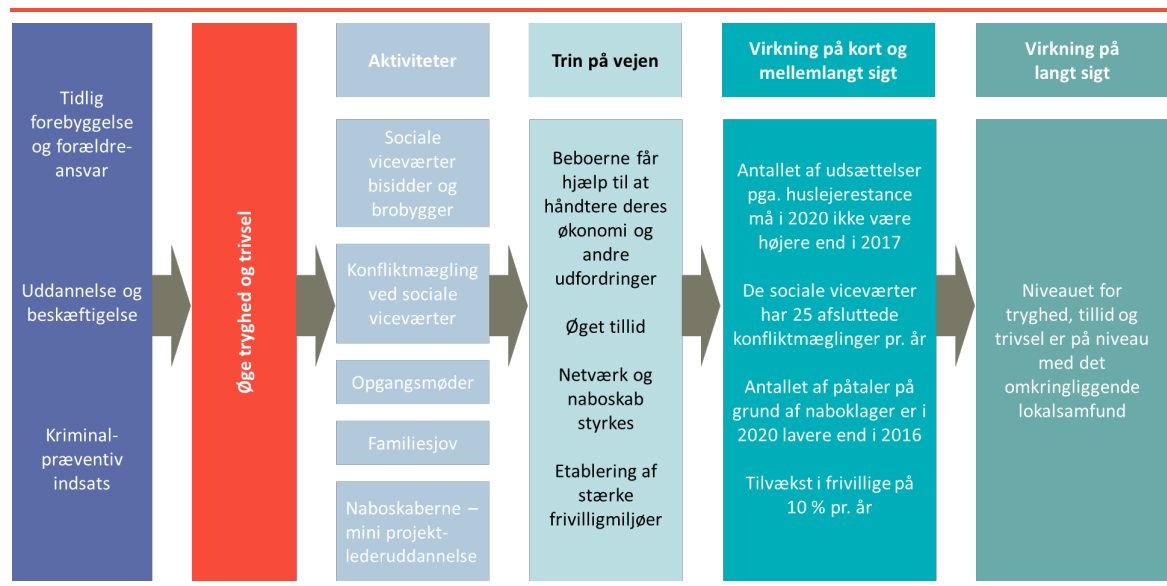
Det fremgår af figur 6.13, at der inden for temaet er igangsat aktiviteterne: sociale viceværter, der bisidder og brobygger til relevante aktører, således at udsættelser forebygges og forhindres; sociale viceværter konfliktmægler og håndterer nabostridigheder og klagesager; opgangsmøder styrker kommunikation og sammenhængskraften i området; en miniprojektlederuddannelse ved navn "naboskaberne" uddanner beboere i at styrke naboskabet og den sociale sammenhængskraft.

Trin på vejen i forhold til at nå målene i forhold til at øge tryghed og trivsel i området er: at beboere får hjælp til at håndtere deres økonomi og andre udfordringer, således at udsættelser forebygges og afhjælpes. Derudover er trin på vejen, at beboernes netværk og naboskab styrkes, således at sammenhængskraften i området forbedres, og at der etableres stærke frivillige miljøer, hvor flere kan styrke deres kompetencer og bidrage til fællesskabet.

Virkninger på kort og mellemlangt sigt er, at antallet af udsættelser ikke må stige i forhold til niveauet i 2017. De sociale viceværter skal have afsluttet 25 konfliktmæglingssager pr. år, antallet af påtaler på grund af beboerklager skal være lavere end i 2016, og der skal ske en vækst i antallet af frivillige på 10 pct. pr. år.

På langt sigt skal niveauet for tryghed og trivsel i området være på niveau med det omkringliggende samfund.

Figur 6.13 Forandringsteori.

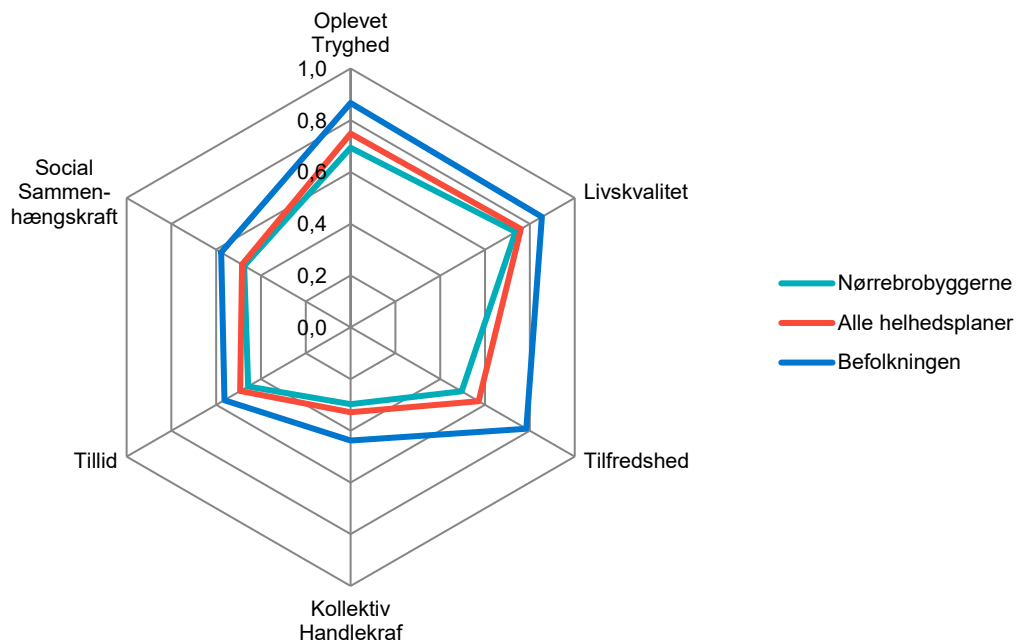
Kilde: Helhedsplanen for "Nørrebrobyggerne" og kvalitative interview med boligsociale medarbejdere.

6.3.1 Tryghed og trivsel

Tryghed og trivsel består af de seks dimensioner: oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed og livskvalitet. I figur 6.14 fremgår, hvordan den aktuelle trygheds- og trivselssituation er blandt beboerne i Nørrebrobyggerne sammenlignet med alle helhedsplaner og befolkningen.

Det fremgår af figuren, at boligafdelingerne under helhedsplanen Nørrebrobyggerne på alle dimensioner ligger under gennemsnittet for alle 66 helhedsplaner. Særligt i forhold til oplevet tryghed og tilfredshed ligger boligafdelingerne under gennemsnittet i de 66 helhedsplaner. Den lave grad af oplevet tryghed hænger forventeligt sammen med den høje forekomst af kriminalitet i og uden for boligområdet. En stor grad af oplevet utryghed påvirker negativt beboernes oplevelse.

Figur 6.14 Tryghed og trivsel i Nørrebrobyggerne, i alle helhedsplaner og i befolkningen.

Kilde: Egne beregninger på vægtet data fra trygheds-surveyen.

I helhedsplanen er der primært fokus på at arbejde med oplevet tryghed, tillid og kollektiv handlekraft.

6.3.2 Oplevet tryghed

Området omkring Lundtoftgade på Ydre Nørrebro, som helhedsplanen Nørrebrobyggerne dækker, har været centrum for bandekonflikter, skudopgør og adskillige bilafbrændinger, hvilket påvirker beboernes oplevede tryghed af at færdes på de offentlige arealer i området.

Ifølge de interviewede beboere og boligsociale medarbejdere er der i området lange perioder, hvor livet i området opleves som trygt, med undtagelse af mindre utryghedsskabende episoder som fx salg af stoffer, cykeltyverier og voldsepisoder. Tryghedssituationen i området kan dog hurtigt ændre sig, hvis der eksempelvis sker en opløsning af bandekonflikten på Ydre Nørrebro.

Den latente konfliktsituation har ifølge helhedsplanens medarbejdere stor betydning for, hvordan helhedsplanen kan arbejde med at øge tryghed og trivsel i området. Projektlederen for Nørrebrobyggerne siger om situationen med henvisning til tidligere bandekonflikter, skudepisoder og bilafbrændinger i området:

Vi kan ikke kontrollere, om der er nogen, der synes, at de skal lave en bandekonflikt midt i vores område.

Helhedsplanens medarbejdere skal derfor både arbejde med at øge den generelle tryghed i området og håndtere den akutte utryghed, som opstår ved en ny konfliktsituation i området.

En måde, de boligsociale medarbejdere arbejder med at etablere tryghed og normalitet i perioder med kriminelle aktiviteter, er ved at skabe synlighed og vise, at livet i området fortsætter. Eksempelvis iklædte de boligsociale medarbejdere efter en skudepisode deres brobyggere, der er ansat i studiejob, i gule refleksveste med deres logo 'Nørrebrobyggerne' trykt på ryggen. De gule refleksveste skulle dels bidrage til, at de unge frivillige var synlige, så de ikke blev ramt i en evt. skudepisode, men det skulle også vise de øvrige beboere, at den boligsociale indsats fortsat var til stede i området, og at de ville blive ved med at lave indsatser for børn og unge.

Områdets beboere beskrives af de boligsociale medarbejdere som relativt robuste, både i forhold til at håndtere de kriminelle hændelser, der kan være i området, og i forhold til generelt at leve i et område, hvor en del beboere er udfordret af eksempelvis psykiske lidelser og/eller misbrug.

En beboer fortæller, at han fik bandekonflikten og hashsalget helt ind på livet, da der i en periode blev solgt hash ved indgangen til hans opgang og også blev skudt ind i hans opgang.

For 1,5 år siden rykkede Loyal to Familia ind og gik rundt med deres trøjer i området for at markere, at nu var det LTF-område. Det var rigtigt ubehageligt. Pludselig var der gangstere over det hele.

En dag, hvor jeg stod og tog billeder af udsigten fra mit vindue, ringede nogle fyre på min dørtelefon og truede med at smadre mig. Og en anden gang var der tre unge, der kom og truede mig, da jeg stod ved min cykel. De spurgte, hvad jeg tog billeder af, og sagde, at de vidste, hvor jeg boede. Jeg kontaktede ejendomslederen, og så prøvede jeg selv at komme i kontakt med "de lokale rødder". Jeg kontaktede ikke politiet, for det ville ikke hjælpe noget.

Perioden med bandekonflikten i området fremhæves som en meget utryg periode. Beboerne fortæller, at de anvendte forskellige strategier i forhold til at håndtere oplevelsen af utryghed. En strategi kunne være at forsøge at have en dialog med de unge, der holdt til i området, fordi det gjorde beboerne mere trygge, hvis de følte, at de "kendte dem". En anden strategi kunne være at tale med deres børn om, hvad der foregik, og hvad de skulle gøre, hvis de oplevede noget utrygt.

For tiden oplever beboerne ikke, at det er utrygt at færdes i området. Blandt andet fordi bandekonflikten og hashsalget er rykket ud af området. Derudover peger beboerne på, at det har haft en positiv virkning på forekomsten af kriminalitet i området, at den boligsociale indsats har gjort en indsats i forhold til de unge, der kunne blive tiltrukket af kriminelle miljøer, ved at give dem andre alternativer, som fritidsjob og lommepengejob.

Projektlederen for Nørrebrobyggerne fortæller om det vilkår, at bandekonflikten pludselig kan bryde ud i området.

Det kan vi ikke kontrollere. Vi kan arbejde med de unge for at prøve at få dem til at indse, hvor latterligt, tåbeligt, forfærdeligt, trist det ville være, hvis de indgår i nogen som helst relation med de her bander. Vi kan arbejde med uddannelse til de unge, forældrene, beskæftigelse og med at skabe netværk osv. Men når det brager løs, kan vi ikke gøre noget ved det. Området er åbent, så folk går igennem det, og det betyder også noget.

Projektlederen spørger [retorisk]:

Er det rart og trygt og bo her?

Ja, når de ikke skyder.

Boligområdet er et eksempel, hvor komplekst et problem utryghed er; det er netop ikke kun det, som sker inden for boligområdet, der kan skabe utryghed, men i høj grad også alt det, som foregår lige uden for boligområdet. Det giver nogle særlige udfordringer for at adressere utrygheden og kræver en bystrategisk indsats over for kriminalitet, for at trygheden i både boligområdet og lokalområdet kan styrkes.

6.3.3 Tillid

Både tryghedsmålingen (figur 6.14) og de interviewede boligsociale medarbejdere peger på, at der er en lav grad af tillid blandt beboerne til offentlige myndigheder og instanser. Den manglende tillid handler, ifølge de boligsociale medarbejdere, om, at en del beboere har manglende eller begrænset viden om, hvordan systemet fungerer. Den manglende viden betyder, at beboerne ofte er bekymrede for, hvad systemet kan gøre i forhold til dem og deres liv. Den manglende viden om regler og praksis på eksempelvis beskæftigelses- og socialområdet betyder, at der let kan opstå historier om, at indblanding fra kommunen betyder, at man mister sine ydelser eller får tvangsfjernet sine børn. Historier som disse bidrager til skabe utryghed og mistillid blandt beboerne. Den manglende eller utilstrækkelige tillid bliver en barriere for beboere i forhold til at agere som aktive medborgere.

Helhedsplanens sociale viceværter arbejder derfor med at øge beboernes tillid til det offentlige system. De sociale viceværter arbejder opsøgende og bistår beboerne ved at informere dem og bygge bro til relevante kommunale aktører, eksempelvis boligrådgivere, jobcenteret og sundhedsplejersken.

En social vicevært fortæller, hvordan de arbejder med at øge beboernes tillid til kommunen gennem brobygning:

Vi prøver at fortælle, at kommunen er der for at hjælpe, også når det kommer til dine børn. Og det samme gælder med jobcenteret. [...] Vi laver også bekymrings skrivelser, og vi prøver altid at lave dem sammen med forældrene, netop fordi de skal vide, at man kan ikke få hjælp, hvis ikke der er en bekymring omkring børnene.

Det brobyggende arbejde hviler på, at beboerne har tillid til de sociale viceværter, og at de sociale viceværter kan hjælpe beboerne. De sociale viceværter forklarer, at de forsøger at give beboerne kontrollen tilbage over områder af deres liv og derved kapacitetsopbygge beboerne. Beboerne opnår en tryghed ved at have de sociale viceværter med som bisidder på eksempelvis jobcenteret, og som nogen, de kan rådføre sig med i konkrete sager. En beboer fortæller, hvordan hun bruger den sociale vicevært:

Jeg bruger Sanne som bisidder på jobcenteret. Jeg kunne ikke drømme om at tage derop uden Sanne. Jeg har oplevet rigtig mange sagsbehandlerskift, og den ene siger det ene, og den anden siger det andet, og jeg har oplevet at gå derfra grædende og frustreret. Sanne giver mig lidt mere ro. Hun lytter, og hun stiller spørgsmål, for det har jeg givet hende lov til. Og det er bare som om, at tonen er en anden, når man har en bisidder med, som også ved lidt om, hvad det er, der foregår.

Tilliden til politiet er også udfordret i området. Som følge af bandekonflikten og hashsalg i området har politiet været meget til stede i området. De interviewede beboere fortæller dog, at de oplever, at politiet ikke har kunnet gøre det store i forhold til de kriminelle aktiviteter, der er foregået i området. Denne oplevelse giver både anledning til manglende tillid, men påvirker også den oplevede tryghed negativt.

6.3.4 Kollektiv handlekraft

De boligsociale medarbejdere oplever, at der er en relativ stor kollektiv handlekraft blandt området beboere i forhold til at modsætte sig udefrakommende udfordringer, særligt de kriminelle aktiviteter i området, som påvirker beboeres hverdag. Der er en gruppe af beboere, som har boet i området i mange år, og som har en stærk identitet knyttet til området. Disse beboere er ofte toneangivne i forhold til at skabe en moddiskurs, når der foregår utryghedsskabende adfærd i området, eller hvis der tales dårligt om området.

Projektlederen fortæller, at der er et ønske blandt beboerne om at komme til orde og fortælle deres version af, hvordan det er at bo i området, så det ikke kun er de negative historier, der dominerer. De boligsociale medarbejdere støtter op om dette ved at italesætte en særlig mentalitet i området – i form af budskabet "Ingen frygt, kun kærlighed", som blev sat op på info-skærmene i området. Budskabet kan ses som et kollektivt modsvar på en utryk situation og en insisteren på ikke at lade frygten styre.

Derudover kommer kollektiv handlekraft i området til udtryk som reaktioner på politiske initiativer, der påvirker området. Det gælder eksempelvis den såkaldte 'parallelsamfundspakke', der førte til, at mange beboere engagerede sig i gruppen "Almen modstand" og samlede beboerne i opposition til det politiske system for at sætte fokus på det, som de oplevede var dejligt ved at bo i området. At pakken blev vedtaget til trods for beboernes forsøg på at råbe politikerne op, blev, ifølge projektlederen, oplevet som en "spand koldt vand i hovedet". Erfaringer som denne kan resultere i en oplevelse af, at det ikke nytter at kæmpe imod systemet, da man alligevel ikke bliver hørt. Det kan dog også bidrage positivt til oplevelsen af kollektiv handlekraft, at man formår at organisere sig i en gruppe om en fælles sag.

Ingen frygt, kun kærlighed

På de opsatte info-skærme på bebyggelserne, står der: "Ingen frygt, kun kærlighed".

Budskabet er en kommentar til og fra beboerne som reaktion på de skyderier, der har været i området.

Projektlederen fortæller:

Det er et kærligt budskab, der skal fortælle, at det er korrekt, at der bliver skudt rigtig meget på Nørrebro, men modsvaret skal ikke være at frygte, men at beskytte hinanden og passe på hinanden. Der må ikke gives op.

Området er udfordret i forhold til at mobilisere beboerne i forhold til at skabe en forandring inden for deres boligområde. Ifølge projektlederen er det svært at samle og motivere beboere til at varetage frivillige opgaver i boligområderne. Det er overvejende Tordenskjolds soldater, som gang på gang tilbyder deres frivillige hjælp, mens mange andre beboere bruger byens mange muligheder frem for at engagere sig i boligområderne. En af de sociale viceværter oplever, at der mangler et engagement blandt beboerne, og at bestyrelserne og frivilligrupperne mangler ressourcer. Der mangler nogle toneangivende beboere, der kan samle beboerne på tværs og udstikke en retning for et fælles engagement. Opgangsmøderne har dog bidraget til, at det er lykkedes at få aktiveret nogle andre beboere end dem, der altid dukker op. Dette vidner om, at det kan betale sig at møde folk, der hvor de er – i deres opgang, hvis de skal involvere sig.

De boligsociale medarbejdere arbejder med at styrke den kollektive handlekraft i området ved bl.a. at italesætte, at man som beboer har et ansvar for at skabe det område, man ønsker sig. Hvis man ikke engagerer sig, kan man ikke brokke sig. Medarbejderne forsøger således at tale om, at beboerne skal tage ansvar og ejerskab for området. Medarbejderne oplever, at denne tilgang har fået nogle beboere til at engagere sig, selvom beboerne måske ikke syntes, at de har tiden til det, ud fra en erkendelse af, at det ikke er andres ansvar, mere end det er deres eget.

6.3.5 Social sammenhængskraft, livskvalitet og tilfredshed

Området beskrives, af både beboere og boligsociale medarbejdere, som kendetegnet ved, at beboerne er hjælpsomme over for hinanden og kommer hinanden ved. Et godt naboskab og sociale netværk i området fremhæves af de interviewede beboere som afgørende for beboernes oplevelse af livskvalitet. *Sammenhængskraften* i området styrkes af, at der er mange beboere, der har boet i området i mange år, og som har en stærk tilknytning til området. Både beboere og boligsociale medarbejdere fortæller dog, at mange af de forskellige sociale klubber, der findes i Lundtoftegade, kan fremstå relativt lukkede udadtil. Blandt de interviewede beboere efterspørges et lokalt samlingssted i området, fx en café, der vil kunne bringe beboerne sammen på tværs af de sociale grupper, der ellers er i området.

Sammenhængskraften i området har tidligere været præget af konflikter og klager over beboere, der larmede og misligholdte området. En del af de sociale viceværter opgave har derfor været, og er fortsat, at håndtere konflikter omkring naboklager og mægle mellem beboere. Naboklager er fortsat en udfordring, som de sociale viceværter må håndtere. Den blandende beboersammensætning, med en relativt høj andel af beboere med psykiske problemer, og det forhold, at folk bor tæt på hinanden i opgangene, betyder, at der kan opstå frustrationer over naboers adfærd, der er larmende eller på anden måde generende for det liv, andre beboere gerne vil leve.

Helhedsplanens sociale viceværter har etableret konceptet 'opgangsmøder' for at bringe beboerne tættere på hinanden og samtidig sikre, at beboerne får større viden om, hvad der foregår i området. Til opgangsmøderne samles beboerne i opgangen, efter at den sociale vicevært har banket på samtlige døre i opgangen og bedt mindst én beboer fra hver lejlighed om at deltage i mødet.

Helhedsplanens forventning til opgangsmøderne er, at de kan styrke sammenhængskraften ved fx at informere om, hvilken betydning det har for fællesskabet, hvis der udføres hærværk eller mislighold i området. Derudover er opgangsmøderne en mulighed for, at beboerne møder hinanden, hvilket kan gøre det lettere at forstå og tale med hinanden, så eventuelle irritationer kan tages i opløbet, inden de udvikler sig til en egentlig konflikt.

De sociale viceværter oplever, at opgangsmøderne har bidraget til, at beboerne føler sig informeret om ændringer og forandringer i området, at de har fået et større kendskab til hinanden og til de sociale viceværter. Inddragelsen kan give beboerne en oplevelse af ejerskab over området og samtidig en mulighed for at diskutere sager, som skal tages videre til afdelingsbestyrelserne. Det kan også være en kanal i forhold til at motivere flere beboere til at involvere sig i bestyrelsesarbejdet eller foreningslivet i området. De interviewede beboere er generelt *tilfredse* med at bo i området. Negative fortællinger om området fylder dog også en del for de interviewede beboere. At området omkring Lundtoftegade er kommet på ghettolisten opleves at bidrage yderligere til områdets negative ry. Beboerne frygter, at de negative historier særligt kan få negative konsekvenser for deres børn og deres muligheder. En beboer fortæller:

Min søn sagde til mig: "Der bliver ikke sagt noget godt om Lundtoftegade. Kan vi ikke flytte herfra?"

Beboeren har ikke mulighed for at flytte, men hun har forsøgt at få flyttet sine børn til andre skoler, men endnu uden held. Hun frygter, at det er, fordi de kommer fra Lundtoftegade, at skolerne ikke vil tage børnene ind.

Det, folk hører om Nørrebro eller Lundtoftegade, det kommer til at ramme mine børn. Sådan føler jeg det.

Det negative billede af området opleves dog som misvisende af de interviewede beboere, der omvendt oplever, at de positive historier fra området er fraværende i dækningen af området.

6.3.6 Helhedsplanens organisering og samarbejde

Helhedsplanen dækker tre boligområder, hvor en relativt høj andel af beboerne er socialt udsatte og udfordret i forhold til at anvende relevante offentlige tilbud. I helhedsplanen Nørrebro-byggerne arbejdes der ud fra, at den boligsociale indsats skal understøtte områdets beboere i at tage vare på deres eget liv, blive i stand til at opsøge den hjælp, de har behov for, og gøre brug af de tilbud, der er inden for helhedsplanen og i lokalområdet generelt. De boligsociale medarbejdere arbejder opsøgende og tilbyder beboerne rådgivning og brobygning til relevante instanser og tilbud.

Det opsøgende og brobyggende arbejde forestås særligt af helhedsplanens to sociale viceværter, der både hjælper beboerne med at styrke deres netværk og løse konkrete konflikter inden for boligområdet og hjælper dem i kontakten til relevante myndigheder og netværk uden for boligområdet. De sociale viceværter samarbejder med boligorganisationen, kommunale boligrådgivere og andre kommunale aktører samt relevante aktører i beboernes liv. Indsatsen med sociale viceværter har eksisteret i området i ca. 12 år. Der er to sociale viceværter ansat – én i Titanparken og én i Lundtoftgade/Lundtoftegården. De sociale viceværter er både tilknyttet området tryghed og trivsel og området forebyggelse og forældreansvar.

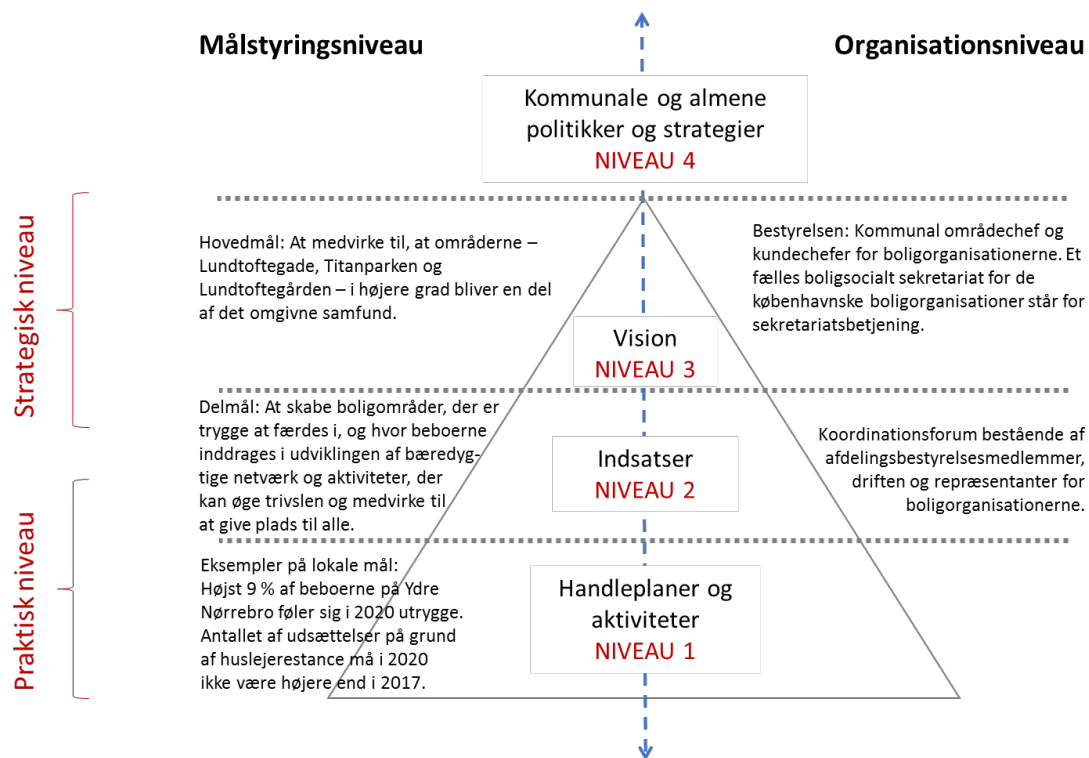
Helhedsplanen Nørrebrobyggerne er organiseret som vist i figur 6.15. Det øverste beslutningsniveau er en bydækkende bestyrelse, hvor kommunen og boligorganisationerne er repræsenteret på ledelsesniveau. Herunder er en bydelsbestyrelse for Nørrebro, hvor kommunen og boligorganisationerne er repræsenteret på henholdsvis områdechef og kundefchefniveau. Et fælles boligsocialt sekretariat for de københavnske boligorganisationer står for sekretariatsbetjening af den bydækkende bestyrelse og bydelsbestyrelsen for Nørrebro (samt de fire øvrige bydelsbestyrelser).

På tværs af de tre boligafdelinger er der et koordinationsforum, der består af afdelingsbestyrelsesmedlemmer, driften og repræsentanter for boligorganisationerne. Koordinationsforummet har til formål at udveksle erfaringer mellem afdelingerne om den boligsociale indsats og helhedsplanens tværgående initiativer.

Som vigtigste samarbejdspartner i forhold til helhedsplanens arbejde med tryghed og trivsel fremhæves driften i boligorganisation og de kommunale boligrådgivere. Begge er centrale samarbejdspartnere i forhold til at styrke tryghed og trivsel for særligt de socialt udsatte beboere i området.

Figur 6.15 Organisering af helhedsplanen i Nørrebrobyggerne.

Kilde: Helhedsplanen for Nørrebrobyggerne.

6.3.7 Opsamling – forventninger til at øge tryghed og trivsel

Billedet af tryghed og trivsel i området omkring Lundtoftegade er præget af en latent bandekonflikt på Ydre Nørrebro. Bandekonflikten blusser op med jævne mellemrum, hvilket aktiverer oplevelsen fra tidligere episoder og en følelse af utryghed blandt beboerne. Ind imellem de kriminelle aktiviteter, der rammer området, opleves beboerne dog som at være relativt trygge ved at bo og færdes i området. Beboere beskrives som relativt robuste i forhold til at håndtere de kriminelle hændelser, der kan være i området, og toneangivende beboere insisterer på, at de kriminelle aktiviteter ikke skal få lov til at diktere den måde, som de skal leve på i området. De boligsociale medarbejdere støtter op om dette narrativ ved at fortsætte deres daglige arbejde og synlighed i området og ved eksempelvis at opsætte budskabet "Ingen frygt, kun kærlighed" i området.

En anden utryghed, der eksisterer i området, er knyttet til beboernes livssituation og manglende kendskab til, hvordan det offentlige system fungerer. I helhedsplanen arbejder de med to sociale viceværter, der hjælper beboerne ved at informere dem og brobygge til kommunale aktører og lokale netværk. De sociale viceværter arbejder også med at styrke sammenhængskraften i området via konceptet 'opgangsmøderne', hvor de sociale viceværter samler beboerne i deres opgang og her informerer dem om driften såvel som om aktiviteter i området.

Et andet karakteristika for helhedsplanens arbejde med tryghed og trivsel er såkaldte 'Opgangsmøder', som de sociale viceværter afholder i hver opgang i boligområderne. Opgangsmøderne er en opsøgende indsats, der bringer beboerne sammen om konkrete emner og giver beboerne kendskab til deres naboer. Opgangsmøderne kan også fungere som forum for at formidle information fra helhedsplanen, driften etc. til beboere, som ellers ikke læser de skrift-

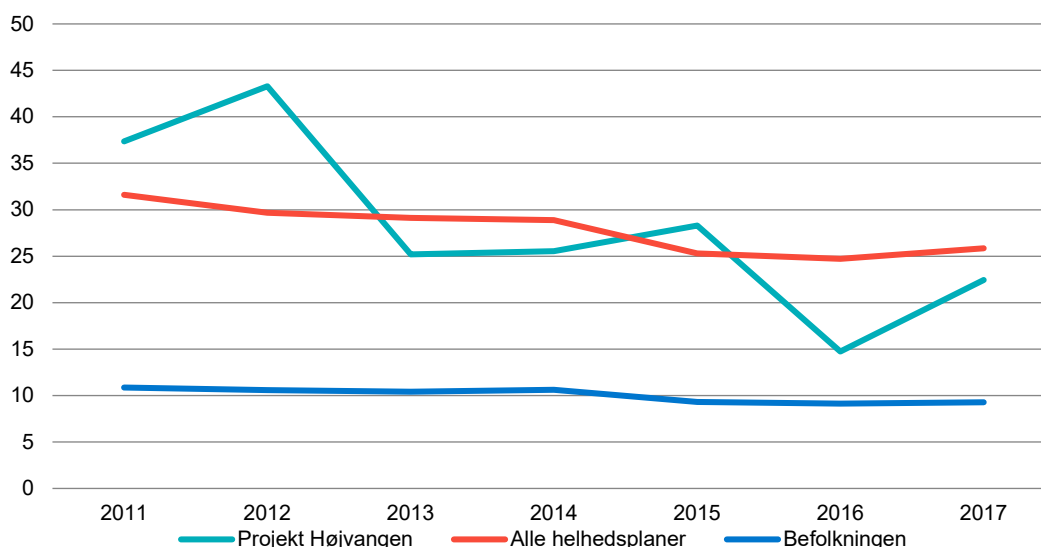
lige beskeder, som de modtager. Medarbejderne oplever en stor tilslutning til opgangsmøderne, hvilket bl.a. er drevet af, at det er en håndholdt indsats, hvor medarbejderne kommer ud og banker på beboernes dør for at få dem til at møde op til møderne.

6.4 Helhedsplanen Projekt Højvangen

Højvangen består af tre boligafdelinger beliggende i Skanderborg og har 619 boliger og 1.127 beboere. Beboerne bor i gennemsnit i området i 5,4 år. 30 pct. af husstandene bebos af enlige med børn eller par med børn. Blandt 18-24-årige er 47 pct. hverken i gang med en uddannelse eller i beskæftigelse.

Når vi kigger på udviklingen i sigtelser blandt beboere fra 2011 og til 2017, er der en jævnt nedadgående udvikling. I 2011 og 2012 var der flere sigtelser pr. 1.000 i Højvangen end i de 66 helhedsplaner. Fra 2013 og frem er der tale om et fald i udviklingen. Det fremgår af figur 6.16. Der er ca. 38 sigtelser pr. 1.000 beboere hvert år i 2011, og i 2017 er antallet 22 sigtelser pr. 1.000 beboere. Landsgennemsnittet er 10 sigtelser pr. 1.000 beboere.

Figur 6.16 Udvikling i antal sigtelser pr. 1.000 beboere i perioden 2011-17.

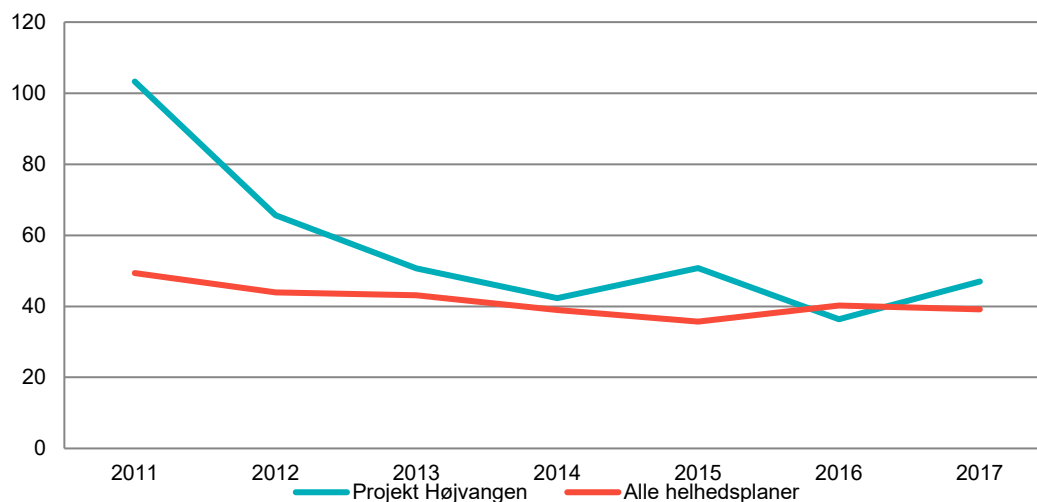

Anm.: Antallet af sigtelser inkluderer overtrædelser af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven. Overtrædelser af færdselsloven er ikke inkluderet. Der er taget udgangspunkt i antal personer i hhv. Projekt Højvangen, alle helhedsplaner og i befolkningen de pågældende år.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

I figur 6.17 fremgår udviklingen i antal anmeldelser pr. 1.000 beboere. Vi ser, at der er sket et markant fald i antal anmeldelser fra 2011 og til 2017, og at niveauet har ligget markant højere sammenlignet med det gennemsnitlige antal anmeldelser pr. 1.000 beboere. Fra 2016 og frem er antallet af anmeldelser på niveau med det gennemsnitlige i de 66 helhedsplaner; ca. 40 anmeldelser pr. 1.000 beboere.

Figur 6.17 Udvikling i antal anmeldelser pr. 1.000 beboere i perioden 2011-17.

Anm.: Antallet af anmeldelser inkluderer overtrædelser af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven. Overtrædelser af færdselsloven er ikke inkluderet. Der er taget udgangspunkt i antal personer i hhv. Projekt Højvangen og alle helhedsplaner.

Kilde: Egne beregninger på data fra rigspolitiet og Danmarks Statistik.

Samlet set er der tale om en positiv udvikling i forekomsten af kriminalitet – både med sigtelser og anmeldelser – i boligområdet fra 2011 og frem til og nu.

Der har været boligsociale helhedsplaner i Højvangen siden 2007. Den seneste helhedsplan er finansieret af Landsbyggefondens 2015-18-midler, er på 6.803.000 kr. og har en lokal medfinansiering på 2,5 mio. kr. fra Skanderborg Kommune og 2,3 mio. kr. fra boligorganisationen. Helhedsplanen har tre overordnede mål:

- **Tryghed og trivsel:** At styrke sammenhængskraften i boligområdet og dermed øge den generelle oplevelse af tryghed og trivsel.
- **Tidlig forebyggelse og forældreansvar:** At fremme børn og unges muligheder ved at bryde deres negative sociale arv.
- **Uddannelse og beskæftigelse:** At etablere en positiv uddannelses- og jobkultur i boligområdet, så flere beboere styrker muligheden for fremtidig selvforsørgelse.

Det overordnede mål for den boligsociale indsats er, at Højvangen skal være et trygt boligområde, hvor alle bidrager med det, de kan. Baggrunden for at arbejde med tryghed og trivsel i Højvangen er, at kommune og boligorganisation har vurderet, at der i området er mange forskellige beboere med særlige udfordringer, som eksempelvis psykisk sårbarhed. Disse beboergrupper udfordrer sammenhængskraften og følelsen af tryghed og kræver en særlig rummelighed og forståelse.

Området har derudover haft perioder med kriminalitet, som det også fremgår af oversigten over udviklingen i anmeldelser og sigtelser. Kriminaliteten har bestået i bilafbrændinger og synligt salg af stoffer på områdets udearealer, hvilket har været utryghedsskabende for beboerne i området. I perioden 2007-2010 havde politiet et "Hot Spot" i området, der, ifølge politiet, bidrog til at vende udviklingen i kriminaliteten i området. Antallet af bilafbrændinger og stofsalg i området blev reduceret. Efterfølgende var der i en periode en nærhedspolitistation i Højvangen. I

dag er politiet ikke længere fysisk til stede i Højvangen og kommer nu kun sjældent i området på grund af få kriminelle. Projekt Højvangen har af den grund ingen decideret kriminalpræventiv indsats, men de har en forventning om, at flere af de boligsociale indsatser, som fx indsatser i forhold til skole og uddannelse, har en kriminalpræventiv effekt i området. De centrale aktører vurderer, at der er et velfungerende samarbejde med politi, offentlige myndigheder og boligselskaberne på området.

Arbejdet med tryghed og trivsel i Projekt Højvangen har primært til formål at styrke sammenhængskraften og øge oplevelsen af tryghed og trivsel i området. Projekt Højvangens arbejde med tryghed og trivsel er styret af tre fokusområder:

- At øge beboernes deltagelse i aktiviteter og dermed styrke den enkeltes sociale netværk og trivsel
- At styrke det frivillige arbejde og dermed styrke den enkeltes kompetencer og ejerskab for boligområdet
- At styrke fællesskaber i boligområdet og dermed skabe base for socialisering, læring og tryghed.

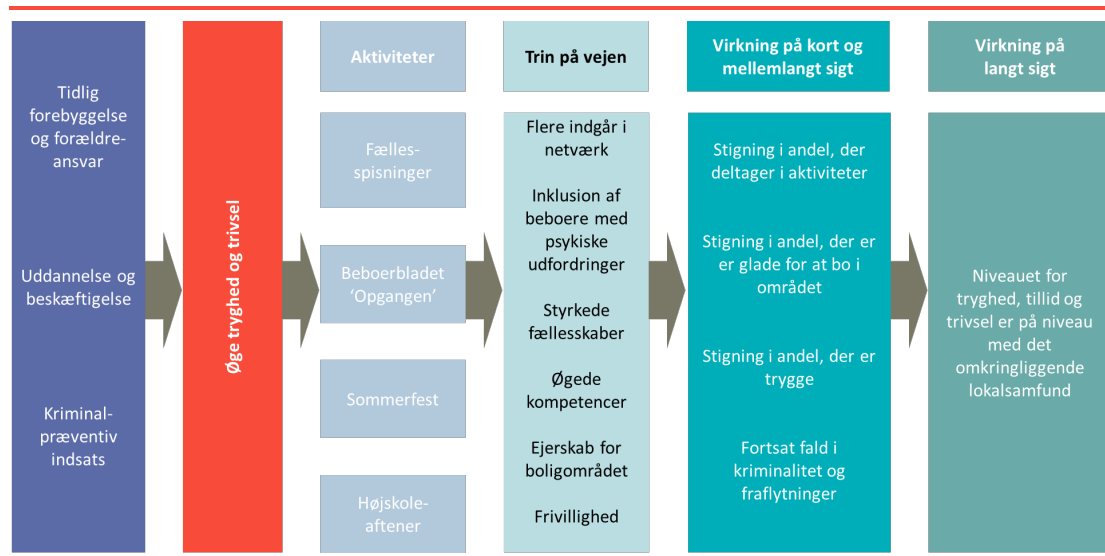
I figur 6.18 har vi på baggrund af analyserne med helhedsplanens arbejde med tryghed og trivsel opstillet en forandringsteori for de igangsatte aktiviteter og for, hvordan målet med indsatsen opnås. Målet for trygheds- og trivselsindsatsen er, at området skal have en stærk sammenhængskraft og et højt niveau af tryghed og trivsel.

Det fremgår af figur 6.18, at der inden for temaet tryghed og trivsel er igangsat aktiviteterne: månedlige fællesspisninger, beboerbladet 'Opgangen', en årlig sommerfest og højskoleaftener, hvor der holdes foredrag om forskellige emner.

Trin på vejen i forhold til at nå målene i forhold til at øge tryghed og trivsel i området er: at flere beboere indgår i netværk, fællesskaberne styrkes, beboerne øger deres kompetencer, flere beboere tager ejerskab for boligområdet, og frivilligheden i området styrkes.

Virkningerne på kort og mellemlangt sigt er, at der sker en stigning i andelen af beboere, der deltager i aktiviteter, en stigning i andelen af beboere, der er glade for at bo i området og er trygge i området. Derudover skal kriminaliteten og antallet af fraflytninger fra området fortsætte med at falde. På langt sigt skal niveauet for tryghed, tillid og trivsel i området være på niveau med det omkringliggende lokalsamfund.

Figur 6.18 Forandringsteori for øget tryghed og trivsel.

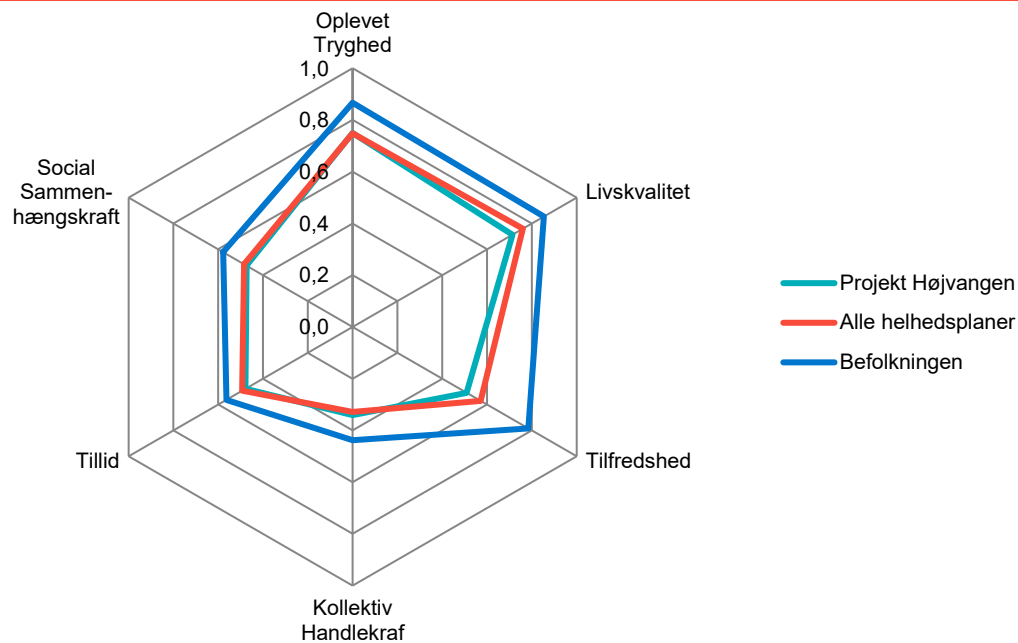
Kilde: Helhedsplanen for Projekt Højvangen og kvalitative interview med boligsociale medarbejdere.

6.4.1 Tryghed og trivsel

Tryghed og trivsel består af de seks dimensioner: oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed og livskvalitet. I figur 6.19 fremgår, hvordan den aktuelle trygheds- og trivselsituation er blandt beboerne i Højvangen sammenlignet med alle helhedsplaner og befolkningen.

Det fremgår af figuren, at Højvangen ligger på niveau med gennemsnittet for alle dimensionerne i de 66 helhedsplaner med undtagelse af tilfredshed med at bo i området og livskvalitet, hvor Højvangen ligger under gennemsnittet. At disse to dimensioner er lavere, kan skyldes det forhold, at der bor mange socialt udsatte beboere med bl.a. psykiske diagnoser. Disse grupper har oftere en lavere livskvalitet end øvrige beboergrupper, og de kan have en adfærd og omgang, der påvirker øvrige beboeres tilfredshed med deres boligområde.

Figur 6.19 Tryghed og trivsel i Højvangen, i alle helhedsplaner og i befolkningen.

Kilde: Egne beregninger på vægtet data fra trygheds-surveyen.

I helhedsplanen er der primært fokus på at arbejde med social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft og oplevet tryghed.

6.4.2 Social sammenhængskraft

Det primære fokusområde for arbejdet med tryghed og trivsel i Højvangen er at styrke den sociale sammenhængskraft i området. De boligsociale medarbejdere arbejder med dette fokusområde ved at etablere positive fortællinger om området, der skal skabe en fælles stolthed og tilknytning til området, der kan øge sammenhængskraften og trivslen blandt beboerne i området.

En af de positive fortællinger, der anvendes til at styrke sammenhængskraften, er fortællingen om "det gode naboskab". Fortællingen om det gode naboskab handler om at være venlig og imødekommende over for sine naboer, fordi de boligsociale medarbejdere vurderer, at det er en adfærd, der smitter og bidrager til at etablere et godt miljø at bo i og kan reducere konflikter og misforståelser. Projektlederen fortæller:

Vi vil meget gerne italesætte naboskabet, at man stopper op og snakker med hinanden og er åbne over for hinanden. Når vi møder hinanden og går i dialog med hinanden, så får man pludselig forståelse for hinanden i stedet for fordomme, og det er jo tit fordomme, som skaber afstande, splid og dårlig stemning.

Parallelt med fortællingen om det gode naboskab er der også en fortælling om, at man som beboer i Højvangen tager ansvar for området og for hinanden. Dette kan fx være ved, at man ser efter hinandens børn på udearealerne eller påtaler, hvis der er nogen, der ikke behandler fællesarealerne ordentligt.

De interviewede beboere og samarbejdsaktører oplever, at der er sket positive forandringer i forhold til flere aktiviteter og et større socialt fællesskab, og at forandringerne i høj grad kan tilskrives de boligsociale medarbejders indsats. De boligsociale medarbejdere opleves at have

startet en proces med at igangsætte nye aktiviteter, der bringer folk sammen. En beboer, der har boet i området i næsten 30 år, fortæller:

Projekt Højvangen har været sådan et stort gode. Vi gør rigtig mange ting og hjælper hinanden. Vi har et fælles ansvar, både for hinanden og for området. Det har forandret sig rigtig meget. Jeg er blevet meget mere stolt af at bo her. På grund af det sammenhold, vi har, og de tilbud, vi laver til hinanden. For 20 år siden kunne man knap nok få nogen til at lave fastelavnsfest for børnene. Og der er bare så mange tilbud her oppe nu, og vi vil bare gerne have, at her er pænt og rart at være.

I helhedsplanen har de arbejdet aktivt med at være mindre udførende og mere faciliterende i forhold til aktiviteterne i området, så beboerne har fået en mere aktiv rolle i aktiviteterne. Målet har været at give beboerne et større ansvar og ejerskab i forhold til aktiviteterne.

Rummeligheden blandt beboerne er en udfordring for den sociale sammenhængskraft i Højvangen. Blandt de interviewede beboere er der en oplevelse af, at ikke alle beboere i Højvangen har samme mål for, hvordan det skal være at bo i området. De interviewede beboere fortæller dog, at de ikke oplever, at der er store konflikter blandt beboerne. De interviewede beboere har altså en oplevelse af, at der ikke er en stærk sammenhængskraft på tværs af området på grund af forskelligheder beboerne imellem. Forskellighederne bunder, ifølge de interviewede beboere, i forskellige kulturelle baggrunde, forskellige tilgange til, hvor meget og hvornår man må larme, og svingende opbakning til de aktiviteter, der foregår i området. Dette er forskelligheder, som kan eksistere alle steder, hvor mennesker bor tæt på hinanden, men som ikke desto mindre kan påvirke sammenhængskraften i området – både for de beboere, der engagerer sig i fællesskabet, og de, der står uden for fællesskabet. Det er dog et vilkår, at boligsociale indsatser ikke kan nå alle beboere i et område, og at det ikke er alle beboere i et område, der har interesse i at være en del af de aktiviteter og fællesskaber, der er i et boligområde.

6.4.3 Kollektiv handlekraft

Det primære fokusområde i forhold til at styrke tryghed og trivsel i Højvangen er, som beskrevet ovenfor, at styrke sammenhængskraften i området. Et greb til at styrke sammenhængskraften er at engagere beboerne i området. Projekt Højvangen har haft fokus på at dyrke en frivillighedskultur i området med mange frivillige foreninger og beboere, der er engagerede som frivillige på forskellig vis.

I Højvangen har de både aktiveret frivillige kræfter i og uden for området. De lokale beboere, der er frivillige, er både børn, unge, voksne og ældre med forskellig baggrund. De, der kommer udefra og er frivillige i området, har ofte særlige kompetencer eller ressourcer, som de bringer i spil i området. Eksempelvis er der frivillige uden for området, der driver en massageordning for beboere i området, og en af de store frivillige drivkræfter i forhold til sommerfesten og Store legeland bor også uden for Højvangen.

De interviewede beboere oplever, at det frivillige engagement i Højvangen er noget, der er kommet med helhedsplanens aktiviteter og de boligsociale medarbejders fokus på frivillighed. Det er en central pointe, at det boligsociale arbejde kan aktivere et frivilligt engagement og en kultur i forhold til, at beboerne er frivillige i det område, hvor de bor.

I helhedsplanen er de meget opmærksomme på at værne om det store frivillige engagement, der er i området. En del af helhedsplanens bevilling har været en beskæftigelsesindsats i samarbejde med jobcenteret, hvor helhedsplanen skulle ansætte beboere i skåne-, fleksjob og

praktikker. Helhedsplanen var her meget opmærksom på, at disse ansættelser ikke måtte være på bekostning af frivilligheden i området. De har derfor valgt, at de beboere, der skulle have en ansættelse, skulle være nogen, der i forvejen var meget frivillige i området. På den måde forsøgte de at undgå, at der opstod en forståelse af, at man bare kunne komme og blive ansat, uden at være frivillig.

I ansættelsen gør de boligsociale medarbejdere opmærksom på, at det er vigtigt, at de ansatte stadig er frivillige, og at det arbejde de bliver ansat til er noget andet deres frivillige arbejde. Derudover har de fokus på, at de opgaver, der bliver lavet til egentlig ansættelser, er inden for områder, hvor det har været svært at rekruttere frivillige, eksempelvis koordinationsopgaver. På den måde kan ansættelsen af beboere til særligt tunge opgaver også bidrage til at skåne de frivillige, så de primært kan beskæftige sig med det, der motiverer og driver dem. *"Så vi tænker meget over, hvad vi ansætter beboerne til. For vi vil simpelthen ikke miste den frivillighed, som vi har opnået"*, siger projektlederen.

Tilgangen til at skabe en bæredygtig frivillighedskultur i Højvangen beror dels på anerkendelse af de frivilliges arbejde og frivilligpleje, bl.a. i form af en fest for de frivillige, dels på at matche beboerne med frivillige opgaver ud fra deres interesser og ressourcer. Gevinsten ved en optimal kobling mellem beboerressourcer og frivilligopgaver er, at beboerne oplever at få succesoplevelse ved at gøre en positiv forskel for andre og samtidig opleve ejerskab over aktiviteterne.

Forskellige beboere kan have forskellige motivationer for at være frivillige i området. Interviewene viser, at de mest udbredte motivationer er et ønske om at gøre noget for andre og at udvide sit netværk.

Frivillighed kan bruges til at udvide beboernes sociale netværk

En beboer fortæller grinende:

Jeg blev frivillig i caféen for at møde nogle andre i området. Jeg blev alene for nogle år siden, og så tænkte jeg, at "enten kan jeg vælge at sidde hjemme i min lejlighed alene, ellers kan jeg gå ud og gøre noget for andre". I caféen laver jeg kaffe, og så taler jeg med de beboere, der kommer. Det kan handle om alt fra problemer med banken til noget med børnene. Jeg er et reserve socialkontor.

En af de store frivillige beboerdrevne succeser i Højvangen er etableringen af en hundeskov i et nærliggende skovområde. Idéen om hundeskoven opstod blandt beboere, med opbakning fra helhedsplanen, og blev realiseret i samarbejde med kommunen. Hundeskoven drives i dag af en frivilliggruppe uden helhedsplanens indblanding. Derudover fremhæves den årlige sommerfest i Højvangen, hvor mere end 100 beboere bidrager som frivillige.

Målet er, at aktiviteterne skal være bæredygtige. Dette forudsætter den rette balance mellem aktiviteterens omfang, og de ressourcer, der er til at drive dem. Projektlederen forklarer:

Både med Store legeland og sommerfesten har det været en øvelse – ikke at vi har været ved at drukne, men det har været ved at tippe på grund af succes, så det handler om at opretholde en balance, fordi det skal kunne opretholdes af frivillige.

Etablering af samarbejde med andre aktører, fx aktører uden for boligområdet, kan være en måde at sikre aktiviteterens bæredygtighed. Ifølge projektlederen er der et stort frivilligt engagement i lokalområdet, som de profiterer af i Højvangen i form af forskellige samarbejder. Eksempelvis støtter en mountainbikeklub i Skanderborg et frivilligdrevet cykelværksted i Højvan-

gen. Mountainbikeklubben laver bl.a. årlige indsamlinger til deres generalforsamling, hvor pengene går til cykelværkstedet i Højvangen, og de har også doneret forskelligt udstyr til cykelværkstedet. Projektlederen oplever, at der er en masse *good will* i lokalområdet i forhold til at støtte op om aktiviteter i Højvangen, og at de profiterer af at være en relativt lille by, hvor der altid er nogen, der kender nogen, og de boligsociale medarbejdere selv har en masse kontakter, som de kan trække på. Projektlederen oplever, at der er et stort kendskab til Højvangen i lokalområdet, og at den lokale tradition i forhold til at støtte frivillige indsatser betyder, at der ofte er nogen, der henvender sig, fordi de gerne vil gøre en positiv forskel.

6.4.4 Oplevet tryghed

Højvangen var tidligere et område, hvor kriminalitet skabte utryghed blandt beboerne. De interviewede beboere fremhæver særligt bilafbrændinger og synligt hashsalg som noget, der tidligere var kilde til utryghed i området. I dag fortæller beboerne, at de generelt er trygge ved at bo og færdes i området.

Beboerne fremhæver helhedsplanens aktiviteter, forandringer i de fysiske omgivelser, fraflytningen blandt toneangivende kriminelle og positive forventninger til såvel andre beboere som til politiet som årsag til, at beboerne føler sig mere trygge i området nu end tidligere.

En beboer fortæller:

Projektet [Projekt Højvangen] har betydet rigtig meget for sammenholdet, og at her er blevet mere trygt. Nu føler vi et større ansvar for hinanden, og vi kender pludselig ham der, og hans søn var måske slet ikke, som jeg havde forventet. Det, at man kender hinanden, giver tryghed. Det samme har Bydelsmødrene også bidraget til.

En anden beboer fortæller om ændringer i de fysiske omgivelser:

Der er blevet meget lyst og åbent, efter der er blevet fældet en masse træer. Og en stor lettelse for mig er, at vi har fået lås på vores døre rundt omkring. Så jeg er ikke bange for at gå ud længere, som jeg tidligere har været, og jeg er heller ikke bange for at gå igennem kælderens længere. Det har givet mig en tryghed, at vi har fået lås på alle dørene.

Til trods for den positive udvikling i den oplevede tryghed blandt beboerne i Højvangen, er der stadig utryghedsskabende elementer i Højvangen. Særligt tre utryghedsskabende forhold fremhæves af de interviewede beboere: 1) beboere med psykiske lidelse og/eller misbrugsproblemer, der skaber utryghed for hinanden og for øvrige beboere, 2) ungegrupper, der fester og kører på knallert i udeområderne, og 3) kriminalitet i området, fx salg af ulovlige stoffer.

Helhedsplanen arbejder særligt med at øge den oplevede tryghed i området ved at adressere det første punkt, der omhandler utryghed knyttet til beboere med psykiske lidelse og/eller misbrugsproblemer, der kan have en adfærd, der kan opleves som utryghedsskabende af de øvrige beboere.

Projektet arbejder med et greb i forhold til inklusionen, hvor ideen er at kendskab og genkendelig er en del af løsningen på, at beboeren i Højvangen skal blive trygge ved at bo i et område med en høj andel af psykisk sårbare beboere. De boligsociale medarbejdere arbejder med at også de beboere, som afviger fra den gennemsnitlige beboer, bliver en del af fællesskabet. Derved skabes der tryghed og genkendelighed på tværs af forskellige beboere i Højvangen.

Eksempelvis inkluderes beboere med psykiske udfordringer i aktiviteter og fællesskaber i området ved at invitere beboerne til den månedlige fællesspisning eller aktiviteter i Højvangens café i de perioder, hvor beboerne er stabile.

En anden måde at inkludere beboere, der ellers kan opleves som afvigende og utryghedsskabende af andre beboere, er ved at give beboerne en funktion i området. Et eksempel er en ældre mand, der har været en, folk så skævt til, men som nu har en funktion i området, hvor han går og samler skrald. Projektlederen fortæller: "Han har været en, som folk så lidt skævt til. Men fordi han nu gør en god gerning, så har man nu også et positivt billede af ham."

Inklusion af psykisk sårbare beboere

Projektlederen fortæller, at hendes erfaring er, at når beboerne taler med de psykisk sårbare beboere i fx projektets café, så opdager de, at "det slet ikke er så galt". I det samme kommer der en mand gående med bare tæer i sandalerne på den kolde februardag. Projektlederen peger ud af vinduet på manden, og siger: "Han kommer i caféen hver dag, og så bliver han lidt mere ufarlig". Manden skiller sig synligt ud, og projektlederen forklarer, at manden ikke har noget sprog.

Det kommunale socialpsykiatriske bostøtte-teams til studeværelse i området skal, foruden støtte til socialpsykiatriens primære målgruppe, også bidrage til at øge trygheden for de øvrige beboere i området. Et øget kendskab til socialpsykiatrien og den opsøgende socialrådgiver bidrager til, at beboerne henvender sig med bekymringer om andre beboere i større grad end tidligere. Derudover fremhæves det, at den seneste beboertilfredshedsundersøgelse i Højvungen viser, at accepten af beboere med psykiske lidelser er steget væsentligt.

6.4.5 Tillid, livskvalitet og tilfredshed

En del af arbejdet med at skabe positive fortællinger om Højvungen og det gode naboskab handler også om at skabe positive forventninger til den adfærd, man har som beboer i Højvungen. De interviewede beboere fortæller, at de oplever, at beboerne i området tager ansvar for og passer på området og hinanden og ikke er bange for at ringe til politiet, hvis de overværer kriminelle handlinger. Der er således en relativt høj *tillid* til ens naboer og til politiet i området.

Fortællingen om det gode naboskab bidrager således til at skabe positive forventninger til, hvordan man opfører sig i Højvungen og en norm om, at man gerne må tage ansvar og påtale andres adfærd, hvis den opleves som uhensigtsmæssig. Dette kan resultere i, at der opstår mindre utryghedsskabende adfærd i området og at flere beboere derfor føler sig trygge ved at færdes i området.

Den fremskudte kommunale sundhedsmedhjælper i Højvungen arbejder med relationsopbygning til beboerne med det formål at øge beboernes tillid til kommunen. Erfaringen er, at mange beboere i området har negative oplevelser med kommunen, og derfor er sundhedsmedhjælperen bevidst om "ikke at skilte for meget med, at hun er fra kommunen". Ved at være til stede i området og tilbyde forskellige tilbud, fx rygestopkurser, samtaler om mad, motion, væggtab, trivsel og overskud i hverdagen, forsøger hun at give beboerne positive oplevelser og vise et andet ansigt af kommunen. Sundhedsmedhjælperen oplever, at beboerne over tid har ændret syn på hende. Hun repræsenterer ikke længere kun kommunen, fordi beboerne har fået en relation til hende. Sundhedsmedarbejderen oplever dog, at der derfor ofte er begrænset opbakning til aktiviteterne.

Frivillighedskulturen i Højvungen er ikke kun en gevinst for området i form af mange aktiviteter, men bidrager også til beboernes *livskvalitet*. For flere af de interviewede beboere er deres

frivillige arbejde udgangspunkt for deres beskrivelser af, hvad der er livskvalitet for dem. Beboerne fortæller, at de bliver glade af at kunne hjælpe, og at de har lært nye mennesker at kende igennem deres frivillige arbejde.

Projektlederen fortæller, at der under den nuværende helhedsplan har været et mindre fokus på at øge den individuelle borgers livskvalitet gennem individuel brobygning til fx kommunale tilbud og opsøgende relationsarbejde. Projektlederen håber, at en styrkelse af beboernes livskvalitet bliver et fokus under fremtidige bevillinger.

De interviewede beboere udtrykker stor *tilfredshed* med at bo i området. De fremhæver særligt det sociale fællesskab i området og en stor vifte af aktiviteter for både børn og voksne som fordelene ved at bo i Højvangen. En beboer siger eksempelvis, at hun er stolt af at bo i området, og at hun tror, det skyldes, det sammenhold, der er i området, og alle de tilbud, der er.

En beboer fortæller, at hun og hendes mand har overvejet at flytte fra området, men hun ved ikke, om hun har lyst, fordi hun i så fald ville miste sit frivillige arbejde i bestyrelsen og i caféen. Beboernes frivillige engagement er således blevet en fastholdende faktor for hende i forhold til at bo i området.

6.4.6 Helhedsplanens organisering og samarbejde

I Projekt Højvangen er der et stort fokus på at styrke sammenhængskraften via frivillighed og fællesskabsskabende aktiviteter, der skal øge tryghed og trivsel i området. De boligsociale medarbejdere har et stort fokus på at facilitere aktiviteter, der matcher beboernes behov og ressourcer, så aktiviteterne så vidt muligt kan drives af beboerne selv.

Helhedsplanen samarbejder dels med fremskudte kommunale indsatser og med forskellige lokale foreninger. De fremskudte indsatser samarbejder med Projekt Højvangen og brobygger til det kommunale system. De fremskudte kommunale indsatser i Højvangen er et kommunalt socialpsykiatrisk bostøtte-team og en fremskudt sundhedsmedarbejder.

Det kommunale socialpsykiatriske bostøtte-team har base i Højvangen. Teamet består af socialrådgivere, der udelukkende er opsøgende og udførende, uden dokumentationspligt. Teamet er også i dialog med politiet og boligorganisationerne om udsatte borgere i området. Den fremskudte sundhedsmedarbejder har fokus på at styrke den almene og mentale trivsel. Indsatsen skal bidrage til at skabe engagement hos borgerene i forhold til at komme i beskæftigelse. Derudover skal den fremskudte sundhedsmedarbejder brobygge til kommunens øvrige tilbud.

Den vigtigste samarbejdspartner i forhold til helhedsplanens arbejde med tryghed og trivsel vurderes at være afdelingsbestyrelserne. Afdelingsbestyrelsen engagerer frivillige kræfter i området og driver flere fællesskabsaktiviteter i form af caféer, ture og fester. Afdelingsbestyrelserne er også en vigtig samarbejdspartner i forhold til at afholde den årlige sommerfest.

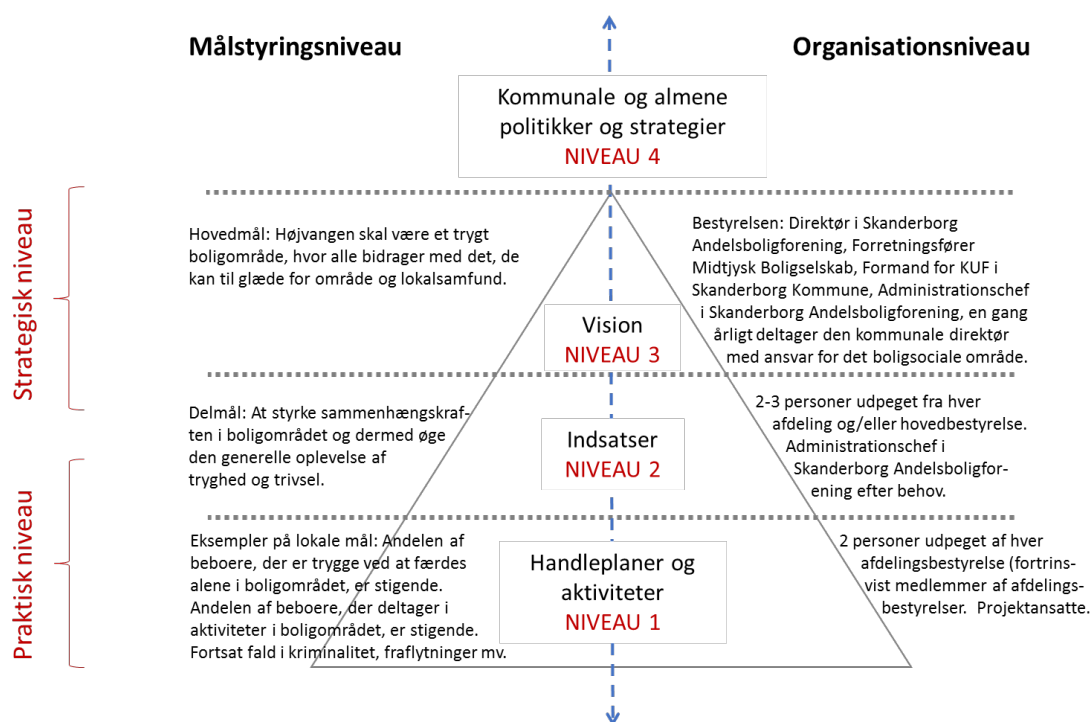
Helhedsplanen samarbejder derudover med forskellige aktører i lokalområdet i forhold til konkrete aktiviteter i Højvangen. Samarbejdet bygger dels på, at de boligsociale medarbejdere har kontakter i lokalområdet, som de kan trække på, dels på, at der i lokalområdet er en stor tradition for frivilligt arbejde og et ønske om at gøre en forskel i Højvangen.

Helhedsplanen i Højvangen er organiseret som vist i figur 6.20. Der er nedsat en bestyrelse, der består af direktøren i Skanderborg Andelsboligforening, forretningsfører fra Midtjysk Boligselskab, økonomichef i Skanderborgs Andelsboligforening og en kommunal medarbejder fra byrådssekretariatet med ansvar for det boligsociale område. En projektmedarbejder står for

sekretariatsbetjeningen til bestyrelsen. En styregruppe har ansvaret for udvikling og fremdrift på aktivitetsniveau, står til rådighed for sparring med projektarbejdere og evaluerer årligt indsatsen. Styregruppen består af 2-3 personer udpeget fra hver afdeling eller hovedbestyrelse og administrationschefen i Skanderborg Andelsboligforening.

Inden for hvert område er der nedsat en lokal styregruppe, der har ansvaret for udmøntning af aktiviteter inden for det pågældende område. Den lokale styregruppe består af to personer udpeget af hver afdelingsbestyrelse (fortrinsvist medlemmer i afdelingsbestyrelserne) og af projektansatte.

Figur 6.20 Organisering af den boligsociale indsats i Projekt Højvangen.

Kilde: Helhedsplanen for Projekt Højvangen.

6.4.7 Opsamling – forventninger til at øge tryghed og trivsel

Det aktuelle billede af tryghed og trivsel i Højvangen er, at området opleves som trygt og i en positiv udvikling. Forhold, der fortsat kan være kilde til utryghed blandt beboerne, er beboere med psykiske lidelser og/eller misbrugsproblemer, der kan have en adfærd, der opleves som utryghedsskabende, ungegrupper, der fester og kører på knallert i udeområderne, og salg af stoffer i området. Helhedsplanen arbejder særligt med at reducere den oplevede utryghed knyttet til beboere med psykiske lidelser og/eller misbrugsproblemer ved at inkludere beboergruppen i relevante aktiviteter for derved at styrke kendskabet og rummeligheden forskellige beboere imellem.

Helhedsplanens forventning til at øge tryghed og trivsel i området går primært via en styrkelse af sammenhængskraften i området. Forventningen fra helhedsplanens side er, at ved at påvirke beboerne i området i en positiv retning via italesættelse af positive forventninger til hinanden og positive fortællinger om Højvangen øges den sociale sammenhængskraft og derved trygheden og trivslen i området.

Området er kendetegnet ved et relativt stort frivilligt engagement. Særligt den årlige sommerfest aktiverer en masse beboere som frivillige, men også aktiviteter for børn i ferier drives med et stort engagement fra frivillige beboere. De interviewede beboere oplever, at det frivillige engagement i Højvangen kan tilskrives helhedsplanens aktiviteter og de boligsociale medarbejders fokus på frivillighed. De boligsociale arbejde kan således aktivere et frivilligt engagement og en kultur i forhold til, at beboerne er frivillige i det område, hvor de bor – noget, som de tre øvrige caseområder alle italesætter som en udfordring. Helhedsplanens forventning er, at frivillighed er vejen til øget sammenhængskraft, øget livskvalitet og øget kollektiv handlekraft. De boligsociale medarbejdere har haft fokus på at bevæge sig fra at være initiativtager og drivkraft bag aktiviteter i området til i højere grad at have en mere understøttende og faciliterende rolle i forhold til beboernes idéer og behov. Årsagen til den ændrede strategi er dels en øget beboermæssig opbakning til aktiviteterne og ønsket i helhedsplanen om at bruge frivilligheden som en ressource til samskabelse, dels et stort udbud af aktiviteter i Højvangen, som helhedsplanen af ressourcemæssige årsager ikke kan varetage alene, men som skal forankres og drives af frivillige kræfter.

Projekt Højvangens tilgang til at styrke tryghed og trivsel i området er at styrke sammenhængskraften i området. Derfor er der et stort fokus på fællesskaber og netværksopbygning. Et centralt greb i helhedsplanens arbejde med at øge tryghed og trivsel i boligområdet består i at inkludere de beboergrupper, der adskiller sig fra de øvrige beboere, i eksisterende fællesskaber og herigennem bidrage til at øge omgivelsernes forståelse for og tryghed ved disse beboergrupper.

7 Hvilken viden har vi nu om tryghed og trivsel i de udsatte boligområder?

I dette kapitel kobler vi viden fra trygheds-surveyen sammen med viden fra fire casestudier, og vi diskuterer resultaterne op imod hinanden. Formålet med dette kapitel er således at stille skarpt på, hvilken ny viden vi står med om den aktuelle trygheds- og trivselssituation i de udsatte boligområder.

Vi har med de fire helhedsplaner gået i dybden med at forstå de mekanismer, der skaber det aktuelle trygheds- og trivselssbillede i de udsatte boligområder. Helhedsplanerne viser, at der arbejdes relativt forskelligt lokalt med at øge tryghed og trivsel, og at denne forskel både kan skyldes, at der er forskellige udfordringer med tryghed og trivsel, og at der kan være forskellige traditioner for lokalt at arbejde med tryghed og trivsel som følge af ressourcerne i bolig- og lokalområdet og/eller som følge af, at der i helhedsplanerne kan være en særlig præference for at arbejde på en bestemt måde. De fire caseområder understreger vigtigheden af at stille skarpt på, hvad der lokalt er udfordringerne og bruge data til at kvalificere, hvori udfordringerne består, og herudfra tilrettelægge aktiviteter, der kan øge tryghed og trivsel, i sammenhæng med, hvordan aktiviteter på de øvrige indsatsområder kan støtte op om trygheds- og trivselsarbejdet.

I kapitel 5 fandt vi, at det primært er individuelle forhold, der forklarer det aktuelle trygheds- og trivselssbillede i de udsatte boligområder, og dette kapitel bidrager med viden om, at der både blandt beboerne, helhedsplanen og samarbejdspartnere er klare opfattelser af, i hvilken grad området er præget af tryghed og trivsel. Der forekommer også at være den samme udlægning af trygheds- og trivselssbilledet blandt beboerne, helhedsplanen og samarbejdspartnere. Vi ser dog, at de kvalitative udsagn om tryghed og trivsel kan variere fra den generelle tryghedsmåling blandt beboere i de enkelte områder og fra de kriminalitetsudviklinger, der kan aflæses i data. Det kan pege på flere forhold; først og fremmest, at oplevelser af årsager til utryghed og manglende trivsel er komplekse og relativt individuelle, som kapitel 5 viser. Dernæst, at subjektive oplevelser af tryghed ofte ikke er synkrone med, hvordan udviklingen er i den objektive kriminalitet; noget, som CFBU og KORA også tidligere har fundet (Kjeldsen, Avlund, 2016). Det vil sige, at der kan være behov for, at den objektive kriminalitet er lav i en længere periode, inden man som beboer justerer sit syn på kriminalitet. Derudover kan der være store mørketal forbundet med den objektive kriminalitet i form af, at der begås mere kriminalitet, end der registreres, eksempelvis fordi beboere kan have en frygt for at anmelde. Omfanget af mørketal er svært at afdække. CFBU har tidligere fremhævet i en af deres evalueringer, at mørketallene i de udsatte boligområder ikke ser ud til at være højere eller anderledes i forhold til andre danske bymiljøer (Kjeldsen, Avlund, 2016).

Alle fire helhedsplaner har positive forventninger til, at de kan påvirke områdets tryghed og trivsel både gennem helhedsplanens konkrete aktiviteter og helhedsplanens organisering. Helhedsplanernes organisering bygger i vid udstrækning på, at de boligsociale aktiviteter understøtter den kommunale kernerdrift og bygger bro til både den kommunale kernerdrift og til de lokale foreninger i området. De igangsatte aktiviteter er ofte det, der kan gøre det velfærdsmæssige sikkerhedsnet mere fintmasket under beboerne.

Fælles for alle fire områder er, at de vurderer, at positive fortællinger om områderne og beboerne er afgørende for både beboernes syn på dem selv og omgivelsernes syn på boligområdet. Der er alle steder en proces med at omfavne den eksisterende historik i området på en måde, hvor beboerne og områderne kommer videre, og det sker hovedsageligt ved at styrke et ejerskab

og en fælles identitet baseret på at bo i det pågældende boligområde. Det vil sige, at områderne har en strategi, der med Putnams begreber består i først og fremmest at styrke bondingen i området og dernæst sideløbende arbejde med bridging til lokalområdet. Både bonding og bridging ser ud til at være vigtige i arbejdet med tryghed og trivsel. Højvangen og Løvvangen er eksempler på boligområder, der er godt integreret i lokalmiljøet, og hvor lokalområdets ressourcer relativt nemt kan aktiveres som en ressource ind i boligområdet Putnam, 1993).

7.1 Hvilke trygheds- og trivselsbegreber er i spil?

Analyserne peger på, at tryghed og trivsel er et komplekst fænomen, der både handler om den tryghed, der relaterer sig til den fysiske sikkerhed; føler man sig tryk i sin bolig, er man tryk ved at færdes ude i området, hvor man bor. Det handler også om en mere grundlæggende oplevelse af tryghed og trivsel, der afhænger af sociale og individuelle forhold. Den enkeltes personlige ressourcer, livssituation og sociale netværk har betydning for både oplevelsen af tryghed og af trivsel (Brunton-Smith, Jackson & Sutherland, 2014, Swatt et al., 2013a, Jackson, Gray, 2009, McGarrell, Giacomazzi & Thurman, 1997, Coleman, S., 2002). De kvantitative analyser af den aktuelle trygheds- og trivselsituation viser, at forskellene på trygheds- og trivselsbilledet i højere grad skyldes individuelle forhold end forhold ved boligområder.

For at forstå, hvad tryghed og trivsel vil sige i en boligsocial kontekst, er det vigtigt at forstå, hvad utryghed og mistrivsel eller utilstrækkelig trivsel er for nogle størrelser. Særligt de kvalitative casestudier bidrager med viden om, at der i boligområderne kan være tale om en ontologisk utryghed og mistrivsel og om en generaliseret utryghed og mistrivsel.

Ontologisk utryghed og mistrivsel vil sige utryghed og mistrivsel i forhold til sin egen eksistens og virkelighed. I de udsatte boligområder betyder det en manglende basal hverdagsmestring, uoverskuelighed i hverdagen, usikkerhed i forhold til det nære, økonomisk utryghed samt manglende forståelse af, hvordan samfundet fungerer. Denne form for utryghed og mistrivsel kommer ofte til udtryk ved utilstrækkelig livskvalitet, utilstrækkelig tilfredshed med ens boligområde samt utilstrækkelig evne til at mobilisere sig selv og sine ressourcer i forhold til at skabe positive forandringer i ens liv. Ontologisk utryghed og mistrivsel er høj grad noget, som kendetegner socialt udsatte beboere.

Generaliseret utryghed og mistrivsel består ofte i oplevelser af normbrydende adfærd fra udsatte borgere, grupper af unge, narko- og hashsalg, hærværk, tyveri, mørke områder og knaltert- og bilkørsel i områderne. Disse oplevelser kan både være historiske og nutidige, og hvis der i et boligområde er en forhistorie med et stort omfang af normbrydende adfærd, kan denne forhistorie præge beboerne på en måde, så hvis der sker en enkelt episode, selvom der generelt er trygt og roligt, aktiveres forhistorien, og en følelse af utryghed og manglende trivsel opstår. Den generaliserede utryghed og mistrivsel kan også være forankret i forhold, der ikke direkte relaterer sig til boligområdet, men som er skabt af, hvad der sker rundt om boligområdet – altså i det omgivende lokalområde. Hvis der med jævne mellemrum er banderelaterede konflikter eller bilafbrændinger, der ikke har noget med boligområdet at gøre, kan det i høj grad påvirke beboerne. Denne form for utryghed og mistrivsel kan ofte komme til udtryk ved en mangelfuld tillid til politi, retsvæsen og velfærdsinstitutioner, utilstrækkelig følelse af at være en del af et fællesskab eller af samfundet samt utilstrækkeligt oplevet tryghed i ens boligområde. Det er en utryghed og mistrivsel, der ikke knytter sig til bestemte beboergrupper, men forskellige typer af beboere i området.

De fire caseområder viser en variation i, hvilken form for utryghed der i særlig grad er på spil, og som skal adresseres. Højvangen og Løvvangen er særligt præget af beboernes ontologiske utryghed og mistrivsel, mens Kokkedal i højere grad er udfordret af beboernes generaliserede utryghed. Nørrebrobyggerne har både den ontologiske og generaliserede utryghed og mistrivsel som udfordring.

Det kendetegner både Løvvangen og Højvangen, at de tidligere har haft mange anmeldelser og sigtelser, men nu er under eller på niveau med gennemsnittet for alle de udsatte boligområder. Det kendetegner også områderne, at social udsathed, i form af manglende eller utilstrækkelige kompetencer til at agere som aktive medborgere, i højere grad præger de to boligområder, end det er problemer med kriminalitet med indbrud, overfald og tyverier.

Kokkedal er kendetegnet ved, at der inden for de seneste år er sket et markant fald både i antal anmeldelser og i antal sigtelser, men den generaliserede utryghed er stadig høj og i særlig grad forankret i boligområdet tidligere forekomst af kriminalitet. Der er stærke fortællinger blandt beboerne om utryghed, og disse fortællinger vedligeholder den generaliserede utryghed og mistrivsel.

Nørrebrobyggerne er et boligområde midt i en storby, mens Højvangen og Løvvangen er beliggende i store provinsbyer og Kokkedal i oplandet til København. Placeringen midt i en storby skaber en særlig kontekst for særligt den generaliserede utryghed og mistrivsel, der kendetegner boligområdet. Den generaliserede utryghed og mistrivsel er i høj grad skabt af, hvad der sker rundt om boligområdet – altså i det omgivende lokalområde. Der er med jævne mellemrum banderelaterede konflikter, der ikke har noget med boligområdet at gøre, men som påvirker beboerne i udpræget grad. Disse konflikter ligger uden for den boligsociale indsats' område at håndtere. Derudover er området præget af ontologisk utryghed og mistrivsel som følge af mange beboere, der har svært med at mestre hverdagen og de forpligtigelser, der følger med et voksenliv.

Disse variationer, i hvad utrygheden og mistrivlsen består i, har betydning for, hvordan de boligsociale indsats arbejder med at øge trygheden og trivslen, og baggrunden for variationen har betydning for, i hvilken udstrækning områderne kan blive inspireret af hinanden til at løse egne udfordringer og problemer. Om et boligområde er præget af ontologisk utryghed og mistrivsel eller generaliseret utryghed og mistrivsel har betydning for, hvordan der kan arbejdes med området og behovet for at arbejde med de underliggende dimensioner som oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed og livskvalitet.

Den ontologiske utryghed og mistrivsel kan adresseres i konkrete aktiviteter, forløb og relationer ofte baseret på kapacitetsopbygning af beboere. Der er gode erfaringer med, at den boligsociale indsats bidrager til at styrke både udsatte beboeres mestring af hverdagen og beboeres frivillighed og engagement i samt ansvar for boligområdet. Den boligsociale indsats har således både fokus på at håndtere beboeres nære og basale problemer, der kan give anledning til utryghed og utilstrækkelig trivsel, og fokus på mere langsigtet at understøtte beboernes udvikling af sociale, personlige og handlemæssige kompetencer. Kapacitetsopbygningen er vigtig for at styrke beboernes livskvalitet, kollektive handlekraft og tillid til offentlige instanser og myndigheder.

De boligsociale medarbejdere er fortrinsvis igangsættende og understøttende i forhold til aktiviteter, hvor det handler om at reducere beboernes utryghed og manglende trivsel. Derudover har de boligsociale medarbejdere fokus på at bygge bro mellem beboerne og særligt de kommunale velfærdstilbud, så beboernes kapacitetsopbygning forankres i ordinære velfærdstilbud.

Generaliseret utryghed og mistrivsel har en større træghed over sig, og selvom konkrete aktiviteter kan skubbe en positiv forandring på vej, handler det i høj grad om, at beboere og omgivelserne ændrer syn og perspektiv på det konkrete boligområde (Suttles, 1972). Det vil sige, at man ser boligområdet, som det aktuelt tager sig ud, og ikke, som det var for fx 10 år siden.

Der ser ud til at være gode erfaringer med netværksdannelse og øget nabokendskab, når det handler om at adressere den generaliserede utryghed og manglede trivsel. Fokus er ofte på at forebygge og håndtere nabostridigheder, styrke nabofællesskabet, styrke forståelse og tillid på tværs af beboere i boligområdet – på tværs af generationer og etnicitet, så man skaber positive forventninger til hinanden og fremmer rummelige fællesskaber. På den måde kan man øge den sociale sammenhængskraft, oplevelsen af tryghed og beboernes tilfredshed med området. Netværk og nabokendskab opstår og udvikles typisk gennem konkrete aktiviteter og løftes inden for den enkelte helhedsplan. Der er i vid udstrækning fokus på at styrke kittet mellem beboere.

Det kendetegner de boligsociale medarbejdere, når de arbejder med netværk og naboskab, at de ofte stræber efter at være faciliterende mere end igangsættende og gennemførende. Medarbejderne stræber ligeledes efter at gøre aktiviteterne bæredygtige i den forstand, at aktiviteterne primært gennemføres ved hjælp af frivillige beboeres ressourcer eller ved at hægte aktiviteter op på eksisterende frivillige foreninger i boligområdet.

7.2 Dimensioner af tryghed og trivsel

Tryghed og trivsel er analyseret ud fra de seks dimensioner: oplevet tryghed, social sammenhængskraft, kollektiv handlekraft, tillid, tilfredshed og livskvalitet. På baggrund af tryghedsmålingen finder vi, at den samlede tryghed og trivsel, som er summen af de seks dimensioner, er meget ens for de 66 områder – gennemsnittet er 0,533 (på et indeks, som kan ligge mellem 0 og 1), og områderne spænder fra 0,482 til 0,579, dvs. den maksimale forskel mellem områder er på under 10 procentpoint. Den midterste halvdel af fordelingen spænder kun fra 0,517 til 0,548, hvilket giver en variation på kun ca. 3 procentpoint på indekset.

Derudover finder vi, at alle seks dimensioner hænger sammen; dog ikke lige meget. Det fremgår af tabel 7.1. Særlig tæt sammenhæng er der mellem oplevet tryghed og tilfredshed samt tilfredshed og kollektiv handlekraft, mens tillid kun hænger sammen med oplevet tryghed. Når der er disse sammenhænge, betyder det, at områder, hvor der eksempelvis er oplevet tryghed, også er tilfredshed med at bo i området, kollektiv handlekraft, tillid til offentlige myndigheder og livskvalitet.

Disse sammenhænge peger således både på kompleksiteten i tryghed og trivsel og på, at håndteringer af de udfordringer, der er med tryghed og trivsel, skal adresseres ud fra de konkrete dimensioner og ud fra, at der kan være positive spill-over effekter, så når der gøres en indsats for at styrke den oplevede tryghed, kan der være små positive virkninger på livskvalitet, tilfredshed, kollektiv handlekraft og tillid. Disse spill-over er dog relative små, og derfor er der behov for en indsats, der er målrettet hver enkelt dimension for at øge de enkelte dimensioner.

Vi kan ikke på baggrund af analyserne rangordne dimensioner ud fra, at nogle dimensioner er vigtigere end andre, eller at en dimension er mere primær at arbejde med end en anden.

Kompleksiteten i tryghed og trivsel genfindes i casestudierne, idet de boligsociale medarbejdere tydeliggør, hvordan udfordringerne hænger sammen, og hvordan løsningerne ofte adres-

serer flere udfordringer på én gang. Eksempelvis kan beboere med psykiske lidelser give anledning til utryghed i et boligområde, utilfredshed med ens boligområde og udfordre den sociale sammenhængskraft. Konkrete aktiviteter med at inkludere beboere med psykiske lidelser i eksisterende fællesskabsaktiviteter kan bidrage til, at øvrige beboere opnår en højere grad af oplevet tryghed, en større tilfredshed med at bo i området og en større sammenhængskraft.

Forskningslitteraturen om tryghed og trivsel og de underliggende dimensioner peger ligeledes også på, at dimensionerne hænger sammen, og at det er svært generelt at rangordne dimensionerne, som at nogle er vigtigere eller mere primære end andre. Det hænger sammen med, at hver af de underliggende dimensioner i sig selv er relativt komplekse og kan dække over mange variationer. Eksempelvis kan manglende tillid nogle steder være specifikt rettet mod politiet, andre steder mod velfærdsinstitutioner og tredje steder mod både politi og velfærdsinstitutioner.

Tablet 7.1 Sammenhænge mellem dimensionerne i tryghed og trivsel.

	Oplevet tryghed	Social sammenhængskraft	Kollektiv handlekraft	Tillid	Tilfredshed med boligområdet	Livskvalitet
Oplevet tryghed			x	x	x	x
Social sammenhængskraft			x		x	x
Kollektiv handlekraft	x	x			x	x
Tillid	x					
Tilfredshed med boligområdet	x	x	x			x
Livskvalitet	x	x	x		x	

Kilde: Egne beregninger på vægtet data fra trygheds-surveyen.

Nedenfor går vi i dybden med at forstå de seks dimensioner i tryghed og trivsel.

7.2.1 Oplevet tryghed

Generelt viser analyser af tryghedsmålingen, at der er en relativ høj grad af oplevet tryghed i de udsatte boligområder, om end den er lavere end i befolkningen. Særligt er der mindst oplevet tryghed på udearealer som stisystemer sammenlignet med den oplevede tryghed i beboernes bolig og opgang. Dette mønster gælder også i befolkningen. I interviewene genfinder vi ligeledes disse mønstre, hvor de interviewede beboere giver udtryk for, at boligområdernes fysik med for høj beplantning og manglende oversigtlighed kan give anledning til utryghed, og at denne utryghed forsvinder, når områderne åbnes op med forbedret belysning og oversigtlighed.

Den oplevede tryghed er ofte forankret i tegn, der minder om eller signalerer utryghed. Ud over et boligområdes fysiske udseende er det cykelvrag, graffiti, misligholdelse af og affald på grønne områder. Det er endvidere også grupper af unge, hvor deres ophold og tilstedeværelse i boligområdet giver anledning til utryghed, uanset om de gør noget kriminelt eller ikke.

I de kvantitative analyser af trygheds-surveyen, hvor vi også inddrager registerdataoplysninger på beboerne, finder vi, at niveauerne af oplevet tryghed varierer imellem forskellige grupper af beboere. Beboere uden uddannelse og beboere, som hverken er i beskæftigelse eller uddannelse, har begge en oplevet tryghed, som ligger hver især ca. 3 procentpoint lavere end hos

beboere med uddannelse eller i beskæftigelse. Ladenburg (2016) finder, at yngre og ældre beboere (under ca. 40 år og over ca. 65 år) har højere niveauer end dem midt imellem aldersmæssigt. Vores analyse indikerer også, at ældre beboere har højere oplevet tryghed, dog er dette resultat ikke signifikant.

Når vi i stedet for at se på beboer karakteristika ser på karakteristika ved hele boligområdet, finder vi bl.a., at et større omfang af anmeldelser hænger sammen med en lavere oplevet tryghed på områdeniveau. Sammenhængen er ganske lille, men signifikant, og det er endvidere en forventelig sammenhæng. Når vi ser på, hvor store forskelle der er mellem områderne på de forskellige dimensioner af tryghed og trivsel, finder vi som sagt tidligere, at størstedelen af variationen i tryghed og trivsel stammer fra variation mellem beboerne, og kun en lille del af forskellene i tryghed og trivsel kan henføres til forskelle mellem områderne. Oplevet tryghed er en af de dimensioner, hvor forskellen mellem områderne er størst (ca. 8 procentpoint forskel). Dette hænger muligvis sammen med, at oplevet tryghed bl.a. hænger sammen med faktorer som de fysiske rammer i boligområdet og det omliggende nærområde, hvilket er nogle af de faktorer, som er ret forskellige for de 66 udsatte områder.

Når vi kigger på både udviklingen i anmeldelses- og sigtelsesstatistikken over tid, er der fortrinsvis tale om positive udviklinger både i de fire caseområder og i gennemsnit i de udsatte boligområder, der har en boligsocial helhedsplan. Objektivt set er der således mindre kriminalitet i områderne end tidligere, hvilket kunne forventes at have en positiv betydning for beboernes oplevede tryghed. Der er dog lokalt udfordringer med verserende bandekonflikter. Det er særligt noget, der præger den aktuelle trygheds- og trivselssituation i Nørrebrobyggerne. Det er et boligområde placeret midt i byen, hvor bymæssige forhold skaber utryghed, som påvirker beboerne i stor grad, men som helhedsplanen ikke kan ændre på – både fordi bandekonflikterne foregår i lokalområdet og ikke nødvendigvis i boligområdet, og fordi bandekonflikter er udtryk for hård kriminalitet, der kræver en stærk politimæssig håndtering. Kokkedal har tidligere været præget af banderelaterede konflikter og er et eksempel på, at det er svært for beboere at slippe den frygt, der knytter sig til bandekonflikter. Kriminalitet i forbindelse med bander ser ud til at bidrage til at påvirke beboeres oplevelser negativt af social orden og konsensus om acceptable normer og værdier og til at påvirke både tilfredsheden med området, tilliden til særligt politiet og den sociale sammenhængskraft.

Casestudierne bidrager således med at tydeliggøre, hvordan fortællinger om utryghedsskabende og kriminelle episoder fastholder en oplevet utryghed og et særligt blik på enkeltstående situationer som udtryk for, at et boligområde "igen" bliver utrygt at opholde sig i. Beboerne er i vid udstrækning bærere af disse fortællinger, men omgivelserne og lokale medier bidrager også til at holde gang i disse fortællinger. Der er således en stor træghed forbundet med at skabe nye historier, der i højere grad svarer til det nuværende tryghedsbillede i området.

Den boligsociale indsats' arbejde med at øge den oplevede tryghed sker både gennem konkrete aktiviteter, som fx tryghedsvandring, nul-tolerance for graffiti og hærværk, hot spots-områder og tilbud til områdets unge, så de ikke opholder sig i områdets udearealer. Den oplevede tryghed adresseres også i organiseringen og samarbejdet mellem den boligsociale helhedsplan og øvrige aktører, når aktuelle utryghedsskabende situationer opstår. Der sker ligeledes også en stor kommunikativ indsats, der både internt i boligområderne og eksternt i forhold til de omgivende samfund bidrager til at give et retvisende billede af områdets status i forhold til tryghed og kriminalitet.

I Kokkedal er der gode erfaringer med et agilt beredskab i forhold til at arbejde med den oplevede tryghed. Det agile beredskab fungerer både som forebyggelse af, at konkrete episoder

kan udvikle sig til være utryghedsskabende både på kort og længere sigt, og som en kanal til, at relevante aktører i boligområder informeres om konkrete episoder, således at disse episoder ikke overdramatiseres og bidrager til områdets generelle utryghedsfortælling.

7.2.2 Social sammenhængskraft

På tværs af de udsatte boligområder kan vi se, at social sammenhængskraft hænger sammen med kollektiv handlekraft, livskvalitet og tilfredshed med at bo i området. Social sammenhængskraft omtales ofte som kittet i boligområdet; det, som binder beboerne sammen. Forskningsmæssigt er der også studier, der peger på, at en stærk sammenhængskraft er afgørende for, at der kan bygges bro til det omgivende samfund (Putnam, Robert, 1993, Putnam, Robert D., 2000).

De kvantitative registerbaserede analyser finder, at ikke-vestlige indvandrere og efterkommere samt børnefamilier har højere niveauer af social sammenhængskraft. I forbindelse med børnefamilier hænger dette måske sammen med, at de typisk er mere involveret med andre børnefamilier tæt på deres bolig, fx igennem legefællesskaber eller fællesskaber i den lokale daginstitution/skole – dette ville ofte være tilfældet generelt og ikke bare i de udsatte områder. Beboere uden beskæftigelse har markant lavere niveauer af social sammenhængskraft, hvilket muligvis hænger sammen med den større grad af udsathed og dermed lavere grad af livsmestring hos denne beboergruppe.

På områdeniveau finder vi, at højere andele af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere hænger sammen med større social sammenhængskraft i området, hvilket delvist kan være drevet af, at ikke-vestlige indvandrere og efterkommere som gruppe selv oplever højere social sammenhængskraft. Social sammenhængskraft er den trygheds- og trivselsdimension, for hvilken forskellen mellem områderne (når man samtidig tager højde for beboernes forskelligheder) er lavest. Dette kan indikere, at social sammenhængskraft i stor grad er drevet af beboernes individuelle kompetencer og kun i mindre grad er områdeafhængigt. Generelt viser casestudierne, at der er stor opbakning til planlagte større begivenheder såsom områdernes sommerfester, kunststillinger og fællesspisninger. Disse større begivenheder bidrager til at skabe en fælles identitet omkring boligområdet og skabe grobund for samhørighed mellem beboerne. Disse typer af aktiviteter bidrager til at reducere den generaliserede utryghed og mistrivsel.

I Højvangen, hvor der er en relativt høj andel af beboere med psykiske lidelser, er der en bestræbelse på at inkludere disse beboere i de eksisterende fællesskaber og i disse større begivenheder, fordi inklusionen kan bidrage til en afmystificering af disse beboergrupper og bidrage til at skabe social samhørighed. I Højvangen er der generelt gode erfaringer med at inkludere de beboere, der på forskellig vis skiller sig ud, både som deltagere i aktiviteter og som frivillige i området. Dette ud fra en forventning om, at der trods alt er mere, der binder beboerne sammen end adskiller dem, og at det styrker den enkelte og fællesskabet, når flest muligt har mulighed for at bidrage med det, de kan.

I caseområderne er der eksempler på, at de boligsociale medarbejdere faciliterer rum for, at beboere kan mødes med relevante fagpersoner med det formål at skabe dialog, vidensdeling og tillid på tværs. Dette kan være i form af et beboerpanel eller en tryghedsgruppe som 'Tryk bydel', hvor beboere deltager sammen med boligsociale medarbejdere og repræsentanter fra politi og kommune. Disse forum kan dog have svært ved at nå bredt ud til beboerne i området, da beboerdeltagelsen ofte foregår på afdelingsbestyrelsesniveau. Et alternativ til dette format er opgangsmøder, som de afholder i Nørrebrobyggerne, hvor sociale viceværter kommer ud og holder møder i alle opgange. Opgangsmøderne vurderes at være en succes, fordi de sociale

viceværter kommer i kontakt med beboere, som de ellers ikke ville komme i kontakt med, og fordi de styrker kendskabet mellem beboerne. Opgangsmøderne kan dog betragtes som relativt ressourcekrævende sammenlignet med øvrige aktiviteter, der tilsvarende har til formål at øge den sociale sammenhængskraft, men er svære at måle effekterne af.

7.2.3 Kollektiv handlekraft

Kollektiv handlekraft er udtryk for både stor grad af frivillighed blandt beboere og for en mobilisering af beboerne, og de kvantitative analyser viser, at kollektiv handlekraft hænger sammen med oplevet tryghed, social sammenhængskraft, livskvalitet og tilfredshed med at bo i boligområdet.

Den kollektive handlekraft hænger også sammen med en række beboer karakteristika. Den mest forventelige sammenhæng, vi finder, er, at jo længere tid, man har boet i området, jo højere kollektiv handlekraft har man. Dette kan bunde i, at jo længere man har boet et sted, jo bedre kender man sit område og ved, hvor man skal rette henvendelse i forhold til mobilisering i området og i forhold til de lokale institutioner. Der er lavere kollektiv handlekraft forbundet med det at være uden uddannelse og at være ikke-vestlig indvandrer. Det sidste kan have noget at gøre med en lavere valgdeltagelse og ikke at deltage i foreningslivet i lige så høj grad som andre.

I forhold til frivillighed har omtrent 5 ud af 10 beboere, i varierende omfang, lavet frivilligt arbejde i boligområdet. Denne mobilisering varierer inden for de udsatte boligområder, og der er tydeligt forskellige traditioner for at engagere sig i frivilligt arbejde. Erfaringerne fra områderne er, at der er behov for at have variation i frivillighedsopgaver, så der både er de mere kortvarige og længerevarende opgaver, samt opgaver, der reflekterer beboernes forskellige ressourcer og kompetencer. Erfaringerne er også, at der ligger en stor udfordring i at gøre aktiviteter i området bæredygtige med frivillige kræfter, og derfor er der ofte boligsocialt også en bestræbelse på at forankre aktiviteter i eksisterende frivillige foreninger. Der kan være en tendens til, at der er boligsociale aktiviteter, hvor forventningen til beboernes frivillighed overgår de realistiske forventninger. Der kan også være en boligsocial forventning om, at frivillighed blandt beboerne er en selvstændig løsning på en række udfordringer som fx manglende uddannelse og beskæftigelse.

Alle fire caseområder har eksempler på, at beboere kan mobiliseres, når der opstår konkrete situationer, hvor hverdagslivet i boligområdet forstyrres. Der kan dog være vanskelige omstændigheder for den kollektive handlekraft i form af, at beboerne på eget initiativ mobiliserer sig om en konkret udfordring. Dette hænger, ifølge de boligsociale medarbejdere og beboere, sammen med, at beboerne ofte er grupperede og fremstår mere fragmenteret end samlet i forhold til udfordringer i området. I nogle områder kan mobiliseringen yderligere være udfordret af, at beboerne har forudgående erfaringer, der gør, at de vurderer, at de ikke får noget ud af at gå imod fx kommunen i forbindelse med en skolelukning. Der er også eksempler, hvor mobiliseringen er gået bedre, og at resultatet af mobiliseringen var positiv, fx i forhold til at stoppe flytningen af det lokale bibliotek. I disse tilfælde bidrager mobilisering til at skabe og udvikle en stærk stedsfølelse af, at "her holder vi sammen".

De fire caseområder arbejder primært med den kollektive handlekraft i forhold til at engagere beboerne i området som deltagere og frivillige, at tage ansvar for boligområdet og styrke beboernes personlige kompetencer. Hvordan der etableres en kollektiv handlekraft om et fælles mål på tværs af forskellige beboergrupper, er dog en udfordring, som områderne fortsat mangler løsninger på.

7.2.4 Tillid

Analysen af tryghedsmålingen viser, at i de udsatte boligområder kan vi se, at beboernes oplevede tryghed og deres tillid hænger sammen. I casestudierne finder vi den tilsvarende sammenhæng. Denne sammenhæng ser ud til at bestå i, at beboerne har en mindre oplevet tryghed, når de samtidig har en oplevelse af, at det offentlige system er svært gennemskueligt, de ikke kan regne med, at myndigheder – det kan både være politi, politikere og velfærdsinstitutioner – handler adækvat, hvis beboerne retter henvendelser. Med casestudierne er det tydeligt, at synligheden af offentlige myndigheder – om det er i form af nærpolti eller fremskudte kommunale indsatser – er afgørende for at styrke tilliden. Tilliden bliver styrket gennem personbårne og genkendelige relationer.

Casestudierne understreger, at politiets synlighed og tilstedeværelse i boligområder er vigtig ved at signalere, at der er en social orden i området, og at der er en konsensus om socialt accepterede normer og værdier (Jackson, Bradford, 2009). Hvis politiet ikke er synlige, kan der opstå en usikkerhed på den sociale orden, og det giver sig udslag i, at beboere ikke har lyst til at kontakte politiet, hvis de ser kriminel aktivitet af frygt for negative konsekvenser ansporet af de, der begår kriminelle aktiviteter.

I de kvantitative analyser finder vi, at det at være ældre (65+ årig) generelt hænger sammen med en højere grad af tillid. Det er dog på kriminalitet, at der er den største forskel: Beboere, som har været sigtet og/eller dømt for kriminelle forhold, har generelt lavere tillid end de, der ikke har. Beboere uden uddannelse har også lavere tillid end dem med mere uddannelse. Når man ser på områdekarakteristika, er der ikke de store forskelle mellem områderne, med undtagelse af i forhold til misbrugere: Høje andele af misbrugere (både stof- og alkoholmisbrug) i et område hænger sammen med markant lavere tillid. Det er sværere at sige, hvilke mekanismer der kan være på spil her; højst sandsynligt er der ikke en direkte sammenhæng mellem omfanget af misbrugere i ens område og ens tillid til offentlige institutioner. Der er formentlig tale om, at omfanget af misbrugere i et område hænger sammen med noget andet (som vi ikke har data på), som så igen hænger sammen med tillidsdimensionerne.

I Nørrebrobyggerne har de gode erfaringer med at anvende sociale viceværter til at bistå beboerne i deres kontakt med det offentlige system via rådgivning, vejledning og som bisiddere i forhold til eksempelvis jobcenteret. At beboerne opnår en større forståelse for, hvordan det offentlige system fungerer, betyder, at de ikke bliver utrygge af og videreformidler historier om, at kontakt med kommunen resulterer i tab af ydelser og tvangsfjernelse af deres børn.

Det kendetegner generelt de boligsociale indsatser, at de arbejder tillidsbaseret med beboerne ud fra en vurdering af, at forandringer kun kan skabes, hvis beboerne har tillid til de boligsociale medarbejdere. Casestudierne viser, at det i nogle boligområder er vigtigt for de boligsociale medarbejdere udelukkende at fokusere på tillidsopbygningen mellem beboerne og den boligsociale medarbejder, og at de afventer at understøtte opbygning af tillid mellem beboerne og offentlige myndigheder, til tilliden mellem beboerne og de boligsociale medarbejdere er etableret.

Fremskudte indsatser i boligområderne fremhæves som aktiviteter, der giver særligt gunstige betingelser for samarbejdet mellem boligsociale og kommunale indsatser samt et særligt godt udgangspunkt for at bygge bro mellem beboere og relevante kommunale tilbud. For beboere med komplekse udfordringer kan de kommunale tilbud virke meget langt væk og være forbundet med uvished og utryghed. Ved at møde de opsøgende kommunale tilbud i boligområdet, får beboerne et konkret ansigt, de kan forholde sig til, hvilket kan skabe en øget tryghed hos beboerne, og afstanden til de kommunale tilbud kan herved mindskes. Opsøgende sociale viceværter

og socialrådgivere forankret i den boligsociale indsats kan på samme vis arbejde med at øge beboernes tillid til det offentlige system og bygge bro mellem beboere og relevante tilbud.

7.2.5 Tilfredshed med boligområdet

De interviewede beboere er generelt tilfredse med at bo i deres boligområde. De mange tilbud for børn og voksne i området og et godt fællesskab fremhæves. Tilfredsheden med boligområdet er generelt højere blandt ikke-vestlige indvandrere og efterkommere, de ældre og dem, som ikke er i uddannelse eller beskæftigelse. Tilfredsheden med ens boligområde er stigende med antallet af år, man har boet i området, hvilket indikerer, at det, at man bliver boende, hænger sammen med et aktivt ønske om ikke at flytte væk fra området. Børnefamilier har lavere tilfredshed med deres boligområde, hvilket indikerer et opmærksomhedspunkt, når man i områderne arbejder med fastholdelse af beboere.

De fire caseområder har alle gennemgået fysiske renoveringer, og beboerne fremhæver forbedringerne af deres lejligheder og udearealerne som noget, der har løftet området og deres generelle tilfredshed ved at bo i området.

At boligområdet har et dårligt ry, fylder meget for beboerne, når de skal fortælle, hvordan det er at bo i området. Beboerne oplever, at de uden for boligområdet mødes af negative fordomme om området, der ikke har hold i, hvordan de oplever at bo i området i dag. Særligt betydningen for børnene af det dårlige ry, og at der tales dårligt om det område, hvor de bor, er et opmærksomhedspunkt for de boligsociale medarbejdere. Der arbejdes derfor med at give beboerne positive oplevelser af deres boligområde, eksempelvis med byfester, der også inviterer beboere uden for området til at opleve området, og give særligt børnene noget i deres område, som de kan være stolte af.

7.2.6 Livskvalitet

Livskvalitet kan ses både som en betingelse for tryghed og trivsel og som et resultat af tryghed og trivsel. Vi ser i de kvantitative analyser, at livskvalitet hænger sammen med både oplevet tryghed, kollektiv handlekraft, social sammenhængskraft og tilfredshed med at bo i området. En ringe livskvalitet forekommer at have stor betydning for beboernes ontologiske utryghed og mistrivsel.

De kvantitative analyser peger på, at ikke-vestlige indvandrere og efterkommere samt beboere uden beskæftigelse har lavere livskvalitet end andre beboergrupper, hvorimod børnefamilier har højere livskvalitet. Når man ser på områdekarakteristika, er der ingen signifikante sammenhænge mellem områdekarakteristika og livskvalitet, selvom forskellen mellem områderne (når der er taget højde for beboerkarakteristika) ikke er den laveste af de seks trygheds- og trivselsdimensioner (den er på ca. 4 procentpoint), hvilket kunne pege på, at ens generelle livskvalitet omfatter flere faktorer end blot ens boligsituation.

Når beboerne interviewes om livskvalitet, handler det først og fremmest om at have et rart og trygt sted at bo – både for én selv og for ens børn. På forskellig vis arbejder de boligsociale medarbejdere med at styrke beboernes livskvalitet; typisk via kapacitetsopbyggende aktiviteter, der styrker beboernes kompetencer til at agere som aktive medborgere, og via aktiviteter som sociale viceværter, der mere håndholdt hjælper den enkelte beboer eller den enkelte familie med at skabe en tryk og forudsigelig hverdag. De sociale viceværter bidrager til at løse konkrete situationer, mens de kapacitetsopbyggende aktiviteter ofte har et mere langsigtet perspektiv om, at beboerne bliver aktive medborgere. Casestudierne viser, at der er behov for begge

typer af aktiviteter, og at de ofte supplerer hinanden. Særligt funktionen af de sociale viceværter er afgørende for, at der kan arbejdes med andre dele af beboernes liv. Hvis beboerne ikke har styr på de økonomiske forhold i hverdagen, er det vanskeligt at arbejde med forhold som tilfredshed med at bo i området, kollektiv handlekraft og social sammenhængskraft.

Casestudierne viser også, at beboerne oplever, at det øger deres livskvalitet at være en del af et fællesskab, der hvor de bor, i form af frivilligt arbejde, deltagelse i aktiviteter eller et godt nabofællesskab.

7.3 Nye spørgsmål på baggrund af ny viden

Den viden, vi har nu om den aktuelle trygheds- og trivselsituation både på baggrund af kvantitative og kvalitative analyser, giver anledning til nye spørgsmål at afdække.

I de kommende analyser vil det være interessant at se nærmere på, hvordan boligorganisationer og kommuner identificerer problemer og udfordringer i de udsatte boligområder, og se, i hvilken grad problemidentifikationen baseres på datamateriale, og på hvilken måde kvalitative problemidentifikationer bliver udfordret og testet for at se, hvor gældende de er for de aktuelle problemer.

På tværs af helhedsplanerne vil det være interessant, at vi fremadrettet har fokus på, hvordan helhedsplaners organisering støtter op om trygheds- og trivselsarbejdet. Vi har indikationer af, at organisering og samarbejde med politi og kommunale aktører bidrager til en øget vidensdeling og netværk, der ser ud til at kunne give et bedre og mere kvalificeret grundlag for at finde løsninger på de udfordringer, der er i boligområderne. Det vil i denne sammenhæng også være givtigt at afdække, om der er særlige aktører, der er vigtige at invitere med ind i et samarbejde for at øge et områdes tryghed og trivsel.

Et boligområdes fysiske udtryk bliver på forskellig vis italesat både som en styrke og som en udfordring. I de videre analyser vil det være interessant at undersøge mulige sammenhænge mellem et potentielt ændret trygheds- og trivselsbillede og fysiske forandringer af boligområdet.

Endelig vil det fremadrettet være interessant at gå mere i dybden med sammenhænge mellem identificerede problemer og indsatser, der skal adressere disse problemer, og fokusere på, om det vil være meningsfuldt at arbejde med indsatserne ud fra et indsatshierarki, der tydeliggør, hvor stor en ændring en given aktivitet forventes at kunne medføre. Denne form for viden kunne bidrage til yderligere retningsgivning af indsatserne på det boligsociale område.

Litteratur

- Ærø, T. & Chistensen, G. 2003, *Forebyggelse af kriminalitet i boligområder*, Statens Byggeforskningsinstitut, Hørsholm.
- Andersen, J., Hede, A. & Andersen, J.G. 2013, *Danskernes hverdagsproblemer: Tryghedsmåling 2013*, TrygFonden, Virum.
- Bartram, D. 2011, "Economic migration and happiness: Comparing immigrants' and natives' happiness gains from income", *Social Indicators Research*, vol. 103, no. 1, pp. 57-76.
- Bauer, J.M., Cords, D., Sellung, R. & Sousa-Poza, A. 2015, "Effects of different life events on life satisfaction in the Russian Longitudinal Monitoring Survey", *Economics Letters*, vol. 129, pp. 91-94.
- Benier, K. & Wickes, R. 2016, "The effect of ethnic diversity on collective efficacy in Australia", *Journal of Sociology*, vol. 52, no. 4, pp. 856-873.
- Bobowik, M., Basabe, N. & Páez, D. 2015, "The bright side of migration: Hedonic, psychological, and social well-being in immigrants in Spain", *Social science research*, vol. 51, pp. 189-204.
- Brunton-Smith, I., Jackson, J. & Sutherland, A. 2014, "Bridging structure and perception: On the neighbourhood ecology of beliefs and worries about violent crime", *British Journal of Criminology*, vol. 54, no. 4, pp. 503-526.
- Buckner, J.C. 1988, "The development of an instrument to measure neighborhood cohesion", *American Journal of Community Psychology*, vol. 16, no. 6, pp. 771-791.
- Ceccato, V.A. & Snickars, F. 2000, "Adapting GIS technology to the needs of local planning", *Environment and planning B: Planning and design*, vol. 27, no. 6, pp. 923-937.
- Chadee, D. & Ditton, J. 2003, "Are older people most afraid of crime? Revisiting Ferraro and LaGrange in Trinidad", *British Journal of Criminology*, vol. 43, no. 2, pp. 417-433.
- Charles, C.Z. 2003, "The dynamics of racial residential segregation", *Annual review of sociology*, vol. 29, no. 1, pp. 167-207.
- Christensen, G., Enemark, M.H., Widding, J.G., Stabell, C.L., Søgaard, C.D., Nielsen, H. & Aner, L.G. 2018, *En vej til arbejdsmarkedet med de boligsociale indsatser: Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2011-14-midlerne*, VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, København.
- Christensen, G., Jakobsen, V., Enemark, M.H., Nielsen, H., Mehlsen, L., Stabell, C.L., Søgaard, C.D. & Aner, L.G. 2018, *Boligsociale indsatser til småbørnsfamilier i udsatte boligområder: Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2011-14-midlerne*, VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, København.
- Christensen, G., Jakobsen, V., Enemark, M.H., Stabell, C.L., Søgaard, C.D. & Nielsen, H. 2019, *Boligsociale indsatsers bidrag til at forebygge kriminalitet i udsatte boligområder: Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2011-14-midlerne*, VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, København.

- Christensen, G., Jakobsen, V., Enemark, M.H., Widding, J.G., Stabell, C.L., Søgaard, C.D. & Aner, L.G. 2018, *Børn og unges uddannelseschancer - De boligsociale indsatsers bidrag: Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2011-14-midlerne*, VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, København.
- Christensen, G., Mikkelsen, M.F., Pedersen, K.B. & Amilon, A. 2010, *Boligsociale indsatser og huslejestøtte: Kortlægning og programevaluering af Landsbyggefondens 2006-10-pulje: Mapping and programme evaluation of the 2006-2010 pool of Landsbyggefonden (the national social housing fund)*, SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København.
- Clark, A.E., Diener, E., Georgellis, Y. & Lucas, R.E. 2008, "Lags and leads in life satisfaction: A test of the baseline hypothesis", *The Economic Journal*, vol. 118, no. 529, pp. 222-243.
- Coleman, J.S. 1988, "Social capital in the creation of human capital", *American journal of sociology*, vol. 94, pp. 95-120.
- Coleman, S. 2002, "A test for the effect of conformity on crime rates using voter turnout", *Sociological Quarterly*, vol. 43, no. 2, pp. 257-276.
- De Jesus, M., Puleo, E., Shelton, R.C. & Emmons, K.M. 2010, "Associations between perceived social environment and neighborhood safety: Health implications", *Health & place*, vol. 16, no. 5, pp. 1007-1013.
- De Vroome, T. & Hooghe, M. 2014, "Life satisfaction among ethnic minorities in the Netherlands: Immigration experience or adverse living conditions?", *Journal of Happiness Studies*, vol. 15, no. 6, pp. 1389-1406.
- Dekker, K. & Bolt, G. 2005, "Social cohesion in post-war estates in the Netherlands: Differences between socioeconomic and ethnic groups", *Urban Studies*, vol. 42, no. 13, pp. 2447-2470.
- Doran, B.J. & Burgess, M.B. 2012, "Why is fear of crime a serious social problem?" in *Putting Fear of Crime on the Map*, eds. B.J. Doran & M.B. Burgess, Springer, Berlin, pp. 9-23.
- Elo, I.T., Mykyta, L., Margolis, R. & Culhane, J.F. 2009, "Perceptions of neighborhood disorder: The role of individual and neighborhood characteristics", *Social science quarterly*, vol. 90, no. 5, pp. 1298-1320.
- Eurostat 2015, *Statistics Explained: Migration and migrant population statistics*, Eurostat, The European Union, Luxembourg.
- Fennema, M. & Tillie, J. 1999, "Political participation and political trust in Amsterdam: civic communities and ethnic networks", *Journal of ethnic and migration studies*, vol. 25, no. 4, pp. 703-726.
- Friedrichs, J. & Blasius, J. 2003, "Social norms in distressed neighbourhoods: testing the Wilson hypothesis", *Housing studies*, vol. 18, no. 6, pp. 807-826.
- Galster, G.C. & Hesser, G.W. 1981, "Residential satisfaction: Compositional and contextual correlates", *Environment and Behavior*, vol. 13, no. 6, pp. 735-758.
- Hede, A., Andersen, J.G. & Andersen, J. 2011, *Danskernes tryghed i krisens år 3: Tryghedsmåling 2011*, TrygFonden, Virum.

- Hede, A., Goul Andersen, J. & Andersen, J. 2009, *Danskernes tryghed på verdenskrisens og bandekrigenes tid: Tryghedsmåling 2009*, TrygFonden, Virum.
- Jackson, J. & Bradford, B. 2009, "Crime, policing and social order: on the expressive nature of public confidence in policing", *The British journal of sociology*, vol. 60, no. 3, pp. 493-521.
- Jackson, J. & Gray, E. 2009, "Functional fear and public insecurities about crime", *The British Journal of Criminology*, vol. 50, no. 1, pp. 1-22.
- Kahneman, D. & Krueger, A.B. 2006, "Developments in the measurement of subjective well-being", *Journal of Economic perspectives*, vol. 20, no. 1, pp. 3-24.
- Keizer, K., Lindenberg, S. & Steg, L. 2008, "The spreading of disorder", *Science*, vol. 322, no. 5908, pp. 1681-1685.
- Kirmanoğlu, H. & Başlevent, C. 2014, "Life satisfaction of ethnic minority members: an examination of interactions with immigration, discrimination, and citizenship", *Social Indicators Research*, vol. 116, no. 1, pp. 173-184.
- Kjeldsen, L. & Avlund, N. 2016, *Trygheden i danske byområder 2 - En analyse af trygheden og nabolagsproblemerne i 21 udsatte boligområder sammenlignet med andre byområder i Danmark*, Center for Boligsocial Udvikling, Hvidovre.
- Koczan, Z. 2013, *Does integration increase life satisfaction? Cambridge Working Papers in Economics 1314*, Faculty of Economics, University of Cambridge, Cambridge.
- Ladenburg, J., Petersen, J.S. & Berger, N.P. 2016, *Perceived safety in socially vulnerable neighbourhoods: A combined multilevel and latent class analysis of factors influencing perceived safety*, KORA - Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning, København.
- Larsen, B.Ø, Ladenburg, J. & Olsen, L. 2013, *Evaluering af Natteravnene i Danmark: Udbredelse, indsatser og udvalgte effekter*, KORA - Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning, København.
- Larsen, J. & Jacobsen, M.H. 2009, "Metaphors of mobility - Inequality on the move" in *Mobilities and Inequality*, eds. H. Maksim & M.M. Bergman, Routledge, Abingdon, pp. 89-110.
- McGarrell, E.F., Giacomazzi, A.L. & Thurman, Q.C. 1997, "Neighborhood disorder, integration, and the fear of crime", *Justice Quarterly*, vol. 14, no. 3, pp. 479-500.
- Moore, S.C. & Shepherd, J. 2007, "Gender specific emotional responses to anticipated crime", *International Review of Victimology*, vol. 14, no. 3, pp. 337-351.
- Moore, S. & Shepherd, J. 2006, "The elements and prevalence of fear", *British Journal of Criminology*, vol. 47, no. 1, pp. 154-162.
- Nesterko, Y., Braehler, E., Grande, G. & Glaesmer, H. 2013, "Life satisfaction and health-related quality of life in immigrants and native-born Germans: the role of immigration-related factors", *Quality of Life Research*, vol. 22, no. 5, pp. 1005-1013.
- OECD, WTO & UNCTAD 2013, *Implications of Global Value Chains for Trade, Investment, Development and Jobs*, OECD, Paris.

- Putnam, R. 1993, "The prosperous community: Social capital and public life", *The American Prospect*, vol. 13, pp. 35-42.
- Putnam, R.D. 2000, "Bowling alone: America's declining social capital" in *Culture and politics: A Reader*, eds. L. Crothers & C. Lockhart, Palgrave Macmillan, New York, pp. 223-234.
- Rigspolitiet 2016, *Politiets tryghedsindeks: En måling af trygheden og tilliden til politiet i: Hele Danmark, de særligt udsatte boligområder, de fem største byer i Danmark, de 12 politikredse i Danmark*, Rigspolitiet, København.
- Rigspolitiet 2015, *Politiets Tryghedsindeks: En måling af trygheden i: De særligt udsatte boligområder, de fem største byer i Danmark, de 12 Politikredse i Danmark, hele Danmark*. Rigspolitiet, København.
- Rigspolitiet 2013, *Politiets Tryghedsindeks: En måling af trygheden i Danmark i: De 12 politikredse, de fem største byer og i 34 særligt udsatte boligområder*, Rigspolitiet, København.
- Robinson, D. & Wilkinson, D. 1995, "Sense of community in a remote mining town: Validating a neighborhood cohesion scale", *American Journal of Community Psychology*, vol. 23, no. 1, pp. 137-148.
- Sampson, R.J., Raudenbush, S.W. & Earls, F. 1997, "Neighborhoods and violent crime: a multilevel study of collective efficacy", *Science*, vol. 277, no. 5328, pp. 918-924.
- Sigurd, F.M. & Madsen, M.F. 2011, *Kriminaliteten ud af boligområderne, Effekten af boligsoziale helhedsplaners arbejde med kriminelle og kriminalitetstruede børn og unge*, Center for Boligsocial Udvikling, Hvidovre.
- Sirgy, M.J. & Cornwell, T. 2002, "How neighborhood features affect quality of life", *Social Indicators Research*, vol. 59, no. 1, pp. 79-114.
- Smith, W.R., Torstensson, M. & Johansson, K. 2001, "Perceived risk and fear of crime: Gender differences in contextual sensitivity", *International Review of Victimology*, vol. 8, no. 2, pp. 159-181.
- Stiglitz, J.E., Sen, A. & Fitoussi, J. 2017, *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*, Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress, Paris.
- Suttles, G. 1972, *The Social Construction of Communities*, University of Chicago Press, Chicago, IL.
- Swatt, M.L., Varano, S.P., Uchida, C.D. & Solomon, S.E. 2013a, "Fear of Crime, Incivilities, and Collective Efficacy in Four Miami Neighborhoods", *Journal of Criminal Justice*, vol. 41, no. 1, pp. 1-11.
- Swatt, M.L., Varano, S.P., Uchida, C.D. & Solomon, S.E. 2013b, "Fear of crime, incivilities, and collective efficacy in four Miami neighborhoods", *Journal of Criminal Justice*, vol. 41, no. 1, pp. 1-11.
- Togeby, L. 1999, "Migrants at the polls: an analysis of immigrant and refugee participation in Danish local elections", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 25, no. 4, pp. 665-684.

- Van Kempen, R. & Bolt, G. 2009, "Social cohesion, social mix, and urban policies in the Netherlands", *Journal of Housing and the Built Environment*, vol. 24, no. 4, pp. 457.
- Vancluysen, K., Van Craen, M. & Ackaert, J. 2011, "The perception of neighborhood disorder in Flemish Belgium: Differences between ethnic majority and minority group members and bearing on fear of crime", *Journal of community psychology*, vol. 39, no. 1, pp. 31-50.
- Verkuyten, M. 2008, "Life satisfaction among ethnic minorities: The role of discrimination and group identification", *Social Indicators Research*, vol. 89, no. 3, pp. 391-404.
- Weisburd, D., Hinkle, J.C., Braga, A.A. & Wooditch, A. 2015, "Understanding the mechanisms underlying broken windows policing: The need for evaluation evidence", *Journal of Research in Crime and Delinquency*, vol. 52, no. 4, pp. 589-608.
- Wilson, J.Q. & Kelling, G.L. 1982, "Broken windows", *Atlantic monthly*, vol. 249, no. 3, pp. 29-38.

Bilag 1 Trygheds-surveyen, spørgeskema

Spørgeskema

Dette spørgeskema er sendt ud af 101 400 beboere i dit boligområde. Med boligområde mener vi det område, som din bolig ligger i, og som består af boliger, der udlejes af én eller forskellige almene boligorganisationer.

Formålet med undersøgelsen er få viden om din tryghed og trivsel i dit boligområde. Undersøgelsen gennemføres på vegne af Landsbyggefonden, som giver støtte til aktiviteter, der skal styrke tryghed og trivsel i dit boligområde.

Dine svar behandles fortroligt og vil aldrig kunne føres tilbage til dig.

I den første del af spørgeskemaet vil vi gerne spørge om den tryghed/utryghed, du oplever i dit boligområde og lige omkring din bolig.

Oplevet Tryghed

- 1) På en skala fra 1-7, hvor 1 er "jeg føler mig grundlæggende tryk i mit boligområde" og 7 er "jeg føler mig grundlæggende utryk i mit boligområde", hvor tryk eller utryk føler du dig så?

Grundlæggende tryk 1	2	3	4	5	6	Grundlæggende utryk 7

- 2) På en skala fra 1-7, hvor 1 er "jeg føler mig grundlæggende tryk lige omkring min bolig" og 7 er "jeg føler mig grundlæggende utryk lige omkring min bolig", hvor tryk eller utryk føler du dig så?

Grundlæggende tryk 1	2	3	4	5	6	Grundlæggende utryk 7

- 3) Er der nogle steder i dit boligområde, hvor du føler dig utryk?

Steder	Ja	Nej	Ved ikke
I min bolig			
På gaden			
På stier			
På pladser og torve			
I opgange			
I grønne områder, parker, legepladser			
På stationer og ved stoppesteder			

- 4) Er der konkrete personer/grupper, der gør dig utryk i dit boligområde?

Personer/Grupper	Ja	Nej	Ved ikke
Psykisk syge			
Børn og unge, der hænger ud			
Personer, jeg ikke kender			

I det næste spørgsmål vil vi gerne spørge om, hvor tilfreds du er med livet

5) Når alt tages i betragtning, hvor tilfreds er du med dit liv på en skala 0-10, hvor 0 er meget utilfreds og 10 er meget tilfreds?

Meget utilfreds 0	2	3	4	5	6	7	8	9	Meget tilfreds 10

De næste spørgsmål handler om, hvor deltagende du er *iluden for* boligområdet og samfundet generelt. Med *uden for* boligområdet mener vi de områder i din by og andre byer, der ikke er en del af dit boligområde.

6) Valgdeltagelse

	Ja	Nej	Ønsker ikke at svare
Stemte du til kommunalvalget i 2013?			
Stemte du til kommunalvalget i 2017?			

7) Et aktivt foreningsliv og kulturliv. Med aktiv mener vi, at man deltager i arrangementer, træning mv.

	Ja	Nej	Ønsker ikke at svare
Er du et aktivt medlem af en sports- eller idrætsforening, der er <i>i</i> dit boligområde?			
Er du et aktivt medlem af en sports- eller idrætsforening, der er <i>udenfor</i> dit boligområde?			
Bruger du nogle af de fritidstilbud (fx bibliotek, kulturhus, klublokaler, sportshaller, svømmehaller), der er <i>i</i> dit boligområde?			
Bruger du nogle af de fritidstilbud (fx som bibliotek, kulturhus, klublokaler, sportshaller, svømmehaller), der er <i>udenfor</i> dit boligområde?			
Er du et aktivt medlem af andre foreninger (fx politiske, miljø, frivillig, hjælpeorganisation), der er <i>i</i> dit boligområde?			
Er du et aktivt medlem af andre foreninger (fx politiske, miljø, frivillig, hjælpeorganisation), der er <i>uden for</i> dit boligområde?			

8) Har du børn under 18 år

Ja	Nej

9) Hvis Ja

Er dine børn aktive i en fritids- (spejder, musik, teater mv.), sports- eller idrætsforening, der er .....

	Ja	Nej
... i dit boligområde?		
... uden for dit boligområde?		

10) Frivilligt arbejde

De næste spørgsmål handler om, hvordan du oplever beboerne i dit boligområde

	Meget tit	Tit	Sjældent	Meget sjældent	Aldrig
Hvor tit laver du frivilligt arbejde (fx bestyrelser, sportstræner, spejderleder, indsamlinger, politiske foreninger, religiøse arrangementer) i dit boligområde?					
Hvor tit laver du frivilligt arbejde (fx bestyrelser, sportstræner, spejderleder, indsamlinger, politiske foreninger, religiøse arrangementer) udenfor dit boligområde?					

11) Hvor enig er du i følgende udsagn?

	Meget enig	Enig	Hverken/eller	Uenig	Meget uenig
Folk i boligområdet er villige til at hjælpe deres naboer					
Folk i boligområdet er til at stole på					
Folk i boligområdet bliver tit uvenner					
Folk i boligområdet har den samme opfattelse af, hvad der er rigtigt og forkert					

12) Hvor enig er du i følgende udsagn?

	Meget enig	Enig	Hverken/eller	Uenig	Meget uenig
Sammen med andre beboere vil jeg gerne aktivt hjælpe til, at boligområdet bliver det bedst mulige område at bo i					
Boligområdet giver mig en følelse af at høre til i et fællesskab					
Jeg vil helst passe mig selv og ikke involveres i boligområdets problemer					

13) Hvor sandsynligt er det, at beboerne i boligområdet vil reagere/gøre noget, hvis ...:

	Meget sandsynligt	Sandsynligt	Hverken/eller	Lidt sandsynligt	Meget lidt sandsynligt
... de ser børn og unge, der pjækker fra skole og hænger ud i boligområdet					
... de ser børn og unge, der laver graffiti og/eller hærværk i boligområdet					

... de ser børn og unge, der har en dårlig opførelse over for forbipasserende (fx snakker grimt, råber, kaster ting efter forbipasserende)					
... det lokale bibliotek, kulturhus eller skole skal lukke					
... det nærmeste busstopsted nedlægges					

14) Hvor enig er du i følgende udsagn?

	Ja i høj grad	ja i nogen grad	hverken/eller	Nej kun i mindre grad	Nej slet ikke
Synes du, at dit boligområde er et sted, hvor beboere med <u>samme</u> etnisk baggrund har det godt sammen?					
Synes du, at dit boligområde er et sted, hvor beboere med <u>forskellig</u> etnisk baggrund har det godt sammen?					
Synes du, at der er konflikter mellem unge og voksne i boligområdet?					

De næste spørgsmål handler om, hvor glad du er for at bo i dit boligområde

15) Er du glad for at bo i dit boligområde?

Meget glad	Glad	Hverken/eller	Kun lidt glad	Slet ikke glad

16) Vil du flytte væk fra boligområdet, hvis/når du har mulighed for det?

Ja	Nej	Ved ikke

De næste spørgsmål handler om dit forhold til personer, der bor *uden for* dit boligområde.

17) Hvor mange personer *uden for* dit boligområde, som du *ikke* er i familie med, men kender fx gennem dit arbejde eller fritidsaktiviteter...

	Mange	En del	Nogle	Enkelte	Ingen
... har du besøgt eller haft besøg af indenfor de sidste 12 måneder?					
... er du venner med?					
... kan give dig gode råd i forbindelse med jobsøgning, uddannelse osv.?					
... kan du tale med dem om personlige ting?					

De næste spørgsmål handler om, hvilken tillid du har til samfundet generelt. Med tillid mener vi, at man tror på, at samfundets forskellige institutioner arbejder for at gøre det bedre for borgerne, og at man stoler på de beslutninger, der tages.

18) Se venligst på listen nedenfor. Hvor stor er din tillid til de forskellige institutioner?

	Meget stor tillid	Ret stor tillid	Ikke stor tillid	Slet ingen tillid	Ved ikke
Politiet					
Retsvæsenet/domstolene					
Politikerne i folketinget					
Lokalpolitikere i din kommune					
Din kommunale, fx borgerservice, familierådgivning og sagsbehandlere, som du få hjælp af					

Hvis du har nogle kommentarer til undersøgelsen, dine besvarelser eller noget som du gerne vil fortælle os om, er du velkommen til at skrive dem nedenfor. Kommentarerne vil naturligvis blive behandlet fortroligt.

Mange tak for din besvarelse

Bilag 2 Svarprocenter

Bilagstabel 2.1 Antal adspurgte, antal besvarelser og svarprocenter – områdeniveau.

	Ingen /delvise svar	Svar (der indgår i analysen)	Samlet antal adspurgte	Svarprocent
<i>Samlet</i>	16.813	10.473	27.286	38,4
01. 401 Sigynsgade	256	144	400	36,0
02. 402 Gadelandet Husum Nord	228	172	400	43,0
03. 403 Søndermarkskvarteret	257	143	400	35,8
04. 404 Partnerskabet	246	154	400	38,5
05. 405 Valby/Vigerslev	256	144	400	36,0
06. 406 ABC 2017-20	245	155	400	38,8
07. 407 Brøndby Strand – Kendskab giver venskab	282	143	425	33,6
08. 408 Gadehavegård	255	145	400	36,3
09. 409 Høje-Gladsaxe	208	192	400	48,0
10. 410 135-0 Maglehøj	284	141	425	33,2
11. 411 Nivå Nu	223	177	400	44,3
12. 412 AKB, Tåstrup	283	142	425	33,4
13. 413 AAB afd 55, Søvejhus og Ishøj B	276	149	425	35,1
14. 414 Bispehaven 2017-2020	255	145	400	36,3
15. 415 8210	222	178	400	44,5
16. 416 Langkærparken, 8381 Tilst	242	158	400	39,5
17. 417 Løvvangen boligsocial helhedsplan 3	238	162	400	40,5
18. 418 Greve Nord	242	158	400	39,5
19. 419 Boligsocial Helhedsplan Køge	249	151	400	37,8
20. 420 Vollsmose Boligsociale Helhedsplan 2016-20	289	136	425	32,0
21. 421 Boulevardbebyggelserne Varde	270	130	400	32,5
22. 422 Den boligsociale indsats i Høje Kolstrup	236	164	400	41,0
23. 423 Beboerprojekt Bispebjerg	238	162	400	40,5
24. 424 Højvangen Skanderborg	238	162	400	40,5
25. 425 Trekanten, Holstebro – en fælles indsats	229	171	400	42,8
26. 426 Esbjerg	263	137	400	34,3
27. 427 Lundtoftegade AKB, København (Nørrebrobyggerne)	250	150	400	37,5
28. 428 Himmerland 9220	236	164	400	41,0
29. 429 9220 AlabuBolig/Lejerbo	288	137	425	32,2
30. 430 Helsingør Syd	254	146	400	36,5
31. 431 BoligSocialt Hus	266	156	422	37,0
32. 432 Vejle	229	171	400	42,8
33. 433 Blågården og Prater (Det gode nabo-skab)	291	134	425	31,5
34. 434 Charlotteager	253	147	400	36,8
35. 435 Gellerup-Toveshøj	294	152	446	34,1

	Ingen /delvise svar	Svar (der indgår i analysen)	Samlet antal adspurgte	Svarprocent
36. 436 Kokkedal 2016-2020	233	167	400	41,8
37. 437 Mimersgadekvarteret	329	164	493	33,3
38. 438 Tingberg-Utterslevhuse	322	157	479	32,8
39. 439 Boligselskabet Viborg	232	168	400	42,0
40. 440 Boligsocial helhedsplan Roskilde 2020	210	190	400	47,5
41. 441 Boligsocial helhedsplan - Svendborg	280	159	439	36,2
42. 442 Boligsocial indsats i Haderslev Kommune	258	167	425	39,3
43. 443 Amagerbro Helhedsplan	238	162	400	40,5
44. 444 Sprotoften afd. 1 + 22	235	165	400	41,3
45. 445 Beboerprojekt Puls	204	196	400	49,0
46. 446 Randers Nordby 2017-21	248	152	400	38,0
47. 447 En fælles helhedsplan Korsør, Skælskør og Slagelse	292	139	431	32,3
48. 448 Lindholmplanen	309	154	463	33,3
49. 449 Lyngbyen/Holtbjerg	241	159	400	39,8
50. 450 Kløver & Hvedemarken – Sønderborg	276	148	424	34,9
51. 451 Mjølnerparken og Hothers Plads	364	144	508	28,3
52. 452 Sjælør/Sydhavnen	261	173	434	39,9
53. 453 NordParken	236	164	400	41,0
54. 454 Frydenlund og Vandtårnsområdet	192	208	400	52,0
55. 455 ByLivKolding 2018	231	169	400	42,3
56. 456 Trigeparken	241	159	400	39,8
57. 460 Afdeling 630 og afdeling 11 Ikast	314	159	473	33,6
58. 461 Korskærparken og Sønderparken i Fredericia	256	144	400	36,0
59. 462 Helhedsplanen Lolland	282	143	425	33,6
60. 463 Kalundborg Klosterparkvej	244	156	400	39,0
61. 625 Værebros Park	249	175	424	41,3
62. 631 Viby Syd	234	166	400	41,5
63. 634 Lupinvej Silkeborg	207	193	400	48,3
64. 644 Holbæk – Havevang/Agervang/Engvang	271	154	425	36,2
65. 645 Ladegårdsparken	230	170	400	42,5
66. 708 Horsens	223	177	400	44,3

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Bilag 3 Bortfaldsanalyse

Bilagstabel 3.1 Fordeling på baggrundsfaktorer for bortfaldet, besvarelser og hele stikprøven samt signifikans for bortfald vs. stikprøven.

	Bortfald		Besvarelser		Stikprøve		Signifikans
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Bortfald vs. stikprøve
<i>Køn</i>							*
Mænd	8.285	49,3	4.847	46,3	13.132	48,1	
Kvinder	8.537	50,7	5.626	53,7	14.163	51,9	
I alt	16.822	100,0	10.473	100,0	27.295	100,0	
<i>Aldersgrupper</i>							***
15-29 år	5.489	32,6	2.818	26,9	8.307	30,4	
30-49 år	5.663	33,7	3.372	32,2	9.035	33,1	
50-64 år	3.362	20,0	2.333	22,3	5.695	20,9	
65+ år	2.308	13,7	1.950	18,6	4.258	15,6	
I alt	16.822	100,0	10.473	100,0	27.295	100,0	
<i>Familietype</i>							***
Par uden hjb. børn	2.885	17,2	2.282	21,8	5.167	18,9	
Par med hjb. børn	5.618	33,4	2.787	26,6	8.405	30,8	
Enlig uden hjb. børn	5.938	35,3	4.101	39,2	10.039	36,8	
Enlig med hjb. børn	2.381	14,2	1.303	12,4	3.684	13,5	
I alt	16.822	100,0	10.473	100,0	27.295	100,0	
<i>Herkomst</i>							***
Dansk	6.670	39,7	6.339	60,5	13.009	47,7	
Vestlig	976	5,8	654	6,2	1.630	6,0	
Ikke-vestlig	9.176	54,5	3.480	33,2	12.656	46,4	
I alt	16.822	100,0	10.473	100,0	27.295	100,0	
<i>Højest fuldførte uddannelse</i>							***
MVU eller højere	1.119	6,7	1.612	15,4	2.731	10,0	
KVU	272	1,6	287	2,7	559	2,0	
Erhvervsfaglig	2.827	16,8	2.664	25,4	5.491	20,1	
Gymnasiale	1.298	7,7	1.046	10,0	2.344	8,6	
Grundskole	7.521	44,7	3.619	34,6	11.140	40,8	
Ukendt	3.785	22,5	1.245	11,9	5.030	18,4	
I alt	16.822	100,0	10.473	100,0	27.295	100,0	
<i>Arbejdsmarkedstilknytning</i>							***
Beskæftigede	4.726	28,1	3.735	35,7	8.461	31,0	
Ledige	524	3,1	297	2,8	821	3,0	
Studerende	3.165	18,8	1.926	18,4	5.091	18,7	
Uden for arbejdsmarkedet	8.407	50,0	4.515	43,1	12.922	47,3	
I alt	16.822	100,0	10.473	100,0	27.295	100,0	

	Bortfald		Besvarelser		Stikprøve		Signifi- kans
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Bortfald vs. stikprøve
<i>Bopælsvarighed pr. 31.12.17</i>							
Uoplyst	55	0,3	11	0,1	66	0,2	
Op til 1 år	2.699	16,0	1.661	15,9	4.360	16,0	
1-3 år	3.460	20,6	2.269	21,7	5.729	21,0	
3-5 år	2.163	12,9	1.392	13,3	3.555	13,0	
5-8 år	2.155	12,8	1.425	13,6	3.580	13,1	
8+ år	6.290	37,4	3.715	35,5	10.005	36,7	
I alt	16.822	100,0	10.473	100,0	27.295	100,0	

Anm.: Andelene er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Bilag 4 Fordeling på de enkelte spørgsmål

Bilagstabel 4.1 Fordelingerne af svarene på de enkelte spørgsmål inden for *Oplevet tryghed*, procent.

Spørgsmål	Alle helhedsplaner	Befolkning
<i>Grundlæggende tryghed i boligområdet</i>		
1 Utryg	5	2
2	5	2
3	8	4
4	10	3
5	10	6
6	20	18
7 Tryg	43	65
Samlet	100	100
<i>Grundlæggende tryghed lige omkring egen bolig</i>		
1 Utryg	4	2
2	4	1
3	7	3
4	9	4
5	10	5
6	20	18
7 Tryg	46	67
Samlet	100	100
<i>Tryk i egen bolig</i>		
Utryg	10	7
Tryk	90	93
Samlet	100	100
<i>Tryk på gaden</i>		
Utryg	23	12
Tryk	77	88
Samlet	100	100
<i>Tryk på stier</i>		
Utryg	26	17
Tryk	74	83
Samlet	100	100
<i>Tryk på pladser og torve</i>		
Utryg	18	9
Tryk	82	91
Samlet	100	100

Spørgsmål	Alle helhedsplaner	Befolkning
<i>Tryk i opgange</i>		
Utryk	13	7
Tryk	87	93
Samlet	100	100
<i>Tryk i grønne områder, parker etc.</i>		
Utryk	18	12
Tryk	82	88
Samlet	100	100
<i>Tryk på stationer og stoppesteder</i>		
Utryk	22	16
Tryk	78	84
Samlet	100	100
<i>Tryk ved psykisk syge i boligområdet</i>		
Utryk	18	10
Tryk	82	90
Samlet	100	100
<i>Tryk ved børn/unge, der hænger ud i boligområdet</i>		
Utryk	28	12
Tryk	72	88
Samlet	100	100
<i>Tryk ved personer, man ikke kender i boligområdet</i>		
Utryk	23	12
Tryk	77	88
Samlet	100	100

Anm.: Andelene er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Bilagstabel 4.2 Fordelingerne af svarene på de enkelte spørgsmål indenfor *Social sammenhængskraft*, procent.

Spørgsmål	Alle helhedsplaner	Befolkning
<i>Folk hjælper naboer i boligområdet</i>		
Meget uenig	3	2
Uenig	7	3
Hverken/eller	29	21
Enig	42	47
Meget enig	18	28
Samlet	100	100
<i>Folk til at stole på i boligområdet</i>		
Meget uenig	4	1
Uenig	11	5
Hverken/eller	40	19
Enig	35	48
Meget enig	11	27
Samlet	100	100
<i>Folk er tit uvenner i boligområdet</i>		
Meget enig	3	2
Enig	12	5
Hverken/eller	36	25
Uenig	38	46
Meget uenig	11	21
Samlet	100	100
<i>Samme opfattelse af rigtigt og forkert i boligområdet</i>		
Meget uenig	9	4
Uenig	21	11
Hverken/eller	41	42
Enig	23	34
Meget enig	5	8
Samlet	100	100
<i>Hjælpe aktivt til at gøre boligområdet bedst muligt</i>		
Meget uenig	1	1
Uenig	3	1
Hverken/eller	21	16
Enig	48	53
Meget enig	26	28
Samlet	100	100
<i>Følelse af at høre til i fællesskab i boligområdet</i>		
Meget uenig	6	4

Spørgsmål	Alle helhedsplaner	Befolkning
Uenig	15	11
Hverken/eller	30	30
Enig	35	38
Meget enig	14	17
Samlet	100	100
<i>Vil gerne involveres i boligområdet</i>		
Meget enig	16	10
Enig	28	22
Hverken/eller	27	31
Uenig	22	28
Meget uenig	7	9
Samlet	100	100
<i>Beboere med samme etniske baggrund har det godt sammen</i>		
Nej, slet ikke	3	3
Nej, kun i mindre	6	2
Hverken/eller	21	26
Ja, i nogen grad	34	32
Ja, i høj grad	36	37
Samlet	100	100
<i>Beboere med forskellig etniske baggrund har det godt sammen</i>		
Nej, slet ikke	5	3
Nej, kun i mindre	11	6
Hverken/eller	25	36
Ja, i nogen grad	35	33
Ja, i høj grad	25	22
Samlet	100	100
<i>Ingen konflikter mellem unge og voksne i boligområdet</i>		
Ja, i høj grad	6	2
Ja, i nogen grad	15	9
Hverken/eller	32	32
Nej, kun i mindre	24	25
Nej, slet ikke	23	32
Samlet	100	100
<i>Besøg af personer ikke fra boligområdet</i>		
Ingen	11	7
Enkelte	15	15
Nogle	23	22
En del	26	30
Mange	25	25

Spørgsmål	Alle helhedsplaner	Befolkning
Samlet	100	100
<i>Venner med personer ikke fra boligområdet</i>		
Ingen	7	5
Enkelte	13	11
Nogle	22	24
En del	28	31
Mange	30	29
Samlet	100	100
<i>Gode råd fra personer ikke fra boligområdet</i>		
Ingen	21	19
Enkelte	16	16
Nogle	23	23
En del	21	24
Mange	19	17
Samlet	100	100
<i>Tale personligt med personer ikke fra boligområdet</i>		
Ingen	13	8
Enkelte	25	26
Nogle	23	26
En del	21	23
Mange	18	17
Samlet	100	100

Anm.: Andelene er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Bilagstabel 4.3 Fordelingerne af svarene på de enkelte spørgsmål inden for *Kollektiv handlekraft*, procent

Spørgsmål	Alle helhedsplaner	Befolkning
<i>Stemte til kommunalvalg 2013</i>		
Nej	42	23
Ja	58	77
Samlet	100	100
<i>Stemte til kommunalvalg 2017</i>		
Nej	34	18
Ja	66	82
Samlet	100	100
<i>Medlem af idrætsforening i boligområdet</i>		
Nej	89	76
Ja	11	24
Samlet	100	100
<i>Medlem af idrætsforening uden for boligområdet</i>		
Nej	82	81
Ja	18	19
Samlet	100	100
<i>Bruger fritidstilbud i boligområdet</i>		
Nej	56	44
Ja	44	56
Samlet	100	100
<i>Bruger fritidstilbud uden for boligområdet</i>		
Nej	55	55
Ja	45	45
Samlet	100	100
<i>Medlem af andre foreninger i boligområdet</i>		
Nej	88	84
Ja	12	16
Samlet	100	100
<i>Medlem af andre foreninger uden for boligområdet</i>		
Nej	82	81
Ja	18	19
Samlet	100	100
<i>Frivilligt arbejde i boligområdet</i>		
Aldrig	61	50
Meget sjældent	14	16
Sjældent	13	16

Spørgsmål	Alle helhedsplaner	Befolkning
Tit	8	12
Meget tit	4	6
Samlet	100	100
<i>Frivilligt arbejde uden for boligområdet</i>		
Aldrig	57	59
Meget sjældent	15	15
Sjældent	14	12
Tit	9	10
Meget tit	5	4
Samlet	100	100
<i>Beboere griber ind, hvis børn/unge pjækker</i>		
Meget lidt sandsynligt	25	21
Lidt sandsynligt	22	19
Hverken/eller	29	28
Sandsynligt	18	23
Meget sandsynligt	6	8
Samlet	100	100
<i>Beboere griber ind, hvis børn/unge laver graffiti/hærværk</i>		
Meget lidt sandsynligt	13	11
Lidt sandsynligt	15	10
Hverken/eller	21	15
Sandsynligt	32	36
Meget sandsynligt	18	28
Samlet	100	100
<i>Beboere griber ind, hvis børn/unge har dårlig opførsel over for forbipasserende</i>		
Meget lidt sandsynligt	15	11
Lidt sandsynligt	15	10
Hverken/eller	22	17
Sandsynligt	31	38
Meget sandsynligt	18	24
Samlet	100	100
<i>Beboere griber ind, hvis lokalt kulturhus skal lukke</i>		
Meget lidt sandsynligt	16	13
Lidt sandsynligt	11	7
Hverken/eller	26	20
Sandsynligt	27	31
Meget sandsynligt	20	30
Samlet	100	100

Spørgsmål	Alle helhedsplaner	Befolkning
<i>Beboere griber ind, hvis nærmeste busstop skal nedlægges</i>		
Meget lidt sandsynligt	17	15
Lidt sandsynligt	10	8
Hverken/eller	23	25
Sandsynligt	25	28
Meget sandsynligt	25	24
Samlet	100	100

Anm.: Andelene er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Bilagstabel 4.4 Fordelingerne af svarene på de enkelte spørgsmål inden for *Tilfredshed*, procent.

Spørgsmål	Alle helhedsplaner	Befolkning
<i>Glad for at bo i boligområdet</i>		
Slet ikke glad	5	0
Kun lidt glad	9	4
Hverken/eller	12	5
Glad	38	36
Meget glad	36	54
Samlet	100	100
<i>Vil du undlade at flytte</i>		
Ja	49	25
Nej	51	75
Samlet	100	100

Kilde: Egne beregninger på data fra Trygheds-surveyen.

Bilagstabel 4.5 Fordelingerne af svarene på de enkelte spørgsmål inden for *Tillid*, procent

Spørgsmål	Alle helhedsplaner	Befolkning
<i>Tillid til politiet</i>		
Slet ingen tillid	5	2
Ikke stor tillid	15	12
Ret stort tillid	46	56
Meget stor tillid	34	29
Samlet	100	100
<i>Tillid til restvæsen/domstole</i>		
Slet ingen tillid	5	3
Ikke stor tillid	16	12
Ret stort tillid	47	57
Meget stor tillid	32	28
Samlet	100	100
<i>Tillid til folketingspolitikere</i>		
Slet ingen tillid	28	23
Ikke stor tillid	45	53
Ret stort tillid	19	22
Meget stor tillid	8	3
Samlet	100	100
<i>Tillid til lokalpolitikere</i>		
Slet ingen tillid	16	14
Ikke stor tillid	40	44
Ret stort tillid	34	37
Meget stor tillid	10	5
Samlet	100	100
<i>Tillid til kommunale sagsbehandlere etc.</i>		
Slet ingen tillid	10	8
Ikke stor tillid	25	26
Ret stort tillid	46	55
Meget stor tillid	19	11
Samlet	100	100

Anm.: Andelene er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra Trygheds-surveyen.

Bilagstabel 4.6 Fordelingerne af svarene på de enkelte spørgsmål inden for *Livskvalitet*, procent.

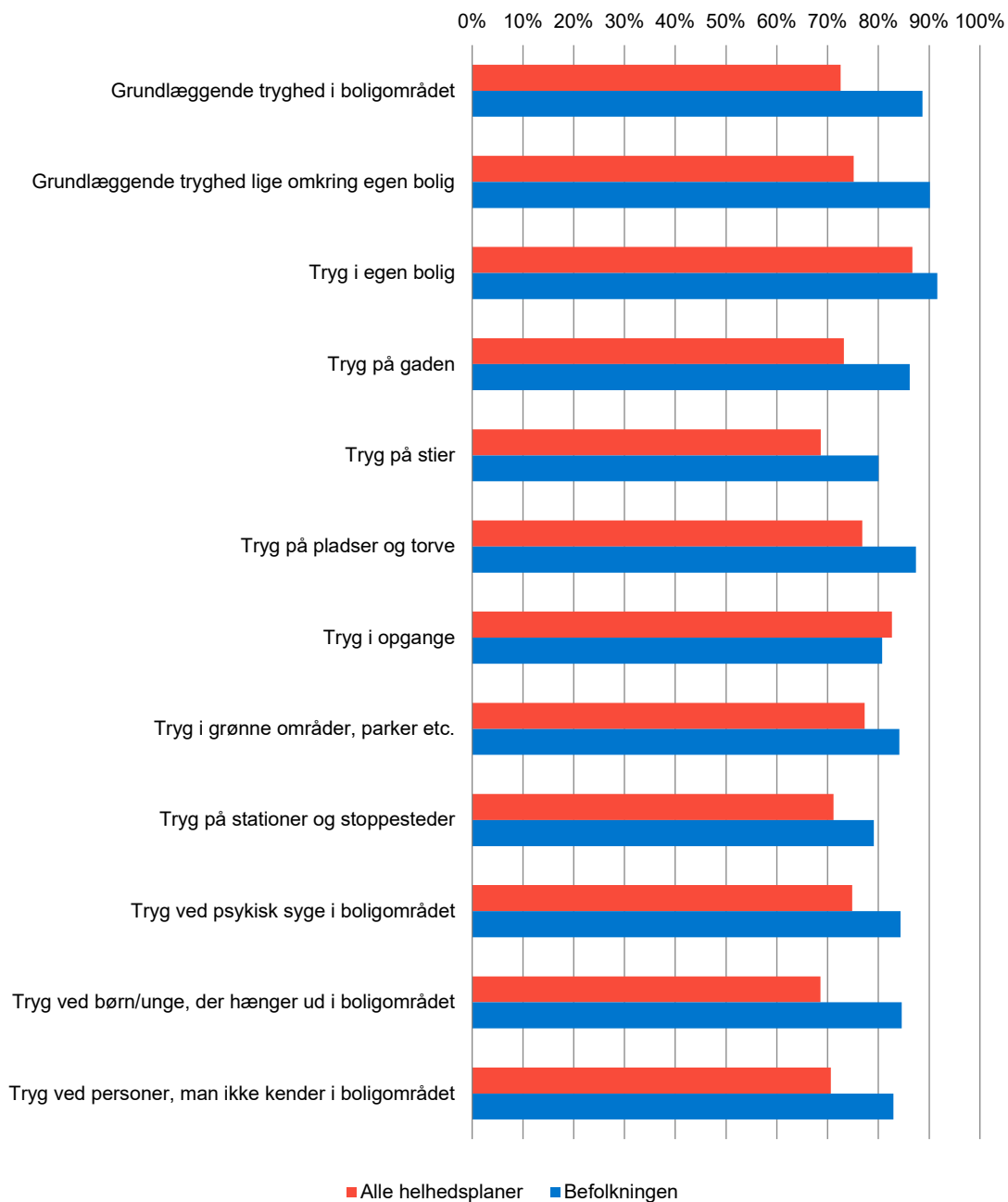
Spørgsmål	Alle helhedsplaner	Befolkning
<i>Tilfreds med livet, alt taget i betragtning</i>		
0 Meget utilfreds	2	1
1	1	1
2	2	2
3	2	4
4	2	2
5	8	3
6	6	5
7	13	11
8	19	22
9	14	19
10 Meget tilfreds	30	30
Samlet	100	100

Anm.: Andelene er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Bilag 5 Fordelinger af besvarelser, sammenligning af helhedsplanerne og befolkningen

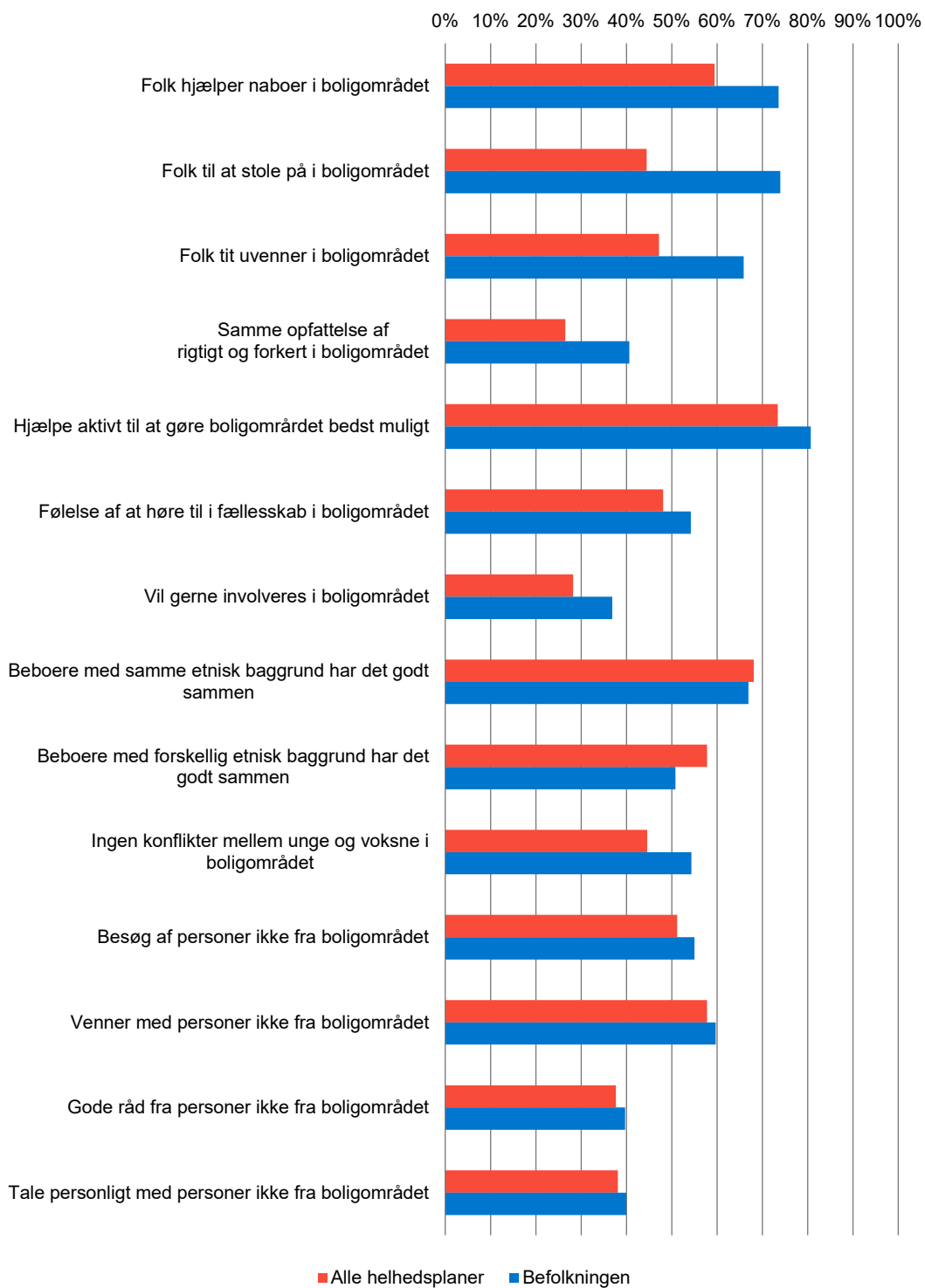
Bilagsfigur 5.1 Fordelinger på spørgsmål hørende til *Oplevet tryghed*.

Anm.: Andelene er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

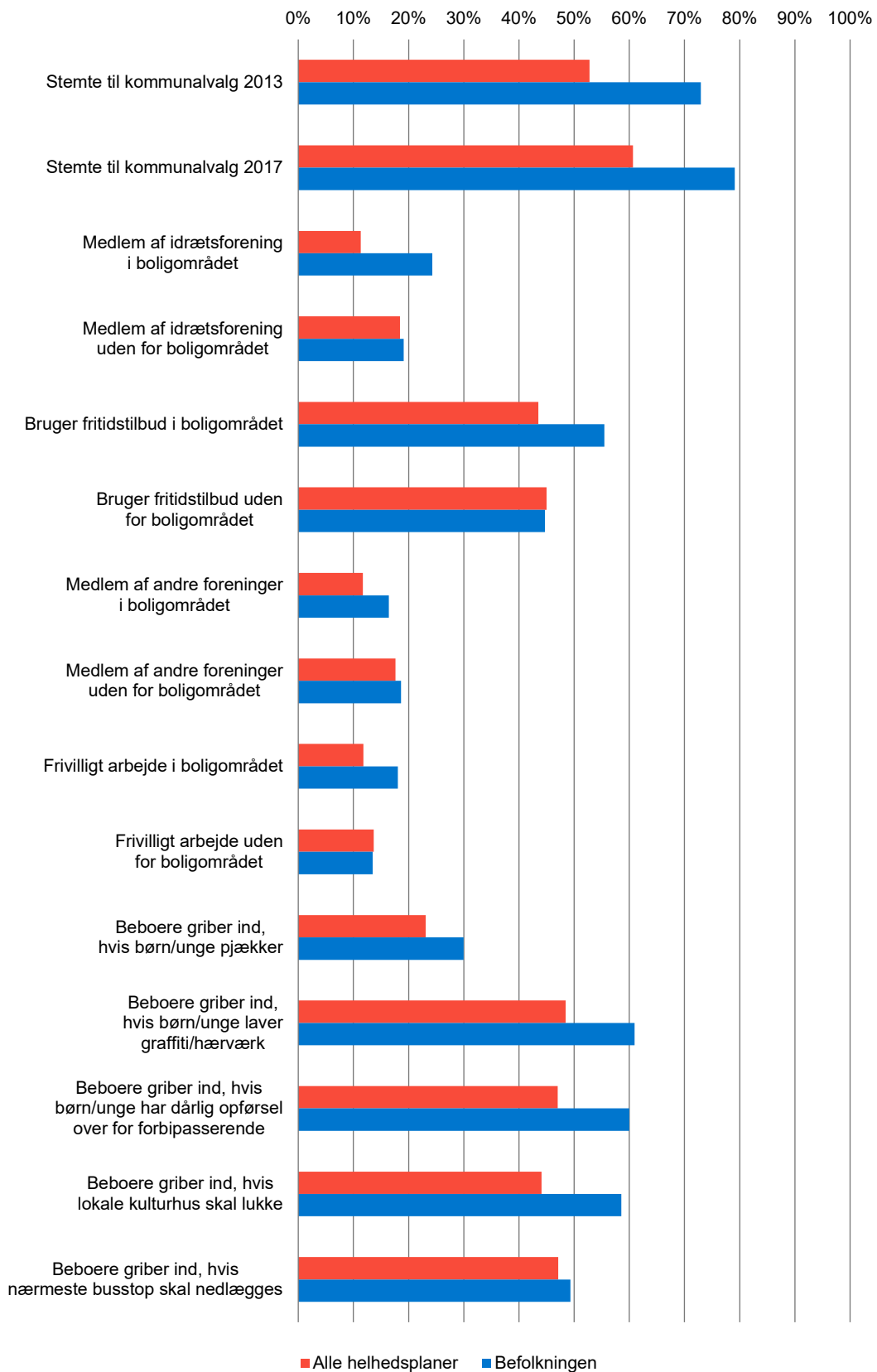
Bilagsfigur 5.2 Fordelinger på spørgsmål hørende til *Social sammenhængskraft*.

Anm.: Andelene er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

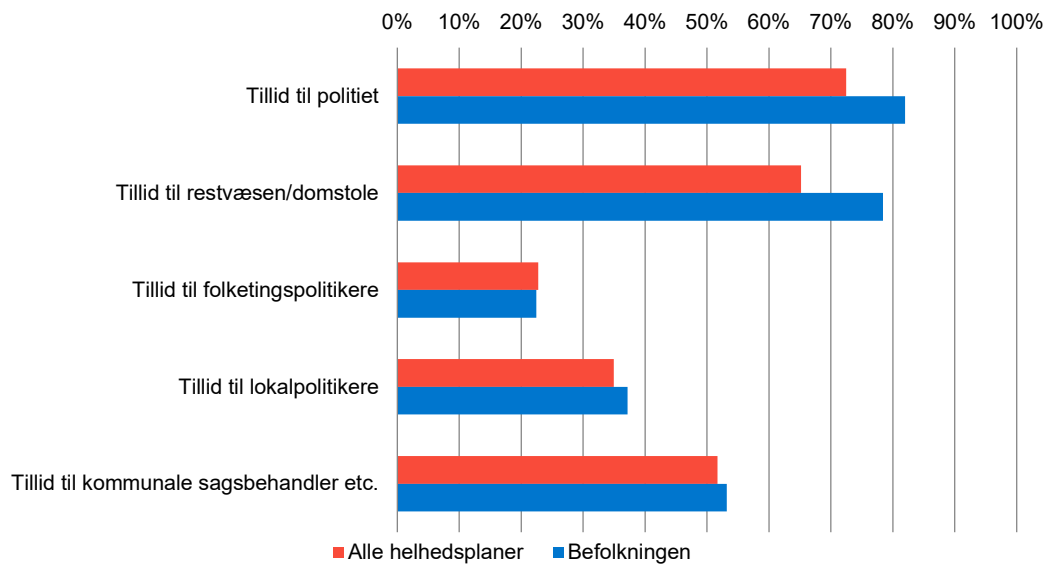
Bilagsfigur 5.3 Fordelinger på spørgsmål hørende til *Kollektiv handlekraft*.

Anm.: Andelen er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

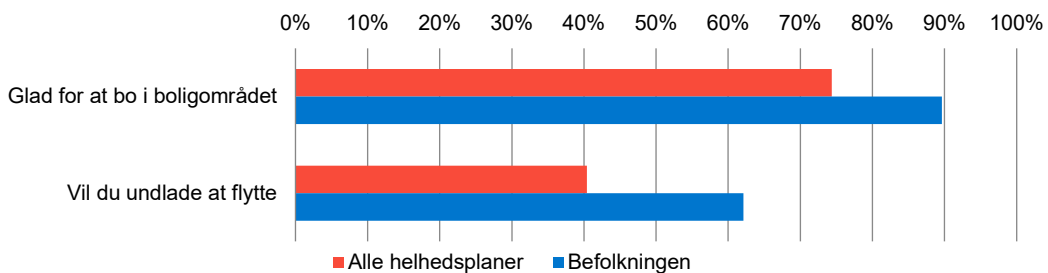
Bilagsfigur 5.4 Fordelinger på spørgsmål hørende til *Tillid*

Anm.: Andelene er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

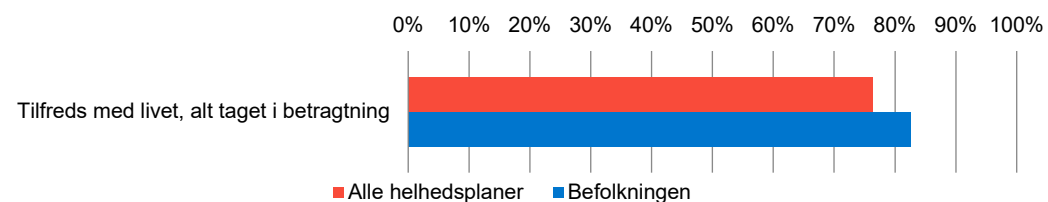
Bilagsfigur 5.5 Fordelinger på spørgsmål hørende til *Tilfredshed*.

Anm.: Andelene er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Bilagsfigur 5.6 Fordelinger på spørgsmål hørende til *Livskvalitet*.

Anm.: Andelene er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Bilag 6 Signifikanstest mellem helhedsplaner og befolkningen

Bilagstabel 6.1 Test for signifikante forskelle mellem helhedsplanerne og befolkningen, procent.

		Alle helhedsplaner	Befolkningen	Signifikans
1	Grundlæggende tryghed i boligområdet	73	89	***
2	Grundlæggende tryghed lige omkring egen bolig	75	90	***
3a	Tryk i egen bolig	87	92	***
3b	Tryk på gaden	73	86	***
3c	Tryk på stier	69	80	***
3d	Tryk på pladser og torve	77	87	***
3e	Tryk i opgange	83	81	
3f	Tryk i grønne områder, parker etc.	77	84	***
3g	Tryk på stationer og stoppesteder	71	79	***
4a	Tryk ved psykisk syge i boligområdet	75	84	***
4b	Tryk ved børn/unge, der hænger ud i boligområdet	69	85	***
4c	Tryk ved personer, man ikke kender i boligområdet	71	83	***
5	Tilfreds med livet, alt taget i betragtning	76	83	***
15	Glad for at bo i boligområdet	74	90	***
16	Vil du undlade at flytte	40	62	***
6a	Stemte til kommunalvalg 2013	53	73	***
6b	Stemte til kommunalvalg 2017	61	79	***
7a	Medlem af idrætsforening i boligområdet	11	24	***
7b	Medlem af idrætsforening uden for boligområdet	18	19	
7c	Bruger fritidstilbud i boligområdet	44	55	***
7d	Bruger fritidstilbud uden for boligområdet	45	45	
7e	Medlem af andre foreninger i boligområdet	12	16	***
7f	Medlem af andre foreninger uden for boligområdet	18	19	
10a	Frivilligt arbejde i boligområdet	12	18	***
10b	Frivilligt arbejde uden for boligområdet	14	14	
13a	Beboere gribe ind, hvis børn/unge pjækker	23	30	***
13b	Beboere gribe ind, hvis børn/unge laver graffiti/hærværk	48	61	***
13c	Beboere gribe ind, hvis børn/unge har dårlig opførsel over for forbipasserende	47	60	***
13d	Beboere gribe ind, hvis lokale kulturhus skal lukke	44	59	***
13e	Beboere gribe ind, hvis nærmeste busstop skal nedlægges	47	49	
18a	Tillid til politiet	72	82	***
18b	Tillid til restvæsen/domstole	65	78	***
18c	Tillid til folketingspolitikere	23	22	
18d	Tillid til lokalpolitikere	35	37	
18e	Tillid til kommunale sagsbehandlere etc.	52	53	
11a	Folk hjælper naboer i boligområdet	59	74	***
11b	Folk til at stole på i boligområdet	44	74	***
11c	Folk tit uvenner i boligområdet	47	66	***

		Alle helhedsplaner	Befolkningen	Signifikans
11d	Samme opfattelse af rigtigt og forkert i boligområdet	27	41	***
12a	Hjælpe aktivt til at gøre boligområdet bedst muligt	73	81	***
12b	Følelse af at høre til i fællesskab i boligområdet	48	54	***
12c	Vil gerne involveres i boligområdet	28	37	***
14a	Beboere med samme etniske baggrund har det godt sammen	68	67	
14b	Beboere med forskellig etniske baggrund har det godt sammen	58	51	***
14c	Ingen konflikter mellem unge og voksne i boligområdet	45	54	***
17a	Besøg af personer ikke fra boligområdet	51	55	*
17b	Venner med personer ikke fra boligområdet	58	60	
17c	Gode råd fra personer ikke fra boligområdet	38	40	
17d	Tale personligt med personer ikke fra boligområdet	38	40	

Anm.: ***p < 0,001, **p < 0,01, *p < 0,05. Signifikanstestet er udført med en Pearson's Chi²-test (H₁: Andelen i alle helhedsplaner forskellig fra andelen i befolkning). Andele og signifikans er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen.

Bilag 7 Signifikanstest mellem ghettoer og udsatte boligområder

Bilagstabel 7.1 Test for signifikante forskelle mellem ghettoer og udsatte boligområder, procent.

	Ghettoer	Udsatte boligområder	Signifikans
<i>Oplevet tryghed</i>			
Grundlæggende tryghed i boligområdet	67	75	***
Grundlæggende tryghed lige omkring egen bolig	70	77	***
Tryk i egen bolig	83	88	***
Tryk på gaden	70	75	***
Tryk på stier	67	69	*
Tryk på pladser og torve	73	78	***
Tryk i opgange	80	84	***
Tryk i grønne områder, parker etc.	75	78	*
Tryk på stationer og stoppesteder	72	71	
Tryk ved psykisk syge i boligområdet	75	75	
Tryk ved børn/unge, der hænger ud i boligområdet	66	69	*
Tryk ved personer, man ikke kender i boligområdet	70	71	
<i>Social sammenhængskraft</i>			
Folk hjælper naboer i boligområdet	63	58	***
Folk til at stole på i boligområdet	44	45	
Folk tit uvenner i boligområdet	47	47	
Samme opfattelse af rigtigt og forkert i boligområdet	29	26	**
Hjælpe aktivt til at gøre boligområdet bedst muligt	75	73	*
Følelse af at høre til i fællesskab i boligområdet	51	47	**
Vil gerne involveres i boligområdet	28	28	
Beboere med samme etniske baggrund har det godt sammen	69	68	
Beboere med forskellig etniske baggrund har det godt sammen	60	57	*
Ingen konflikter mellem unge og voksne i boligområdet	41	46	**
Besøg af personer ikke fra boligområdet	51	51	
Venner med personer ikke fra boligområdet	58	58	
Gode råd fra personer ikke fra boligområdet	41	36	***
Tale personligt med personer ikke fra boligområdet	39	38	
<i>Kollektiv handlekraft</i>			
Stemte til kommunalvalg 2013	45	55	***
Stemte til kommunalvalg 2017	54	63	***
Medlem af idrætsforening i boligområdet	11	11	
Medlem af idrætsforening uden for boligområdet	19	18	
Bruger fritidstilbud i boligområdet	42	44	
Bruger fritidstilbud uden for boligområdet	44	45	
Medlem af andre foreninger i boligområdet	12	12	
Medlem af andre foreninger uden for boligområdet	18	18	

	Ghettoer	Udsatte boligområder	Signifikans
Frivilligt arbejde i boligområdet	12	12	
Frivilligt arbejde uden for boligområdet	13	14	
Beboere griber ind, hvis børn/unge pjækker	25	22	*
Beboere griber ind, hvis børn/unge laver graffiti/hærværk	45	50	**
Beboere griber ind, hvis børn/unge har dårlig opførsel over for forbipasserende	46	48	
Beboere griber ind, hvis lokale kulturhus skal lukke	40	46	***
Beboere griber ind, hvis nærmeste busstop skal nedlægges	43	48	***
<i>Tilfredshed med området</i>			
Glad for at bo i boligområdet	69	76	***
Vil du undlade at flytte	36	42	***
<i>Tillid</i>			
Tillid til politiet	72	73	
Tillid til restvæsen/domstole	65	65	
Tillid til folketingspolitikere	26	22	***
Tillid til lokalpolitikere	37	34	
Tillid til kommunale sagsbehandlere etc.	53	51	
<i>Livskvalitet</i>			
Tilfreds med livet, alt taget i betragtning	75	77	

Anm.: ***p < 0,001, **p < 0,01, *p < 0,05. Signifikanstestet er udført med en Pearson's Chi²-test (H₁: Andelen i ghettoer er forskellig fra andelen i udsatte boligområder). Andele og signifikans er udregnet på vægtet data.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

Bilag 8 Udsatte områder i rigspolitiets trygheds- måling

Bilagstabel 8.1 Politiets 23 udsatte områder ("Politiet – SUB") og hvordan de korresponderer til helhedsplanerne.

Politiets SUB	Kommune	Helhedsplan
Bispehaven	Århus	Bispehaven 2017-2020
Gellerupparken/Toveshøj	Århus	Gellerup Toveshøj
Skovparken	Kolding	ByLivKolding 2018
Korskærparken	Fredericia	Korskærparken og Sønderparken i Fredericia
Sundparken	Horsens	Horsens
Finlandsparken	Vejle	Vejle
Stengårdsvej	Esbjerg	Esbjerg
Vollsmose	Odense	Vollsmose Boligsociale Helhedsplan 2016
Ringparken	Slagelse	En fælles helhedsplan Korsør, Skælskør og Slagelse
Motalavej	Slagelse	En fælles helhedsplan Korsør, Skælskør og Slagelse
Askerød	Greve	Greve Nord
Ellemarken	Køge	Boligsocial helhedsplan Køge
Karlemosen	Køge	Boligsocial helhedsplan Køge
Egedalsvænge og engene	Fredensborg	Kokkedal 2016-2020
Nøjsomhed	Helsingør	Helsingør Syd
Vapnagaard	Helsingør	Helsingør Syd
Gadehavegård	Høje-Taastrup	Gadehavegård
Høje Gladsaxe	Gladsaxe	Høje-Gladsaxe
Tingbjerg – Husum Nord	København	Tingbjerg-Utterslevhuse
Folehaven	København	Valby/Vigerslev
Blågården	København	Blågården og Prater
Mjølnerparken inkl. Hothers Plads	København	Mjølnerparken og Hothers Plads
Remisevænget og Hørgården	København	Partnerskabet

Kilde: Politiets Tryghedsundersøgelse, 2018.

Bilag 9 Oversigt over survey-spørgsmål fordelt på de seks dimensioner

Bilagstabel 9.1 Oversigt over spørgsmålene og deres sammenhæng med de seks dimensioner af tryghed og trivsel.

Spørgsmålsnummer	Indhold
<i>Oplevet tryghed</i>	
1	Grundlæggende tryghed i boligområdet
2	Grundlæggende tryghed lige omkring egen bolig
3a	Tryk i egen bolig
3b	Tryk på gaden
3c	Tryk på stier
3d	Tryk på pladser og torve
3e	Tryk i opgange
3f	Tryk i grønne områder, parker etc.
3g	Tryk på stationer og stoppesteder
4a	Tryk ved psykisk syge i boligområdet
4b	Tryk ved børn/unge, der hænger ud i boligområdet
4c	Tryk ved personer, man ikke kender i boligområdet
<i>Social sammenhængskraft</i>	
11a	Folk hjælper naboer i boligområdet
11b	Folk til at stole på i boligområdet
11c	Folk tit uvenner i boligområdet
11d	Samme opfattelse af rigtigt og forkert i boligområdet
12a	Hjælpe aktivt til at gøre boligområdet bedst muligt
12b	Følelse af at høre til i fællesskab i boligområdet
12c	Vil gerne involveres i boligområdet
14a	Beboere med samme etnisk baggrund har det godt sammen
14b	Beboere med forskellig etnisk baggrund har det godt sammen
14c	Ingen konflikter mellem unge og voksne i boligområdet
17a	Besøg af personer ikke fra boligområdet
17b	Venner med personer ikke fra boligområdet
17c	Gode råd fra personer ikke fra boligområdet
17d	Tale personligt med personer ikke fra boligområdet
<i>Kollektiv handlekraft</i>	
6a	Stemte til kommunalvalg 2013
6b	Stemte til kommunalvalg 2017
7a	Medlem af idrætsforening i boligområdet
7b	Medlem af idrætsforening uden for boligområdet
7c	Bruger fritidstilbud i boligområdet
7d	Bruger fritidstilbud uden for boligområdet
7e	Medlem af andre foreninger i boligområdet
7f	Medlem af andre foreninger uden for boligområdet

Spørgsmålsnummer	Indhold
10a	Frivilligt arbejde i boligområdet
10b	Frivilligt arbejde uden for boligområdet
13a	Beboere griber ind, hvis børn/unge pjækker
13b	Beboere griber ind, hvis børn/unge laver graffiti/hærværk
13c	Beboere griber ind, hvis børn/unge har dårlig opførsel over for forbipasserende
13d	Beboere griber ind, hvis lokale kulturhus skal lukke
13e	Beboere griber ind, hvis nærmeste busstop skal nedlægges
<i>Tilfredshed med området</i>	
15	Glad for at bo i boligområdet
16	Vil du undlade at flytte
<i>Tillid</i>	
18a	Tillid til politiet
18b	Tillid til restvæsen/domstole
18c	Tillid til folketingspolitikere
18d	Tillid til lokalpolitikere
18e	Tillid til kommunale sagsbehandlere etc.
<i>Livskvalitet</i>	
5	Tilfreds med livet, alt taget i betragtning

Kilde: Trygheds-surveyen.

Bilag 10 Signifikanstest for forskel i niveau af tryghed og trivsel på tværs af områder

Bilagstabel 10.1 Resultater for test af, om standardafvigelsen over de 66 områder i den estimerede multilevel-model er signifikant forskellig fra 0.

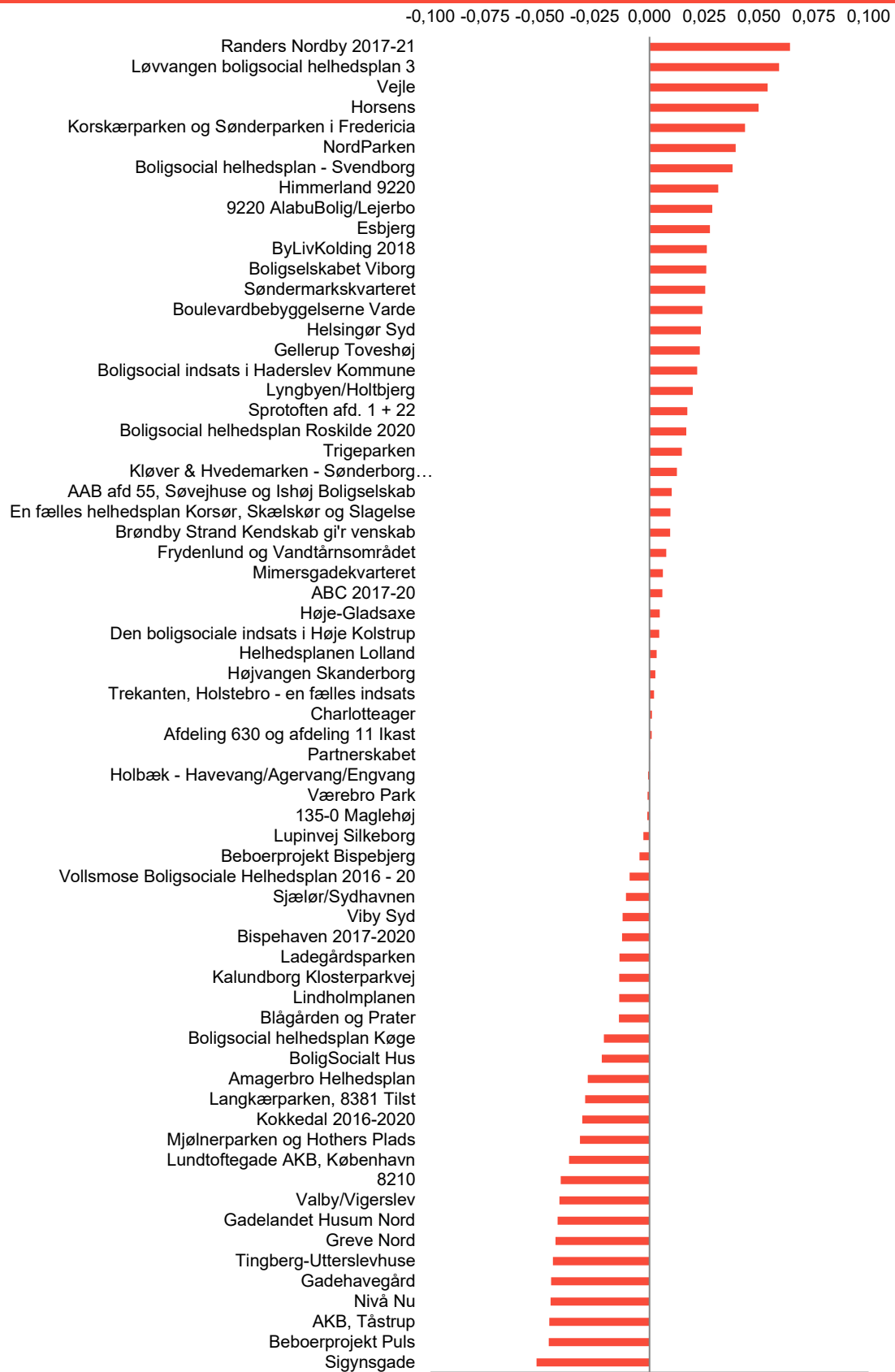
	Oplevet tryghed	Social sammenhængskraft	Kollektiv handlekraft	Tillid	Tilfredshed	Livskvalitet	Samlet
Standardafvigelsen for niveauerne for de 66 områder	0,035***	0,016***	0,013***	0,027***	0,046***	0,027***	0,017***
Standardfejlen på standardafvigelsen	0,004	0,004	0,002	0,003	0,006	0,004	0,002

Anm.: *** $p < 0,001$, ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$. $N = 10.473$, antal områder = 66.

H_0 er, at standardafvigelsen for niveauerne er lig 0, dvs. at de 66 områder har det samme niveau (skæringspunkt) på den pågældende trygheds- og trivselsdimension.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

Bilagsfigur 10.1 De estimerede område-specifikke niveauer for *Oplevet tryghed*.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

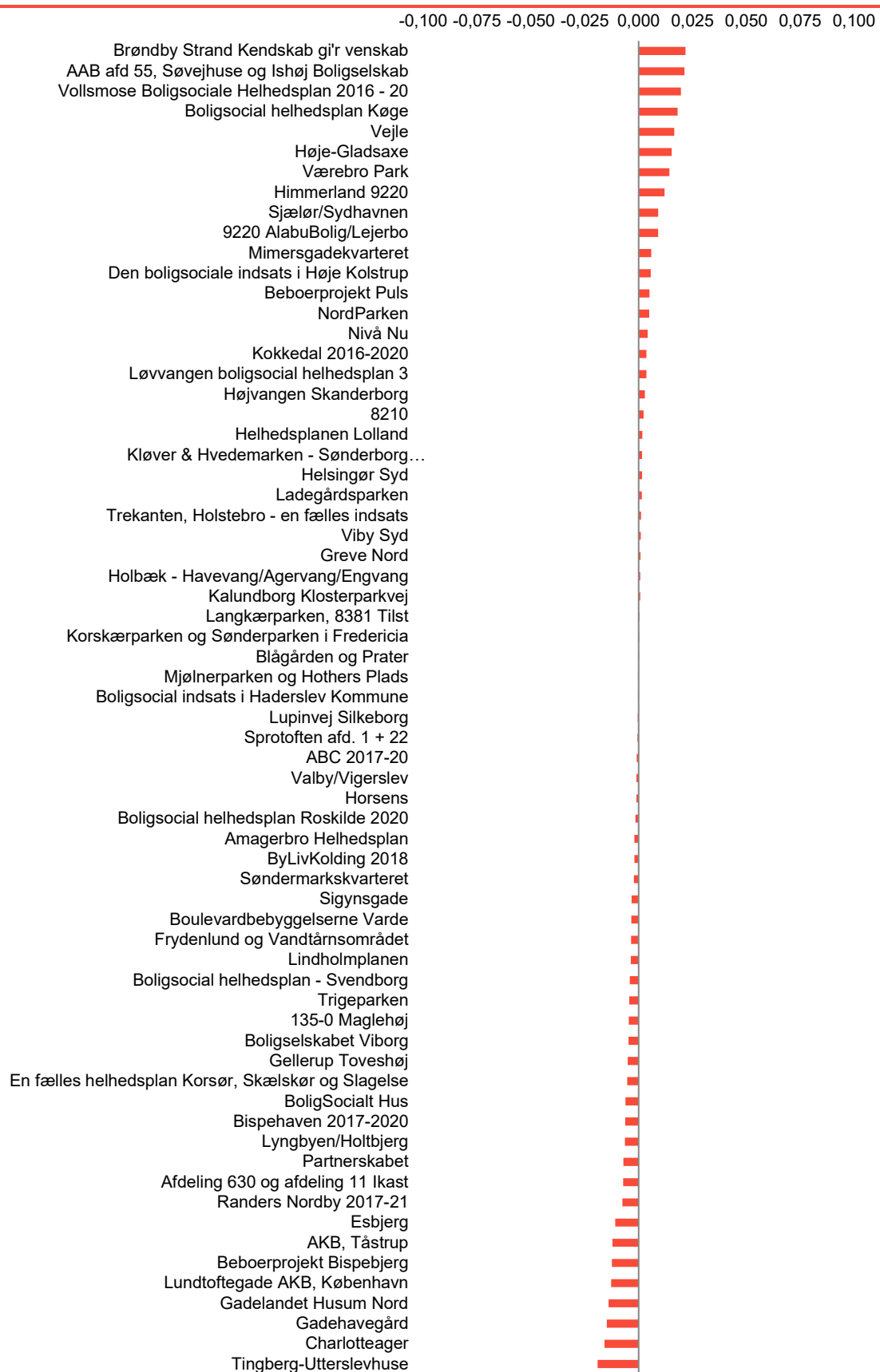
Bilagsfigur 10.2 De estimerede område-specifikke niveauer for *Social sammenhængskraft*.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

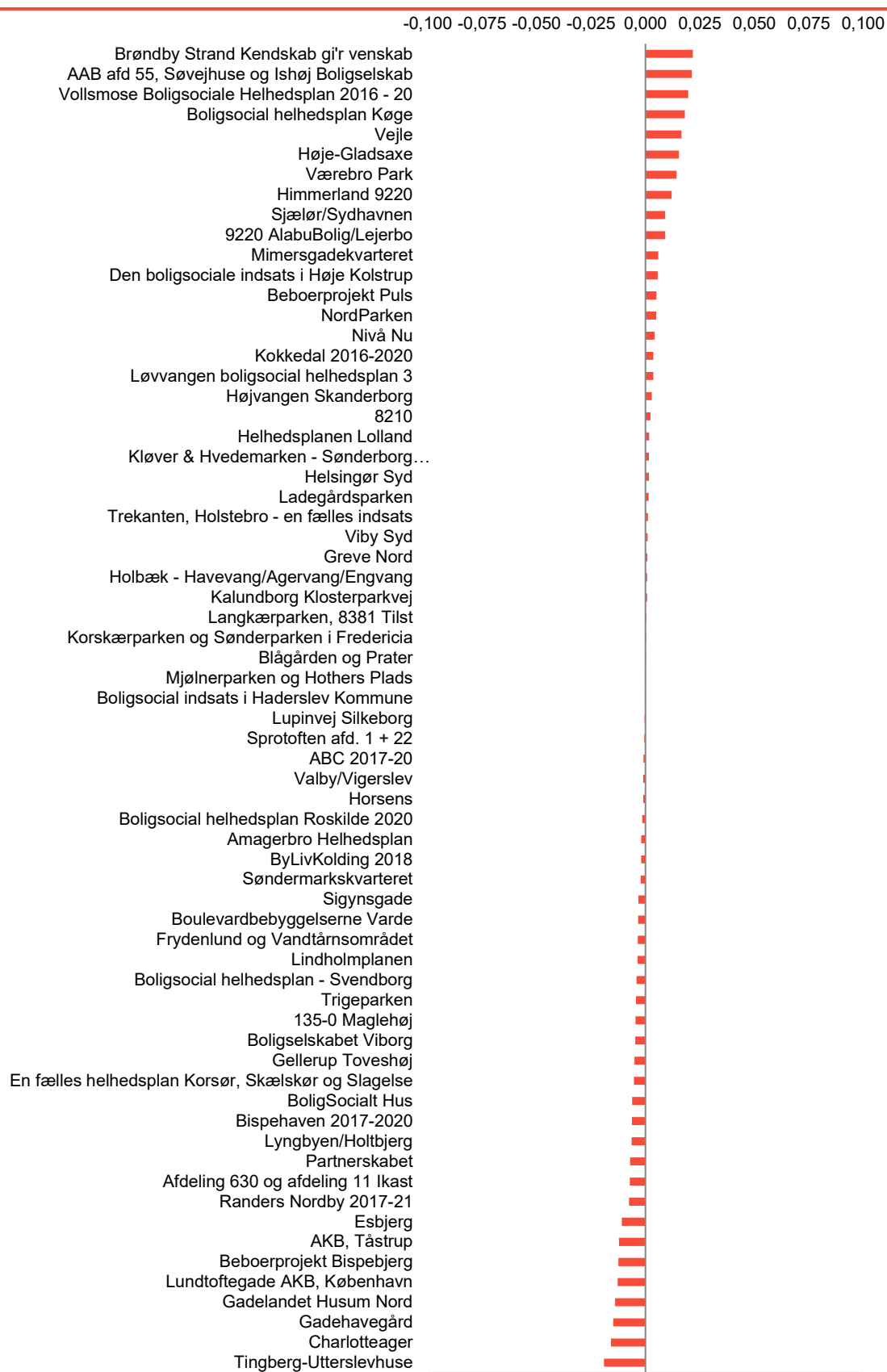

Bilagsfigur 10.3 De estimerede område-specifikke niveauer for *Kollektiv handlekraft*.

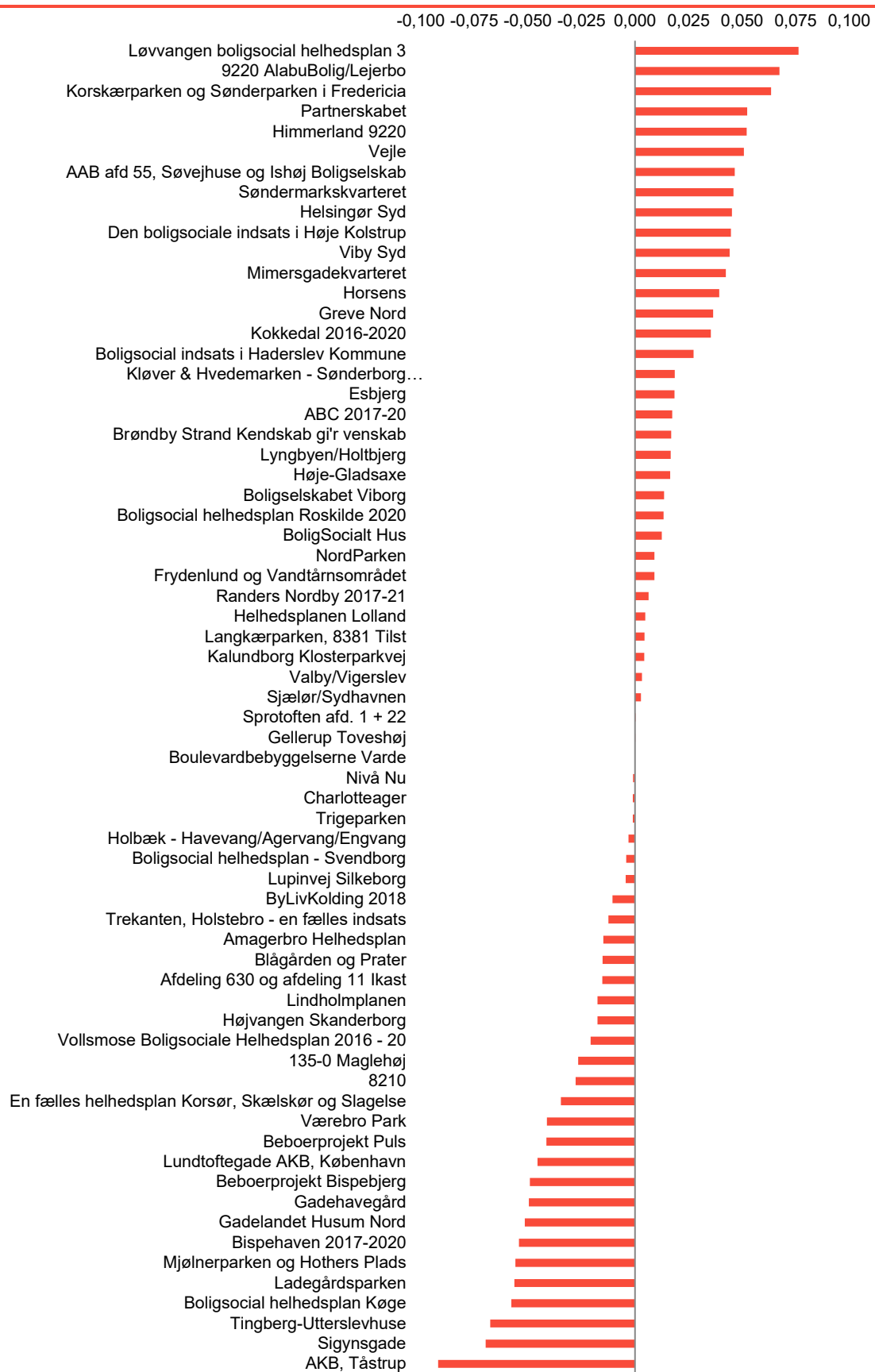
Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

Bilagsfigur 10.4 De estimerede område-specifikke niveauer for *Tillid*.

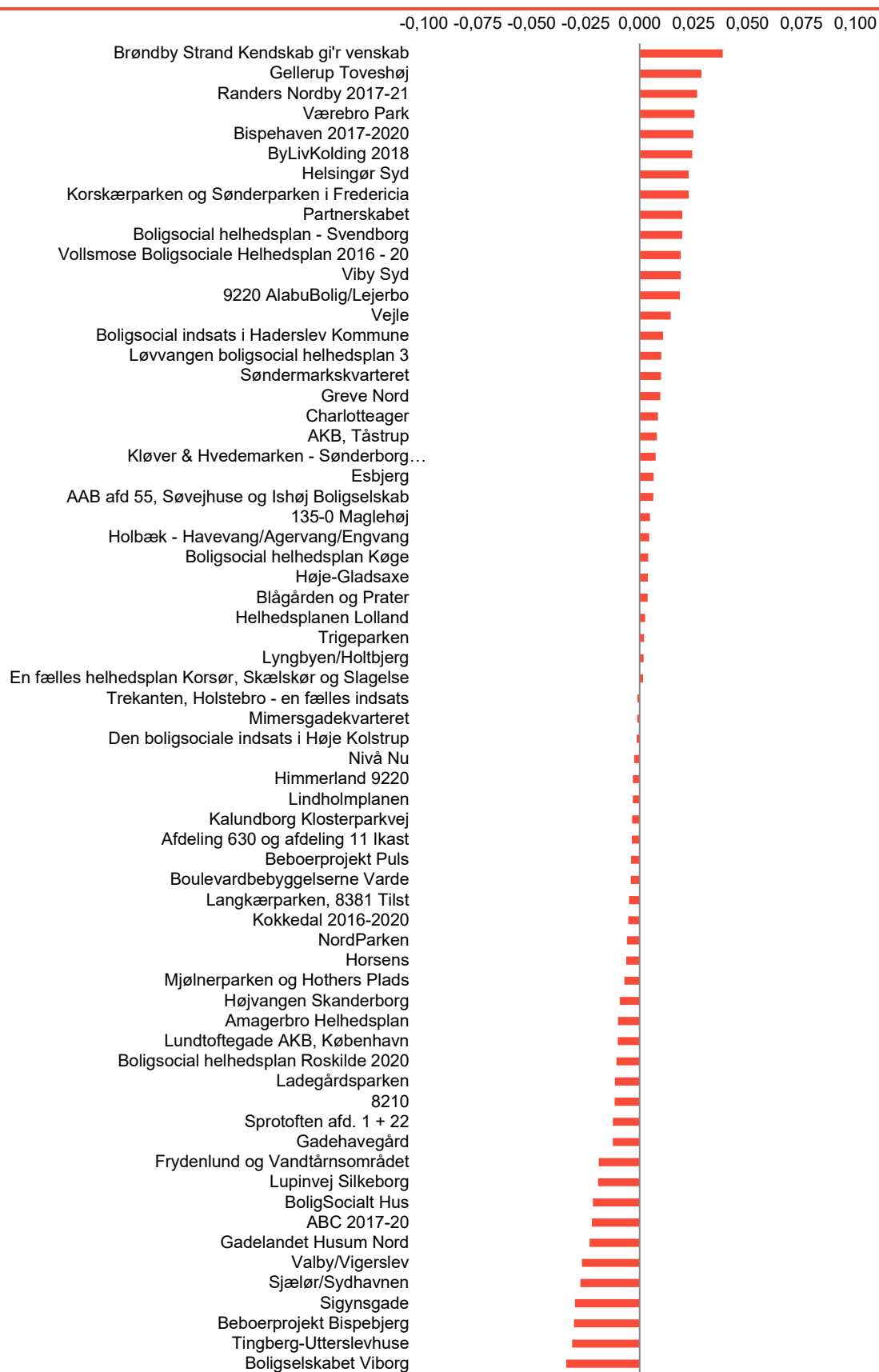
Kilde: Egne beregninger på data fra Trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

Bilagsfigur 10.5 De estimerede område-specifikke niveauer for *Tilfredshed*.

Kilde: Egne beregninger på data fra Trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

Bilagsfigur 10.6 De estimerede område-specifikke niveauer for *Livskvalitet*.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

Bilag 11 Korrelationer mellem beboerkarakteristika

Bilagstabel 11.1 Korrelationer mellem beboerkarakteristika på områdeniveau.

	Ikke-vestlige	65+ årige	Børnefamilier	Grundskole	Beskæftigelse	Psykisk lidelse	Misbrug	Sigtelse	Dom	Storby	Ghetto	Hård ghetto
Ikke-vestlige	1,000											
65+ årige	-0,499	1,000										
Børnefamilier	0,434	-0,452	1,000									
Grundskole	0,308	-0,082	0,221	1,000								
Beskæftigelse	0,077	0,185	-0,112	0,686	1,000							
Psykisk lidelse	-0,442	0,193	-0,509	0,194	0,449	1,000						
Misbrug	-0,384	0,178	-0,543	0,140	0,308	0,755	1,000					
Sigtelse	0,431	-0,379	-0,114	0,278	0,136	0,051	0,203	1,000				
Dom	0,160	-0,205	-0,028	0,058	0,136	-0,026	0,090	0,099	1,000			
Storby	0,331	-0,383	-0,072	-0,395	-0,253	-0,332	-0,250	0,441	0,202	1,000		
Ghetto	0,542	-0,377	0,182	0,418	0,244	-0,022	0,009	0,426	0,240	0,074	1,000	
Hård ghetto	0,490	-0,279	0,179	0,489	0,261	-0,034	-0,088	0,273	-0,074	-0,010	0,634	1,000

Anm.: De fremhævede korrelationer er signifikante på et 95-procents-signifikansniveau målt med en Pearson's Chi²-test. N = 66.

Farverne viser, hvor på skalaen gående fra 0,0 (gul) til 1,0 (grøn) hver enkelt værdi befinder sig.

"Ikke-vestlige" angiver andelen af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere blandt beboerne i boligområdet og måles ved variabelen herkomst, der er inddelt i kategorierne dansk, vestlig og ikke-vestlig. Vestlige lande omfatter alle 28 EU-lande samt Andorra, Island, Liechtenstein, Monaco, Norge, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, Canada, USA, Australien og New Zealand. Ikke-vestlige lande er alle øvrige lande.

"Grundskole" angiver andelen af beboere mellem 25-60 år med grundskole som højest fuldførte uddannelse. Ukendt uddannelse er inkluderet i denne kategori, da mange indvandrere ikke har en afsluttet uddannelse i Danmark.

"Beskæftigelse" angiver andelen af beboere mellem 18-64 år, der hverken er registreret med en igangværende uddannelse i uddannelsesregistret eller er registreret som studerende eller i beskæftigelse ifølge variabelen SOCIO_13.

"Psykisk lidelse" angiver andelen af beboere registreret med en psykisk diagnose i Landspatientregistret, som beskrevet i tabel 4.8.

"Misbrug" angiver andelen af beboere med et registreret misbrug af stoffer og/eller alkohol og enten har været i misbrugsbehandling eller er registreret med en misbrugsrelateret diagnose i Landspatientregistret, som beskrevet i tabel 4.9.

"Sigtelse" angiver andelen af beboere på 18 år eller ældre med en sigtelse for lovovertrædelser af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven inden for de seneste 3 år. Overtrædelser af færdselsloven er ikke inkluderet.

"Sigtelse" angiver andelen af beboere på 18 år eller ældre med en betinget eller ubetinget dom for lovovertrædelser af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven inden for de seneste 3 år. Overtrædelser af færdselsloven er ikke inkluderet.

"Storby" angiver, at helhedsplanen er beliggende i kommunerne København (inkl. Frederiksberg), Århus, Odense eller Aalborg.

"Ghetto" angiver, hvorvidt helhedsplanen indeholder en boligafdeling, der optræder på Transport-, Bygnings og Boligministeriets Liste over ghettoområder pr. 1. december 2018.

"Hård ghetto" angiver, hvorvidt helhedsplanen indeholder et boligområde med en boligafdeling, der optræder på Transport-, Bygnings og Boligministeriets Liste over hårde ghettoområder pr. 1. december 2018.

Kilde: Egne beregninger på data fra trygheds-surveyen og Danmarks Statistik.

VIDEVELFÆRD

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD